

Fedor Gál | Michal Ač
cesta do indie

Fedor Gál > < Michal Ač
cesta do indie

...jsem-li já já, protože jsem já,
a ty jsi ty, protože jsi ty,
pak jsem já já a ty jsi ty.
Jsem-li naproti tomu já já,
protože ty jsi ty, a ty jsi ty,
protože já jsem já,
pak já nejsem já a ty nejsi ty.

Ahoj, Fedore,

rád bych Ti po dlouhém čase, kdy jsme se neviděli, zase něco napsal. Dnes to bude o modrých zápalkách, mamince a o tom, jak jde život.

Po cestě do Bratislavy jsem si kousek za Jabluncem pustil Český rozhlas 1. Dávali pořad o 14. výročí Listopadu. Hned za Turnovem mluvil Zifčák, který 17. listopadu hrál na Národní třídě mrtvého studenta Šmída, což samozřejmě už dnes ví i malé dítě. Bývalý agent StB říkal, že dnes není žádná demokracie, protože nemůže sehnat práci, a jeho bratra, který neměl s StB nic společného a byl docela obyčejný policajt, vyhodili z práce. Potom se z reproduktoru ozval hlas předlistopadového svazáckého funkcionáře a poté pražského stranického tajemníka Štěpána. Mluvil o tom, že má poradenskou firmu, a občas se mu podaří, občas nepodaří poradit komusi dobře. Na závěr pronesl něco filozofického, snad Takhle divně jde život. No a potom pustili anonymní hlas v rámci upoutávky na pondělní program. Ten hlas říkal něco jako Vložil jsem hodně peněz do projektů, které selhaly. A říkal to dost jednoznačně, protože jinak to ani neumí. Tenhle hlas bych poznal, i kdyby přicházel z Alfa Centauri.

Pak tam pouštěli ještě jiné hlasy, nepochybně jiných významných lidí Listopadu. Nepoznal jsem ani jeden, a nevím ani, co říkaly. Poznal jsem jen Martu Kubišovou, která zpívala Ať mír dál zůstává s touto krajinou.

Shrnuji: Bývalý estébák mi vysvětluje, že tohle není žádná demokracie. Jeden z bývalých nejvyšších stranických bossů mi důvěrně sděluje, o čem je život. A bývalý šéf Verejnosti proti násilí, který mě kdysi dost dlouho držel za ruku, aby mě tři dny po sedmnáctém protlačil davem lidí mezi slovenské revoluční špičky, mi trochu tvrdou češtinou zvěstuje svoje podnikatelské průsery, o kterých už dávno vím. Kafka si může v hrobě otevřít šampaňské.

Měl jsem věru o čem přemýšlet. I když přemýšlet, zejména v mém případě, je silné slovo. Nejsm mysliatel, a kromě toho – co tady vymyslíš? Bůh je opravdu velký šprýmař.

Aby nebylo všeho dost, při čekání na hranicích se z reproduktoru ozval hlas Jany Klusákové, se kterou jste kdysi udělali hezkou knížku. Tentokrát zpovídala Andreu Čunderlíkovou. Když ošetřovatelka Ina a matka Blažejova děcka řekla něco jako Byla jsem proti rozdělení, ale když na tom Slováci tak lpěli, ať tedy mají, co chtěli, bylo mi už fakt smutno (také smutno je nepřesné; snad šoufl, na nic, na blivo nebo tak nějak). Jací Slováci? Mečiar a Klaus chtěli vládnout, toť vše. Slováci s tím měli pramálo společného.

Zaznamenal jsem však po cestě i jedno vítězství. Ukázal jsem českým i slovenským pohraničním orgánům místo pasu občanku a v duchu jsem opět složil poklonu Lacovi Kováčovi, který tohle gesto vymyslel jako protest proti rozdělení. Skoro mi bylo líto, že za půl roku mi vezmou i tohle malé nevinné potěšení.

Ahoj, a drž se, Michal

P. S.: Jak bylo přes víkend v Blavě? Apropos, zápalky. V neděli dopoledne jsem sháněl zápalky s modrou hlavičkou, které maminka nedávno donesla z jednoho supermarketu. Chtěl jsem celé nové balení, a tak jsem vyrazil v půl desáté do dotyčného supermarketu, dvacet minut bezcílně bloumal po obchodě, pak jsem nabral odvalu a zeptal se prodavačky, ve které přihrádce mají zápalky, a ona mi tu přihrádku ukázala. Nebylo v ní nic (tady to už Bůh se svými žertíky přehnal). Vrátil jsem se před obědem, a kdyby mi maminka pár krabiček nedala, odjel bych z Jablonce bez zápalek s modrou hlavičkou. Fedore, ptáš-li se po smyslu toho všeho, řeknu Ti jen, že modrá je pro mně pořád lepší než hnědá nebo černá (uvídneme, co s tím udělá Ivan Šimko, který během mé nepřítomnosti na Slovensku už stihl založit nějakou ozdravnou – zelenou? – platformu v SDKÚ). A ještě: Blbec, který si může dovolit proflákat dvě hodiny marným sháněním zápalek s modrou hlavičkou, a nakonec s nimi stejně odcestuje za hranice, se narodil na šťastné planetě (nevím jen, proč maminka měla v očích slzy, když jsem odjížděl; těch modrých zápalek jí líto určitě nebylo).

Praha 18. 11. 2003

A k čemu si jako může Kafka otevřít v hrobě šampaňské, Michale? Že se fízlovi z časů komunizmu nelíbí demokracie? Že média dávají prostor v den čtrnáctého výročí protikomunistické revolty také bosům minulého režimu? Že jeden z protagonistů této revolty je špatný podnikatel? Anebo, jak hezky to v tom rádiu namlouvali?

Podobně se těžko hledá jednoduché schéma vysvětlující rozpad Československa před deseti lety. Málokdo ho opravdu chtěl, ale nějak blbě jsme to ustáli. Nejenom Mečiar s Klausem. Anebo byly nějak blbě nastavené trendy? Vždyť po rozpadu komunistického režimu došlo k rozpadu států a jejich společenstev, ekonomik, hodnot. Anebo to bylo jenom hledání nového řádu? No nic. To, co mě momentálně opravdu zaměstnává, je existenční tíseň. V luxusním baráku, ve zbohatlickém getu. Ptáš se, co bylo přes víkend v Bratislavě. Nebyť mého vystoupení v televizi a jedné diskuse na židovské obci (obojí ke čtrnáctému výročí 17. listopadu 89), tak standardní posezení s přáteli. Říkám-li standardní, tak myslím dlouhé a nervní hádky končící opileckým blábolením. Tentokrát šlo především o to, že na Slovensku máme antisemitu šéfem tajné služby. A poté, co se za něj premiér zaručí, vyjede si na služební cestu do Izraele. Tam se mu dostane uznání rovnou od premiéra židovského státu. Kafka se obrací v hrobě?

Cestou domů jsem se stavil u Fera Guldana – čekají s Evou dítě v opravdu drsných podmínkách zahradního domku ve vinicích. Mají se rádi a je jim fajn. Fero právě ilustruje Feldekovu poslední sbírku básní. Dost často se v nich objevuje smrt. Také mám pocit, že nastal čas uklidit.

Ahoj, Fedor

Fedore,

Tuším, že Kafka nás bude provázet dlouho. Když jsem kdysi dávno ještě jako redaktor největšího československého komunistického deníku četl v podkroví ubytovny na Florenci Proces, působil na mně asi takhle: Člověk něco dělá, někam jde, s někým mluví, ale neví proč; nakonec toho člověka odsoudí k smrti, a ani on, ani jeho soudci nevědí, proč. A přitom celý ten čas všichni – soudci i odsouzený – tuší, že všechno má svou železnou logiku, které jenom nerozumějí. Proto se raději podřizují osudu. Když tě jednou tam nahoře ocechují jako oběť, nemáš šanci, budeš pořád dole.

Takovýhle jsem měl pocit i za Turnovem, koneckonců popsal jsi to sám v úvodu přesně. Hodně otázek, málo odpovědí. Jen vítězů formátu XXL je teď nějak moc, a čím víc těch X má, tím snadněji se dostane před mikrofon, před kameru, na tribunu. Už Hašek věděl, že velká doba žádá velké lidi.

Píšeš, že máš existenční problémy. Co to, Fedore, obnáší? Nikdy o tom nemluvíš, nikdy si nestěžuješ, lidé v Tvém okolí mívají pocit, že pro Tebe je „svet gombička“. Ani to, cos napsal, není stížnost, jen konstatování. Ale u Tebe má všechno nějak větší rozměry. Když si vzpomenu na svoje vlastní existenční problémy v Kulturním životě*, jímá mě hrůza z toho, co asi prožíváš.

Otázka pro Kafku: Jak se může dostat do existenčních problémů člověk, který založil Verejnosť proti násiliu, vyhrál první demokratické volby, byl mezi těmi, kdo založili Novu, a posléze prodal její akcie? A to už nemluvíme o tom, že tenhle člověk jako jeden z mála dlouho před Listopadem otevřeně a odvážně mluvil o blížícím se pádu socialismu („jednou ranou a nejlepšíe zajtra“); všichni ti dnes nejmoudřejší a nejschopnější tenkrát v nejlepším případě drželi huby nebo otevřeně podporovali režim (nebo byli příliš mladí, což je ten nejlepší případ). Vzpomínám, jak jsi mi po jednom takovém

veřejném vystoupení řekl – Teď už nemůžeme prohrát, a Ty už jsi opravdu nemohl prohrát, mělo by to katastrofální následky.
Jaké následky měla tahle výhra?

Ahoj, Michal

P. S.: Podívej se do dnešní SME na stranu 6. Je tam karikatura od Shootyho. Na stěně visí portrét Rudolfa Schustera, vedle kráčící skleslý Fedor Gál s emblémem VPN. Schuster si myslí: Mali ste v tom osemdesiatom deviatom pravdu – Víťazstvo je definitívne naše. Mám však i optimističtější zprávu: Peter Javůrek hned vedle karikatury začíná svůj komentář slovy „Fedor Gál mal opäť raz pravdu“.

* Ještě ke krachu Kulturneho života: v prvním roku slovenské samostatnosti jsme nedostali ani korunu slíbených dotací, makali jsme a vydávali časopis dál, dluhy v tiskárně, na výplatách a na honorářích hrozivě rostly a doteď nedokážu pochopit, jak to těch asi dvacet trosečníků přežilo. Jeden z nich, Marián Reisel, se mi jednou svěřil, že musel prodat rodinné cennosti, a doteď si pamatuji na mlhu v jeho očích, když jsme se jednou potkali v Artfóru a já si kupoval za deset korun eseje Ivana Štrpky Kříč roztvorenej dlane; Marián se mě zeptal, zda mě „to“ ještě drží (Štrpka byl prvním a jediným polistopadovým šéfem KŽ, pod lepším jsem nikdy nedělal a už se mi to nepovede; v posledních letech jsme se s ním potkávali hlavně na soudních přelíčeních ve věci Danubiaprint versus Kulturny život; odsoudili nás na zaplacení miliónu a něco; také Ivan má existenční problémy. Marián je dnes úspěšným pracovníkem v reklamě a jeho manželku, dobrou novinářku, občas slyším, když si ráno v šest pustím Svobodnou Evropu).
Teď zrovna přešel kolem Jirka Olič, bývalý redaktor KŽ, který občas udělá pro SME nějakou fušku, ale nezastavil se; krátce nato přišel Jano Litvák, který také zažil tu hrůzu rozkladu KŽ, dnes tu dělá korektora, a krásně jsme si pokecali o homeopatii a o fotografování.

Nevnímám události svého života – a je jedno, jestli před změnou režimu, nebo po ní – jako kafkiádu. Na konkrétním běhu událostí se podepsali vnější okolnosti, emoce a hlavně fakt, že v akci se běh událostí obtížně reflektuje. A já jsem pořád jaksi v akci. Součástí netrpělivosti a permanentní improvizace jsou omyly. Fakt, že jsem byl v politice krátce, byl užitečný pro všechny zúčastněné. Fakt, že jsem v biznisu kráčel od velkých úspěchů k neúspěchům, má stejný původ. V politice i obchodu vítězí systematici, klidní kalkulátoři, šachisté (což musí znít Tvému uchu podivně). A navíc: Vždy jsem měl chuť a motivaci pomáhat lidem. Máš li peníze, lidé se o pomoc hlásí sami. Většinou takoví, kteří žádou pomoc nepotřebují, jenom více peněz. Dával jsem, dokud jsem měl. Zlatá Sorosova slova, na které jsem nedal, ač slyšel zavčas: Filantropie a obchod se nemají míchat dohromady.

Moje situace se však od té Tvé liší podstatnou věcí: já jsem utrácel své peníze na kulturní projekty (knihy, filmy etc.) jenom pokud byly. Ber to jak to říkám. Právě v těchto dnech jsem absolvoval několik rozhovorů s Jakubem Patočkou. Dluží za Literární noviny přes milion a další pak na honorářech, mzdách a podobně. Podobnost s Kulturním životem je evidentní. V čem je problém? V tom, že mu stát málo přispívá?

F.

V Bratislavě 19. 11., 11.20

Fedore,

nevím, kdo je Jakub Patočka, ale podobnost nynější situace Literárních novin s někdejší Kulturním životem je opravdu evidentní. Překvapuje mě to, protože v Čechách je mnohem širší publikum a určitě už vyrostlo i více mecenášů, pro které je trochu málo dočíst se v novinách, kolik nemanželských dětí má Gott nebo

s kým právě spí Jágr, případně kolik stálo nové poprsí Helenky Vondráčkové. Vidíš, a stejně to nefunguje.

Nevím, zda by literární nebo třeba populárněvědné magazíny měl dotovat stát, nevím však ani, jak mohou bez podpory zvenčí fungovat. Aspoň my v KŽ jsme to nedokázali, a dostalo se nám za to od našich bývalých sympatizantů nejednoho pokárání. Potřebovali jsme peníze, a dostávali jsme rady, jak to máme dělat.

Kdysi jsem si myslel, že vydavatelství, které chrlí detektivky nebo Stephena Kinga, by mohlo vydávat i seriózní literaturu, a ten, kdo vydává bulvár, by klidně mohl mít i prestižní týdeník nebo snad i deník. Nefunguje ani tohle. Ale proboha proč? Máš vydavatelství a vidíš do toho víc než já.

Tvá zmínka o chladných kalkulátorech a šachistech vůbec nezní mému uchu podivně. Víím, že opravdu silní šachisté musí umět emoce potlačit, aby nepokázali slibné pozice. Já už bych mohl vydat sbírku „Tisíc pokažených partií“. A víím, že ani Ty to nedokážeš, což je ovšem pro podnikání smrtelná kvalifikace. Sorosova slova kvituji, jen s poznámkou, že pro mě je Soros člověk, který ve vztahu ke KŽ nesplnil dané slovo. Nechci sem už tahat Kafku (asi je to jen můj problém), ale když ti někdo něco slíbí – Ivan Štrpka kvůli Sorosovým librám tenkrát cestoval až na Ostrovy – pak tě nechá dlouho čekat, ty zatím na to konto naděláš dluhy, on ti pak nedá ani penny a odbude to jednou lakonickou větou poslanou přes nějakou zástupkyni, za čtyři měsíce po termínu, nemůžu za to, že jiné slovo než kafkárna mě nenapadá.

A mimochodem, když už ses zmínil o politice: Minulý týden mělo SME celostranový rozhovor s Mečiarem, a ten se projevil jako znalec odposlouchávací techniky. Tenhle člověk je, zdá se, také pořád v akci, jenže jinak, než Ty. Pochybují, že by mu momentálně dělal problém nedostatek peněz. Fakt je to tak lehké přijít přes politiku k penězům?

Ahoj, Michal

V Praze 19. 11. 2003

FEDOR GÁL

Jakub Patočka je spiritus agens českých zelených. Trochu radikál, trochu snílek. Literární noviny jsou dobrá značka a od roku 1990 vystřídaly několik šéfů, kteří ekonomiku tohoto magazínu nezvládli. Spolehli se na státní podporu a argumentovali kulturou a nezávislostí. Nezávislost je ovšem také o ekonomické potenci. Učil jsem se to na svém nakladatelství dost trpce a tvrdě. Kolik si můžu dovolit výtisků, jak organizovat distribuci, kdo je má klientela a jak ji získávat pro předplatné, inzerce, autoři, jazyk textů etc. Je to rébus a skončí-li u závislosti na státních úřednících a jedním mecenáši, není nárok.

O Sorosovi ledacos vím. Jedním z principů, které ctil, je i princip pomoci k soběstačnosti. U nadací nebylo pochyb – soběstačné nebudou. U projektů jako Kulturní život dával většinou peníze na rozběh a pak „ukažte, co umíte!“

Ptáš se, jestli je lehké přijít přes politiku k penězům. Jo, a to velmi. Vždyť stačí tak málo – pár slov podřízeným, pár vět do usnesení, pár telefonátů – a startovací čára se pro konkrétního klienta posune o tolik metrů, aby ti ostatní neměli šanci. Mečiar ovšem neposouval tuto čáru jenom pro peníze, alebo přesněji – pro peníze až na druhém místě. Prioritu měla loajalita a vydíratelnost. Ne Mečiar byl korumpován, ale ti, jejichž ekonomické zájmy uspokojoval... a ještě mu za to platili. Jo, byl to mistr svého oboru.

F.

V Bratislavě 20. 11., 9.30

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

ráno v šest přijel syn z Košic, najedli jsme se, pak jsme si trochu pospali (po snídani se spí nejlépe) a pak jsem ho odvezl do muzea na zoologickou konferenci.

K Patočkovi (nemá něco společného s bývalým mluvčím Charty 77?) – víš, že se ta jeho charakteristika (trochu radikál, trochu snílek) hodí i na Tebe? Mám před očima scénu z našeho prvního setkání v Krymu, rok si už nepamatuji, ale bylo to pár let před Listopadem. Tenkrát jsi ještě neměl jediný šedivý vlas, a v Krymu měli na stolech černobíle pruhované ubrusy, jaksi symbolicky vyjadřující tehdejší atmosféru. Působil jsi na mě jako člověk, který – i když se mu nežíje lehce – ví, co chce a kde je problém, zatímco já byl v lehké depresi (tu jsem měl ovšem tenkrát téměř permanentně). S cigaretou v ruce a s gesty, které si potom osvojili stovky mladých lidí, jsi mi vysvětlil, že to, co nás ničí, je železná koule každodennosti, kterou s sebou všude musíme vláčit. Aby nás nezahubila, musíme něco dělat. Navrhl jsi napsat knihu o každodennosti. Práce na ní byl zážitek; měl jsi tolik nápadů a energie, že to zasáhlo i mě. Ano, přesně – trochu radikál a trochu snílek, který věří, že člověk není jen zrno prachu, vláčené po větru.

Knihla vyšla až po Listopadu. Celkově nic moc, ale bylo tam pár dobrých textů: Petrušek, Kučerák, Feldek, Timoracký a úvodní rozhovor s Tebou, který jsme dělali až v březnu 1990 (těsně předtím, než kniha vyšla) se Sergejem Michaličem, pozdějším mluvčím Dzurindovy strany.

Dnes je překrásný den, asi jeden z posledních v roce. Nechce se mi myslet na stíny minulosti, ale nedokážu se jich zbavit ani teď. A přesto mám pocit, že den se už nepokazí.

Michal

P. S.: Myslím, že změny v naší každodennosti (od snů k realitě) pěkně ilustruje článek Terezy Coplákové (sedí hned za mými zády) v dnešním SME s titulkem Slováci za štyri roky skonzumneli (strana 6). Hlavní postavou článku je Marian Timoracký z United Consultants:

„Dôležitejšie než výchova detí sú dnes peniaze. Cieľom je zarábať čo najviac, aby si ľudia mohli dovoliť kupovať aj drahé výrobky,“ upozorňuje Timoracký. Je to viditeľné najmä na skupine spotrebiteľov, ktorú výskum označuje výrazom „ambiciózna“. Tá je súčasne aj najpočetnejšou a stále rastie. V nej označilo zará-

bať čo najviac za prioritu vyše 70 percent. Tak isto je to najvýznamnejším cieľom aj pre väčšinu spotrebiteľov.

Na zmenené potreby spotrebiteľov, samozrejme, reaguje aj reklama. „Ľudia už nevyžadujú, aby bola reklama spoľahlivá a overená. Musí byť skôr vtípná, zrozumiteľná a šokujúca. Musí propagovať značku,“ poukazuje Marián Timoracký. Takou sa aj postupne stáva.

V Praze 20. 11. 2003

FEDOR GÁL

S Mariánem Timorackým jsem se seznámil někdy v druhé půlce osmdesátých let. Byl vystudovaný filosof, který nastoupil na Prognostický ústav. Prognostici byli v tom čase jakýsi předvoj budoucích událostí. Po listopadu se najednou tato malinká skupinka lidí ocitla v křesle premiéra, vicepremiéra, šéfů dvou nejsilnějších stran, na čele nejsilnější banky, v pozadí kupónové privatizace atakdále. Bylo to asi tím, že tato disciplína neměla své školy a katedry, své docenty a profesory, své učebnice a svého přidělnce na odboru školství Ústředního výboru Komunistické strany. Fakt, že se tito trochu kuriózní odborníci vrhli v čase listopadových událostí do politiky jako jeden muž, připisují právě jejich „nestandardnosti“. Marián šel ovšem jinou cestou. Zakládal špičkové akademické sociologické pracoviště (dnes prosperující firma), dělal poradce místopředsedovi federálního parlamentu, založil si vlastní firmu, velice blízko reklamnímu biznisu. Naposled jsem se s ním potkal při práci na knize Slovensko na cestě do neznáma. Ambiciózní a nezávislý muž. Inteligentní a kreativní. Pochybuji, že Marián nosí na nohou železnou kouli každodennosti, pochybuji že nakupuje krávy jenom proto, že je vlečen reklamou, pochybuji, že čumí na televizi, jenom aby zabil čas. Řekl bych, že takhle nějak jsem si kdysi představoval polistopadovou elitu. Sergej Michalič je ovšem trochu jiný model. Kdysi novinář, poté můj tiskový mluvčí v revolučních časech, pak chvíli programový ředitel malé komerční televize, nakonec mluvčí premiéra Dzurindy a zřejmě také spolutvůrce jeho poli-

tiky. Mimochodem, politiky špatné a ještě horší. Rád bych se ho dnes zeptal, proč to dělá. Předpokládám, že by mi vysvětlil to, co dnes Marián Timoracký zveřejnil, jako výsledek svých průzkumů, že totiž: „Ludia už nevyžadujú, aby bola reklama spoľahlivá a overená. Musí byť skôr vtípná, zrozumiteľná a šokujúca. Musí propagovať značku.“

Ahoj, F.

V Bratislavě 22. 11., 19.50

Ahoj, Fedore,

přes víkend jsem ozdobil svou sbírku tisíci pokažených partií dalším nesmrtelným klenotem. Opět mi došlo, že šach není jen o tom, jak udržet na uzdě emoce, ale také o koncentraci. Když si nedokážeš udělat v hlavě pořádek a držet v ní jen pohyby figurek, je zbytečné ztrácet hodiny za šachovnicí. Tohle mě fascinovalo (a současně děsilo) u Sergeje; dokázal sa vždy tak nějak šachově soustředit na to, co právě říká. Nemohl jsem s ním diskutovat, protože nacházel argumenty rychleji, a občas jsem si připadal jako žáček před zkoušejícím profesorem. Hlavně v případech, kdy uváděl na pravou míru nějaké moje politické fantasmagorie. Zda je opravdu spolutvůrcem Dzurindovy politiky, netuším, na to by bylo opravdu dobré zeptat se ho přímo. Nebo že by už byly doby našich společných setkání nenávratně pryč? Pamatuji si, že na jednom takovém sezení u piva v Lyceu jsi Sergeje poslal na SDKÚ, kde potřebovali mluvčího. Sergej byl tehdy nezaměstnaný, protože skončil v Luně, kde vymyslel m. j. seriál talkshow Jana Füleho, ze kterého chtěl udělat slovenského Larry Kinga. Jako hovorcovci Schuster a to ovšem Fülemu svědčí víc.

Zda je Dzurindova politika špatná nebo ještě horší, to by chtělo seriózní politologický rozbor. Možná by to dokázal Grišo Mesežnikov, kdyby měl víc času. Ale kde by ji publikoval? KŽ už nevychází, a Domino by to sotva chtělo – pro ně je Dzurinda zločinec. Dzurindovi už teď fakt asi nikdo neodpáře, že v pozadí jeho

rozhodování se může skrývat i pár nelegálních odposlechů udělaných někde v putyce u píva (nedávno Mikimu vykřičel zneužívání tajné služby Šimko, z něhož se ovšem stal vnitrostranický povstalec až po tom, co přišel o křeslo). Ale i Dzurinda prošel vývojem. Trefně to řekl Béla Bugár – od hledání konsensu v minulé vládě k hledání většiny v nynější. Nevím, zda to Miky ještě ustojí, a když, tak asi už jen za cenu dalších přehmatů. Ale buďme spravedliví: Jaká jiná reálná síla tu byla před volbami 2002 proti Mečiarovi a Ficovi? Snad ne OKS? Moje dcera ji bůhví proč volila, byl to vyhozený hlas. A tady je zas na mě, abych se Tě zeptal, proč jsi OKS dělal volební kampaň; opravdu jen kvůli Zajacovi a Tatárovi? Nepoznám totiž upřímnějšího liberála než jsi Ty. Liberálové a konzervativci, pokud jde o hodnoty, to je oheň a voda (o tom jsme se oba přesvědčili, když jsme v potu tváře dávali dohromady slovenskou cestu do neznáma). Já na konzervativcích nejvíc nesnáším dvě věci. Jejich fanatické přesvědčení, že právě jejich hodnoty jsou ty nejlepší, a pak jejich nelásku k novým věcem. Protože nedokážou odhadnout, co může vědecký pokrok způsobit, jsou apriori proti. Tohle platí ovšem nejvíc na KDH. Tak co spojuje s konzervativci právě Tebe, který se jako liberál už narodil?

A pokud jde o Dzurindu, jedna osobní vsuvka. Je málo předsedů vlád, s nimiž jsem si tak pěkně a na doraz zahrál tenis jako s ním (odnesl jsem si to několika-denní následující migrénou). Bylo to v den primárek v SDKÚ, a pro mně to byl nezapomenutelný zážitek: Miki po každém gamu běžel k lavičce, kde měl dva mobily, a žhvil je tak dlouho, až jsem nabyl dojmu, že zápas se Šimkem o volebního lídra SDKÚ není jen hra, jak jsem si předtím myslel. Po tenise jsme se dohodli, že nic nezveřejním, jenže já tuto gentlemanskou dohodu porušil. Druhý den jsem měl zrovna nedělní službu v redakci (tenkrát jsem byl v Novém Času), a protože přece jen se ve mně kdesi hluboko pod pankreasem ukrývá novinářská dušička, napsal jsem nevinnou patnáctiřádkovou kurzivku o tom, že Nový Čas byl první, kdo mohl po jednom tenisovém zápase premiérovi blahopřát k vítězství v primárkách. Řekl jsem „a“, ale potom jsem už musel na přání šéfredaktorky dodat i „b“, a titulke nakonec zněl: Dzurinda na Šimka stačil, ale na Nový Čas už

ne. Čili jsem prozradil tajemství, že Dzurinda prohrál přátelský mač s redaktorem Nového času. Odpoledne jsem mu sice donesl na tiskovku text kurzívy, ale on si ji ani nepřečetl a řekl: Nemám s tím problém, pokojne to zveřejňte. Byl však samozřejmě viditelně naštvaný. Aby ne.

Já vím, že tohle je o něčem jiném než o velké politice. Ale Dzurinda, dokonce i v saku a kravatě, na mě působil jako férový a úplně normální člověk, což u politiků nebývá tak časté. Když si představím, že bych měl hrát tenis třeba se Ševcem nebo s Hoptou, s nimiž si dnes lídři slovenské opozice před televizními kamerami s přiblblým úsměvem podávají ruce, nebo kdybych měl strávit dvacet minut ve vínárně s paní Beňovou, které se s prominutím huba nezastaví, jímá mě hrůza. Kromě špatných řešení jsou ještě ty mnohem horší. Aspoň tak bych to viděl já.

Michal

P. S.: Nemůžu se zdrzet poznámky ještě k Sorosovi. Samozřejmě mu nikdo nebere, že je jeho věc, co udělá se svými penězi, a nepochybně pomohl mnoha dobrým věcem. Vypověděl jsem jen svou osobní zkušenost s jedním časopisem, která mě stála kus života, ztrátu mnoha iluzí a pořádnou díru do rodinného rozpočtu (kdyby Danka neživila mě a obě děti na studiích, asi bych si dlouho na revolucionáře hrát nemohl). Smůla KŽ byla v tom, že nechtěl být na nikom závislý, ale nedokázal se vypracovat po letech ztrát aspoň k minimálnímu zisku, třeba tak jako Ty. Ale KŽ žil z ruky do huby od samého začátku a nikdy za sebou neměl víc než pár tisíc kapitálu. Vzpomínám rád na pana Štěpánka z Prahy, který nám dal několik stotisíc jen proto, že jsme mu byli sympatičtí svým antimečiarismem a federalismem, a rád četl příběhy agenta Krovíaka (po letech z toho SME udělala velký reklamní trhák). Po ukončení činnosti KŽ ztráta v tiskárně činila něco kolem půl miliónu, a na honorářích a výplatách možná milión, což myslím svědčí o tom, že si to odnesl skoro každý, kdo měl s KŽ co dělat, ale nejvíc ti nešťastníci, co v tom byli přímo. Dělalí jsme to blbě, ale dělalí jsme to sakra nezištně. Jestli někde zaznělo třeba něco jako že ti redaktori KŽ nebyli tak

docela hovada, bylo by to fantastické. Ale nevím o tom, a těžko se s tím vyrovnávám. Když nás hodnotil pán Slobodník, ministr kultury Mečiarovy vlády, který nám zastavil dotace, řekl něco jako Ukážete mi jediný materiál v KŽ, který hájí záujmy Slovenska. Toto je jediné ocenění, kterého se nám veřejně dostalo, a musel ho vyslovit muž, kterému KŽ nestál ani za to, aby si s ním vytřel zadek. Howg.

V Praze 24. 11.

FEDOR GÁL

V době médií jsou podstatná gesta, symboly, rituály. Za nimi hledej mou nepopularitu začátkem devadesátých let a Mečiarovu popularitu. Ví bůh kolik skalních přívrženců politiků Mečiarova typu jsou lidé, s kterými si On „zahrál tenis“. Konec-konců také můj fyzický kontakt s Dzurindou byl příjemný. Podívali jsme si zpřímá do očí, podali chlapsky ruce a prohodili pár přátelských vět. Problém je v tom, že symboly, gesta a rituály jsou folklorem politiky. Její pravdou jsou rozhodnutí, akce. Poušť, která zůstala za Mečiarom, je dnes zřejmá. Poušť, která zůstane za Dzurindou, myslím, také. Je to rozklížená Slovenská demokratická koalice, která vyhrála volby v roce 1998, hrátky s protistátními skupinkami (jež vyvolaly antisemitskou vlnu), korupční klíma a klientelismus, nedodělané a zmršené reformy, personální hrátky a podobně. Hlavně však promrhaný potenciál důvěry lidí. O toto dílo se přičinil také Sergej Michalič – byl u toho a je ecesegeber. Je na tom stejně, jako ti, kteří sekundovali Mečiarovi. A že to byly svině jaksepatří. Pamatuješ ještě na privatizaci podle loajality? Na obsazování lukrativních míst podle servilnosti? Zde se můžeš zeptat: A co zůstalo po Občanské konzervativní straně, které jsem pomáhal ve volební kampani? No, jelikož se ve volbách neuplatnili, tak nic. A tak zůstávají alespoň ona gesta, symboly a rituály. Pro mne jsou lidé OKS (Peter Zajac, Peter Tatár, Fero Šebej a další) symbolem listopadu 1989, ergo symbolem pádu komunismu a následné svobody. Jejich donki-

chotské gesto – protože byli odsouzeni k prohře – má pro mě hlubokou hodnotu. Některé války, přestože předem prohrané, jsou důležitější než ty vyhrané. Stejně tak fakt, že jsem absolvoval rituál revolty proti „menšímu zlu“ před volební urnou. Máš pravdu, jsem rozený liberál. Nicméně, můj hlas nebyl hlasem pro politickou ideologii, ale pro konkrétní lidi, kteří jsou pro mne sentimentální vzpomínkou na rok 1989.

Pojďme však k tvé dlouhodobé traumě s Kulturním životem. Zažil jsem podobných příběhů několik. Deník Veřejnost například a nakladatelství Archa. Zeptej se Maroše Sapáka, co pro něj osobně bídný krach tohoto prvního polistopadového nezávislého nakladatelství znamenal, jaké dluhy a nezaplacené honoráře zůstaly, a co rodina, živobyť a podobně? Myslím, že byste si docela dobře notovali. Kdybych seděl s vámi, rozumím vašim trablům. Víím však také, že jde o „oběti“ duchu doby. Doby, která nemiluje jistoty, doby, která generuje změny a inovace v rychlém tempu. V šíleném tempu. Nezvládáš tempo, je mi líto – říká doba. Nejde teď o to, jestli je to takhle fajn, nebo blbě – je to však jednoduše tak a ty máš možnost volby. Hrací automaty nejsou volba, ale únik. Podobně chlast. To není moralizování, takhle to kolem sebe vidím a jelikož se podobám spíše tobě než slovenským finančním drakům, reaguji střídavě nemotornými pokusy a omyly uplatnit se ve světě jaký je. Zkoušel jsem to v politice, na universitě, v podnikání. Prožíval jsem každý karambol opravdu naplno. Nicméně, zpětně jsou ty karamboly jaksi komické. Vždyť žiji, a ne špatně.

F.

V Bratislavě 25. 11., 10.30

Fedore, ahoj,

jasně, propadl jsem příjemným gestům, propadl jsem sebeklamu, nechytil jsem se ve světě plném pohybu a inovací, strávil jsem stovky hodin nad ruletou, pro-

hrál honoráře za knihy dřív, než jsem je dostal (to byl i případ Slovenska na cestě do neznáma), trápil se věcmi dávno minulými a veskrze pouze přechodnými.

Dodnes mě zamrazí, když si vzpomenu na úděsný pocit zmaru a prázdnoty, když jsem jednoho podzimního rána asi před třemi lety stál v Praze před Bílou labutí, dohodnuté setkání v redakci Lidových Novin s panem Honsů odpadlo (to je další kamínek do mé kafkovské mozaiky – Honsů mi nejen že neposlal jediný honorář za publikované věci, ale zatajil i šestistránkový rozhovor s Lubou Lesnou, který se rodil po večerech v redakci Sportu – nikdy nevyšel). V té Praze, kde jsem strávil čtyři roky a kterou jsem miloval. Pocitu, že to město už není moje, jsem se nezbavil. Rád bych propadl tomu sebeklamu, ale nejde to.

Ovšem, mohl jsem propadnout i jiným sebeklamům. Doteď mám schovanou jednu navštívenku. Je na ní Tvoje jméno coby šéfa KC VPN a na druhé straně je telefonické číslo na paní Nagyovou, šéfku sekretariátu předsedy vlády (tenkrát jím byl Mečiar). Dal jsi mi ji, když jsme se nějak náhodou potkali na náměstí SNP se slovy „potřebují tlačového, tak tam zavolaj“. I když to bylo v době, kdy Mečiar jaksi neochvějně stál na straně federalistické VPN, už když jsi mi tu navštívenku dával, věděl jsem, že nezavolám. Ne snad proto, že bych věděl, co se z toho člověka vyklube, ale měl jsem jen nějaké nejasné tušení, že tady není něco v pořádku. Naštěstí tyhle zvláštní pocity jsou jediné, na co se mohu v životě spolehnout, a zabránily mi propadnout sebeklamům, které by již mohly být osudové. Zafungovaly například tehdy, když mě oslovil coby redaktora Nového Času Pavol Rusko, a já mu cosí odsekl; už nevím, jaká blbost to byla, ale uctívá určitě ne. Tím naše kontakty skončily, a to je myslím další moje malá výhra. Pavol Rusko se totiž snaží vytvářet imidž slušného člověka, ale stojí ho to viditelně příliš mnoho sil. A já mohu mluvit jen s lidmi, u nichž cítím, že jsou slušní od přírody. Mám podezření, že je to nějaká psychická porucha.

Toť úplně nedávno – byl jsi při tom – mě oslovil Martin Bútora. Snad nepřezenu, když napíšu, že mě chtěl – netuším proč – do svého předvolebního prezidentského štábu. Moje odpověď: „Polož konkrétní otázku“ ukončila konstruktivní část rozhovoru. Ten měl sice ještě pokračování při mé neplánované návštěvě

nějaké akce Inštitútu pre verejné otázky, kam mě přivlekl (nepozvaného) Paľo Demeš. Martin, který se narodil jako tolerantní a slušný člověk, mi přesto podal ruku a řekl: „Blahoželám k ukončení práce.“ Věděl jsem sice, že má na mysli Slovensko na cestě do neznáma, ale pusa sama řekla: „Akú prácu máš na mysli? Ja toho mám viac.“ Tím naše kontakty ustaly, a skončily asi definitivně. Škoda, ten honorář za Slovensko jsem prohrával relativně dlouho – a k tomu příjemně.

Vypátrat původ mých reakcí nebylo tak těžké ani pro mě: Když jsme se skupinou novinářů byli v Praze na závěrečném setkání Zemana a Dzurindy před volbami 2002, navštívili jsme i redakci Svobodné Evropy. A kdo nás nepřivítal jako šéf – Martinův syn Dano. Tohle jsem nedokázal strávit, protože žiju v přesvědčení, že člověk, který šéfuje takovéto věhlasné instituci, měl by v branži něco znamenat. A kdyby znamenal, měl bych to vědět předtím, než se tím velkým šéfem stane. Nevím o tom, že by Dano v novinářině něco pozoruhodného vykonal. Samozřejmě jsem pojal podezření, že to může nějak souviset s Martinovým velvyslancováním v USA. Možná je to úplná hovadina, a jestli ano, dodatečně se oběma omlouvám. Ale i když jsem vždy považoval a doteď považuji Martina za člověka měkkých interakcí, kterému je jakákoliv protekce protivná, tahle nevyjasněná věc by mě jako případného člena jeho štábu hodně trápila. Zeptat bych se ho na to nedokázal.

Takže momentálně jedinou nabídku na poradcovství v prezidentské kampani, kterou bych musel vzít vážně, by byla nabídka od Tebe, což žel nehrozí, nebo od Laca Kováče, což také nehrozí. I když opravdu nevím, co bych Tobě nebo Lacovi mohl dobrého poradit. Snad jen abyste toho rychle nechali, dokud je čas.

Takže asi takhle je to s možností mé volby. Značně omezená, zdá se. Ale abych použil Tvoje slova – vždyť žiji, a ne špatně. Jen bůhvíproč všechny moje průsery mi nepřipadají vůbec komické, ale doteď mě dusí jako rozpuštěné olovo. Okysličuji se, jak se dá: červeným vínem (nejlépe americkým, z Kalifornie, nebo francouzským odkudkoliv), prášky (nejlépe lexaurinem), psaním (nejlépe dopisů Tobě), čuměním do blba nebo na noční televizní programy, což však konec konců vyjde na stejno; účinná je též psychoterapie s pomocí Janáčka, Dvořáka a Sme-

tany, protože zvuk rodné hroudy přece jen léčí. No a když mám pocit, že se už-už zblázním, zapálím svíčku (pokud možno zápalkami s modrými hlavičkami), zapálím cigaretu a vykouřím ji z balkónu, odkud oklepávám popel dolu na trávník, a zhodnotím v duchu také, jak by se asi odsud padalo dolů, a když se ubezpečím, že je to nesmysl, protože bydlíme na druhém poschodí, lehnu si před akvářko s rybičkami a jsem zas na chvíli pro tenhle zajímavý svět zachráněn.

Ahoj, Michal

P. S.: Ještě k OKS. Tušil jsem, tušil, že za tím bude revoluční sentiment. Víím též, že předem prohraný boj má své kouzlo, i když pro mě mé předem prohrané zápasy mají příchut' nyní spíše morbidní. Sentiment v politice však považuji za hazard s volebními hlasy, kterých je třeba jinde. Zůstaneme-li mezi konzervativci, tak třeba pro KDH, které teď tak hezky zametá s korupcí; a tak si myslím, že Zajac s Tatárem měli radši založit nějaké občanské sdružení na uzdravení lidské duše – něco jako Greensoul nebo tak. Možná bych jim docela rád dělal mluvčího. Mám totiž v pracovně, obýváku i ložnici plno papírů z časopisů jako New Scientist, Nature, Science, Psychology Today, a mnoha jiných, a v těch papírech se píše o tom, jak člověka, zbaveného svých přirozených pout k rodině, k přírodě a nejnověji u nás i ke státu, udržet aspoň trochu při životě. Jak to udělat, to radí psychologové, neurologové, psychiatři, sociobiologové a jiní vědátory, nikdy ne politici. Náplní práce politiků je spíš dělat druhým ze života peklo. A intelektuálové se v tom vyznamenali po Listopadu zvlášť.

V Praze 25. 11. 2003

Mám pocit, že slovo intelektuál má v lidové slovesnosti význam jakéhosi hmyzu. Nechápu to. Vždyť jde o lidi, kteří se od mnoha jiných odlišují jenom tím, že pracují duševně. Že by nepatřili do politiky jenom proto?

Od Martina Bútorý – spíše však od jeho volebního štábu – jsem dostal především mail, kde mi oznamuje, že se v nejbližších dnech rozhodne o své prezidentské kandidatuře. Inspirovala ho k tomu prý iniciativa „Za dobrého prezidenta“, kterou podepsala řada lidí, mezi nimi také můj bratr. Byla to, samozřejmě, floskule. Volební štáb mobilizoval „iniciativu“ pro rozhodnutého kandidáta. Napsal jsem mu, že můj hlas má. Vedle ostatních kandidátů je tenhle excelentní intelektuál hvězda. Současně ovšem musím říct, že vím také o jeho nedostatcích, vždyť se známe od mých tří let. Je to například člověk, který se bojí konfliktů a vyhýbá se jim, jak to jde. Jsem zvědav, jak bude kličkovat na rozbouřené hladině slovenské politiky, mezi nacionalisty a komunisty, mezi lobbisty a korupčníky, mezi kamarády a těmi ostatními. Proč však mají v politice vítězit šílenci jako Mečiar jenom proto, že jdou za svým ať se děje, co se děje? S jistotou lítostí ovšem konstatuji, že takový Václav Havel, ale i Václav Klaus svůj názor vždy prezentovali ostře, bez postranních úmyslů a bez ohledu na možné konflikty a odezvu. Bez postranních úmyslů a bez ohledu na fakt, že M. B. by byl opravdu dobrý prezident však tvrdím: Martin zklamal na celé čáře. Jeho místo je (přesněji bylo) za psacím stolem. Mohl být AUTOR a nebude.

Trochu ti závidím tvé „nejasné tušení“ o lidech. Já bych kádrováka skutečně dělat nemohl. Apriori lidem důvěřuji a až po nějaké trpké zkušenosti zařadím zpátečku; nicméně, objeví-li se dotyčný opět, zapomínám na ni. Takhle to funguje asi třikrát. Poté se zatvrdím. Je zvláštní, že důsledkem je uzavřenost a osamělost. Zřejmě se intuitivně bráním nadměrnému počtu zpáteček.

Také jsem se Michale – a myslím, že většina z nás – párkrát koukal z balkónu. Jo, někdy člověk přemýšlí o nejlehčím řešení překerních situací. Proč ne. Na rozdíl od tebe se ovšem ochlazuji tvrdými alkoholy a spánkem. Doporučuji také sex.

F.

Fedore, ahoj,

když jsem napsal, že úlohou intelektuálů je dělat druhým ze života peklo, a že se v tom vyznamenali po Listopadu, to jsem samozřejmě přehnal. Promluvil jen mé vlastní zkarikované zkušenosti, kdy se pro mě postupně kontakty s intelektuály stávaly stále větším ohrožením existenčním a posléze i psychickým (to je stále ten nešťastný KŽ). Ale koneckonců Ty sám jsi o Martinovi napsal, že měl sedět doma a tvořit, takže ani Ty si nemyslíš, že intelektuál (aspoň tedy intelektuál Martinova formátu) by měl co dělat v politice. Výjimka, která potvrdila pravidlo, byl Listopad – a potom sbohem a šáteček. Ty jsi to pochopil jako první. Jiným to trvalo déle.

Hodně lidí mělo a možná ještě má pocit, že jsi je odchodem z politiky a do Čech nějak podvedl. Já ten pocit neměl, protože jsem věděl, že na Slovensku už žít nedokážeš. A také jsem věděl, proč. Útočili na Tebe jen proto, že jsi žid, a já netušil, jak bych Ti pomohl a jak bych se omluvil za to, že vedle mě žijí taková lidé. Zatímco tady na Tebe plivali a házeli kameny zabalené v letáčích se slovy Tolerance a Lidskost, v Praze Ti lidé podávali na ulici ruce a zvali Tě na panáka. Ty ses s tím vyrovnal jediným možným způsobem, definitivním odchodem.

Laco Kováč kdysi psal o neschopnosti intelektuálů vytvářet koalice (jistě, protože každý intelektuál, to je svět sám pro sebe); ale co chce v politice strana, která se nemůže s nikým na ničem dohodnout? Může mít super hodnoty, jako OKS, ale bude směšná. Neintelektuál Dzurinda byl mistrem koalicí, ať už teď vypadá jakkoliv.

Prosim Tě, ty tři zpátečky jsou trochu moc, ale chápu Tě. S tím nepohneš, když už jsi takhle udělaný. Samota není řešení, stejně jako hazardní hry. Samota je dobrá jen chvíli. Byla vynikající na vojně, kde jí byl zoufalý nedostatek. Ale nejhorší je samota, když jsi mezi lidmi. Co s takovou samotou, netuším.

Víc mi piš.

Michal

P. S.: Rudo Chmel jako věhlasný slovenský intelektuál nedávno zkusil znovu proniknout do vysoké politiky, a ještě k tomu v Ruskově straně. Samozřejmě musel dojít k závěru, že boj o moc a o peníze nevyžaduje nějaké vysoké intelektuální kvality, jak řekl v rozhovoru pro SME. A to předtím nevěděl? Jestli opravdu ne, je špatný intelektuál. Jestli ano a přesto do toho šel, to už se chápe dost těžko. Jedině snad jako snaha nějak se zabezpečit na stará kolena – při těch důchodech, co nás čekají, bych tomu docela rozuměl.

Pokud jde o tvrdý alkohol a sex – držím Ti palce, rád si někdy poslechnu, jaké úspěchy v těchto ryze neintelektuálních činnostech dosahuješ. Ubezpečuji Tě, že většina intelektuálů má s těmito tématy problémy. To Ti spíš přednesou půlhodinovou přednášku o globalizaci, celosvětové chudobě a o tom, jaký je Dzurinda (Mečiar, Fico, Hrušovský, Bugár...) mizerný politik.

A ještě něco. Kdysi mi můj děda vyprávěl o tom, jak bojoval na Piávě (sakra, teď ani nevím, na čí straně) a ukazoval mi na ruce stopu po kulce; já budu svým vnukům ukazovat tenisovou raketu, předvádět forhendy a vyprávět o tom, jak jsem v čestném sportovním zápolení zdolal slovenského premiéra, který přivedl Slováky do Země zaslíbené.

Právě z televize slyším, že Martin Bútora oficiálně ohlásil svou prezidentskou kandidaturu. Uslyším to a uvidím na TA3 ještě mockrát. Mimochodem, víš, kdo je duše občanské iniciativy Za dobrého prezidenta? Eva Reiselová ze Svobodné Evropy. Fakt jsem momentálně rád, že v tomhle nejedu.

V Praze 27. 11. 2003

A to mi teda, Michale, řekni, jak by to dnes vypadalo kdyby ti intelektuálové v listopadu 89 nešli do akce. U koryta by byli jiní intelektuálové – nejspíše perestrojkoví komunisté jako Peter Weiss a Pavel Kanis, pod vedením Plevzy a podobných, samozřejmě. A vůbec, příslušnost k intelektuálům není patentem na charakter. Stejně jako příslušnost k dělníkům, rolníkům, židům, lesbám etc.

U Chmela nemluvme o tom, že je intelektuál, ale o tom, že selhal charakterově. Jistě, mám pocit, že Martin Bútoro měl sedět doma a tvořit. Vím však současně, že byl nejlepším velvyslancem v dějinách naší diplomacie. Jiný intelektuál než jsem seděl v Basileji a mlčky se vyhýbal své práci. Opravdu to není o tom, kdo je a kdo není intelektuál.

Mimochodem, lidé z OKS už měli domluvenou předvolební koalici se Stranou maďarské koalice. Na poslední chvíli však v SMK usoudili, že Slováky na kandidátce nepotřebují. Ne, politika opravdu není o tom, jestli je v ní nějaká sociální, nebo profesní skupina dostatečně zastoupena, ale o tom, jsou-li v ní dostatečně zastoupeni lidé charakterní a jestli – protože charakterů je jako šafránu – funguje kontrola moci.

Mimochodem, dnes jsem dával rozhovor do dvou periodik (Židovsko-křesťanský dialog a Babylon). Myslím, že nejpoutavější pasáže budou ty, kde mluvím ne o načtené, ale nažité zkušenosti – zkušenosti z politiky a o minoritách. A před spaním si budu číst v Robertu Reichovi (Diagnóza kapitalizmu 21. století). Je to fascinující dílko univerzitního profesora, jehož zkušenost je primárně zkušeností člena americké exekutivy (byl myslím ministrem práce). A když se už tak předvádím: jedna z mých nejoblíbenějších knih je dílo intelektuála mezi císaři: Hovory k sobě Marca Aurélie Antonia – ve dne úspěšně vládl Římskému impériu a před spaním psal své Hovory. A takový Konfucius. Jeho nejvyšší ambicí bylo dodávat intelektuály do struktur moci. A dělal to docela úspěšně a ku prospěchu lidí. A vůbec, vynecháme to slovo. Vždyť oba jasně víme, že vzdělaný člověk, užívající správně svůj intelekt, není škodná.

Fedore, ahoj,

a promiň, došlo asi k hlubokému nedorozumění. Nepsal jsem o Listopadu 89. Tam přece o úloze intelektuálů nepochybuje snad nikdo, a já zejména ne. Trávili jsme tehdy spolu přece dost času na to, abych věděl, že nikdo jiný než intelektuálové netvoří ani českou otevřenou opozici, ani slovenskou latentní opozici včetně Šimečky, Čarnogurského a Kusého, kteří si s StB také přišli na svoje (to jsem věděl od Tebe). Nakonec první rozhovor v oficiálním tisku s Tebou vyšel právě v Nedělní Pravdě, a nebyl špatný (ani Ty, ani já jsme nepodepisovali věci, které by nám byli proti myslí). Vyšel tam třeba i rozhovor s Kováčem, a to také byla pecka ústřednímu výboru rovnou mezi oči. Soudruzí mi to dali znát.

Jen tak na okraj, už dlouho před Listopadem jsem se stal černou ovčí redakce se vším, co s tím souviselo. Bylo to tristní a deprimující, být v Pravdě skoro sám proti všem. Naštěstí jsme byli vlastně dva, ještě Karol Fajth, ale ten se hned po Listopadu někam stratil, po čase se objevil u Demeše na ministerstvu zahraničí, poté byl šéfem Slovenské filharmonie a dnes má firmu, která ti dodá knihu z jakéholiv kouta světa, jaký si jen vymyslíš.

Kdybych se na to tenkrát vykašlal jako všichni moji kolegové, byl bych u stranic-kých bosů oblíben, jezdil bych po světě a bral odměny za „politicky angažované články“. Ani dnes nemyslím, že to, co jsem dělal, bylo jen plané gesto. Byl to celý můj (naš) život, Fedore. Zní to tak nějak idiotsky pateticky, no jak jinak to může dnes znít. V tomhle si teď i já připadám směšný se svou staromódností a sentimentem.

Ale jeden dotaz – prosím Tě, co znamená to koryto? Vy jste byli u nějakého koryta? Poslouchej, tohle je pro mě novinka. O to přece nešlo. To ses musel přepsat zas Ty.

Ve věřejším dopise jsem psal o tom, co přišlo potom. Netvrdím, že by intelektuálové selhali, ale že prostě nejsou pro politiku stavění, pokud si chtějí zachovat svou tvář sami před sebou.

Lidé-neintelektuálové, které jsem znal a kteří přežili Listopad v závětří a někteří z nich mi dlouho předtím nadávali do Šíkovců a bůh ví do čeho ještě, dnes mají prosperující akciovky, časopisy, firmy a co já vím co, a jsou to povětšinou právě ti, kteří zachytili duch doby a relativně rychle pochopili, že musí inovovat svoje postoje a začít vydělávat (někteří třeba i tím, že nainstalují do restaurací hrací automaty nebo začnou vydávat bulvár či pornočasopisy); já, protože jsem nepotřeboval nic inovovat, jsem teď tam, kde jsem. Občas našťavaný na celý svět a občas odkázaný na chemii, abych mohl ráno vstát z postele.

A ke všemu jsem ještě tak blbý, že kvůli Martinovým rozhlasovým kecům jsem včera skoro přišel o svého posledního kamaráda ze starých časů, kterého v Bratislavě ještě mám – Ivana. Vypil jsem sedmičku modrého rulandského a potom mu do telefonu vynadal za to, že Martin říká do rozhlasu hovadiny (hovořil o tom, že doteď se na Slovensku bojovalo za přežití, ale že jde o to, prožít důstojný život; skoro to vypadalo, že on to zabezpečí). No na to Bútoru opravdu nepotřebuju, aby mi tohle zvěštoval dramatickým hlasem od sedmi do čtyř hodin do rána (včera už nefungoval ani lexaurin).

Noc fakt stála za hovno.

Ahoj, Michal

V Praze 27. 11. 2003

Michale, klid, vidím že jsi vybuzený. Jasně, že vím, co říkáš. Na rozdíl od tebe se však bráním emocionálním bouřím. Martina Bútoru bych v rádiu poslouchal s jistým zájmem jednou. Celou svou energii teď soustřeďuji na fakt, že mám 20 milionů dluhů (Finanční úřad mi zcela absurdně vyřál zajišťovací příkaz na tuto zcela absurdní sumu), na krku soud a ani kačku na kontě. A to jsem se dnes díval do MF Dnes na svou (a také Huncíkovu) fotku s textem o daňových únicích. Až si budu dávat lahvičku po extempore kandidáta na něco v mediích, bude to projev velíké pohody. Spánek mám ovšem zcela dobrý. Vstávám však velice brzy a jdu

k internetu mrknout na Britské listy, česká média a Sme. Kdyby ses mně ovšem po hodině zeptal, co píšou, nevím. Dnes kolem deváté už jsem seděl v Rádiožurnálu. Mluvil jsem o naší poslední knize „Strůjci války a míru“. Portréty těch balkánskejch hrdlořezů (Tudjman, Milosević) jsou velice poučné. Ukazují, jak se ze individuální deviace a frustrace stává celospolečenský problém. Naštěstí Martin Bútora jenom chce být prezidentem. Nebude si na občanech léčit žádné mindráky. A navíc je vzdělaný a inteligentní. Tak co. Dost však už tohoto prezidentského kandidáta, stejně prohraje s nějakým blbounem.

Čau, Fedor

V Bratislavě 28. 11., 16.30

Fedore,

sakra, ten život je ale idiot. Dvacet milionů dluhů, to je nad moje chápání. Ukradl jsi něco? Absurdní otázka, protože Tě znám. Zkusil jsi aspoň sehnat ty lidi, kterým jsi půjčoval peníze, když jsi měl, aby Ti je vrátili? Pochybuji. Tuším, že to nebyly malé sumy. A to ještě vydáváš knihy a běháš po redakcích a rozdáváš moudrosti – zkus mi ještě jednou napsat, že Kafka je mrtvý.

Do prdele.

No, teď dám emoce přeče jen stranou a ještě jednou se zkusím zamyslet nad Martinem. Po dnešku není tak jasné, že musí prohrát s nějakým blbounem. Béla Bugár pochopil, že SMK je nejsilnější vládní stranou, a dnes oznámil Kaníkovi a Miklošovi, že jsou hajzlíci (on sice řekl, že jsou arogantní a necitliví k důchodcům, já to jen přeložil do lidské řeči). Takže, kdyby Béla opravdu podpořil Martina, Kukanovi by pořádně zvlhlo tričko. Vlastně to vypadá jako jednoduchá matematika: Béla sotva najde lepšího kandidáta, než je Martin, no a protože v politice platí něco za něco, mohl by jeho podporou jen získat. A kdyby se Martin dostal do druhého kola, pak už není o čem, to je snad jasné.

Ale ještě jedna věc. Martin by se nějak potřeboval zbavit svého intelektuálního imidže (proto bylo tak nešťastné, že se nechal nominovat do kampaně „skupinou intelektuálů a osobností veřejného života“). Dobře, budu mírnější. Když ne zbavit, tak ho něčím doplnit. Cestovat po Slovensku je málo. Kukan jednou ukázal, že umí vypít deset piv a neopije se. Takového něco by měl Martin vykonat. Umí nějaký sport? Ty ho znáš mnohem líp než já, tak zkus něco vymyslet, když ho chceš nějak podpořit.

Michal

P. S.: Včera jsme poseděli s Ivanem. Sbírá podpisy pro kandidaturu Martina; nechal mě vykecat a mě se strašně ulevilo. Dnes v noci jsem spal po delší době kupodivu dobře, díky Ivanovi.

Nejdříve ty peníze: V roce 1999 jsem absolvoval hloubkovou kontrolu Finančního úřadu v Praze 6 a vše bylo v pořádku. V roce 2002 mi tentýž FÚ zajistil 17,5 milionu korun za zastírací úkon. Prý jsem prodejem akcií společnosti CET.21 a. s. v roce 1997 zastíral prodej podílů v CET.21 s. r. o. Vzápětí jsem byl pro tento skutek obžalován policií České republiky a mluvčím této instituce ještě před ukončením vyšetřování označen za podvodníka („ošidil český stát“). V průběhu vyšetřování jsem prokázal, že k prodeji podílů nedošlo. Hlavní Finanční úřad pro Prahu poté vydal usnesení, že prodej akcií byl legální obchod – žádné zastírání. Nicméně peníze mi vráceny nebyly a tak tuto astronomickou částku pořád dlužím. Navíc jsem několikrát týdně denunciován médii. Budu se soudit a domáhat svého práva. Mým protivníkem je ovšem český stát a v tuto chvíli také nejsilnější česká finanční skupina, která vlastní Novu. Mám šanci?

A teď ke kandidatuře Martina Bútory: Dostane-li mandát od Maďarů, má možná vyhráno. Udělají to však? Proč? Osobně však „tenhleten čaj nepiji“ – jak se kdysi

vyjádřil na mou adresu redaktorce českého rádia Václav Klaus. Nejdříve si Martin zorganizoval „iniciativu“, která ho vyzvala ke kandidatuře, poté se prohlásil za kandidáta občanské společnosti (bez krytí partají) a přitom se nenápadně obklopuje nezávislými institucemi (například IVO) a osobnostmi (novináři), kteří se stávají součástí jeho volebního štábu, aniž opustili své „nezávislé“ pozice. Nezveřejnil zdroje svých finančních prostředků ani jejich výši, koketuje s každým, do konfliktů nejde s nikým. Bůh sudí.

V Bratislavě 1. 12., 18.00

Fedore, ahoj,

jestli máš šanci proti českému státu a nejsilnější finanční skupině? To je otázka s nejvyšší hodnotou do Milionáře. Netuším, jak to vypadá s českým soudnictvím a kolik budeš potřebovat na právníky. Nemohu než držet Ti palce. Možná bych měl jeden recept, jak vydělat aspoň pět miliónů slovenských (na právníky), tak, jak to udělal Slota. Ten je vysoudil z Nového Času po tom, co redakce nemohla dokázat, že Slota opravdu čural z terasy, jak to redaktor NČ kdysi napsal (podle všeho nebožák viděl nějakého ducha). Takže milý slavný slovenský soud před nedávnem přiklepl Slotovi těch pět melounů, aby mu nahradil způsobenou újmu. Brnklo mi to o uši, protože kolega vedle před chvilkou dělal rozhovor se Slotou o tom, co podnikne s těmi pěti milióny (už je má na kontě). Slota logicky odpověděl, že o to ať se nikdo nestará.

No a teď k Martinovi. Dnes v 0.44, po dlouhém mlčení lidí z IVO, se kterými jsme makali na prognóze a které bych nazval zarytým, poslal mi svůj životopis, dále seznam lidí, kteří si přejí mít dobrého prezidenta, také seznam míst, kde se podepisuje petice, a ještě krátkou prosbu o pomoc, kterou podepsala i Zorka. Trochu mi to připomíná Leninův vzkaz Trockému, když se vrátil ze Švýcar: Začínáme znovu. Fajn, já mu v tom bránit nebudu, on se vrátil z Washingtonu a může tedy s čistým svědomím začít znovu, ale já už si tady hrál na vojáčky dost dlouho.

Chtěl bych ještě aspoň chvíli žít nějak normálně (v rámci svých nenormálních možností); podepisování peticí, rozesílání hromadných mailů (které nám mj. v práci zakázali) a přesvědčování lidí, že právě Martin je ten pravý, do normálního života nepatří.

No, Martinovi bych tohle napsat nedokázal, je to vlastně zase taková kafkovská situace, nevím, co s tím. Myslím, že Ty mě pochopíš.

Ahoj, Míša

P. S.: V sobotu jsem dovezl Danku z Lúček, bylo to fajn mít zas po měsíci někoho vedle sebe v posteli a u stolu, i když jsem musel vydržet pár investigativních otázek ohledně stavu bytu (pár věcí bylo jinde, než obvykle, ale opravdu jen pár), počtu vysvícených svíček (nebylo jich zas tolik, aby nás to finančně zruinovalo), zvadlých květin (ale ty začaly vadnout dávno předtím, než Danka odjela), vypálené díry na koberci na balkóně (to bůhvíproč špaček vyletěl místo ven dovnitř) a tak, ale celkově Danka s určitým uznáním v hlase konstatovala, že čekala, že to bude horší. Jen škoda, že mě asi trochu podezřívala z prohýřené poslední noci svobody z pátku na sobotu, neb jsem po příjezdu do Lúček usnul na její posteli ještě předtím, než přišla z posledního koupání. Žel pravda byla velmi prozaická: v pátek večer zkonsumoval jsem neopatrně jakýsi masový polotovar, který se připravuje tak, že se vloží na tři minuty do mikrovlnky, a pak se jí. Od půlnoci do čtyř do rána mě polotovar nenechal usnout (ve čtyři jsme se konečně spolu jaksi ideově rozešli), ale i tak jsem ráno v šest vstal vratkou nohou. Ještě dnes mě po lehké snídani braly křeče. Poučení: nikdy nejez levné polotovary, máš-li na druhý den ráno jet pro svou milovanou přes půl Slovenska a být připraven splnit jí každé přání, které jí uvidíš na očích. To je fakt očistec. Ale s pražským finančním úřadem se to porovnat nedá, to uznávám. Moje průsery jsou v porovnání s těmi Tvými fakt jen takový odvar. I když, jak vidíš, ten blbec žaludek hloubku a dosah průserů občas vůbec nerozlišuje.

Možná, že moje a Slotova zkušenost budou ve finále stejné – odškodnění. Nejzvláštnější je ovšem moje zkušenost s právníkem. Byl mi doporučen jeden z menšího slovenského městečka. Dostavil se chlap rovný, neúplatný, profesionálně zdatný. Po mých zkušenostech z Prahy a Čech normální balzám na duši. Zdá se navíc, že mě nejenom obhájí před institucemi, ale také mi vydělá peníze. Domluva zní, že ho zaplatím z vydělaného. V zdejších podmínkách něco nevídané. Právníci běžně žádají 2 000 Kč za hodinu ať to dopadne jak to dopadne, nemluví o tom, že je kdykoliv může koupit protistrana, což se mi už také stalo. A o různých cestách ke stejnému výsledku ještě jednou: Důsledkem mé kolize s Finančním úřadem a s mocnou finanční skupinou je také sračka. Čili Tvůj a můj průser možná nejsou stejné, nicméně důsledky jsou podobné. Naposled k Martinovi Bútorovi: Peter Zajac mi nedávno řekl, že je to nudný příběh. Nudný genezí (Martina bylo nutno pokaždé přesvědčovat, aby vzal to – například poradce Václava Havla – či ono – například velvyslance v USA), nudný průběhem (stal se z něj člověk, který „pochopil“ svou misi na tomto světě – stát se prezidentem všech Slováků a současně zapomenout na ty, kteří ho předtím přesvědčovali) a nudný i tím, jak dopadne (bude možná prezidentem všech, ergo i těch, se kterými se už takový Peter Zajac opravdu nemusí bavit). A přesto, nemám pochybnosti o tom, že z nabídky je to nejlepší volba. Tvé pocity ovšem chápu dobře. Není už nutno kráčet k volební urně s křečič v žaludku. Uznej však sám, že i toto – pro nás, kteří jsme se dožili Listopadu 89 v zralém věku – není maličkost.

Ahoj, Fedor

Nejenže není nutno kráčet k volební urně s křečív v žaludku, ale je dobré si uvědomit, že není třeba kráčet k ní vůbec. Největším vítězstvím občana v boji za smysluplný život, jak o něm ve svém vizionářském nadšení hovořil Martin, je podle mně zapomenout, že nějakí politici a nějaké urny včetně té, do které nás dřív nebo později uloží, vůbec existují. Občan by se měl chovat k politikům tak, jak se oni chovají k němu – všimnout si jich koutkem oka jednou za čtyři roky. Skutečně nevím, proč bych měl za bezesných nocí právě teď řešit otázku, co s Martinovými peticemi, když život nabízí tolik jiných hlavolamů. Například kdy konečně někdo pohne se záhadou rakoviny. Přechti si, jestli máš čas, krátký článek v dnešní SME na straně 17 o léčení rakoviny v Číně. Funguje prý asi v 60 procentech případů určitého typu nádoru, což je neuvěřitelné. Řešení je elegantní a jednoduché. Do nádorové buňky se vstříkne virus, nesoucí gen p53, který je jedním ze strážců programované smrti buňky. Jinými slovy, když se p53 poškodí nebo vyřadí z činnosti, bunka se může začít nekontrolovaně dělit. Zajímavé přitom je, že to vypadá, jako kdyby sama buňka toužila po nekontrolovaném dělení – chce si tak asi zabezpečit nesmrtnost (ona samozřejmě netuší, že takhle koneckonců zahubí nejen svého hostitele, ale i sebe). Jenže když se do genomu buňky, která uniká apoptóze (tak se říká programované smrti buňky), gen p53 se zase s pomocí viru zabuduje zpátky a začne produkovat příslušný protein, obnoví tam staré dobré pořádky a sobecká buňka musí chtít nechtě zapomenout na svoje sny o nesmrtnosti a spořádaně si lehnout spolu s miliardami dalších do urny.

Je to laické, velmi zjednodušené, a kromě toho Čína je daleko. Na Západě samozřejmě podobné věci už dlouho zkoušejí také (tumor supresorových genů, tedy genů, které drží na uzdě zhoubné bujení, je mnohem víc); výsledky jsou zatím rozpačité, protože virus může udělat v buňce také velký nepořádek. Číňané však tvrdí, že kromě zvýšené horečky u třetiny pacientů nepozorovali ani po několika letech žádné vedlejší účinky.

Pro mě je každý, i když třeba částečný nebo nepotvrzený výsledek, vzrušující. Na rakovinu zemřel můj otec (umíral čtyři roky) a Danka se loni koncem října dověděla, že ji má také. Před operací, kterou odkládali víc než dva měsíce (kvůli vánočním svátkům) a po ní jsme si užili svoje. 9. ledna 2003 od jedenácti do dvou, když jsem čekal v ružinovské nemocnici na chirurga, který Danku ráno operoval, jsem prožil asi tři nejdelsí hodiny v životě.

Myslím, že gen p53 bychom si měli hlídat víc než cokoliv jiného na tomto světě. Napadlo už vůbec někoho uspořádat petiční akci na záchranu nějakého genu? Možná by si toho ten gen všiml; nevěřím, že by mohly být geny tak sobecké a nevšímavé ke svým nositelům.

Michal

P. S.: Čtu na přeskáčku hodně knih, jednou z nich je Teorie memů od Susan Blackmoreové. Mám rád takové ty kouzelné knihy, které můžu otevřít kdekoliv a hned se do nich začíst, a tohle je jedna z nejkouzelnějších. A kromě toho obsahuje doslov Jana Zrzavého. Jeho doslovy by se měly vydat jako samostatná kniha doslovů Jana Zrzavého (napsal bych k ní rád doslov). Zrzavý píše: „Začněme třeba uvažovat, jak psát články, aby se z nich aspoň něco uchytilo; čím to je, že z některých knih každý zná spoustu citátů (Shakespeare, Faust, Švejk, bible); kdežto z jiných žádné (Dostojevskij), přičemž v obecné čtenářské či divácké oblíbě to očividně není (Faust asi nemá větší publikum než Bratři Karamazovi); jak to, že některé knihy drží pohromadě tak, že jednotlivé věty vytržené z kontextu nemají žádný půvab, kdežto jiné jsou pravým semeništem memů...?“ Jak to? Z Dostojevského jsem přečetl kdysi dávno pouze Uražení a ponížení, ze zbytku už jen Idiota (protože jsem studoval v Leningradě a protože skoro celý Dostojevský – to byla odpuzující povinná literatura). Ty ovládáš Dostojevského mnohem lépe (ne náhodou proto, že byl taky Fedor?), tak se prohrábní trochu v neuronech, nažhav synapse a zkus zjistit, zda tam v hlubinách přece jen neuvízl nějaký citát z knih Fjodora Michajloviče; usvědčili bychom Zrzavého z omylu. Já si z Uražených a ponížených pamatuji jen tu pochmurnou leningrad-

skou atmosféru, a z Idiota vůbec nic; pouze tuším, že hlavní hrdina se jmenuje kníže Myškin a na začátku cestuje ve vlaku a rozmlouvá se spolucestujícími. Ale o čem? Z Haška kromě citátu o velkých lidech rád cituji třeba jeho geniální: „Švejku, běžte do kuchyně a otevřte breviář na třetí straně.“ Z kuchyně ozvalo se trojí vytáhnutí zátky od kontušovky...

Hašek nesporně šířil svoje memy úspěšněji než Dostojevskij.

P.S.2: Není tak jednoduché uniknout ze spárů politiky. Před chvílí mě vyzpovídali z agentury Polis, co si myslím o Šimkovi, Martinákové, Dzurindovi (měl jsem asi říci, že by měl zdokonalit forhand); tak jsem aspoň řekl, že SDKÚ bych rozhodně v příštích volbách nevolil. Nevolil jsem ji přece ani v předcházejících, neb volím ze zásady jediné doma v Jablonci; nevolil jsem ale ani Klause, ani Zemana, ani Špidlu, a přesto stejně postupně vládli. Tak co. Teď asi začnu využívat své domínující postavení v rodině na přesvědčování Danky, Mišky a Sašy, aby volili Bélu. Ale to bude mít čas, až to přijde. Viděl bych to asi takhle: Danka se chystá k urně, a před odchodem se mě zeptá: Tak preboha, koho mám volit? A já po krátkém přemýšlení řeknu: Hoď to tam Bélovi, ten z nich vypadá nejslušnější. Danka to udělá, a pak mi dá čtyři roky s politikou pokoj.

V Praze 4. 12. 2003

„Sme v severnej Indii. Štrnásty dalajláma vstáva o štvrtej ráno a keď sa pokloní Budhovi, usadá na meditačný vankúš, aby rozjímal o svojej smrti. Vie, že smrť je istá, avšak čas jej príchodu je neistý, preto sa na ňu pripravuje každý deň“, píše Donald S. Lopez v knihe „Príbeh budhizmu“. Asi pred tromi rokmi ma veľmi zaujala kniha Jaroslava Krejčího „Ľudský údel a jeho premenlivá tvár“. Pre vystopovanie príbehu ľudských dejín použil jednoduchú schému: Postoje ľudí k smrti a subjektívne vnímanie kvality vlastného života. Bodka.

Teóriu memov som odložil nedočítanú, Zrzavého som si však zapamätal z jeho skvelého článku o genocídach, ktorý vyšiel pred rokmi vo Vesmíre. Holokaust tam zapadol do série ďalších podobných udalostí, ktorých históriu Zrzavý mapoval od starozákonných čias po dnešok. Používal suchý a emócií zbavený jazyk vedca, ktorý opisuje prírodu v nás. Mám taký pocit, že práve pre tento typ popisu (v tomto prípade však nabitý emóciami) som si ešte ako dieťa obľúbil Dostojevského. Prečítal som všetko, čo sa dalo zohnať. Zapamätal som si predovšetkým, podobne ako ty, atmosféru. Podľa Dostojevského je svet ľudí džungľa, v ktorej sa neviazane preháňajú vášne. Details nie sú dôležité. Mám pocit, že už vtedy som si osvojoval tzv. diagonálny spôsob čítania – rýchle listovanie stránkami, pričom mozog akoby generoval paralelný text. Čítal som takto dokonca aj odbornú literatúru – a mozog generoval paralelné koncepty, metódy, mutácie teórií atď. Kniha, ktorá vo mne nevzbudí takýto paralelný proces, ostáva zväčša nedočítaná, čo vôbec neznamená, že je nudná alebo hlúpa.

No a toto je dôvod, pre ktorý som vlastne neprečítal ani veľa kníh, na ktorých som napísaný ako spoluautor. Posledný príklad je naše spoločné dielo „Slovensko na ceste do neznáma“. Tam je však ešte čosi navyše, čo je špecifické pre produkciu tzv. vedeckých kolektívov. Dobre to vystihol brniansky sociológ Ivo Možný: „Nejasný koncept autorství je ďalším, snad nejvýraznejším dědictvím minulosti v české sociologické literatuře, neblahým znakem její závislosti na jedinou nastoupené cestě. Aby měla kniha čtenáře, musí mít autora. Autora! Kolektiv sedmi Shakespeareů drama nenapíše (uštrikuje ovšem 756 pokračování soap opery, ale tomu se právě sociologická monografie nesmí podobat! je to totiž z definice myšlenkové dílo). Samozřejmě, že za mnoha slavnými monografiemi stojí celý tým. Leč není to „kolektiv“, nýbrž jasně hierarchizovaná skupina s nedvojznačně definovanou konečnou autoritou jednoho, dvou lidí, kteří svým jménem nesou odpovědnost za výsledek. (Lektorský posudek rukopisu knihy: Pavol Frič a kol. ČEŠI NA CESTĚ ZA SVOJÍ BUDOUCNOSTÍ . V Brně 30. září 2003).“

Minule sme tuším Michal skončili pri autorstve našej knihy „Slovensko na ceste do neznáma“. Zdalo sa nám, že jej problémom je AUTOR. Písal som cez víkend posudok na posledné dielo Centra pre sociálne a ekonomické stratégie v Prahe. Hrôza! Každá kapitola iná téma, iný jazyk, iný svet. Dohromady ich dal grant, ergo peniaze a inštitúcia, ktorá ich získala (plus vzťahy, čiže akýsi vedecký klientelizmus). Z tohto hľadiska je naša kniha DIELO. Mala dvoch hlavných autorov – mňa ako metodologického lídra a Petra Zajaca ako lídra ideologického (vniesol do knihy konzervatívnu optiku, ak to tak môžem nazvať). Naše trápenie malo dvojaké pozadie: podstatné peniaze prišli od slovenskej exekutívy na inštitúciu, ktorá je závislá (lojálna k moci). Ja aj Peter Zajac sme boli externisti, podobne ako väčšina členov tímu. Náš odborný diskurz narážal na záujmy inštitúcie, ktorá ho financovala. Vieš sám, ako to bolelo. Napokon som zvedavý, ako dnes dopadne v Bratislave prezentácia. Choď tam, prosím.

Zhrňme to: kedysi sme mali problém pretlačíť do verejného diskurzu texty pre ideologické bariéry. Reagovali sme vytvorením vedeckého undergroundu a akejsi sivej zóny. Na oficiálnej pôde sme sa presadzovali predovšetkým metodologickou ekvilibristikou – bola ideologicky neutrálna a rozumela tomu iba veľmi exkluzívna a nepočetná komunitka. Dnes pretlačíš do verejnej agendy čokoľvek, ak máš peniaze. Ak sa tu a tam predsa len začne o niečom vážnejšie diskutovať, treba si položiť otázku, kto to odloboval. Dávam, samozrejme, prednosť dnešnej situácii. Výskum je drahá vec a súťaž o prostriedky na jeho podporu patrí k veci. Verím, že v situácii obmedzených zdrojov sa napokon presadí – aspoň z času na čas – kvalita.

Iná vec je, že som prišiel o svoju mnohoročnú ilúziu o zmysle dialógu. V podmienkach slobodnej výmeny informácií a konkurencie víťazí autorita, marketing a lobbying. Dôsledky môžu byť dosť pestré. Príklad: Peter Zajac je podstatne menej zdatný v marketingu a lobbingu ako napríklad Martin Potůček z Centra pre sociálne a ekonomické stratégie, ktorý je u sociálnych demokratov, ktorí v Čechách

dnes vládnou, pečený varený. Byť vedeckou autoritou nestačí. Aspoň v sociálnych vedách je to takto.

V Bratislave 8. 12., 10.25

Fedore, ahoj,

dík za dopis. Předběhl jsi mě, protože jsem si chtěl nejdřív přečíst něco od Dostojevského, než Ti odpovím. Našel jsem doma jenom životopisnou knihu od A. G. Dostojevské, kterou jsem prolistoval, a novelu Hráč, z které jsem přečetl asi 40 stran – víc jsem nestihl. Našel jsem tam i jedno místo, které by stálo za citaci: „Možná, že je to směšné, že tolik očekávám od rulety, ale mně se zdá ještě směšnější běžný, všeobecně uznávaný názor, že je to hloupost a nesmysl čekat něco od hry. Proč by měla hra být horší než jiný způsob vydělávání peněz, třeba například obchod?“ Myslím, že tady D. hodně předběhl dobu – fotbalisti, hokejisti, tenisti nebo třeba i šachisti žijí z hry podstatně lépe než řekněme truhlář, který je možná ve svém oboru stejně dobrý jako Pálffy, Ronaldo nebo Kasparov. Druhá věc je ovšem Dostojevského ruletová vášeň – byl schopný prohrát za den honorář za knihu, čímž je mi zvlášť sympatický (dokázal jsem to samé). Víím, co je to odcházet od rulety bez jediné koruny, víím ale také, jaké to je odnášet si v kapse padesát tisíc. Jestli budeš chtít, někdy Ti o tom napíšu.

Teď ke Slovensku na cestě do neznáma. Na prezentaci se mi moc nechce (i proto, že mám dnes hodně práce, protože jsem se přes víkend bohapustě flákal), ale půjdu se tam aspoň podívat, nakonec je to přes ulici. Neočekávám nic světoborného, koneckonců momentálně žiji v jiném světě a redigování Slovenska jsem vzal spíš jako inteligentní a zajímavou fušku, která měla trochu vylepšit mé bankovní konto, a snad také rozšířit můj obzor. Častokrát poté jsem si to vyčítal. Byla to neuvěřitelná práce, protože jazyk, kterým byla původně napsána, nesnesl v mnoha případech žádnou kritiku. Dělat z toho čtivé texty polovičního rozsahu se zachováním informativní hodnoty textů bylo asi nad moje síly. A za

druhé, jeden čas to dokonce vypadalo, že kniha ani nevyjde. Víš sám, kolikrát Peter slíbil, že něco dodá, nedodal, a poté opouštěl editorský kolektiv, protože měl jinou představu o tom, jak mají vypadat kapitoly, které ani needitoval. Kniha nakonec vyšla, také jsem ji již nepřečetl, neměl jsem síly vracet se k tomu, co jsem tolikrát předělával a nakonec to vyšlo jinak. Největší „zásluhu“ na tom má právě Peter Zajac, který začal psát v momentě, když už všichni skončili.

Nedokážu posoudit, nakolik byla práce jiných editorů závislá na moci, doslechl jsem se jen, že například kapitola o zdraví, která pro mě byla zvláště pracná, nakonec nevyšla, a vyměnila ji kapitola o zdravotnictví (měl za tím být nátlak ministra zdravotnictví, kterému se velmi nelíbila kapitola o zdraví z verze 2020, viděl jsem jeho dopis, který napsal IVO). Nedokážu ani posoudit, zda knize prospěl konzervativní pohled, který ji vtiskl Peter Zajac. Tuším přibližně, v čem spočíval (zachytil jsem ho hlavně v ekonomických kapitolách, které dělal Peter Gonda, a vždy, když jsem narazil na úvahy o tom, jak vstup Slovenska do EÚ kdesi a v čemsi zkomplikuje jeho ekonomickou, sociální nebo tržní situaci, nerozuměl jsem tomu, proč se o tom hovoří v souvislosti se vstupem – vždyť není jiná cesta; nebo je?). Fakt je, že po roku práce jsem měl pocit, že jsem podepsán pod něčím, za co nemohu dát ruku do ohně (tedy pokud jde o jazyk, to byla moje úloha). Některé kapitoly už šly do světa bez mé intervence.

Tolik ke knize, zítra Ti poreferuji, jak to tam vypadalo. Nevím, jak mám říci Martinovi, který tam určitě bude, proč jsem se vykašlal na jeho prosbu. Ach jo.

Ale veď aj písanie tej našej knihy bola hra. Problém je jediný, nakoľko sa hráč do hry vloží (ide o život, o živnosť, alebo iba o zábavu?). Ja mám vo zvyku vkladat sa do svojich (vedeckých, podnikateľských atď.) hier, akoby šlo o život. Fakt, že ma živía a občas aj bavia, považujem za bonus. Jedna hra sa skončí a ide sa do ďalšej. K rulete som sa zrejme nedostal preto, že tento typ hier mi neprípadá ako

život (ergo komunikácia), ani ako živnosť (nerád by som chlieb svojej rodiny vložil do rúk úplnej náhode), a už vôbec nie ako zábava (čo môže byť tiež tým, že som si to nevyskúšal).

Ešte k našej knihe o Slovensku. O záujmoch, ktoré našu robotu ovplyvňovali, sme si už povedali svoje. Jazyk je samostatná téma. Uzavretý jazyk vedeckej komunity je fakt. Toto bol dôvod, pre ktorý sme Ťa požiadali o „prepis“ knihy. A toto je tiež dôvod, pre ktorý veľa vedcov v istom okamihu svojej profesijnej kariéry jednoducho začne popularizovať vedu. Väčšinou to býva, keď sú na vrchole. To nie je náhoda. Rozprávanie o odborných témach bežným jazykom považujem za vrchol umenia v spoločenských vedách. Zveriť túto úlohu „tretej osobe“ je svojím spôsobom zlyhanie. Ideálne by, samozrejme, bolo keby knihu o Slovensku napísal – s využitím našich podkladov – Peter Zajac. Na to by však musel mať pol roka prázdnin na pustom ostrove a grant od Sorosa. Tu niekde je tiež dôvod, pre ktorý sa v spoločenských vedách deje tak málo.

Jasne, že zlievanie práce (živnosti) a hry (zábavy) je exkluzívny údel. Napokon, aj ja som roky chodil na zmeny do smradľavej chemičky a ani vo sne by mi nenapadlo, že by som to mal považovať za hru. A takto existuje drvivá väčšina globálnej populácie, ktorá by bez hry svoje životy pretrpela omnoho horšie. Fakt, že Dostojevskij si potreboval zahrať aj ruletu, však veci trochu komplikuje. Vášne a návyky sú „nad“ mojimi konštrukciami. Mám ich jednoducho sčasti iné ako ty, čím nehovorím, že sú menej zhubné, resp. príjemnejšie ako tie tvoje, jeho, ich... Napokon istým návykom som prepadol už ako trinásťročný. Nie a nie sa ich zbaviť.

Bratislava 8. 11., 13.00

Fedore,

presne o tom to je, zaujímavé pro veřejnost mohou být až odborné témy podané srozumitelným, normálním, lidským jazykem; jinak zůstanou na věky věků uzavřeny samy v sobě. Je to i o tom grantu na pustém ostrově – po nocích těžko

napišeš dobrou a chytlavou věc. Ale je to i o našem malém kousku země, kde žijeme, a o jazyku, kterým mluvíme. Huntington, Fukuyama nebo Toffler píšou v jazyku, který ovládá polovina lidí planety, a to je přece rozdíl oproti češtině nebo slovenštině (stejně tak se to dotýká novin – deník s nákladem 500 tisíc prodaných výtisků nemůže mít existenční problémy, a kafkárna okolo KŽ by měla jiné rozměry, kdyby se neodehrávala na tak malém kousku země); nezůstává než se s tím smířit. A vždycky, když čtu úvody ke knihám Dawkinse, Diamonda nebo Ridleyho (nebo Stevena či Roberta Weinberga, Blackmoreové, Prigogina...), jímá mě posvátná hrůza a současně závist nad tím, kolik lidí bylo autorovi k dispozici. Vědec, který již dostal dar popularizace vědy do kolíčky, měl ještě k ruce písáčky, manželky, konzultanty, spolupracovníky, redaktory z věhlasných vydavatelství, a samozřejmě nějaký ten grantík, aby nemusel přes den dávat lekce matematiky... Když to vše projde takovým obřím sítím, to už se snad ani nedá napsat špatná kniha. Autor bývá jeden (maximálně dva, ve výjimečných případech), ale většinou nezapomene napsat: na dobrých věcech mají zásluhu mí kolegové, za chyby odpovídám sám. Ano, Slovensko na cestě do neznáma by vypadalo jinak, být to takto. Všechno by vypadalo jinak, být to někde jinde. Ale být redaktorem některého z vydavatelství, které souká nebo aspoň občas vydává podobné knihy (v Čechách jich je teď několik včetně Tvého, na Slovensku vím jen o Szigetim, který to dělá rychle, ale občas nekvalitně), by mohlo být vzrušující i u nás.

Pokud jde o škodlivé návyky, předpokládám, že máš na mysli kouření, a možná ještě něco, o čem neví nikdo (což by mělo takto zůstat). Kouření není asi bůh ví co, ale třeba Tě trochu uklidní fakt, že teď zrovna se chystám psát o tom, proč tolik lidí kouří a celkově žije vyloženě nezdravě, a následky jsou pro ně relativně malé. Prý je to zakódované ve zděděné genové výbavě; věřím, že Ty jsi právě tenhle příklad. Prostě můžeš kouřit mnohem víc než člověk s jinou genetickou výbavou bez toho, abys musel jedním koutkem oka sledovat strašidelné statistiky. Mimochodem, nikotin svým působením na nervové receptory oddaluje nástup demence, což je potěšitelné, a už také vědecky potvrzený fakt.

O ruletě jindy, teď jen tolik, že i tady už vědci zjistili zajímavé věci: Když prohraješ, mozek chce hrát prostě dál. Dokud je za co. A když není, tak si půjčí (takhle dopadl můj kamarád, s kterým jsme strávili na ruletě roky). Vědci také zjistili, že u lidí, kteří se léčí na Parkinsona, vzniká hráčská závislost, protože berou léky, které ji mohou vyvolat. Atd., atd. Prostě v mozku ti zůstane takové malé vymleté místo, a to stále chce svoje. A stále silněji.

Dostojevskij skončil s ruletou po deseti letech vášnivého hraní, myslím v roce 1871. Já asi před půl rokem, ale musím Ti říci, že kdykoliv jdu kolem automatické rulety (ve městě jich je, kolik chceš), cítím jemné mrazení v zádech. Někdy je to opravdu jenom o fous, abych tam zase nevlazl.

M.

Jedna z výhod globalizácie: život na periférii nie je pre elity (pretože o nich teraz hovoríme) fatálnym údelom. Budú jednoducho migrovať za svojimi grantami, redaktormi, spolupracovníkmi, sekretárkami... obrovským a efektívnym servisom. Z teórie vedy si však pamätám spred mnohých rokov aj to, že sú to práve periférie, kde sa rodia zásadné inovácie – v akejsi osamelosti skvelých hláv, ktoré neruší mumraj veľkých a prestížnych inštitúcií. No neviem. Napokon malý plátok zeme je kondenzátom veľkého plácu. Akurát je prehľadnejší a uchopiteľnejší. Veď on ten Kafka tiež nebol z New Yorku.

Posledne sme hovorili o jazyku. Je zvláštne, aký vplyv má na jazyk textu zákazka. Nedávno odo mňa kolegovia z Centra pre sociálne a ekonomické stratégie UK chceli, aby som pripomenkoval ich prognózy kultúry. Došť sa mi ten text nepáčil a tak som si sadol a napísal krátku esej. Akýsi sukus môjho videnia problému. Sám fakt, že píšem pre univerzitu, viedol moju ruku neomylné k ťažkému

a nekomunikativnímu jazyku. Akoby pre vedecké spoločenstvo bolo nevhodné vyjadrovať sa ľudovo. No posúď sám:

KULTURA v perspektíve

Kulturu nahrazuje tržisť kultur. „Invaze“ hodnot, postojů, kulturních vzorů, symbolů a rituálů z jiných civilizačních kontextů je zčásti nesena migranty, zčásti novými technologiemi (internet, elektronická média) a zčásti módními vlnami a subkulturami formovanými mezi věkovými kohortami (například X-generation).

Komerencializace kultury přestává být věci hlavního proudu. Heslo doby zní: „Každému na míru, každému dle vkusu, ale vše za peníze.“ Škoda papíru na knihy, které nikdo nečte, škoda času pro akce, které nikoho nezajímají. Úspěch je věcí potlesku, zájmu, návštěvnosti. Platí to i pro minoritní žánry.

Intenzita výměny a prolínání kulturních podnětů otupuje vnímavost a rozmazává identity. To je voda na mlýn novým regionalismům a nacionalismům. Obzvláště, když floskule o růžových budoucnostech unijní integrace ztrácejí na věrohodnosti. Paralelně se formují nová paradigmatata „cesty životem“. Populární jsou především alternativní (ekologické, komunitární) životní styly, permanentní (a turistická) rebelie – jednou proti globalizaci a nadnárodním institucím, jindy za práva původních obyvatel, minorit etc.

Hlavní spor se odehrává v oblasti tzv. nezávislosti kultury na státní kuratele vs. její závislosti na státní podpoře. Jeho projevy žonglují tezemi o krizi hodnot. Skuteční kreativci ovšem hledají svou niku a lákají svou klientelu na invence. Státní podporu často vnímají jako korupci a prostituování – ztrátu kulturní nezávislosti.

Otázka dne nezní jestli „být“, nebo „mít“, ale co mít a jak být současně. Nadspotřeba přestává být statusovým symbolem, stává se jím individualizace a kvalita spotřeby (nechce se mi nabubřele mluvit rovnou o kvalitě života). Společností přitom lomcuje tzv. kafkovské dilema: 1) Lásku, přátelství a rodinu sice považujeme za nejvyšší hodnoty, ale neženíme se, nevdáváme,

nerodíme děti, rozvádíme se... a trpíme samotou a depresiemi. 2) Práci a sebe-realizaci si ceníme taky velice, neradi ovšem migrujeme za prací, riskujeme, bereme na sebe odpovědnost za jiné... a jsme frustrováni absencí smyslu svého počínání. 3) Ceníme si svou bezpečnost, ale na bezpečnost jiných kašleme – a přitom jde o jedno a totéž. 4) Máme rádi hezké prostředí, a vršíme v něm odpadky. 5) Toužíme po individuálním životním stylu, ale opičíme se po celebritách. 6) Chceme, aby se problémy ve společnosti řešily, ale politiku považujeme za špinavou věc atakdále. A teď to podstatné: Epidemie kafkovského dilematu postihuje v každé populaci především tu její citlivější a vnímavější část – ty, kteří dovedou milovat, pracovat, chovat se altruisticky, ekologicky, skromně. A ne ty, kteří žijí egoisticky, povrchně, hedonisticky. Jde o minoritku, která signalizuje stav společnosti. Budoucnost je limitovaná bouří indukované emocionality od této minority k majoritě. Je to ovšem budoucnost mnoha budoucností. Utvářet scénáře „pohybu“ kultury znamená rozprostřít pestrou paletu generačních, profesních, rodinných, náboženských ... strategií lidí a jejich početných uskupení. Nečeká nás život v kultuře, ale život v kulturách. Podstatné – pro přežití naší civilizace – není, která z nich zvítězí, ale jak budou koexistovat vedle sebe. Zde nutno ovšem anticipovat také meze tolerance. Koexistence není bezproblémová a v omezeném množství případů také není možná. Dokáže se společnost ubránit subkulturám vyznávajícím drogy? Násilí? Jedinou pravdu? Mnohoženství? Ráj za smrt bezvěrce? Bílé Čechy? Floskule o všeobjímající toleranci začínají nahrazovat teze o jejich mezích. Artikulace problému se ujmu media. Nebudou to ovšem media „hlavního proudu“, ty budou sloužit primárně zábavě, ale media diverzifikovaná dle velice diferencovaných potřeb, přání, tužeb, zájmů lidí. Pojem „mé televize, mého rádia, mých novin“ přestane být – díky digitalizaci a rychlostem audio/video přenosů – fikcí. „My“ ovšem budeme z různých koutů světa. I toto je tzv. globalizace. Ti, co to nezvládnou, budou marginalizováni. Důsledkem budou tenze i extremismus marginalizovaných. Zde jsou příští konflikty na kulturním bojišti.

Mluví-li o „konfliktech“ a „bojišti“ nutno dodat, že musí být nejen vítězové (například informační analytici), ale i poražení (lidé bez kvalifikace a práce). A jelikož vítězství přináší výhody, budou i takoví, kteří budou parazitovat. Organizovaný zločin v informační společnosti (elektronické krádeže z kont, zneužívání elektronických informací, virtuální vydírání, elektronická manipulace spotřebitelského chování etc.) je nezmapované teritorium. Rizika jsou ovšem současně výzvou. U vědomí slabín demokracie se přesunou akcenty na pojem a problém svobody. Jo, část elit začne hledat svobodu ve skanzenech svých pracoven, domovů, komunit. Virtuální svět vstoupí do všednodennosti. Bůh promluví z displaye. Možná promluví dostatečně hlasitě a lidé vyjdou opět do ulic, kaváren parků a lesů. Kultura stvořila člověka, možná ho nezahubí. A zahubí-li ho, určitě ne globálně. Hledá se strategie přežití naší civilizace a ne lidstva.

V Bratislavě 15. 12., 4.30

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

něco se stalo – tak trochu hellerovsky a proustovsky zároveň – s časem. Otevřela se přede mnou propast jménem Dostojevskij, a těžko se bráním její dostředivé síle, a ani není proč; ten člověk, ve kterém žije najednou celé lidstvo, mě fascinuje svou upřímností a tragickostí; oživil přede mnou dávnou vizi šťastného života (nikoliv jeho, ale mého): Sehnat všechny jeho knihy včetně životopisů a knih o něm, naházet je do velkého kufru, vylomit rodinný sejf, odcestovat na Tahiti a číst, dokud toho nebudu mít dost (ovšem, jak se znám, trvalo by to tak čtrnáct dní, a celý ten čas by mě pronásledoval pocit viny).

Při čtení nepřemýšlím, vnímám jen jednotlivá slova, věty a možná ještě odstavce, a po přečtení mnoha stran mohu obyčejně pouze konstatovat, že to bylo dobré (špatné texty čtu jen když musím). Nevím však, proč to bylo dobré a často ani o čem to je. Radost mi dělá samotný proces čtení, proto většinou ani

moc nespěchám, a proto také, začnu-li číst, vždy se to projeví v tom, že začnu méně psát.

Od pondělí jsem Ti už v myslí napsal tucty dopisů, ale nestihl jsem je dát na papír (dát na papír – jak to dnes, v době e-mailů, zní archaicky). Tolik se toho stalo, a tak rychle to odplynulo.

Před roky jsem jednou zára na cestě do práce uviděl u sousedních domů překrásný ojíněný smrk; vypadal jako zázrak, protože ještě den předtím tam stál docela obyčejný stromek. Vrátil se pro foťák a vyfotím tu nádheru, řekl jsem si, ale nevrátil jsem se. Když jsem tudy šel na druhý den, ze stříbrného kouzelného zázraku už byl zase jen tuctový strom; tu chyběla větvička, tam opadalo jehličí, a vůbec nebyl zelený, ale nějaký hnědý a trochu nahrbený. Už nikdy ho mráz neoblékl tak pohádkově, tenkrát se něco muselo stát, a už nezjistím co. Zůstala mi vzpomínka, ale radši bych měl fotku.

Asociace: Hrdina románu Roberta Ruarka Medojedky novinář Alec Bar se za války v Londýně zamiluje do dívky Jane, je jím spolu krásně, ona ho pozve domů, on to nechce pokazit, řekne si – půjdu až zítra; jenže zítra místo jejího domu najde jen obrovský kráter; je to o něčem jiném, a přesto také o tom smrčku. A o uplynulém týdnu.

V pondělí setkání v českém centru s autory knihy Slovensko na cestě... Všichni hovořili o knize, kterou četl málokdo. Bylo to téměř cimrmanovské – oni také dělali besedy o hře, kterou diváci teprve uvidí. Jano Čarnogurský, který diskutoval nejvíc, se přiznal, že knihu nečetl, ale potom si ji aspoň koupil. Z editorů přišli Peter Gonda, Grišo Mesežnikov a Peter Zajac (všimni si, že jsem je srovnal podle abecedy – opět bys byl na prvním místě). Více než o Slovensku hovořili o Evropě, nebo aspoň o Slovensku v Evropě (hlas z pléna, Osuský z OKS, přirovnal Evropu k lodi, ke které usilovně veslujeme, a vidíme všechny její nedostatky tím víc, čím víc se přibližujeme). Vlado Krivý, který seděl vedle mě, to vidí jinak. Já koneckonců také. Evropu si ztotožňuji se sladkou Francií, kam jezdím na přelomu února a března na turnaj, na který se teším celý rok, a proto nedám na Evropu dopustit; politologicko-filosofickým konstrukcím většinou nerozumím,

v ústavě mi Bůh nechýbí ani trochu; ale když ho tam dají, bude mi to jedno, protože Bůh mi vadí jen tehdy, když mě někdo přesvědčuje o jeho existenci. Nevadí mi ani evropský superstát nebo něco podobného.

Další události uplynulého týdne byla „utajená“ výpověď Mikiho před prokurátorem o kauze skupinky (Žiak, Šimečka, Mojžiš a spol.), která vyšla v SME i s původními chybami (Žiak se tam soustavně píše s malým ž, a kromě toho Miky se ukázal jako závistivec, kterému vadí, že Mojžiš pije se Žiakem drahá vína, což má být jeden z důkazů Mojžišovy neloajlnosti k předsedovi vlády; jak to, že Miky neví, že život je příliš krátký na to, aby člověk pil levná vína?) Miky se asi definitivně historicky znemožnil, protože se ukázal ve značně vetchem spodním prádle, a tohle zůstane v podvědomí lidí dlouho.

Ivan Štrpka napsal překrásný text o tom, jak dostával cenu Tatra banky za literární činnost, a na rozdíl od mého stříbrného smrčku tuhle „fotku“ najdeš v sobotní SME v příloze Forum. Jeden podnikatel tam říká: „Viete, je to zvláštne – poznám svet, Európu, Ameriku, poľujem na zvieratá – ale živého básnika som ešte nikdy nestrehol.“ Četl jsem Štrpku v sobotu při partii, kterou jsem naštěstí zremizoval, protože soupeř mi v pátem tahu nabídl remízu (v neděli jsem to štěstí neměl, a tak se sbírka pokazených partií opět rozšířila). Ivan byl také v týdně v redakci, půl hodinky jsme pokecali, asi jsem ho odrovnal líčením svého „podnikání“. Nevím, proč o tom pořád melu, je to můj problém. Ivan na tom není líp, spíš hůř. Romboid sotva žije – možná, že tady by se ti skuteční podnikatelé mohli nějak realizovat.

Včera také Američané oznámili, že chytily Saddáma. Na fotkách vypadá jako člověk, kterému bych možná i já dal pět korun.

Michal

P. S.: Fedore, ten text, cos mi poslal, vůbec není špatný, a ten jazyk, kterým je napsán, je legální varianta uvažování o zašmodrchaných věcech, kterým málokdo rozumí. Hašek to není, ale představ si tu nudu, kdyby na Zemi žilo šest mili-

ard Hašků. Když ten text čtu, vidím Tě za ním, a co víc můžeš od slov chtít? Slovo je ovšem nepoddajný materiál (také jsem si myslel, že Ti dokážu popsat krásu toho smrku lépe), a když se občas trochu zamyslím a kouknu se na svoje „vědecké“ věci v SME optikou čtenáře, také mám blbý pocit, že to jde mimo. Chtělo by to nějaký kurs tvořivého psaní, z kterých si utahuje Stephen King ve svých pamětech O psaní, ale tím by vlastně člověk přiznal, že se celý život živil něčím, co vůbec neovládá.

Fedore, překvapil jsi mne epidemií kafkovského dilematu, která „postihuje v každé populaci především tu její citlivější a vnímavější část – ty, kteří dovedou milovat, pracovat, chovat se altruisticky, ekologicky, skromně“.

Mohlo by to tak být, ale já takové lidi neznám; mohlo by to být i trochu jinak, když vyjdu z vlastní zkušenosti. Myslím si, že žiju v kafkovském dilematu (možná se mylím, ale cítím to tak), a přesto nedovedu pořádně pracovat (možná bych ještě uměl, ale nechce se mi – za ty prachy?), ani milovat (co to, kčertu, je?), nechovám se altruisticky (nedávám peníze zeleným, nadacím ani žebrákům), Martinovi jsem na dopis neodpověděl (i když mě prosil o pomoc), nežiju ekologicky a už vůbec ne skromně (soustavně se přežírám, kupuju hlouposti a bojím se už stoupnout na váhu). Suma sumárum – žiju z podstaty, ze dne na den, jsem líný, sobecký a nenasytý, a když to jde, utíkám před většinou lidí, které znám; pravda, vadí mi to, ale nic s tím nedělám, protože to je tak krásně pohodlné.

Dostojevskij pravil: Peklo je v každém z nás; Sartre to s jemnou ironií zúžil: Peklo, to jsou ti druzí; a Kafka už před Sartrem obě pekla spojil; odtud pro cítícího tvora opravdu není úniku.

V Praze 15. 12. 2003

Aj ja mám tucty svojich „půjdu až zítra“. Najčastejšie si spomínam na dve takéto príhody. Moja prvá cesta do zahraničia bola do Jerevanu na akúsi konferenciu. Býval som v hoteli, v ktorom boli ubytované aj tanečnice z brazílskeho folklor-

neho súboru. Asi o polnoci mi tri neuveriteľné dievčiny zaklopali na dvere, či nemám hajzelpapier. Dal som im a šiel spať. Na druhý deň o polnoci zaklopali a chceli hajzelpapier. Na tretí deň som sa osmelil a kúpil fľašu koňaku. Nezaklopali. A potom spomienka na Petra Štarka, karikaturistu z Košíc. Jedného dňa, už je to vari viac ako tridsať rokov, mi zavolať, že je v Bratislave a rád by sa stretol. Mal som práve čosi robotové a nestíhal som. Asi o týždeň som sa dozvedel, že na druhý deň spáchal samovraždu. Nie preto, že som neprišiel, samozrejme. Čosi zásadné som však vtedy voči Petrovi opomenul, a už nikdy to nenapravím.

A ešte k tej našej knihe o Slovensku. Úprimne Michal, ani ja nemám pocit, že je treba nad Európou ťnúkať, či donekonečna pretriasať klady a záporov integrácie. Napokon, ani to nerobím. Kritický tón – keď už na to príde reč – však považujem za náležitý. Možno to bude akousi vnútornou ustrojenosťou. Sám seba vidím ako toho Íra, ktorý emigruje do USA a keď vystúpi v New Yorku z lode, pýta sa prvého človeka na ulici: „A máte tu nejakú vládu?“ Keď občan pritaká, povie: „Tak ja som proti!“ Byť proti v diskusii sa mi páči. Pri fyzickom kontakte s ľuďmi som však skôr ústretový.

Nuž a pokiaľ ide o tvoj nesúhlas s mojím chápaním kafkovskej dilemy, nedá sa nič robiť. I keď mám pocit, že si sa už počas nášho doterajšieho dialógu dostatočne definoval ako postihnutý. Patríš s Ivanom Štrpkom na jednu loď a nepochybuj o tom, že aj on považuje sám seba za leňocha, opilca, márnотratníka a pod.

A teraz idem spať. Deň bol dosť náročný. Najprv mi praskla akási hadička v aute, potom som riešil nakladateľské problémy, posedel asi dve hodiny s Josefom Císařovským a hovoril s ním o Máraiovi, večer som sa stretol s Róbertom, ktorému vyšla skvelá kniha po slovensky a pri odchode som zabudol v kaviarni mobil. Napokon som si šiel kúpiť pár kníh k Fišerovi a zabudol tam okuliare. Medzitým som riešil problém nevládnej babky, ktorá čakala u lekára takmer 6 hodín na sanitku a kým som ju nechával prepravovať taxíkom, vypil som tri vodky a dva čaje s rumom. Sedel som v krčme sám a zabával sa telefonovaním. Vďaka tomu viem, že mi Rudo Dzurko kúpil celé prasa. Naporciovať si ho mám sám – je to vraj lacnejšie. Čau.

Fedore, ahoj,

dnes ráno má cesta do práce vedla výjimečně okolo úřadu vlády. Vzpomněl jsem si na Sergeje, na Mikiho, na Martina Marušku, na mnohé tiskovky, které jsem tam prolekoval po boku mladých lepých děv z nejrůznějších televizních stanic, které o mě nejevily nejmenší zájem (proč také, bylo tam dost mladých, hezkých a dobře situovaných mužů); vzpomněl jsem si na ty Tvoje tanečnice z Brazílie a řekl si, že tenhle případ se měl řešit jinak: já třeba bych na třetí den určitě koupil láhev dobrého červeného vína.

Jak jsem tak krácel okolo ÚV, po chodníku poběhovala roztomilá veverka; kousek přede mnou vyskočila na strom, a metr nad zemí zůstala rozpačitě rozplácnutá na kmeni, takže jsem si ji mohl dobře prohlédnout. Už dlouho jsem neviděl veverku – a tahle byla opravdu krásná. Ke stromu se blížilo auto. Rychle vylez nahoru, pomyslel jsem si. Nevylezla, skočila rovnou pod kola. Mám ji na svědomí, utekla přede mnou, pomyslel jsem si, a přimrzl jsem k chodníku. Šofér však stačil přibrzdit. Veverka se záračně vymotala z pod kol a utekla na druhou stranu cesty. Vylezla na strom – a zůstala tam rozplácnutá tak metr nad zemí. Asi je to její životní styl.

Myslel jsem na ni celou cestu do práce. Jak málo chybělo, a na asfaltu by zůstal jen krvavý flíček. Jak tenoučká hranice je mezi bytím a nebytím. V té chvíli se mi život jedince jevil jako dlouhatánský řetěz neuvěřitelných náhod. Jo, život je určitě jen náhoda. Ale přece jen – zachránila se veverka proto, že má dobrý postřeh, nebo ji zachránil postřeh šoféra, nebo ještě něco jiného? Možná kdybych přišel ke stromu o dvě vteřiny déle, veverka by zůstala pod koly. Stačilo třeba, aby řidič autobusu, ve kterém jsem jel, musel před zastávkou zpomalit před nepozorným chodcem. A co když právě tohle byl nějaký veverčí Einstein nebo Stalin? Jak by jeho smrt ovlivnila chod vevercí společnosti? O Stalina strach nemám, těch se najde vždycky dost i mezi veverkami, ale Einstein byl jen jeden.

Tak jsem se zamyslel, že jsem před redakcí skoro vstoupil pod kola auta. Naštěstí šofér nejel rychle. Na svůj věk velmi hbitě jsem se tedy vyvezl do čtvrtého patra, a teď tady sedím a čekám, až Světlana otevře kancelář, kde by měly být korektury Vědy, protože ty svoje jsem zapomněl doma. Vůbec nic směšného na tom nevidím; zajímavé, když jsem včera četl Tvé líčení, jak jsi všechno všude zapomínal, připadlo mi to komické a nahlas jsem se rozesmál; k smíchu mi přišlo i to celé prase, protože my jednou měli doma jenom půlku, a byl velký problém, kam s ní (skladovali jsme to nakonec po částech po sousedech). S prasaty je všeobecně problém. A s veverkami jakbysmet.

No a teď k Evropě. Jasně že mi nevadí, když se kritizuje cokoliv včetně evropských byrokratů, socialistů nebo liberálů, kteří nechtějí zakázat potraty, ale přece jen mi není tak úplně jedno, když pod tím mám být (i když jen jaksi mimochodem) podepsaný. Sám bych s kritikou evropského domu začal až po tom, co bych se seznámil s jeho fungováním, zjistil bych, zda má skutečně děravou střechu a vratké základy, kudy vede elektřina a zda je nepořádně izolovaná, zda a kde tam mají ledničky a co v nich drží (celá prasata, kusy bůčku, nebo možná jenom šunku?), jaké víno pijí, a zda je tchýně opravdu taková svině a tchán takový idiot a zda na mě, naivního novomanžele, opravdu šijou nějakou strašnou boudu. Teď je ve mně ještě malá dušička, že když budu už po cestě do toho vysněného domu moc hlasitě kušnit a tvářit se uraženě, domácí si toho všimnou, zabouchnou přede mnou dveře a vykopnou mne tam, odkud jsem přišel, zas zpátky do té naší chudoby.

Ahoj, Michal

P. S.: Fedore, díky za utešenie, so Štrpkom by som bol naozaj rád na jednej lodi, ale on má lodičku len pre seba, nik sa tam už nezmesť. Také sa sériovo nevyrobajú. Rovnako ako tá Tvoja.

Lidé se shlukují proto, že se cítí osamělí. Národy a státy se však shlukují ze dvou důvodů: 1) ze strachu, anebo 2) jsou shlukovány. Druhý případ je dostatečně popsán v literatuře. Všechna impéria, mocnosti, soustátí a svazy jsou jednoduchým důsledkem čísi vůle prosadit svůj zájem, vizi, sen etc. Jsem si téměř jist, že motivací vůle k integraci v současné Evropě spadá pod bod 1. Jde o strach před ztrátou životního standardu a pocitu bezpečí. Není tu ani gravitace kulturně blízkých mentalit, ani civilizační patos Západu, ani étos globální odpovědnosti bohatší části lidstva. Pocit bezpečí a prosperita jsou ovšem dostatečné důvody. Nicméně, už první krůčky po „společné domácnosti“ (postoje Francie, Německa, vztah Unie a USA, Irák, Ústava, postoje k tvorbě společných fondů, korupční aféry eurobyrokracie a podobně) dávají tušit, že spolužití nebude jednoduché. Nevadí. Život je opravdu náhoda a život konkrétního člověka tuplem. Zítřka nemusí být nic a můžu-li dnes být v prostoru, kde se dá žít, není to málo. A v Evropě se žít dá. Zřejmě se dá žít také na Kauai, nebo v Kalifornii, a to mnohem lépe, nicméně tak nezní náš problém. Dzurkovi je ovšem celá Unie ukradena. Svůj život tráví ve dvou pokojích (v jednom dělá obrázky, ve druhém popíjí, klimbá a vede řeči) a na jedné žižkovské ulici s večerkou otevřenou nonstop. To prase si kupuje každý rok. Nadělá slaniny, vytopí sádlo, maso naporcuje a rozdává. Musel jsem mu dlouze vysvětlovat, že za to své chci zaplatit. A teď si představ, že bych ho nacpal do mrazničky a ukusoval celý rok 2004. To by opravdu nešlo. Řekni však, není právě tohleto (shrabování do vlastní lednice) princip, který občané Unie nejvíce ztotožňují se svou vizí integrované Evropy?

Čau, Fedor

P. S.: Aniz bych chtěl, napsal jsem svůj dnešní text česky. Budu však upřímný: Čím déle žiji v Čechách, tím je mi jasnější, že jsem Slovák. Ne Evropan!

Fedore,

princip plně lednice je všeobecně nesporně principem popředním, záleží však, co si pod ním kromě prasete představíme dále. Mě momentálně tísňí, že právě před chvílí jsem navštívil Artforum, kde jsem se zastavil po cestě z Kozí ulice, kde jsme strávili příjemnou hodinku s Egonem (Egon, jak jistě víš, je vynikající společník, protože mluví málo, ale když něco řekne, tak to sedí; no a ty mezery mezi jeho řečí lze vhodně vyplňovat žvaněním, což jsou pro mně vzácné chvíle). V Artforu jsem našel minimálně sedm knih (všechny v češtině), kterými bych se chtěl okamžitě obložit v ložnici, dohromady stály tak okolo 3 500 korun slovenských. Myslím, že kterýkoliv Francouz, Němec, Ital, Ir, Belgičan... by si koupil po roční práci v největší a asi i nejlepší redakci v zemi když ne všech sedm, tak aspoň dvě-tři knihy, aniž by mu to nabouralo domácí rozpočet. Já nekoupil ani jednu. Možná až v Čechách, protože tady jsou české knihy nekřesťansky drahé.

Já vím, je to otázka priorit, a nejsem na tom tak špatně, abych nemohl aspoň promýšlet volbu mezi dobrým vínem, dobrým jídlem, kvalitním sakem, botami, do kterých neteče a dobrou knihou, například. Jsou to přizemnosti, ovšem, ale můj život se z nich skládá z velké většiny. Okamžiky, jako byl ten rozhovor s Egonem, jsou velmi vzácné. A i tenhle skončil prozaicky – telefonátem pro Egona, jenž nestihl vyzdvihnout televizor z opravy. A hned jsme na zemi. Proč člověk jako Egon musí nosit televizor do opravy? Předpokládám, že v Evropě tohle nedělá nikdo z ředitelů vědeckých institucí, a když, tak jen jako svého koníčka. Je to velká blbost?

Ahoj, Míša

P. S.: Ty jsi byl první Evropan, kterého jsem v dobách silně rozvinutého socialismu potkal, a to právě na Slovensku. To, že máš teď pocit, že jsi Slovák, je úplně normální; já začal mít pocit, že jsem Čech, také až v Bratislavě. Za to mohou naše geny, naše první boule z běhání po zahradě u domu, první pusa, první pětka

v žákovské, náruč naší mámy a první pohlevek našeho otce; když jedu do Jablonce, hned za hranicemi mne přejdou pochybnosti a z hlavy odejdou migrény. Víím, že jedu domů. A vezu si s sebou všechno, co mi v Bratislavě chybí; s nikým jsem tam totiž nehrál jako kluk kuličky, nerozbil jsem tam žádné okno a nedostal tam košem od své první platonické lásky. Znáš ten pocit, že patříš někam jinam, než tam, kde právě jsi? S tímhle pocitem zápasím už tak strašně dlouho, až je to divné, vždyť přece dobře víím, že tenhle boj nikdy nemůžu vyhrát.

V Praze 17. 12. 2003

S knihami je dvojaký problém, Michal: 1) sú drahé a 2) ľudia málo čítajú. Málo dokonca čítajú aj takí, čo knihy veľa kupujú. A keď už si bol v tom Artfóre, dúfam, že si si tam všimol knihu môjho syna Róberta „Znaky a príznaky“. Na tomto príklade sa dá demonštrovať ešte tretí problém súvisiaci s knihami: údel autora. Moja žena píše už desaťročia naozaj na plný úväzok a naozaj dobre. V posledných rokoch jej vychádza najmenej jedna pekná knižka pre deti ročne. Vynáša jej to necelé dve tisícky mesačne. Róbert, ktorý sa venuje aforizmom a filozofickej mikroeseji, je na tom ešte horšie. Hej, povedal by občan, nech sa na to vyserú a idú do normálnej roboty. Poznáš ten pocit, keď cítiš, že musíš písať a súčasne aj jesť, bývať, obliekať sa? Veľmi sa snažím, aby ani Ira, ani Róbert (obaja vedia, že nemôžu vyhrať) neprehrali.

Fedore,

je mi jasné, že na knihu svého syna jsi jaksepatří hrdý. Blahopřeji Robovi i Tobě. Znaky a příznaky jsem v Artforu prolistoval, ale musím se přiznat, že toto není typ literatury, který mě oslovuje (číst postmoderní věci bez filosofické přípravy

asi nelze, a tohle už v životě nedoženu; prostě není to čtení do autobusu, na to si musíš vzít volno od věcí všedních a číst pozorně každé slovo a pořad přemýšlet, o čem by to tak mohlo být; jsem na to asi už moc líný).

Netušil jsem ovšem, že spisovatelé v Čechách mají tak krušný život. To se mi potom začíná jevit i moje působení v této redakci jako vysoce výdělečná činnost, i když čistého to v přepočtu dělá zhruba o dva tisíce víc než má moje matka důchod.

No, tedy opravdu nevím, jak tohle utáhneš; poslouvej, z čeho teď vlastně žijete? My se ženou živíme už jen jednoho vysokoškoláka v Košicích (dcera se před rokem postavila na vlastní nohy, učí v Opavě na informatice u Joži Kelemen), ale řeknu Ti, že vycházíme jen tak-tak. Přitom Danka je zástupkyně šéfredaktorky jednoho z nejziskovějších slovenských měsíčníků, který má náklad stovacet tisíc, což je na Slovensko horibilní; platově je na tom jen o malíček lépe než já.

A když jsem u těchto veskrze neradostných věcí: Nedávno jsem hovořil s Lacom Kováčom, svěřil se mi, že přišli o všechny úspory, když dali do ruk „majitelce realitky“ peníze na byt pro dceru, a milá paní „majitelka“ se zdekovala i s penězi. Když ji chytili, už nic neměla. Laco je už delší dobu profesor emeritus a dál učí, ale zadarmo, a sotva vyžije. Vidíš, jak na Slovensku končí bývalí ministři a kandidáti na Nobelovu cenu. Je v EU vůbec něco podobného myslitelné?

Ahoj, Michal

P. S.: Včera byl podnikový večírek. Šel jsem tam s úmyslem, že se tam zadarmo ožeru jako mořské prase (to je takové to malé, co žije v akváriu, aby sis nemyslel nic špatného; jenže nebylo to ani zadarmo, a mořské prasátko se s přibývajícím koktaily měnilo v jiné prase – nakonec vypadalo asi jako to, co dostaneš od Dzurka. A když jsme u těch Romů, tak asi do polovičky jsem přečetl Inge a její Chaos Totalos a mám Ti člověče takový divný pocit, že to ne oni nám, ale my jim se snažíme ničit život; bez nás by to byli šťastní lidé).

Takže trochu o živnosti. Momentálne (ergo tento a minulý rok) som mal príjmy z práce na slovenskej prognóze, pravidelného písania do Domina Fórum, občasného dochádzania do médií (česká televízia a rádio), občasného prednášania, občasného písania posudkov, občasného predaja seriálu o Lieskuľke (izraelská a ešte nejaká televízia). Hlavne však z predaja Róbertovho bytu a pôžičky od Petra Hunčíka. Z budúcnosti strach nemám – idem sa súdiť s TV Nova (mám voči nim dosť masívnu pohľadávku) a po dvoch rokoch azda začne fungovať naša bratislavská firma na rozmanité hračky pre mobilných operátorov, internet a počítače. Problém nie je v tom, či uživím, alebo neuživím rodinu, ale v tom, že Irena a Róbert majú pocit akýchsi spoločenských invalidov, pretože – doprdele – ich intenzívna a náročná práca nestačí na obživu. Som si však takmer istý, že raz bude. Musí! Laco Kováč je iná káva. Pochybujem však, že v EÚ neexistujú podvodníci. Len skvelí vedci – hoci aj bývalí, alebo na dôchodku – zrejme existenčne netrpia.

Ad. Ingin „Chaos totalos“: Tak toto si, Michal, vystihol dokonale. A teraz čítaj, čo sa píše v Pastoračnom a evanjelizačnom pláne katolíckej cirkvi na Slovensku (pre roky 2001 až 2006) na margo riešenia tzv. rómskeho problému na Slovensku, ktorý som práve dnes dostal zo Šimečkovej nadácie:

„Cieľom je zjavovať Ježiša Krista, jeho hlboké pochopenie, záujem o človeka a zmysel pre všetko ľudské. Spolu s tým prinášať im Božie kráľovstvo, t. j. byť pre Rómov zrozumiteľným znakom a nositeľmi Božej lásky voči nim.

Trpezlivou systematickou prácou, dôrazom na ideály im pomáhať k spoluzodpovednosti, uvedomeniu si vlastnej dôstojnosti pred Bohom, a tak odstraňovať jestvujúce napätia nielen na povrchu, ale aj v hĺbke. Toto všetko je možné vo farnosti, ktorá sa otvára Rómom a vytvára ovzdušie, do ktorého budú radi prichádzať.“

Dnes bol vcelku príjemný deň. Dopoludnia som si pospal, posedel vo vani, po-mailoval a počítal. Potom som šiel s Josefom Císařovským do Hostouni nakúpiť

klobásky a údené mäso na sviatky. Cestou sme sa stavili na pivo a skvelo pohovorili o všeličom (najmä však zase o Maraiovi, ktorý Josefa úplne fascinuje svojou schopnosťou uchopiť atmosféru predvojnovovej Európy). Potom som nakupoval a potuloval sa mestom. K večeru sme mali v mojej bývalej kaviarni príjemné stretnutie s autormi posledných kníh nášho vydavateľstva. Trochu mi to pohladkalo ego, ale dlho som nevydržal. Večer si budem čítať rozhovor dvoch mladých francúzskych ľavicových intelektuálov s Raymondom Aronom (Angažovaný pozorovateľ). Dosť ma pri včerajšom čítaní tejto knihy zarazila Aronova pasivita počas nastupujúceho nacizmu v Nemecku, kde práve v tom čase pracoval – vraj čosi raz napísal a o čomsi raz pohovoril so študentmi na univerzite. Na inom mieste potom tvrdí, že človek má možnosť voľby (stáť proti štátu znamená dať sa cestou revolúcie a násila). Po voľbe už nasledujú iba rozhodnutia (v koridoroch predchádzajúcej voľby), čo, samozrejme, neznamená nepodieľať sa na kritickej reflexii či reformách. Ale veď práve nastupujúci nacizmus (komunizmus, akýkoľvek totalitarizmus) predpokladá radikálny odpor. A potom ešte môj celkom súkromný pocit: nemám štát rád, hoci je aj veľmi demokratický. Viem, že je to inštitúcia potrebná, nemám ju však rád celkom úprimne. Tu by som dokonca priťakal klasikom marxizmu – je to organizované násilie. Žiť s ním v mieri, znamená akceptovať násilie. Celkom rozumiem tomu Írovi, o ktorom som ti písal v niektorom z predchádzajúcich mailov. Možno je však môj averzný pocit dôsledkom súčasnej – mimoriadne tupej – sociálnodemokratickej vlády v Čechách, dôsledkom resentmentov na vznik samostatného slovenského štátu v roku 1993 a napokon spomienok na štát československý pred novembrom 1989. Alebo si mám – podobne ako Aron – vytvárať postoje k svetu, ktorého sa osobne dnes a denne dotýkam, čítaním sociologickej, politologickej... literatúry?

Sedím v práci a zírám do zdi. Před chvílí jsem si byl vařit kafe v místech, kde visí fotka většiny zdravého jádra redakce, pár let stará. Je na ní třicet sympatických, usměvavých, převážně mladých lidí. Vypadají tak nějak zdravě optimisticky. Škoda, že mezi ně nepatřím. To jsem si uvědomil i na redakčním večírku, když se pár z nich dohodlo, že v oslavách závěru roku budou pokračovat kdesi v soukromí v Petržalce; když jsem se s nimi nacpal do taxíku, kolegyně mě velmi taktně upozornila, že sedím ve špatném autě. Nebylo to poprvé, co jsem si sedl do špatného auta, takže jsem se poslušně zvedl a přesedl do jiného, které směřovalo do míst, kde bydlím.

Druhý pocit, způsobující mou lehkou dnešní nostalgii, vznikl z předchozího blouddění po bratislavských knihkupectvích. Padla na mě tíseň z těch tun popsaného papíru. Co k tomu ještě přidat? Člověk musí být buď blázen nebo génius, aby se o to pokoušel. Snažím se vžít do pocitu, který mají Irena a Róbert. Napíšeš jednu větu, potom druhou a třetí, vrátíš se k druhé, změníš jedno slovo, potom zjistíš, že cosi nesedí na té první větě; pak škrtněš třetí, napíšeš znovu druhou, změníš v ní slovo, myšlenka ne a ne se podat, za hodinu změníš první větu, protože v ní cosi nesedí; pak zjistíš, že je to celé na nic, vstaneš od počítače, začneš rezignovaně bloudit po bytě, černé myšlenky ti zalévají mozek jako asfalt, bereš z poličky jednu knihu za druhou, listuješ jimi, čteš námatkově věty, aniž bys je vnímal, jdeš umýt nádoby, lehneš si na koberec, zavřeš oči, a řekneš si, nebylo-li by lepší teď právě přehazovat někde na samotě u lesa uhlí nebo štípat dříví. Inu, toto jest dopřáno jen několika šťastlivcům, nebo těm, kteří si to vyvdorovali. My, obyčejní smrtelníci, se musíme trápit s materiálem, který ani nesložíš, ani nerozsekneš, ani neuchopíš; a když ho přece jen aspoň trochu zformuješ a zdá se ti, že by to mohlo být ono, zjistíš, že to nikoho nezajímá; tak naco byla celá ta ohromná dřina?

Včera jsem po delší době zas viděl syna, který studuje ekologii v Košicích; trochu zhubl, zas bere antibiotika, letos už asi potřetí, takže všechny mikroorganismy

v jeho těle včetně těch potřebných musí být už do základu vymýceny; co žije teď v jeho útrokách, netuším. Specializuje se na ještěrku zelenou, což je živočích vyskytující se velmi zřídka. Povídá mi: Na hodině nám četli něco z tvé přílohy o vědě, ale nevím co – ale asi něco od Urbana. Ukázalo se, že to nebylo od Zdeňka, ale ode mne (přesněji, přeloženo a upraveno z žurnálu New Scientist). Byla to dobrá správa, přece jen netvořím samé hovadiny. Byla to však i špatná správa, protože jsem pochopil, že zas sedím v nějakém divném autě, a že startovní čára je zas nějak idiotsky posunutá – neodlepím se od ní. Je mi padesát, opět začínám prakticky od píky, from the bottom, jak říkají Angličané, což je přesně ono – jseš na dně, dochází ti vzduch, chceš se zoufale dostat nahoru, jenže když to takhle zkoušíš po páté, po šesté, po sedmé, docházejí síly, dochází naděje, přestáváš věřit, že můžeš být tak dobrý, jako někdo, kdo na tom maká systematicky celý život. Ztráta je příliš citelná. Ten člověk tam nad námi, který není, velmi bedlivě dává pozor, aby se někdo neutrhł z řetězu; v tom spočívá vyšší spravedlnost. Tedy je-li v novinách něco dobrého z vědy, měl by za tím být logicky Zdeněk Urban, což si myslí i můj syn. Jak by také ne, Zdeněk to dělá celý život osmnáct hodin denně, já asi tak rok a půl a velmi nesystematicky (tak, jako všechno). Místo abych se třeba aspoň učil anglicky, hraju šachy a má mysl i tělo bloumají po všech čertech (můj anděl strážný, funguje-li ještě, z toho občas musí být na mrtvici). No není to zázrak, že můžu psát o vědě? Ten nahoře nad námi, který není, asi přece jen všechno neuhlídá.

P. S.: Nakonec jsem se rozhodl napsat Martinovi. Tady je dotyčný e-mail:

-----Original Message-----

From: Michal Ac [mailto:michal.ac@sme.sk]

Sent: Thursday, December 18, 2003 8:15 PM

To: Martin Bútora

Subject: RE: prosba

Martin, ahoj,
a prepáč, že som sa tak dlho neozval – keďže môjho prezidenta volia v Prahe, nič viac s tým nenarobím. Nuž, aby som bol úprimný, aspoň budeš mať pri sebe menej hladných krkov, keby Ti to vyšlo.
Rád spomínam na novembrové chvíle pod partyzánmi. Ako dnes konštatoval Pišút – akí sme len boli vtedy naivní. Najmä niektorí.
Pozdravujem Zorku, prajem krásne Vianoce a veľké víťazstvo v novom roku.

Ahoj, Mišo

Krátké vysvetlenie: Dva hrozné preklepy svedčí o tom, že má mysl se nechtěla tímto vším zabývat, ale protože jsem na prezentaci knihy Súhrnná správa o Slovensku prece jen vstoupil do rozhovoru Martina s Mišou Horským a podal mu ruku, a on mě, už jsem nemohl neodpovědět na jeho prosbu. Jenže stalo se cosi strašného – Martin mi vzápětí mailem odpověděl, že ani tak nejde o mě, ale o to, že potřebuje podpisy, aby mohl kandidovat, a že tedy jestli bych prece jen nemohl nějaké sehnat. A jsme tam, kde jsme byli.

Nemám se s kým poradit, možná dnes zkusím Kinga, on občas vyplodí zajímavé věci. Třeba: chcete-li psát, zapomeňte na to, že existuje televize či rozhlas. Buďte sami sebou, dívejte se na svět vlastníma očima. Hm, to je fakt dobrá rada, ale na daný případ se asi nevztahuje. Fedore, netušíš, jak z téhle zatracené pasti ven?

P.S. 2: Dnes jsem v jednom knihkupectví narazil na knihu od Milana Lasičí, otevřel jsem ji na straně x, a čtu něco jako: Člověk aby pořád mezi něčím volil, třeba mezi Mečiarem a Gálem... Což mě stálo 199 korun slovenských. Strašně mě zajímá, co ještě v té knize bude. Dám si ji pod stromeček.

P.S. 3: Pastoračný a evanjelizačný plán katolíckej cirkvi na Slovensku je čítankovým príkladom systematického ničenia ducha ľudského, nielen rómskeho. Hergot, to je snád' blivajz z iného sveta, nad tým by si trhal vlasy aj Ten, ktorý neexistuje

a v mene ktorého sa všetky tieto hovädiny dejú. No a pokiaľ ide o štát, ten nemám rád ani ja – je to najväčší zlodej, akého poznám. Preto som cítil sympatie k Mikimu, ktorý azda kedysi javil liberálnu snahu moc štátu aspoň trochu obmedziť, a koniec koncov v porovnaní s Mečiarom to aj urobil. Aspoň si to myslím.

V Prahe 24. 12. 2003

FEDOR GÁL

Aj ja som dostal od Martina Bútoru mail. Vyká mi v ňom a prosí o pomoc pri zháňaní podpisov pod petičné háčky. Odpísal som mu: „Milý Martin: 1) starým kamarátom (a ja patríam zrejme medzi najstarších) netreba vykať a posielat neosobné hromadné maily, 2) webová stránka má zmysel iba v prípade, že sa na nej niečo deje (ja som si objednal novinky a nechodí nič), 3) na diskusiách, ktoré majú polemický charakter, sa musíš zúčastňovať osobne (napríklad v DoFo, alebo na Changenete), 4) dobrý volebný štáb je taký, ktorý vie, na čo máš odpovedať osobne a na čo nie.“ Reakcia, predpokladám, nepríde.

Tiež som bol včera naposledy tento rok v kníhkupectve (U Fišera). Vidieť, že máme deň pred Vianocami – na pulty už nosia ležiaky. Kúpil som si dosť zvláštnu knihu Martina Monestiera „Dejiny sebevrážd“ (Dybbuk, Praha 2003). Kedysi som od neho čítal Dejiny trestu smrti. Je dôkladný až hrôza. Filozofické žvatlanie celebrít typu Raymonda Arona či Jacquesa Derridu (a to schválne spomínam celebrity prvého rangu) vyzerá vedľa jeho drsnej empirie dosť žalostne. Derridu a Arona nespomínam náhodou. Počas predposlednej návštevy U Fišera som si totiž kúpil práve ich pokus hovoriť o problémoch všednodennosti jazykom všednodennosti (Angažovaný pozorovateľ, Co přinese zítřek). Keď takíto autori vystúpia z jazykového geta svojej disciplíny, sú zrazu hrozne banálni a bezmocní. A sme pri koreňoch dobrého písania (či popularizácie vedy).

Mimochodom, je práve 05.15 ráno. Z postele ma vystrelili – ako v posledných mesiacoch dosť často – krčce v žalúdku a neklúd v hlave. Prehrabujem sa v mailoch (chodia hlavne PF-ky) a v internetovom spravodajstve (v USA mobilizácia

v predzvesti teroristických útokov, násilie na Blízkom východe, v Austrálii zožral krokodíl človeka). Až začne svítať, asi si ešte na hodinku ľahnem. Poobede čakáme s Ľrenou synov na štedrovečernú večeru. Ozaj, o tvojich deťoch neviem skoro nič. Čau

V Bratislave 27. 12., 13.15

Fedore, ahoj,

dnes jsem měl zvláštní sen. Hrabal jsem se sněhem jako krtek po bříše nahoru po jakési střeše, nemohl jsem se postavit, protože asi metr nade mnou byla další střecha, a přesně si vybavuji pocit, když jsem se dohrabal nahoru a nahmatal přehyb – ta hrůza, že se budu muset zase nějak dostat dolů. Ten pravý moment, abych se probudil. Byly asi čtyři, dlouho jsem se převaloval na posteli, občas jsem rukou zahříval Dance studený loket a snažil se ji nevbudit, a přitom jsem se nemohl zbavit úvah, proč jsem vlastně tenkrát krátce po Listopadu nešel do Verejnosti. Pamatuješ? Před čtrnácti lety okolo Vánoc jste za mnou přišli s Eugenem Gindlem, který tenkrát Verejnost šéfoval, a lámali jste mně, abych konečně praštil s Nedělní Pravdou a dal se na revoluční cestu. Tehdy jsem si vymyslel spoustu výmluv, ale pravdu jsem vám neřekl: Báł jsem se Jána Budaje, který se už tehdy ukázal jako autoritativní vůdce; jak s ním dělat noviny?

Byl to takový obyčejný, neracionální, živočišný strach, asi takový, jaký mě přepadl, když jsem v onom revolučním týdnu kdesi ve vysokoškolském areálu v Mlynské dolině četl studentské oznámení: „Nebudeme zabíjet komunisty.“ Nebudou, ale mohli by; a já byl ve straně, takže komunista, jak jínak. Koneckonců, vzpomně si na Petra Pišťanka. Ani mouše neublížil, a přesto byl tehdy přesvědčen, že každý slušný člověk by měl vzít do rukou samopal a zastřelit svého bolševika. Víím, byla to nadsázka, ale stejně mě zamrazilo, když jsem to četl. Ono totiž hlavně není jasné, jak by se ten bolševik poznal. Předpokládám, že kdyby na to došlo, ti oprávdoví bolševici by měli dost na letenky do Argentiny a Brazílie.

No, tohle není moc vánoční, změňme tému. Šokoval jsi mne dopisem od Martinova prezidentského štábu; měl tohle Martin zapotřebí? Kam se poděl ten člověk, se kterým jsme se objímali pod nešťastnými partyzány (slovensky partizánmi) na Náměstí SNP, když Jano Budaj a Milan Kňažko oznámili, že padl Jakeš? Kam se poděl ten člověk, který se jako první v socialistické SAV zdržel hlasování proti Chartě 77? Ty o tom přece víš mnohem víc. Asi je to stejně marné jako ptát se spolu s Bukowskim: Kam zmizela ta roztomilá, rozesmátá holka v květovaných šatech (není to vlastně otázka, ale konstatování). Když jsme u těch básníků, dcera dostala pod stromeček básně Ivana Laučíka. Na zadní záložce Peter Repka o I. L. napsal: „Poslanec SNR, ktorý v noci pri vlaku nechcel uveriť Ivanovi Štrpkovi, že poslanci môžu cestovať vlakmi bezplatne.“ Takže Martin zmizel, zatímco Laučík zůstal.

Čo deň – to cencúl, ktorý si môžem odtrhnúť a starostlivo uschovať.

Po dlouhé době se těším na poezii. Také proto, že v Kingovi jsem nenašel nic, co by mi pomohlo vyřešit dilemu Martinova mailu. Ani Lasicova kniha o Lasicovi, zdá se – kromě té magické věty o Tobě a o Mečiarovi – neobsahuje nic na tému, jak se nezapojit do nechtěné prezidentské kampaně. Že by Lasicovy myšlenky, oddělené od jeho magického pohledu, nějak ztrácely sílu? Možné to je, vždyť i Mečiarovy plamenné projevy vypadaly na papíře jako dětské žvatlání.

Tak tohle také nebylo moc vánoční. No ale ani Danka dnes nevypadá moc vánočně; chodí po bytě v tričku s nápisem Modrá je dobrá, jednomu z pozůstatků mého picassovského „modrého období“, a když jsem se jí zeptal, co bude dělat, odpověděla – Ako obyčajne. Takže na balkón přibudou nějaké sladkosti a do našich těl nějaké to deko navíc. Inu, blíží se Nový rok.

Víš, že já toho o Tvých dětech vím také pramálo? Jestli nám dnes vyjde večere v číně – přesně v té, kde nás před časem „nachytali“ Bútorovci – pokecáme o našich dětech a tak. Těším se.

Ahoj, Michal,

včera večer som sa dosť uťahany vrátil do Prahy. Už dva dni po sebe seriem krv a strašne ma bolí žalúdok. Tuším, že by som mal zajst k doktorovi. Keď sme sa v nedeľu večer rozišli, tak som na hoteli kukal do hajzla, či je tá krv čierna, alebo červená (červená je vraj lepšia). V pondelok som cez deň hlavne úradoval a večer zase sedel v Jasminé (ostrokyslú polievku a žeň-šeňovú pálenku už nechcem vidieť). Tentoraz s Ferom Mikloškom, Petrom Zajacom a Štefanom Hríbom. Cítíme sa spolu dobre a na druhý deň nemusím meditovať nad tým, čo všetko som narozprával. Trochu sme hovorili aj o Martinovej kandidatúre. Naozaj iba trochu, akosi nám už je jasné, že Mikloškov prístup (budem budem, nebude nebude) je nám bližší a vlastne niet o čom premýšľať.

K Tvojmu mailu: nepridal si sa k Verejnosti jednoducho preto, že si nemal pocit, že tam patríš. Tento problém (príslušnosti) však zrejme riešiš aj pri menej vyhrotených príležitostiach. Späť k novembru 1989. Boli to zvláštne časy. Napríklad tie noviny Verejnosť v najkomplikovanejších chvíľach držali nad vodou Eugen Gindl, Peter Valo, Fero Guldán, Jano Lörinz, Tamara Archlebová a Sluková, Peter Škultéty, Adriana Hostovecká atď. Všetko ľudia, ktorí by sa za štandardných okolností ťažko mohli stretnúť pri spoločnej akcii. Napokon veď Valo po pár mesiacoch zakladal akýsi nacionalistický spolok slovenskej inteligencie, Hostovecká so Škultétyom militantné nacionalistické noviny Slováč, či ako sa volali, Fero Guldán sa odobral na krátky čas riadiť do galérie a potom do svojej „diery“ robiť obrázky, Eugen tuším späť do Kozmosu a podobne. V tom krátkom čase však k sebe gravitovali ľudia akcie, ostatní zasadli k televízii. No a Jano Budaj bol človek akcie. Vyžaroval energiu a mal charizmu. Kto v tom čase tušil, že spolupracoval s komunistickou štátnou bezpečnosťou? Kto mohol tušiť, že svoj delikt bude riešiť takrečeno na celoštátnej úrovni a vezme si k tomu „národ“ za rukojemníka? Myslím, že to netušil ani on sám. Nešiel z neho strach, len ho bolo treba zastaviť. Stalo sa. A späťne sa mi ani nezdá, že by to bolo

obzvlášť namáhavé ako úkon. To, čo nás dodnes k tejto téme priťahuje, sú osobné traumy a zlyhania. Jano je symbol dvojakosti našich životov za komunizmu a poprevratového preskupovania ľudí. Moja generácia sa dodnes z tohto zmätku nevybabrala.

Je ráno, posledný deň v roku. Vonku pekne sneží a ja si preberám péefky, ktoré prišli, kým som bol v Bratislave. Sú z nadácie Veronika, ktorú zakladala Jasna, manželka Jura Flamíka – mojej pravej ruky v čase, keď som predsedal Verejnosti proti násiliu, z prezidentskej kancelárie (Klaus ma asi zdedil v adresári po Havlovi), od Michala Prokopa z relácie „Hezký ztráty“ ČT, od Strany zelených a od dcéry môjho starého kamaráta Andreja, ktorá žije v Austrálii atď. Viem, že ma čaká dosť zvláštny rok – vyvrcholenie kauzy Nova (súd a rozhodnutie o tom, ako strávim starobu), ukončenie činnosti nakladateľstva (už to neutiahnem), publikovanie esejí o Ľudskom údele (túto knižočku si čítal), séria publicistických textov s Petrom Zajacom v Domine (chceme to robiť k výročiu novembra 1989, ale nie o novembri 1989). Bude to tiež rok, keď sa definitívne rozhodne o tom, či môj posledný podnikateľský pokus (www.tomhorn.sk) mal zmysel, či ma existenčná núdza neprinúti nastúpiť na miesto učiteľa novej Fakulty sociálnej a masovej komunikácie (ktorú som spoluzakladal). Trochu mám obavy o fyzickú výdrž. Uvidíme. Podstatné otázky budú zrejme spojené s existenčnou istotou.

V Bratislave 2. 1. 2004, 11.00

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

konce rokov bývajú na hovno, a tenhle se v tomhle smere vydařil zvlášť. Nemám sílu Ti něco povzbudivého napsat, všechno, co se zjeví na obrazovce, je hovadina, a všechno, co vezmu do ruky, též. Držím Ti jen palce, aby ses z toho vyškral, doufám, že už jsi navštívil dobrého doktora (hledali jsme s Dankou v encyklopedii Zdraví, a vypadá to na pořádně zanedbaný žaludeční vřed).

Posílám Ti aspoň něco, co jsem dostal jako vánoční přání od Juraje Kušnierika z Artfora. Je to citát z Jakuba Demla a snad Tě trochu osvěží:

„Jest pravda jako zvěř a dlužno ji lovit v houštinách souvětí a v brázdách slova, někdy jako lišku v doupatech protirečnosti a smíchu, jezevčičky důvtipu a kouřem pokory, jindy za teplého večerního soumraku jinotajů, neboť pravda je ve své podstatě divoká a plachá, znajíc člověka, ale i když se vzbouří a je neslušná, vystupujíc ze jha času a jako povodeň strhující mlýny obecné logiky a zanášejíc bahnem chudá předměstí vědy a umění, nebo jako oheň vyprskujíc do prostoru mastnoty a chlípnosti a pohodlí, šindely přetvářky, myšinu mlsnosti a klepů, projektily vzpoury, či lávu extase a rouhání: bývá nesrozumitelná. Mluvíme o koních, o dětech, o ptáčích, o rybách, bůhví o čem, ale za našimi větami jako pod kobylkou houslí ozývá se nejen ta žíně a struna, bekot jehnat a ržání kentaurů, lkaní kukaček a doupňáků, nýbrž i duše dřeva a ono na povrchu červeňavé, jako srdce uhlazené, ale uvnitř prázdné a tmavé vězení naší touhy...“

Fedore, drž se, přece teď už nemůžeš prohrát.

P. S.: Rošangol je moc smutná kniha, tak akorát na Nový rok. Kdo bude takové smutné knihy vydávat, až zavřeš vydavatelství?

V Praze 2. 1. 2004

Pre Štětinu mám slabosť. Robí novinárčinu síce ako adrenalinový šport, ale naozaj naplno a s porozumením pre kruté ľudské príbehy. Nie je náhoda, že ho nepriťahujú krajiny Západu, ale Čečensko, Afganistan, Somálsko, Rwanda a podobne. A nie je tiež náhoda, že materiál nehľadá na tlačovkách hovorcov štábov bojujúcich armád, ale rovno na bojiskách a u ľudí, ktorí sa na nich ocitli nechtiac – u žien, starých ľudí a detí. Musí mu pripadať trochu komické, keď po

návrate domov otvorí noviny a zistí, o čom sa tu diskutuje ako o závažných spoločenských problémoch. V dnešných lidovkách sa napríklad tvrdí, že v roku 2004 si budeme uľahovať opasky (porovnaj s osudom afganskej matky, ktorá posielala neplnoletú dcéru na štrich, aby mala pre dve ďalšie na inzulin), že státisíce ľudí vítali nový rok navzdory obavám z teroru (silvestrovským mejdanom je venovaná takmer polovica novín), takmer dve strany sú venované novoročnému prejavu prezidenta, ktorý sa sústredil najmä na to, aby nikoho nenaštal a podobne. A predsa stretávam denne ľudí, ktorí prežívajú naozajstnú bolesť a frustráciu v podmienkach, ktoré musia tým, o ktorých Štětina píše, pripadať ako sen. Sú však preto ich problémy (pre nich) menej významné? Tým sa vraciam k svojmu žalúdku. Je to obeť laxnosti a nedisciplinovanosti svojho majiteľa a nie krutosti osudu.

Čau, Fedor

V Bratislavě 5. 1. 2004, 8.30

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

Štětina a Procházková jsou dva odvážní lidé, kteří přinášejí svědectví, většinou otřesná, z jiného světa. Danka mi po přečtení Rošangolu řekla, že by to měli dávat dětem na základní škole jako povinnou četbu (hned mě napadlo, že první, kdo by proti tomu protestoval, by byli bigotní katolíci; nevím, jak by třeba Hrušovský mohl přenést přes srdce to povídání o výživnosti mužského semene). Nevím však, nakolik lze poměřovat náš svět světem lidí, o kterých píše Procházková a Štětina. Pro drtivou většinu Evropanů je Afghanistan nebo třeba Irák a Irán jen jakási virtuální realita, stejně jako Etiopie, Súdán nebo Peru. Nedávno mi syn tvrdil, že v Africe každý rok sežerou krokodýli tři tisíce lidí, a pokud se nepletu, tři milióny ročně (z nich milion dětí) tam zemře na malárii; a co s tím? Nemůžeš nést na svých ramenou tíhu celého světa, ale Ty se o to stejně sou-

stavně snažíš; děláš strašně moc tím, že vydáváš tyhle knihy, jenže samozřejmě potom trpí vydavatelství na úbytě, protože lidé tohle většinou nepotřebují číst. Jedna vynikající kniha od Jareda Diamonda řeší základní otázku, kterou autor dostal od svého domorodého přítele na Nové Guinei: Čím to, že vy Američani máte tolik karga (zboží), a my tak málo? No a potom se autor ptá třeba: Proč nepřišli kdysi Inkové do Evropy a nevyhladili místní obyvatelstvo – proč to bylo naopak? Odpověď na tyhle dvě otázky je tak složitá, že si vyžádala tlustou knihu, a ta odpověď v principu spočívá v tom, že na naší matičce zemi probíhá od nepaměti tolik všelijakých zvláštních procesů, že člověk z toho může být občas jelen; skoro to vypadá, že pravdu měl Isaac Asimov, který nechal cestovatele v čase kdysi v dávné minulosti Země zašlápnout jediného motýla, což úplně změnilo osudy lidstva. Takže – všechno je jen náhoda, a kdyby třeba nějaký větší meteorit zamířil trochu jinam, už jsme dávno mohli mít po problémech s Klausem, Špidlou, Mikim, sháněním obživy, s manželkami i s dětmi. Ale vždyť je přece fajn, že ty problémy ještě máme.

Protože mám malou fantazii, nedokážu si představit, že by třeba novoroční projevy (a vůbec jakékoliv projevy) Klause nebo Schustera mohly vypadat jinak, než vypadaly – takové to tlachání o ničem. Havel se kdysi snažil hovořit o něčem, jenže to byl Havel, a byl jen jeden. A kromě toho v povědomí „lidu“ nedopadl nejlépe. Moje maminka o něm (a hlavně o Dáše) nedokáže říci jednu dobrou věc, i když jsem se do ní už nahučel dost.

Momenálně mě čeká výroba celé dvojstrany o vědě, a jako vždy, v pondělí ráno nemám v ruce jedinou věc, dokonce jsem nechal doma i to málo, co jsem si přes svátky připravil (zítra ráno se už zalamuje). To také není nějaké řízení osudu, ale výsledek toho, že jsem na sebe i na spolupracovníky strašně měkký. Zdeněk mi posílá dost věcí po termínech, což mi občas komplikuje život, ale trpím mu to, protože píše dobře. A sobě to trpím také, protože nakonec vždycky tu stranu nějak vyrobím, protože musím. A jak říká Pitkin, vo vo tom to to je.

Ahoj, Michal

P. S.: Systematicky Ti držím palec na levé ruce (to je jediná vědecká metoda na dálku, kterou znám), ale to Ti je stejně na prd. Nedávno v jednom seriózním časopise (myslím Wired) psali, že když se skupina buddhistických či jakých mnichů modlila za nemocné na AIDS, pomohlo jim to (těm nemocným), ale potom se ukázalo, že šlo jen o drobný statistický podvůdek. Co žaludek?

V Praze 5. 1. 2004

FEDOR GÁL

Bigotnosť kohokolvek, pokiaľ vedie k zatváraníu očí nad utrpením, je zločin. Ak sa tak deje pod kepienkou Boha, je to zločin dvojnásobný. Podobný, ak nie väčší zločin však je, ak sa človek bez predsudkov tvári, že vyvražďovanie ľudí, či príšerná bieda ľudí kdesi v Afrike, Afganistane, Čičensku... sa ho netýka. Myslím to tak, že vďaka médiám máme to trápenie slovom a obrazom priamo doma a vďaka globalizácii aj fakticky či fyzicky.

Myslím, že Diamond našiel aj kľúč k otázke, ktorú si kladieš – je ním technológia. Fakt, že modernizácia je západný výmysel a fakt, že sa opiera o technologický vývoj je neodškriepiteľný. Podľa toho, čo viem, však korene ležia mimo Európy – kdesi na Arabskom polostrove, v Indii a v Číne. A vlastne aj spôsoby ako tmiť negatívne dôsledky modernity (východný prístup k „ja“ a ku kvalite života) nie je európskej proveniencie (meditácie, joga a podobne). A to už ani nehovorím o tom, že človek „rozumný“ má domov v Afrike. Ak je to tak, potom pocit vzájomnosti ľudí je prirodzenejší ako vzájomná nevráživosť a ľahostajnosť. Respektívne mal by byť. Fakt, že nie je rozumom ťažko uchopiteľný, pokiaľ nepristúpim na sociobiologickú argumentáciu a nebudem chápať krvavé dejiny ľudstva ako boj o teritóriu a potravu, ktorý je v prírode bežný. Teda bežný medzi druhmi. My sme však druh jediný – človečiči.

Hans Kung – katolícky farár, priekopník medzináboženského dialógu a disident vo vlastnej cirkvi – nazval to, čo potrebujeme globálnym étosom. Danka má

pravdu, Rošangol by mali čítať deti na stredných školách. Nejde o to, aby na druhý deň vyrazili s humanitárnou pomocou do Kábulu, ale – rád by som tomu veril – aby sa na druhý deň pozerali inými očami na bežencov, ktorí sa vyplašene potulujú pred budovou cudzineckej polície, či po uliciach našich miest. Nehovoriac už ani o tom, že ich bude pribúdať a ak si k nim nenájdeme „príbuzenský“ vzťah, vidím budúcnosť čierno.

Ahoj, Fedor

P. S.: Mimočodom, tá metafora s prišliapnutým motýľom (autor je myslím Ray Bradbury a nie Asimov) je skvelá. Predstav si napríklad, že by sa Hitlerovi podarilo jeho dielo. Veľa už k tomu nechýbalo. Aj bez takého malinkého národa, ako sú Židia, by bol svet úplne iný ako s nimi. A ver mi, že zo mňa nehovorí ani moje židovstvo ani viera vo vyvolenosť tohto národa.

V Bratislavě 5. 1., 20.30

Fedore, ahoj,

samozejmë že kľíčem k dějinám je technologie, ale tahle odpověď řeší jen málo; proč tedy měli Evropané a potom Američané lepší technologii? Nu ano, asi proto, že žili v podmínkách, které svědčily jejímu rozvoji. A zase: Jaké to byly podmínky? Spočívá odpověď v klimatu, v tom, jak se na určitých plochách dařilo zemědělcům (skutečné války se začaly vést vlastně až po tom, co se zemědělci usadili na určitém místě), je to v nátuře lidí, v rozdílech mezi „východním“ či „západním“ náboženstvím, v rituálech, v hodnotách? Ty rozdílly se přece musely nějak zrodit – vždyť všichni pocházíme z jedné pramáti africké Evy. Je to nekonečný řetěz otázek a možných odpovědí, a člověk, který se pustí do jejich rozmotávání, zaslouží nekonečný obdiv.

Premýšlím nad větou, kterou jsi napsal: Pocit vzájemnosti lidí je prirodzenejší ako vzájomná nevráživosť a ľahostajnosť. Respektíve mal by byť. Ano, v určitých situáciách určite prevažuje. Teď pomáhá Iránu kus světa; dnes má SME zprávu ČTK o tom, že v ruinách našli 98-letou stařenku pod kusem nábytku, kde bylo dost vzduchu, aby tam přežila osm dní. „Bůh mě uchoval,“ řekla. A byl to podle všeho ten samý bůh, který dopustil gulagy, Osvětím, Hirošimu, Afghánistán, který držel ochrannou ruku nad Saddámem a nad únosci z 11. září, aby zdárně dokonali své dílo, a který konec-konců dopustil i tohle hrozné zemětřesení v Bámu. Neříkám nic nového, a ani nic nového neobjevím, mám jen pocit, že věta, kterou jsi napsal, opravdu platí s velkými výhradami. Jestliže je život člověka spíš řetěz nenadálých (nesouvisejících) situací než příběh s nějakou pevnou vnitřní logikou, pak chvíli jsou lidé bratři, chvíli nepřátelé, chvíli si jsou lhostejní; chvíli kopeš za „správnou“ stranu, chvíli za „špatnou“, a chvíli jen sám za sebe. Myslí, že už jsem vyzkoušel všechny tyto polohy, momentálně se nacházím ve třetí, a – taky nic moc; nejlepší byly chvíle kopání za tu správnou stranu – o výsledku jsem Ti myslím už párkrát psal – taky nic moc. Ale napiš mi raději už konečně, jak to vypadá s Tvým žaludkem. Rád bych si s Tebou ještě dal třeba tu čínskou žeňšenovou pálenku. A na to ovšem potřebuješ – kromě jiného – právě ten provozuschopný žaludek.

Michal

P. S.: Jestli dám do zítřa dohromady přílohu, budu se moc divit. Je devět, a vlastně nemám v ruce nic. Jen začátek článku o tom, jak americká sonda Spirit na Marse přistála, zatímco evropská sonda Beagle 2 hanebně stroskotala (měla smůlu – dostala se do písečné bouře; ale jak je to tedy s těmi lepšími a horšími technologiemi?).

A ještě něco – dnes je v SME krátký, ale pěkný rozhovor Marty Šimečkové s Laučíkem. To je ten učitel z Liptova, který zůstal sám sebou; to by byl dobrý prezident. Ale Marta, která tu ještě spolu se mnou a s Ivetkou v redakci sedí za

počítačem, mňa vyvedla z omylu: Normálni lidé na prezidenty nekandidujú, práve proto, že jsou normální; a já dodávám, protože ani nevědí, že jako poslanci mohou jezdit vlakem zadarmo. Prostě k životu nepotřebují ani vlak zadarmo, ani prezidentská křesla a bavoráky. Šťastní to lidé?

V Prahe 5. 1. 2004

Nechcem sa hrať na chytrého, ale kedysi dávno ma celkom zaujal Lemov Golem IV. Podľa neho človeka vymrštila z prirodzeného poriadku živočíšnej ríše kultúra. Náboženstvo je produkt kultúry. Vojenská a ekonomická sila tlúp, kmeňov, klanov, spoločností, národov, štátov, únií štátov, civilizácií tiež. Niektoré z náboženstiev boli lepšie pre ochranu teritórií, žien, sídlisk... a získavanie nových teritórií, ako iné. Mám na mysli najmä tie, ktoré boli hierarchické. Masa pod jedným velením je vždy organizovanejšia, efektívnejšia a údernejšia, než pätýlené tlupy. Monoteizmus bol vyselektovaný prirodzene. Je však životaschopnejšie a prirodzenejšie to, čo víťazí na tej kratučkej ceste, ktorá je prístupná našej reflexii? Z hľadiska našich životov určite. Nestačí? Nestačí, povedal by taoista alebo budhista. Ich vec, povedal by európsky kresťan. Naozaj ich vec?

Čau, Fedor

P. S.: Laučík: nie je (našťastie) normálny človek. A vôbec: nechápem, prečo by normálny človek nemohol kandidovať na prezidenta. Problém je inde – dobrý prezident by mal byť elitný človek (silný charakter, prirodzená autorita, charakter, vzdelanie, pokora, oddanosť službe a podobne). Problém je v tom, že elitnosť je veľmi úzky profil. Normálnymi môžeš dláždiť ulice.

P.P. S.: Žalúdok je v pokoji. Včera som ho práve testoval.

Ahoj, Fedore,

o Laučkoví nevím prakticky nic, ani zda je normální nebo nenormální (i když z toho mála, co o něm vím, se mi jeví jako úplně normální člověk), ale určitě máš pravdu v tom, že normální člověk klidně může kandidovat – na cokoliv.

Dnes jsem měl zajímavou cestu do práce – jel jsem po starém mostu z Petržalky asi půl hodiny do centra, a bylo dost času čumět po okolí. Na prvním billboardu mě přivítal Eduard Kukan (tedy pouze slovně) a zapřál mi PF 2004 s pěkným čtyřlístkem na konci; Havel maloval ta svoje srdíčka, čtyřlístek je tedy „originální“ nápad. Asi o padesát metrů dál byl ohromný portrét dalšího kandidáta Romana, pěkně vystřihaného, s příjemným úsměvem, v kravatě (doufám, že ten bilbord i navonili), a velký nápis hlásal Ďakujem vám za všetko, čo sme spolu dokázali; řekl jsem si, že netuším, za co mi tady na starém bratislavském mostě pan župan vlastně děkuje, a co jsem vlastně dokázal; ale kousek dál měla Hypernova billboard o tom, že tam má jít občan rychle nakupovat levné věci, a to mě skoro oslovilo – výprodej je pro našince velká šance. Kdybych už před časem neviděl ubohý ponovoroční výprodej v Hypernově v Brně, možná bych se do zdejší Hypernovy vrhl. Potřeboval bych větší džíny, protože jsem přes svátky přibral tři kila.

Stranu jsem přece jen nakonec udělal, už je zalomená, ale nevím, jak to celkově dopadne (hodnocení, ohlasy a tak; já už to nějak nedokážu posoudit). Attila Lovasz nakonec přece jen dodal článek o von Neumannovi, z kterého jsem zjistil, že vůbec nebyl von, ale obyčejný Janko Neumann z Budapešti, ovšem z bohaté rodiny; možná mu to von koupili, i když, jak se ukázalo, on to vůbec nepotřeboval. Jo, zapomněl jsem Ti napsat, že jsem pod stromeček dostal 120 nějakých tabletek na posílení mužnosti, něco jako viagru, jemný to náznak toho, že bych měl přidat v plnění manželských povinností. No to bude problém i s tabletkami. Věřím, že Ty takovéhle problémy (už) nemáš. Ahoj.

P. S.: Prosim Tě, to s tím žaludkem neber jako otravování, ale nechce se mi věřit, že by po tom všem byl v pohodě. Měl bys stejně pro jistotu skočit k dobrému doktorovi.

V Prahe 9. 1. 2004

Sviatky máme za sebou. Včera som sa vrátil zo Zvolena. Braňo tam mal s dvomi kamarátmi výstavu etnoportrétov z Barmy, Thajska, Malajzie a podobných krajín. Nádherné tváre. Predstava, že by aj v týchto končínách mali problémy s rodinou a demografickým vývojom (hlavná správa v českých médiách z dneška a včerajška) je absurdná. Tie tabletky, čo si dostal pod stromček, sú tiež kultúrny fenomén. Ľudia „prerábajú“ šústanie na voľnočasovú aktivitu podobného rangu ako je napríklad golf a návšteva krčmy. Mimochodom, naposledy som ti písal o kultúre ako rozbuške, ktorá vymrštila človeka na dnešné trajektórie. Tak mi napadá: Odkiaľ sa podľa ľudí vzala kultúra? Pre kreacionistov je to zrejme jasný dôsledok božej vôle, pre evolucionistov dôsledok poľudšťovania opice prácou. Cítim, že ma to priťahuje k evolucionistom, len nechápem, prečo táto odchýlka od normy postihla práve človeka. Zrejme náhoda ako ďalší hýbateľ vývoja v našom vesmíre? Lenže človek fušuje dosť efektívne aj do náhody. Mimochodom, nevytvoril von Neumann model sebareproduktujúcich automatov kedysi dávno v samých počiatkoch kybernetiky? A ako do tohto trendu zapadá Ľubo Roman, ktorému vraj prednedávnom istý zodpovedný činovník zastavil trestné stíhanie len za – a vzápätí nesplnený – prísľub lepšieho koryta? A vôbec mám pocit, že čím som starší, tým radšej mám otázky pred odpoveďami – otázky zvädzajú k premýšľaniu, zatiaľ čo odpovede ho (premyšľanie) ukončujú (často omylom).

Čau, Fedor

P. S.: Na kontrolu žalúdka a pľúc – najohrozenejších orgánov svojho tela – sa prihlásim budúci týždeň.

Ahoj, Fedore,

dnes jsem po dlouhé době zas cestoval do práce autobusem, protože chci jít večer s bývalým kámošem ze Športu na pivo. To bude asi jediná kladná záležitost dnešního dne. Od rána mi je nějak na nic, a vím přesně, proč: protože Danka odešla přede mnou. Jakmile zůstanu doma sám, nedokážu se vymotat (z pyžama, z ložnice, z kuchyně, z bytu), a když se to konečně podaří, je to stejně na nic. Vůbec se mi dnes nechce uvažovat o kultuře, o tom, zda je to výsledek výchovy (jak tvrdí Holcová, trochu jsem ji četl v autobuse, a jsou tam dobré momenty), nebo zda už ji – kulturu, ne Holcovou – máme tak zažranou do těla, že je v genech; nějak je mi to jedno. Roman se svými aktivitami mi může být ukradnutý, a o šoustání si můžu nechat jen zdát.

No a teď utíkám na oběd s tiskovou SAV, jmenuje se Michaela, a já mám pro Michaely slabost.

14.45

Jo, kočka byla skvělá. Mít tak o dvacet mñň...

Fedore, posílám Ti mail, který jsem před chvílí poslal své bývalé spolužačce do Jablonce – nic lepšího mě v daný moment nenapadá. Život je kurva.

Eleno, ahoj,

to je fajn, že Ti bylo fajn, a že už jsi zas doma z Egypta, a že ani po padesátce nepociťuješ žádné změny.

Já pociťuju jednu významnou změnu – čím víc se blíží padesátka, tím víc si uvědomuji, jak je to všechno o ničem, že vlastně nic neumím, nic jsem nedokázal, nic mě už nečeká – znáš to, takové ty chronicky známé a miliónkrát ve vědeckých publikacích popsané mužské přechodové záležitosti. Netušil jsem, že to může být tak nepřijemné, co nepřijemné, zdrcující. Když si vzpomenu na ten náš únik z hodiny zeměpisu a na tu Tvou zasádrovanou nohu, kvůli které nás nakonec

Havel odchytil, a na tu cestu autobusem (z Prahy?) a na Ty Tvoje krásné dlouhé nohy a krátké sukně (seděl jsem hned před Tebou, otočil jsem se dozadu, kde jsi seděla Ty, a tvářil jsem se, že spím, a bohapustě jsem čuměl), jímá mě z toho krásná závrať: bylo to, nebylo to? Asi ne, a když, tak jen v mé hlavě.

Tady okolo mě chodí samé krásné mladé kočky, z masa a kostí, ale – ničím mě neoslovují. Ach jo, to jsem to dopracoval.

Doufám, že tohle psaní nějak ve zdraví přežiješ, za chvíli jdu za bývalým kámošem ze Športu, a asi se pořádně ožeru – co jiného?

Ani nevíš, jakou radost mi Tvůj mail udělal.

Míša

P. S.: Fedore, nějak jsem v tom mailu zapomněl napsat, že hlavní problém spočívá v tom, že já nijak neoslovuju je (ty krásné mladé kočky).

P.S.2: Fakt věřím, že na tu kontrolu půjdeš, a že žaludek a plíce jsou skutečně nejohroženějšími částmi Tvého Těla.

V Praze 9. 1. 04

Život nie je kurva Michal, depresie áno. Treba k nim pristupovať asi podobne ako k pochrámanému žalúdku. Čo hovoríš?

Fedor

Fedore, ahoj,

no jasně, život někdy není kurva, ale občas přece jen platí bod čísla 1. Nejlepší popis deprese jsem četl v Mayrinkovi (Golem) – proti tomu jsou ty moje jen závanem letního větříku (odletí tak rychle jak přiletěly, stačí třeba úsměv, ovšem opěťovaný; v pátek jsem se pokusil na Obchodní usmát na dvě kočky, a asi mě považovaly za blba). Porovnání se žaludkem sedí – obé by měl mít v rukou odborník (už jsem se dvakrát léčil, a pomohlo mi to, nikdy jsem ale léčení nedokončil; teď jsem se v nějaké odborné stati dočetl, že to je chyba; ale co teď s tím, běhání po psychologích a psychiatrech není moc zábavné, a tak špatné to zase není, abych s tím musel znovu začít).

Premýšlím o panovi M., kterému jsem se už měl ozvat a který cítí potřebu zaznamenat svůj životní příběh. Když jsem Ti slíbil, že se mu ozvu, netušil jsem ještě, že ten člověk střílel lidi jako zajíce. Špionáž je přece jen něco jiného než tohle. Pro mě to dost změnilo situaci, měl jsem mu volat už minulý týden ve středu, ale fakt netuším, o čem bych si s takovým člověkem vyprávěl. A psát o tom – jak a proč vůbec? Lidí, kteří si odseděli 25 let za (minimálně) dvojnásobnou vraždu, asi po světě běhá dost. Že se jeden ozve a chce se vyrozprávět – no prosím, ať mluví do bulvárních medií. A i v té plusce to působilo divně, protože dotyčný „hrdina“ se tvářil, jako kdyby dělal jen svou práci; možná je to téma spíš pro nějakého dušezpytce (Dostojevskij), který by z toho napsal román. Já bych mohl jen převyprávět to, co říká. A tedy se s ním víceméně ztotožnit. Ale proč?

Možná namítneš, že pro novináře by to neměl být problém. Samozřejmě že by neměl být; ale tohle je fakt moc velké sousto i pro novináře, kterým jsem, doufám, aspoň kdysi byl.

Michal

P. S.: Mimochodem, ty moje „deprese“ by se daly označit i jinak: neusměje se na mě hezká mladá kočka, a jsem v depresi, protože si uvědomím, jak jsem starý (už

o mě nestojí), chudý (nemůžu si ji ani koupit) a trapný (že to nedokážu skrýt a že Tě s tím dokonce ještě otravuji; ale jak jednou poznal Rudo Sloboda – každý neurotik se potřebuje vykecat, a když se k tomu naskytne někdo, kdo mu naslouchá – no to je úplně super; nejhorší fakt je, když zůstaneš sám se sebou). Radši udělám pro kulturníky avizo o těch Tvých dvou knihách – obě stojí za to. Holcová má vynikající příběhy, třeba o bohatém černochovi v mercedesu a o dvou pocestných, kteří odmítli jeho peníze i pohostinnost, například (bylo to o osobní svobodě, čemuž jsem úplně rozuměl); úvahové části se mi povětšinou líbí méně.

V Praze 12. 1. 2004

FEDOR GÁL

Ako sám vieš Michal, čierno-biele príbehy živých ľudí neexistujú a vopred nikdy (a už obzvlášť nie na základe nejakého článku v novinách typu +7 dní) nevieš, čo za človeka máš pred sebou. Neskúsiť to by bola škoda. Možno naozaj dospeješ k pocitu, že M. je profesionálny vrah, ktorý si takú živnosť sám vybral a vzápätí si pol života odsedel v base. A možno tiež zistíš, že to je všetko a nemá zmysel ďalej pátrať po osobnom a dobovom kontexte. Je to na Tebe. Násilie a nesloboda však patria k životu a až v konfrontácii s nimi dostáva nenásilie a sloboda jasné obrysy. Máš pravdu, že niekedy stačí pár slov a úsmev. Bol som minulý týždeň vo Zvolene a tam som sa od príbuzného z Humenného dozvedel, že jeden môj starý známy z čias Verejnosti proti násiliu leží v špitáli po amputácii druhej nohy a na dialýzach (pokročilá cukrovka). Zavolať som mu a trochu s ním pokekal o všeličom. Dnes mi telefonovali z Humenného, že to bola pre neho dvojité dávka povzbudení. Žasnem, ako málo stačí a ako skromne to málo rozdávame. Depresia je čosi iné ako smútok a trápenie. Je to choroba o to mizernejšia, že na prvý pohľad vyzerá všetko normálne, iba dotyčný maród sa javí akosi bez nálady a chuti do života. V pokročilom štádiu sa však pacientovi už nechce vstávať z postele a činiť čokoľvek. Jeho stav je potom porovnateľný so stavom Mariána K. – toho môjho kamaráta z Humenného – ibaže zdraví sa čudujú a nechápu.

P. S.: Milena Holcová, ako si myslím, toho vie o svete a spoločnosti viac ako kdejaký sociálny vedec. Kvôli tomu som ju raz zavolať na univerzitu pohovoriť s tímom, ktorý pracoval na prognóze českej spoločnosti. Veľmi ich to nebavilo, čo je jeden z dôvodov, pre ktoré na akademickú pôdu nepatrim.

V Prahe 24. 1. 2004

FEDOR GÁL

Ahoj Michal,

chvíľu sme si nepísali, takže krátky report: Asi dva týždne márne čakám na slúbený text od Petra Zajaca. Už sme mali prvú dvojicu našich „dialógov“ pre Domino Fórum odovzdať. Doma máme takú hru. Opýtam sa Ireny: „Čo myslíš, poslal mi Peter text?“

V pauzách medzi pobežovaním okolo živnosti sa dozvedám, že moja účtovníčka prepadla akejsi sekte, ktorá jej ponúka šťastie a rovnováhu (s povinným odberom pracích práškov, mydla a zubnej pasty), Bára – jediný zamestnanec nakladateľstva G plus G – vložila celé úspory do pyramidovej hry, Braňovi operovali chrčticu, Irena chodí spať, keď ja vstávam... Emocionálne najintenzívnejšie momentálne komunikujem s právnikom, ktorý sa má postarať o moju existenčnú istotu na základe nápravy chýb, ktoré spravil iný právnik, keď sa mal postarať o moju existenčnú istotu a dostal ma takmer do väzenia.

Vo štvrtok ráno som šiel – prvýkrát po mnohých rokoch – do Bratislavy vlakom. Bol to zážitok: čítal som Nové odeské poviedky (debut 80-ročného pána, ruského emigranta žijúceho v Prahe), popíjal, pofajčieval, telefonoval a konverzoval so spolucestujúcim, ktorý emigroval do Kanady v roku 1968 (za pol hodiny sme našli asi osem spoločných známych). V Bratislave potom bežný rituál – obchodní partneri, právnici, Nadácia Milana Šimečku, vernisáž Mira Čipára, krčma a ešte krčma. Dnes je nedeľa ráno a už som späť v Prahe. Chcel som si trochu pospať, ale už o pol siedmej som sedel pri počítači a preberal sa v korešpondencii a správach. Čo myslíš, poslal mi Peter text? Dnes budem

asi pomaly dávať dohromady referát na seminár o situácii Rómov v Čechách. Má to byť koncom marca, ale čo už s nedelou, keď vonku je taká zima.

Fedor

V Bratislavě 28. 1. 2004, 6.00

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

přes všechny problémy, které máš, Ti stejně trošku závidím, že to bereš s nadhledem a že se nenudíš; ale to se přece říkalo vždycky: Život frčí tam, kde je Fedor. Asi to vymyslel Paľo Frič.

Já jsem upadl do milé každodennosti, ráno v půl sedmé vstáváme, vezu Danku do práce, potom se probíjím autami po novém mostě (občas potkám v levém pruhu Mariána Timorackého, ale přes ta zasněžená skla se ani nevidíme), potom v práci vyrábím něco do novin, a také hraji takovou hru jako Ty s Petrem Zajacem: Když otvíráš maily, říkám si – poslal Zdeněk Urban to, co měl? Ale Peter je v tomto asi větší formát – Zdeněk vždy všechno konec konců nějak pošle a příloha o vědě konec konců nějak vyjde.

Když sedím v práci u počítače, občas hraju šachy; mám pár soupeřů, kteří udělají tah hned (v tom vyniká hráč jménem Magicall, s nímž jsme stvořili přes deset bojových partii), pár soupeřů hraje hrozně pomalu, ale to já občas taky – když mám špatnou pozici, nechce se mi tahat. Kamarád mi sice na domácí počítač nainstaloval chessbázu, to je program, který ti elegantně zanalyzuje jakoukoliv pozici a v 99 procentech případů poradí dobrý tah, jenže moc nefunguje (slabá mašina), takže většinou tahám sám, a podle toho to vypadá. Proti těm, co mají doma dobrý počítač, nemám šanci.

No a když posedím v redakci dostatečně dlouho, jedu pro Danku do Petržalky, po cestě se občas zastavíme něco nakoupit, aby kila přibývala (už mám přes devadesát, hrůza), doma pustíme telku, a potom už nemám moc sil cokoliv dělat

(poslední dva dny však musím, protože mi poslali 30 stran překladu Dorky – magazínu pro hospodyňky – a do čtvrtku to musí být; také jsem slíbil analýzu o menšinové vládě do Mostů, a to fakt nevím, co napíšu – co tam můžeš psát, než to, že je stejně všechno na hovno, když se na to díváš večer, a vlastně docela fajn, když se na to díváš ráno – bez ohledu na to, jaká je vláda).

Ahoj, a držím Ti palce, však víš.

Míša

FEDOR GÁL

Ahoj!

Tak včera prišiel text od Petra Zajaca. Bol to kultivovaný mobilizačný text – apel na Slovákov, aby makali na svojom slovenskom sebavedomí. Repliku som napísal vzápätí. Bola o sebavedomí bez prívlastkov. Naozaj si nemyslím, že moje (tvoje, naše) sebavedomie je slovenské. Vzápätí som celý deň „obchodoval“. Môj právnik ma vopred vybavil inštrukciami. Stojí za citovanie:

- od začiatku rokovania vychádzaj z toho, že za 30 min., alebo hodinu rokovania nie je možné dohodnúť ukončenie sporu, ktorému sa venuje cca 30 advokátov;
- ani v kasíne nemôžeš za 1 minútu prehrať toľko, čo môžeš stratiť pri obchodnom rokovaní nesprávnym vyjadrením trvajúcim 5 sekúnd;
- nehovor hneď akúkoľvek sumu;
- z rokovania musí byť zrejmé, že sa rozhoduješ sám
- stále si uvedomuj, že obchodný partner ťa nepozval na kávu pre svoj „dlhý čas“, ale preto, aby ťa pripravil o tvoje peniaze, odmietaj preto akékoľvek komplimenty a komunikáciu na témy nesúvisiace s problémom;
- nezdôrazňuj svoju serióznosť a ochotu im pomôcť (!);

- neprijímaj, ešte raz neprijímaj, ešte raz neprijímaj, rýchle závery a stanoviská, takýchto stretnutí bude ešte pred ukončením vecí 5 až 10 (!);
  - pod už vyjadrenú sumu nechod', v prípade potreby povedz, že sa im vyjadríš neskôr;
- a tak ďalej

Protistrana mala tiež svoju stratégiu. Neprišli len hotové a podpísané zmluvy, ale aj hotové a pekne zabalené peniaze v papierovej škatuli. Peniaze som nevzal, zmluvu nepodpísal, ale rozložilo ma to riadne.

V Bratislavě 29. 1., 10.50

Fedore, ahoj,

no to je teda gól. Prosím Tě, peníze v papírové krabici – bylo jich hodně moc? To bych se asi neudržel. No nevidím se, že Tě to rozložilo. Všechny ty rady nemají chybu – ale musíš být hodně tvrdý, abys to dodržel. Na ruletě bych mohl poradit čísla (6-34-17 nebo 7-28-29), ale tady fakt nevím, kde je sever. Snad jen že to je nadějně, když už je to tak daleko, že Ti nosí v krabici peníze; to byl ten pokus o mimosoudní vyrovnání?

Já nakonec zplodil něco o té vládní krizi či co to na Slovensku teď je, věnoval jsem tomu asi dvě hodiny – řekl jsem si, že si budu dělat problémy do výšky svého platu a svých honorářů (které jsou v Mostech tak sto korun slovenských za stranu, a někdy nic; lidovky platí prý přes tisíc korun).

Asi bych měl navštívit zdravotní pojišťovnu, už jím tam visím tak za půl roku; zdravotní pojištění mě přijde na hodně (v Čechách 1070 Kč a tady 430 Sk měsíčně, už bych snad měl i onemocnět). No jasně, vedle toho balíku, cos měl před sebou, je to směšné, ale každý holt hrajeme na jiné ruletě.

Ale nepíšeš nic o svém zdraví, takže věřím, že je to relativně v pořádku – omez kouření a pití, to je jednoduché...

Jinak navrhl jsem Zdeňkovi, aby posílal svoje články konečně už v pondělí, jak jsme se několikrát dohodli, a neničil mi nervy, tak mi obratem poslal sáhodlouhý rozbor, z kterého vyplývá, že si tím SME dost uškodí – to je bez komentáře (cizí nervy musí vždy vydržet hodně).

No nic, čekám ještě, až mi z Dorky pošlou nějaký text na dopřeložení, a pak to sbalím. Dneska se mi nějak nechce nic.

Ahoj, Míša

V Prahe 1. 2. 2004

FEDOR GÁL

Ahoj!

Víkend sa končí. Ešte ma večer čaká rozhovor s Petrom Hunčíkom. Budem ho presviedčať, aby v mene môjho duševného zdravia a existenčnej istoty pri zajtrajších rokovaniach v kauze TV Nova nič nechcel a tým podporil to, čo chcem ja. Samozrejme, že nepredpokladám toľko altruizmu. Dôsledok však bude tristný: zdĺhavý súboj a podobu dohody s naozaj ťažkým súperom. Veľmi sa mi už nechce. Sobotu a nedeľu som trávil za stolom. Písanie textov je dobrá relaxácia. Hovorím písanie textov, nie premýšľanie, alebo štúdium. No, je to trochu absurdné „excitovať“ myšlienky bez štúdia a premýšľania, ale ide to. Využívam pritom akýsi automatizmus mysle, ktorá je v prípade intelektuála predsa len dlhodobo trénovaná, čo, samozrejme, nič nevytvorí o kvalite takejto produkcie. Tentoraz som sa venoval seriálu, 1 + 1, ktorý máme s Petrom Zajacom od budúceho týždňa každých štrnásť dní v Domine. Už som ti tuším o ňom písal. Najprv sme si s Petrom určili asi 15 tém a potom rozdelili témy na polovičky. Jeden vždy napíše iniciačný text a ten druhý zareaguje. Než mi Peter stihol poslať prvý iniciačný text, mal som asi osem svojích hotových. Z toho vidíš, ako intenzívne potrebujem v poslednom čase relaxovať. Len som zvedavý, ako zareagujú čitatelia. Vždy som bol veľmi odkázaný na feed back. Aj tentoraz som o to Petra žiadal. Vcelku však

správně vytušil, že potom by to už nebolo naše 1 + 1. A tak prosím aspoň Teba: přečtáj si v najbližšom DoFo naše texty a napíš kritické postrehy. Doš' mi to pomôže pri písaní ďalších.

Čau, Fedor

V Bratislave 1. 2., 13.30

Fedore, ahoj,

nestíhám. V sobotu i v nedeli jsme hráli šach, tentokrát extraligu a ještě k tomu o titul, takže jsem se v pátek trochu připravoval na případné soupeře (přípravu jsme s Dankou završili dvěma láhvemi bílého; první bylo moravské veltlínské zelené za 40 Kč, druhé dost drahé francouzské – Tourain – rozdíl v chuti minimální). Příprava vyšla, v sobotu jsem vyhrál, ale v neděli jsem hrál s někým jiným, než na koho jsem se připravoval, byla to pro mě dost nepřijemná varianta a nakonec remíza a tím i remíza v celém zápase – na titul už to asi nebude.

Potkal jsem se s Ivanem Hausnerem, který hraje za Liptov, a se kterým jsme válčili ještě v šachových mistrovstvích dorostu. Dnes vydává Československý šach, takže jsem si ho při té příležitosti předplatil. Ptal jsem se ho, zda ještě žije mistr Pithart, a Hausner odvětil – zrovna v lednovém čísle má nekrolog. Bylo mu už osmaosmdesát; celý život kouřil 120 cigaret denně, ke konci už asi jen 60 (možná mu to chybělo). Umřel tak, že přišel domů z procházky se psem, lehl si se slovy Dnes mi není nějak dobře a už se neprobudil. S Pithartem jsem vyhrál jednu pěknou partii, když mi bylo sedmnáct nebo osmnáct, ještě bych ji někde doma vyhrabal. Pamatuji si, že jsem se tehdy celý den připravoval na Caro-Kan, který Pithar hrával nejradši, ale nakonec z toho byly čtyři pěšci v indické a moje slavná výhra. Mistr si po partii stěžoval, že si neměl dát ty párky. Proslavil se údajným výrokem: „Tak ty jsi mi přefíkl dceru? A máš vůbec nějakou výkonnostní třídu?“

Byl to fajn člověk – nezáludný, obětavý, a žil jen pro šach; myslím, že nikdy v kapse neměl víc peněz než na dvoje cigarety.

Momentálně sedím v práci u počítače a snažím se najít něco na hlavní článek, ale nejde to – internet se zbláznil (My Doom je pěkné svinstvo, Gates by měl zvýšit odměny za vypátrání vinníka, co je to půl milionu dolarů?).

Fedore, ty články v DoFo si rád přečtu – je to na internetu, nebo budu muset se zatnutými zuby obětovat 20 Sk na účet třídního nepřítele Pišty Hříba a jeho kumpánů? To bych nerad, podpořit konzervativce bych nerad dokonce ani tou dvacenkou; jen v případě, že by to bylo nějak vyvážené (třeba že by si Pišta a Peter Z. či T. předplatili Čs. šach nebo snad Liberální revui, která ovšem ještě nevychází). Ahoj, a promiň, že tak málo píšu. Ale aspoň mně to mrzí.

Míša

V Prahe 3. 2. 2004

FEDOR GÁL

Ahoj

Včera som ukončil rokovania s novými vlastníckmi TV Nova. Trvalo to mesiace a včerajšie finále sa skončilo nad ránom. Zažil som celú škálu rituálov, ktoré zrejme patria k veci (urazené odchádzanie z rokovania, telefonovanie majoritnému vlastníckovi kamsi do sveta, dobrácke ústupky aj naozajstný hnev, postupnú formuláciu dohody a prácu právnického tímu, ktorý ju na mieste formalizoval). Odbehoval som pritom do neďalekého baru a dával si panáky. Dnes som bol ako zabitý. Moje „veľké upratovanie“ vstupuje do záverečnej fázy. Práve som sa dohodol s profíkom na fúzie a likvidácie firiem. Buď sa v horizonte týždňov nájde dôstojný vydavateľ (rokuje s Argom a Seferom), ktorý prevezme môj archív a edičný profil, alebo G plus G zavriem. Bude to dosť bolieť. Stálo to za tých asi osem rokov peniaze, čas, energiu. Strašne sa však chcem zbaviť všetkého, čo vyžaduje permanentnú podnikateľskú pozornosť.

Peter Zajac mi minulý týždeň napísal: „Nechápem, prečo si dokazuješ, že vieš čosi, čo nevieš.“ No prečo. Celý život som sa púšťal do vecí, ktoré som nevedel robiť. Buď som sa to naučil, alebo odišiel. Zvláštnosť momentálnej situácie spočíva v tom, že tentoraz je všetko naposledy. Už nikdy nebude iné nakladateľstvo, iná TV, iný podnikateľský zámer. Asi sa vraciam veľkým oblúkom späť k písaniu. Tuším však, že aj tu začnem „upratovať“ – neotváram už nové témy, iba posúvam po kúskoch kamsi tie staré.

Maj sa, Fedor

V Bratislave 4. 2., 10.45

Fedore, ahoj,

preč to všetchno bude naposledy? Už se cítíš tak na nic? Vydavateľstvi se opravdu nedá zachrániť? Nenajdeš treba človeka, ktorý by se o to staral? Nebo je to hlavne o penězích?

Snažím se vžit do Tvé kůže, a rozumím Ti. Nebo si to aspoň myslím. O těchhle věcech se dost špatně píše. Lepší by bylo probrat to osobně. Už bych měl jet domů, protože mi tam furt chodí nějaké papíry, kolik mám které státní instituci zaplatit. Jim nestačí, že po nich nic nechci. Jo a taky mamince se stýská.

Jinak neustále se zabývám každodennostmi – dnes jsme zalomili asi na třikrát další přílohu (pořád se mění hlavičky, grafici v tom mají zmatek, a já si ho odnesl), Danka byla na kontrole na Klenové (snad jí nenašli nic, protože prý nic neříkali, ale ještě budou dělat rozbor krve), za chvíli konečně půjdu do zdravotní pojišťovny, abych vyplatil několikaměsíční dluh, a potom se chystám domů dospat vcerejšek (následek pondělního vyrábění přílohy na poslední chvíli).

Dnes je kupodivu v redakci nějaké ticho, možná je to tím, že pořád běží televize a všechno to přehluší. Sedím hned vedle ní.

Tak když to vyjde v DoFo? Napsal jsem do Mostů nějakou hovadinu, tak si při té příležitosti můžu koupit i Hříba. Snad to nějak přežiju.

Míša

P. S.: To jednání muselo být na mrtvičku. Ale zdá se, že dopadlo dobře – mylím se?

V Praze 5. 2. 2004

Ahoj, Michal

žiadne tragédie na obzore, naopak. Načo predlžovať agóniu nefungujúcej firmy? Prečo sa púšťať znova do projektu, ktorý už raz preukázal krátkodobosť? A potom: starnem. O chvíľu budem mať 60 rokov. Fakt, že si odpustím hazard s časom a energiou je fajn.

Séria v DoFo sa začne o dva týždne. V kauze TV Nova došlo k finančnému vyrovnaniu. Takže vcelku dobré konce.

Fedor

FEDOR GÁL

Ahoj, Fedore,

to je zvláštní, já si nemyslím, že vydavatelství nefunguje; ty knihy, které jsi vydal a vydáváš, svědčí o opaku. Ale tomu hazardu s energií a časem rozumím úplně, tady není o čem diskutovat.

Koupil jsem včera DoFo a byl jsem mile překvapen, dokonce jsem si něco s chutí přečetl (vynikající úvodníček od vědce z USA, potom Pišťanka a hlavně Taragela). Rozhovor s Lipšicem si nechám na víkend. Ale to o selhání intelektuálů od Hříba je směšné; to vypadá, že tu máme už 14 let vládu, odvozenou od vůle intelektuálů; a protože intelektuálové jsou idioti, vláda je idiotská.

MICHAL AČ

No nic, prostě mi Pišta nesedí. Tváří se strašně moudře, o ničem nepochybuje, všichni kromě KDH jsou hajzlové.

Fedore, jinak je fajn, že došlo k finančnému vyrovnaniu, ale napiš mi ještě, jak jsi s tím spokojený – dopadlo to aspoň trochu podle Tvých představ?

Ahoj, Míša

V Prahe 5. 2. 2004

Najprv k nakladateľstvu. Aby fungovalo podľa mojich predstáv, tak musí: 1) vydávať dobré knihy, 2) racionálne, 3) poskytovať majiteľovi (pretože z tohto hľadiska sa na vec pozerám) radosť, alebo aspoň uspokojenie. Knihy vydávam nesporne dobré. Vydávam ich však neracionálne – nielenže som zatiaľ nevidel ani korunu, ale stálo ma to naozaj veľký balík z mojich peňazí. Z tohto hľadiska nejde o privátnu firmu, ale o nadáciu, čo nebol môj pôvodný zámer. No a napokon už nemám z vydávania kníh ani radosť. Bude to tým, že mám kopec iných starostí a podstatne menej vitality, ako keď som s tým začínal. Samozrejme, že nemám chuť vyprofilované nakladateľstvo hodiť do kanála. Ak nájdem kohokoľvek, kto bude schopný prevziať archív, práva a edičný zámer, rád sa s ním dohodnem. Zatiaľ som hovoril s majiteľom Arga a šéfom Seferu. Uvidíme. Podobné pocity som mal, aj keď som „púšťal k vode“ svoju literárnu kaviareň. Po rokoch tápania sa konečne dostala do rúk dvojici skvelých profíkov. Chodím tam v poslednom čase dosť často. Čítim sa tam ako vo svojom. Čítim sa tam dokonca lepšie, ako keď to bola moja kaviareň. Okolo mňa visia Guldanove obrázky, skvelý interiér robil môj ďalší kamarát Ondro Greguška a cítim tiež atmosféru z čias, keď som tam bol denne veľa hodín a keď koncertoval Marián Varga či Dodo Šošoka, keď som popíjal s kamošmi atď. A nemusím sa klepať, koľko zase tento mesiac prerobím, ako sa cítia hostia, čo s chýbajúcim vetraním, ako zariadiť teplú stravu a podobne.

Michal, som naozaj rád, že si prekonal averziu a začítal sa do Domina. Sú to dnes na Slovensku jediné noviny, ktoré čítam pravidelne. Dobré sú rubriky „kultúra“ a „civilizácia“, skvelé bývajú rozhovory a na rozdiel od teba mi nevidia ani Piš-tove komentáre. Skôr naopak, jeho ostrý štýl ma núti zauvažovať, čo dnes naozaj nie je nad novinami bežná potreba.

Pýtaš sa na vyrovnanie v kauze TV Nova. No, keď zväžím, že minulý mesiac som mal na konte mínus 30 000 Kč a na Finančnom úrade zadržaných 17 500 000 Kč, ktoré mi požičali bývalí spoločníci, tak som ako znovu narodený. Prestal som mať katastrofické predstavy o finále svojho života. To, samozrejme, neznamená, že sa nutne musím katastrofe vyhnúť. Irena, keď som sa nad ránom vrátil z posledného rokovania a povedal som „máme po starostiach“, odtušila: „Toto si mi povedal, aj keď si pred rokmi predával akcie.“

Čau, Fedor

V Bratislavě 6. 2., 9.00

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

no to mi spadl kámen ze srdce, že to je aspoň takhle, Ireně se ovšem nedivím – už ví, že u Tebe peníze nejsou nikdy bezpečné.

Kdyby se povedlo dát Tvoje vydavatelství Argu, to by bylo OK, protože vydávají dobré knihy (na dvě z nich – Proč mají sloni velké uši a Sexuální poradna dr. Tatiány pro všechna živá stvoření psal Saša do SME recenzi; vynikající byla např. kniha Levinové Jak vesmír přišel ke svým skvrnám – Levinová tvrdí, že vesmír by měl být konečný, což nedávno podpořil svými výzkumy Francouz Jean-Pierre Luminet). Rád bych četl tvoje knihy v Argu.

Pokud jde o Hříba, je to zvláštní zjev. Nepopírám, že není dobrý novinář. Ale... Včera jsem koukal od 22.05 do 24.30 na STV 2 Pod lampou – byla diskuse o inter-rupcích, Pišta ji samozřejmě vedl. Nepochopím, jak profík ve veřejnoprávní tele-

vizi může tak jednoznačně kopat za jednu stranu (tedy za tu Pro life); ještěže „žalovaná strana“ Bianchi a dokonce i Černá prokázali natolik pevné nervy, že se z toho nestala slovní přestřelka a dokázali své stanovisko obhájit. Ale bylo skutečně fajn dívat se, jak dnes konzervativci (z druhé strany tam byl Rakús a šéfka slovenského Pro life) ještě stále dokážou bez mrknutí oka vydávat svůj názor za vědecká stanoviska. Tam měl Pišta možnost, aby ukázal, že není jednostranný – ani jednou necekl proti „svojim“. To není fér, kromě toho, že je to neprofesionální. Tak třeba ptal se Bianchiho a Černé na jejich názor, kdy začíná život, oni ho vyslovili, a když byla na řadě paní z Pro life, prohlásila, no že to se oba mylí, když si to myslí. Byl to Bianchi, kdo jí musel vysvětlit, že měla přece říci svůj názor, o tom byla otázka – a ne kritizovat názor jiných. Jenže nešlo o názor: potom Rakús začal operovat s nějakou vyšší pravdou (kterou oni už poznali, zatímco liberálové ne, čímž svět spěje ke katastrofě, protože západní civilizace vymře – a jak podotkla paní z Pro life, nebude se o nás na stará kolena mít kdo starat, protože liberálové furt chtějí vraždit malé děti). No jestli má být Pišta špička slovenské publicistiky, tak je to se slovenskou publicistikou dost špatné. Nemyslíš?

Ahoj, pozdravuj Irenu a kup si dobré červené, já dnes určitě jedno francouzské otevřu, je pátek.

Míša

V Praze 6. 2. 2004

Áno, v diskusii o interrupciách – podobne ako v diskusiách o treste smrti, eutanázii – je kopec demagógie a politiky. Diskutujúci sa pritom zvyknú odvolávať na tzv. vyššie princípy. Problém je v tom, že vyššie princípy nie sú jedny – sú iné pre katolíkov, iné pre židov, alebo moslimov, iné pre konzervatívcov, iné pre liberálov a tak ďalej. Nech však už sú princípy akékoľvek, žena, ktorá rieši problém svojho

tehotenstva ako PROBLÉM, je v rozhodovaní sama. A vždy to takto bolo a nechcem si ani domýšľať, aké rozmanité boli metódy, ktorými ženy „prerušovali“ nežiaduce tehotenstvo. Čiže, diskusia o interrupciách (treste smrti, eutanázii) je v poriadku. V neporiadku sú fatálne rozhodnutia, napríklad nevinne popravený, či žena, ktorá v ťaživej životnej situácii priročí k pokútnemu a drastickému spôsobu interrupcie. Aby som to uzavrel: hrozím sa sveta, kde „vyššie princípy“ nahradia, v prípadoch o ktorých hovoríme, riešenia „prípad od prípadu“ s prihliadnutím na slobodu a zodpovednosť človeka rozhodovať o sebe. A sme doma. Podľa Pištu Hříba žena v takomto prípade nerozhoduje o sebe, ale o dieťati, ktoré je človekom od prvej chvíle počatia. Lekári – ak sa nemýlim – tvrdia opak. Všetci? Nie, veď aj Rakús je lekár. No nič, diskusia pobeží ďalej a ženy medzitým budú chodiť na interrupcie, čo sa nezmení, ani keď diskusiu ukončí legislatívne rozhodnutie vlády a parlamentu. Mimochodom, nedávno sme mali v Prahe interrupčnú loď pre poľskú klientelu, kde už vláda a parlament tuším rozhodli.

Tú interrupčnú loď sme nemali v Prahe, ale priplávala odkiaľsi zo Švédska k poľským brehom, aby poskytla služby poľským ženám, ktoré chodia za potratmi do cudziny (mimochodom aj do Prahy). Pre bežnú ženskú je to však riešenie často nedostupné.

Hovoril som tiež o tejto téme dnes s jednou kamoškou. Má dve deti a bez interrupcií by ich mala sedem. Je 15 rokov rozvedená, býva v malom činžiakovom byte a žije v jednom záprahu, inak by deckám nemohla dať výchovu, vzdelanie, opateru. Predstava, že nejakí chlapi v parlamente mudrujú o tom, či má právo do troch mesiacov tehotenstva rozhodnúť o interrupcii ju príšerne rozčúlila a rozrušila. Spomenula si na komisie, pred ktoré kedysi chodila, na chlapov, ktorým bolo jedno, či otehotnie, ale nebolo im jedno, či pôjde na potrat, na svoje pocity pred a po interrupcii atď.

Maj sa, Fedor

P. S.: Otázka: Bola Danko niekedy na interrupcii? Ira áno.

Fedore, ahoj,

Danka samozřejmě byla na interrupci, a musela nejdřív před komisí; na potrat šla proto, že používala antikoncepci, a přesto otěhotněla, a ta antikoncepce mohla způsobit, že dítě by bylo deformované. No ale vysvětlí to KDH, Hríbovi a Rakúsovi. Netuším, jak to dopadne v parlamentu, až se to tam zase dostane. Ale nevěřím, že by KDH prosadilo svoje. Jejich argument, že život se začíná už spojením spermie a vajíčka, resp. po tom, co se vajíčko uhnízdí v děloze (Rakús) nemá v biologii moc velkou oporu. Ale bůh ví, co bude potřebovat právě Dzurinda s KDH vyčenzovat, a může se stát, že zákaz interrupcí kvůli nějakým čachrům projde. To by byla tragedie, jednak pro ženy (viz třeba Tvoje kamarádka), a jednak pro liberály, kteří by ukázali, jak jsou na Slovensku slaboučci, a to skutečně jsou (Rusko přece není žádný liberál; já jsem si naivně myslel, že liberální stranu vybuduje Miky, bylo to hluboké nedorozumění).

Před chvílí jsem byl u doktora, nesl jsem tam Dančiny testy na krev ve stolici, bohužel byly pozitivní, takže bude muset na další nepříjemná vyšetření (vždyť to znáš). Po tom všem, co si užila loni, se jí ani nedivím, když prohlásila, že už jí nikdo na žádné vyšetření nedostane. Bude to těžké. Mimochodem, jak jsi dopadl Ty? Skončilo to jen tím, že nemáš pít a kouřit a bereš Helicid? To by bylo relativně OK.

Včera večer jsme chvíli pokecali s Jožkou Michlem, studovali jsme spolu, proslavil se tím, že těsně po Listopadu vydal Biľakovy paměti (Vydavatelství Cesty, které mi dodnes dluží ani nevím kolik, ale za to Jožo nemůže). Dnes je v časopise Euro, na padesát nevypadá, ale bere nějaké prášky na srdce. Nevím, o čem se budeme se spolužáky bavit za pár let.

Fedore, měj se, těším se, až to v DoFo vypukne, a posílám Ti jen jednu věc, která vyjde ve čtvrtek ve vědě v SME. Zdeněk tam píše i o transsexuálech a intersexuálech, a to Tě vždycky zajímalo.

Ahoj, Michal

Ahoj, Michal

Urban píše skvelo. Problém je v tom, že inakosť je tvrdo sankcionovaná a vylúčenie „iných“ utvára svojráznu emocionalitu. Ak je tlak okolia dostatočne tvrdý (čo je takmer vždy), tak výsledkom sú takmer fatálne kultúrne stereotypy na oboch stranách. S tými si už potom naozaj žiadna veda neporadí. Pokrok genetických výskumov prinesie Tereze Spencerovej iba malú úľavu v jej údele transsexuálky. Dlho som jej prejavoval solidaritu tým, že som s ňou chodil nasávať. S pochrámaným žalúdkom to už je problém – odpijem si svoju povolenú dávku vo vlastnom a nie v cudzom záujme. A sme doma.

Pozdrav Danku, tie vyšetrenia sú naozaj mizerný zážitok. Mne pri nich trochu pomáhalo odhodlanie neposrať sa pred tými mladými sestričkami. Danka si bude musieť nájsť nejakú inú barličku. Našťastie barličiek je podstatne viac ako nepríjemných vyšetrení (a podstatne menej ako nepríjemných diagnóz). Pozdrav ju.

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,

mě při kolonoskopii nepomohlo nic – řval jsem jako malé dítě. Jo, tohle jsou ty utkvělé představy, které by měl mozek časem nějak vylučovat. Proč si takovouhle blbost budu pamatovat do konce života, a nějaké anglické slovíčko, které si snažím vryt do paměti, za pět minut zapomenou? Zjistil jsem, že jediný schůdný způsob, jak se v padesáti učit angličtinu, je nejdřív si to slovo napsat na papír, pak si zapsat, co znamená, a pak si to s nějakými časovými odstupy aspoň desetkrát zopakovat. To funguje, ale žel jsem už moc líný. No, kdysi jsem si takhle našprtal slovo shockabsorber (což je tlumič), dodnes si ho pamatuji, a v životě jsem to

nepotřeboval (jenom jednou v Německu jsme viděli kamión s velkým nápisem tohoto znění, a já všem vysvětloval, že tam má napsáno tlumič; vzpomněl jsem si na tu příhodu, až když jsem napsal to slovo teď do počítače – ale kdy to bylo, s kým a kam jsme v tom autě jeli, už nevím).

Dnes vyšla v TASR zpráva o tom, jak papež vyzval proti eutanazii – v příloze přikládám. Asi se dědek bojí, aby mu někdo nepomohl na druhý svět, i když pochybuji, že právě on by měl mít v tomhle směru strach – medicína je už dnes mocná čarodějka bez ohledu na to, jak mocně ji církve stále brzdí.

Dnes jsem superospalý, a přitom jsem včera spal skoro 12 hodin. Dám si kafe a jedu pro Danku.

Ahoj, Míša

Jo, kafe. Dnes jsem chtěl koupit Goldku, jenže 200 g stojí v Tesku 370 korun, a přesně vím, že před vánoci ji ještě prodávali (v Interfruktu) za 280 Sk plus 50 g zadarmo. Věru, Mikloš to fakt dělá dobře. V Česku jsou o tom asi plné noviny, jak Slovensko pádí ekonomicky kupředu. Z Prahy to tak možná vypadá.

V Prahe 11. 2. 2004

S tými jazykmi to poznám. Mama ma prihlásila na angličtinu, keď som bol ešte naozaj dieťa a stále anglicky neviem. Asi mám menej funkčnú patričnú časť mozgu plus až do roku 1989 mi chýbala motivácia (nedalo sa cestovať).

Pápežove výzvy proti eutanázii a potratom sú legitímne z pozícií, ktoré reprezentuje. Otázka znie, ako obstoja tieto pozície v súčasnom svete. Som sekulárny človek, ale naozaj si neprajem, aby sa svet viery otriasol v základoch. Príliš veľa ľudí by stratilo navigáciu a istotu. Dôsledky by asi boli tristné. Nuž hej, ópium ľudstva.

Čau, Fedor

Ahoj, Fedore,

papežovy výzvy jsou sice legitimní, ale stejně legitimní by mělo být, aby někdo napsal, že ho ten papež už sere, protože je skoro proti všemu, co může někomu nějak pomoci. Jenže v tom případě asi riskuje, že ho bigotní katolíci ukřižují. Když si vzpomenu, kolik velmi zlých ohlasů bylo na článek o možném využití embryonálních kmenových buněk v SME (včetně Rakúsa, ten byl skoro nejhorší), a nikdo, doslova nikdo nenapsal jedinou větu, která by SME podpořila, už se mi do podobných věcí nechce; vždyť přece nešlo o SME, ale o to, že se tu začínají vědět do cesty stavět nějaké ideologické překážky za tichého souhlasu většiny. Když jsem oslovil třeba Petra Sýkoru, aby se k tomu vyjádřil, napsal mi, že je vysokoškolský pedagog, který žije z mála, a nemůže si dovolit luxus psát za pár korun do novin (časem jsem ovšem viděl jeho pěkný článek o tom samém ve Formátu).

Ale to jen tak, mě osobně může být papež ukradnutý, jen mě mrzí, že zas je tu něco, čeho se lidi začínají bát. Když jsem dělal rozhovor s jedním skutečně vynikajícím klonovacím borcem z Nitry, který přednáší v Kodani a dělal s Wilmutem a je člen spousty světových vědeckých organizací, kladl mi na srdce, že musíme být opatrní, protože tam má církve silné pozice. Tak jsme byli opatrní, a ten rozhovor stál za prd.

No, teď si dám kafe (mám jakousi podezřelou Goldku, ale z Lidlu z Břeclavi za 50 Kč, a jsem zvědavý, jaký rozdíl to bude proti té drahé). Mimochodem, včera večer jsme otevřeli španělské víno, které bývalo dobré, jenže včera chutnalo jako východoslovenská frankovka (už podle barvy jsem poznal, že něco není v pořádku; místo tmavě červené, skoro černé, byla průzračně načervenalá). Nevím, zda může být takový ohromný rozdíl v ročníku (tamto bylo 2001, toto 2002), nebo jestli někdo prostě vyměnil obsah. Ani bych se tomu druhému moc nedivil, protože na Slovensku si člověk zvykne na leccos. A my měli zkažený večer.

Ahoj, Míša

P. S.: Pozdravuje Tě Danka. Ještě pořád se neodhodlala zavolat tomu doktorovi. Prý na to je dost času. No, nevím. Jo, v úterý u doktora, když jsem tam nesl Dančiny výměšky, jsem potkal Janka Budaje; vypadá dobře, podali jsme si ruce a uvažovali nad tím, jak může Mária Kopcsay psát do Nového Času.

Ahoj, Michal,

keď má byť svet čierny, tak poriadne – ide ti na nervy pápež aj s celou katolíckou cirkvou, ustrašení občania, káva aj víno.

Včera som chvíľu posedel s Paľom Fričom. Rozvádza sa a celkom určite má blbé obdobie. Je to skvelý spoločenský vedec. Neexistuje autorita, ktorej názory by preberal pasívne. Je dnes fakticky neformálnym lídrom Centra pre sociálne a ekonomické stratégie na UK a zrejme najlepší expert na občiansky sektor a korupciu v Čechách. Pred časom som odišiel z univerzity fakticky kvôli nemu – neobstál som v konfrontácii a neuniesol som pozíciu dvojky. Napokon, možno sa ešte pamätáš, že som Paľa prijímal začiatkom 80-tych rokov v akadémii na naše malé prognostické pracovisko. Bol vtedy ucho.

Dnes ma čaká zvláštny deň. Na konto mi doputovali peniaze z kauzy TV Nova. Idem vracať dlhy a obdarúvať rodinu. Tieto dva resty (dlhy a nezabezpečená rodina) ma posledný rok dosť ťažili. Potom si začnem vybavovať cestu do Izraela. Mám takú predstavu, že tam pôjdem sám, budem dobre jesť, plávať a spať. No uvidíme.

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,

sklerotický papež, drahé kafe, špatné víno, jednooký Hrb, moje velké břicho, celá SME, omlácené a věčně špatně zaparkované auto, ustrašení občané, pracovitý a nedochvilný Urban a Danko, která nechce jít k doktoru, protože se bojí, co jí najdou, to je jen vrchol ledovce; sere mne všechno včetně mě samého. Včera jsem si v Koukolíkoví přečetl, že je to nějaká psychická porucha (z 24 bodů, která tu poruchu charakterizuje, na mě sedí asi 21; třeba že člověk sám sebe považuje za méněcenného, je ustrašený, vyhýbá se lidem, protože z nich má mindráky, že ztrácí smysl života; to je přesně o tom. No a co? Mám se kvůli tomu nechat zavřít do blázince? Ještě se mi nechce, i když se mi nechce ani nic jiného.)

Dnes jsem hrál opět šach, soupeř přijal dost rychlou remízu, no tak aspoň nemusím trávit celý den za šachovnicí. Zítra ovšem hrajeme zase. Neptej se mě, jaký to má smysl – netuším.

Dnes si chci také přečíst agentury, jaký bude frkot okolo toho klonování. Předpokládám, že katolíci vytáhnou do boje. No a co? Stejně to už nezastaví, i kdyby se papež na hlavu postavil (mimochodem, včera na TA3 o tom měli dost dlouhou besedu, na slovenské poměry docela dobrou, vystoupil dokonce i Peter Sýkora, a pořád dokola vysvětloval rozdíl mezi reprodukčním a terapeutickým klonováním). Měl bych o tom něco napsat, aspoň do přílohy. Ale jak asi tušíš – nechce se mi. Ono to možná v pondělí ráno bude lepší, protože budu muset. A až se mi nebude chtít, ani když budu muset, potom už se asi nechám zavřít do toho blázince.

Ahoj, Michal

P. S.: Ale fajn, že aspoň Ty jsi se vyškrabal z nejhoršího. To je jeden z mála světových momentů. A Paľo je druhý. Dodnes vzpomínám, jak jsme si spolu několikrát krásně pokecali o životě nad červeným vínem; teď už ovšem nějak není s kým.

V Prahe 14. 2.

Neviem, Michal, či je Koukolík ten správny kôň. Dosť sa jeho knihám vyhýbam a keď narazím na nejaký citát, krútim nosom. Vedec, ktorý si spraví z popularizácie hlavný džob, je trochu náchylný na veľké zovšeobecnenia. Nemám to rád, zaváňa to trochu iróniou, trochu „podbízéním“ a trochu povrchnosťou. Pocity, ktoré mávaš, pozná osem ľudí z desiatich. Problém sa začína, keď nejde o pocity epizodické, ale o trvalý stav. Nepredpokladám, že to je Tvoj prípad. To by si nemal za šachovnicou čo robiť.

Pokiaľ ide o klonovanie, máš pravdu. Včera som dokonca niekde na internete čítal vyhlásenie Vatikánu, kde sa genetické experimenty prirovnávajú k nacistickým pokusom na ľuďoch.

Čau, Fedor

P. S.: Koncom týždňa sa chystám do Bratislavy. Možno by sme si mohli v sobotu večer zopakovať čínu.

13.15

Fedore,

proti číne s Tebou nič nenamietam, naopak, mal by som ohromnú radosť; uváž však, nakoľko to budeš schopný zdravotne zvládnuť. Mrzelo by ma, keby som mal prispieť k tomu, že Ťa bude bolieť žalúdok; a tiež by ma mrzelo, keby si sa chcel stretnúť len preto, aby si mi urobil radosť – myslí už konečne aj na seba. Ja na tom tak zle nie som, myslím zdravotne; keď si drbnem fľašu dobrého červeného, hneď je lepšie.

No a teď chvíli česky. Koukolík je vynikajúci autor, práve díky němu jsem snad trochu pronikl do záhad mozku a lidské psychiky. Možná jsou jeho články a knihy povrchní – jako každá popularizace – ale někdo to holt psát musí; a líp, když to

píše člověk, který už někdy viděl mozek in natura, ví, kde je sever, studuje literaturu, a píše tak, aby tomu každý rozuměl; to je velmi vzácná věc. V Čechách máš daleko výraznější příklad, kdy se vědec dá na popularizaci – Jaroslav Petr – to je statný čtyřicátník, jestli se nemýlím – a nemyslím, že by to vadilo, spíš naopak. Koukolík už má po šedesátce; každá kniha, kterou napíše, je pro mě událost, bohužel ne každou si můžu koupit; ta definice je z knihy Život s deprivanty (Nebo vzpoura deprivantů?), jestli ji máš, koukni se do ní.

Jinak ty pocity méněcennosti mám skoro permanentně. V pátek jsem si koupil SME a musel jsem si vzít ibuprofen, když jsem viděl, jak mi kočky zkrátili recenzi o tom buzikovi (tu, co jsem Ti posílal), a potom lexaurin, když jsem viděl, že Urban píše o klonování, o čemž musel vědět už od pondělka (vždycky ví v předstihu, co vyjde v Science), a neuznal ani za vhodné mi to dát aspoň vědět, abych mu řek – Zdeňku, to je fajn, že to máš, dej nám to; a zahraničníři zas jeho materiál dali, ale taky mi nic neřekli, i když jsem ve čtvrtek seděl v redakci dost dlouho; vyvodil jsem si z toho závěr, že jsem kokot, jehož názor není pro nikoho zajímavý. Můžu tak akorát čekat, až se Urbanovi uráčí poslat mi něco do přílohy, a pak to redigovat, aby se to vůbec dalo číst, a ještě si vyslechnout, že to není ono. Nebo napsat na objednávku ze dne na den recenzi na knihu, kterou se ani nevyplatí vzít do ruky, kterou ti potom dost ledabyle zkrátí.

Šachy hraju asi proto, jako předtím ruletu – abych na to všechno zapomněl. Jsou partie, u nichž se to kupodivu podaří.

A vůbec – nevím, proč Tě s tím zatěžuju. No možná proto, že je fajn, že aspoň Tobě se s tím můžu svěřit. Jsí poslední instance; ale to zas neber proboha tak doslova.

Michal

V Prahe 13.02

Asi som to s Koukolíkom prehnal. Ale na vine je práve tá kniha o deprivantoch. Naozaj sa mi zdalo, že to s tou spoluautorkou (mimochodom, skvelá a pekná pani, ktorá zakladala v Prahe Linku bezpečia pre deti) prepolarizovali. Nedá sa však nič robiť, pristupujem k autorom podobne ako k ženám. Ak mám nejakú knihu otvoriť a prečítať, nesmiem mať voči autorovi emocionálne výhrady. Kde sa však takéto výhrady rodia a prečo, vie sám pánboh. Napokon, s Koukolíkom som sa naživo stretol iba raz. Na predajnej výstave pacientov z Bohníc. Milý pán.

Urban sa správa normálne, tvoje kolegyne v SME však nie. Zasahovať niekomu od vedľajšieho stola do hotového materiálu a ani nepípnuť, to by som nezniesol. Ozval si sa?

S tou čínou počítam z rýdzo sebeckých dôvodov. Žalúdok prežijie. Mimochodom, všimol som si, že keď vypijem celú fľašu dobrého červeného vína, tak prestane bolieť. Mám teraz domu vcelku peknú zásobu – pred domom sa minulý týždeň prístavil podomový predajca a vzal som po dve fľaše z kalifornského a čílskeho cabernetu a ešte čílsky merlot. Ceny boli od 150 do 230 korún, čo sa mi zdalo menej, ako som videl posledne vo vínoteke. Chutí fajn (všetko ročníky 2002). A to sa zo mňa stal milovník červeného vína iba nedávno. Boli časy, keď som si myslel, že víno je iba na zapíjanie jedla.

Čau, Fedor

V Bratislavě 16. 2., 9.00

Ahoj, Fedore,

no tak tu čínu samozrejme beru, když je to takhle. Zkusíme i Ivana a Mariána? Bylo by to fajn.

S Martou jsem mluvil kvůli té recenzi, v podstatě jsme se shodli, že se nic

nestalo; příště ji napíšu kratší. Urban je Urban, máš pravdu, no a to červené – musel bych vědět, jaká konkrétně to jsou, už jsem pil i špatný chilský cabernet a mám zakódovanou nedůvěru k podomním obchodníkům; ale věřím Tvým chuťovým buňkám. Už se těším do Francie, letos přivezu tak 30 láhví (loni jich bylo jen 26); a jenom červené. Za chvíli se pustím do přílohy, původně jsem chtěl psát něco k tomu klonování, ale už jsou toho plné noviny – udělám radši Alzheimeru. I když, abych pravdu řekl, chce se mi do toho stejně jako v sobotu. V neděli jsem odehrál jednu ze svých nejhorších partií – opět do sbírky TPP, a trvalo to tři hodiny (se Stanem Petříkem, s kterým bojujeme už od dorostu; tam jsem s ním prohrál, a od té doby mě zmastil asi 3 nebo 4krát; vyhrál jsem s ním, pokud si dobře pamatuji, jen jednu partii – loni v lize).

Ahoj, zdraví Tě Koukolík, Alzheimer a Michal

V Prahe 16. 2. 2004

FEDOR GÁL

Ahoj

Posedieť v starom zložení by bolo fajn. Len ešte neviem, aký bude program – čaká ma zase frmol (Šimečkova nadácia, naša slovenská firmička, Egon a rodina, Peter Zajac a Pišta Hríb ad. Domino) a idem na obrátku. Dám vedieť vo štvrtok. Ideš do Francúzska kamiónom? Ak áno, tiež si objednávam 30 fliaš. Vystačilo by mi to do nového roku.

Okolo Alzheimeru som v Čechách zaregistroval poslednú diskusiu asi pred rokom – poisťovne odmietli preplácať nejaký nový a veľmi účinný liek.

Dnes poobede sedím naposledy nad svojou knižičkou o ľudskom údele. Časť som ti dal pred časom čítať a pripomienkovať. Fotky robil skvelý Miro Švolík a grafickú úpravu Palo Rut z Arga. Robím si túto knihu pre (vlastnú) radosť a dám si ju na 59. narodeniny.

Čau, Fedor

Fedore,

jasne, ozvi sa, až to bude aktuálne.

Do Francúzska, žiaľ, nejdem kamiónom, ale spomínam si že keď sme tam boli prvý raz v 89-om, nemohli sme pri spiatočnej ceste zavrieť kufor na starej škodovke 130, a to ešte zostal kanister od benzínu kdesi pred parížskym hotelom.

A teď zas česky. S Alzheimerem se trápím už od rána, a žádná inspirace. Zas to bude válka přes noc. Připadám si, že musím napsat diplomovku za jediný den, ale takhle je to vždycky, když píšu větší článek; téma je vždy jiná a mé znalosti chabé – doháním to surfováním po internetu. Teď je to horší o to, že Danka není v pohodě, a vždy, když ji zavolám, to cítím na jejím hlase. Slíbila, že ve středu se svému (našemu) doktorovi už určitě ozve; já samozřejmě doufám, že je to planý poplach, ale když už člověk tu blbou nemoc ještě nedávno měl...

Jestli Lidský úděl bude labutí píseň Tvého vydavatelství, měla by být super. Nepochybuji, že bude.

Michal

Keby som mal písať o Alzheimerovi, asi by som sa venoval spoločenským súvislostiam. Nie náhodou ma zaujalo, že liek, ktorý by mohol chorým poskytnúť kvalitnejší život, nemajú k dispozícii, pretože poisťovniam pripadá drahý. Je však skutočne drahý, alebo sa do ceny rátaajú iba náklady na pilulky? Medicínske aspekty by som prenechal na rozhovor s expertom. Musí byť dosť namáhavé pasovať sa dvakrát týždenne na experta biológie, cez genetiku až po farmakológiu a medicínu. Iste, vypracoval si sa na skvelého popularizátora. Vždy však budeš mať pocit, že to nie je ani novinárčina, ani veda. Napokon, najlepší popularizátori sú vždy experti, ktorí sa téme venujú na plný úväzok. Alebo nie? Mimo-

chodom: Kto ti vyberá témy? Vyberáš si ich sám, alebo ti ich zadáva redakcia? Ľudský údel nebude posledná kniha môjho nakladateľstva. Máme rozrobenú knihu poviedok Jaromíra Štětina „O lásce a válce“ (sila), príbeh (dnes už neexistujúcej) židovskej komunity zo Svätého Jura pri Bratislave a ešte pár kníh, ktoré by som rád vydal, než zavrieme krám.

Čau, Fedor

P. S.: Zajtra by nám s Petrom mala vyjsť prvá časť série pre DoFo. Tvoj názor ma veľmi zaujíma.

Danke prajem zdravie. Pozdrav ju, prosím.

V Bratislave 17. 2. 2004, 11.15

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

Danku určite pozdravím, urobí jej dobre, že na ňu myslí aj nejaký iný muž. DoFo si kúpim, prečítam a zhodnotím. Čo hovoríš na to, že Pišta už nie je šéfom, dokonca vraj odchádza z redakcie? Povedal mi to včera Šaňo Balogh (občas spolu chodievame domov a vždy si príjemne pokecáme). Nepoznáš nejaké zákulisné podrobnosti?

S tou popularizáciou máš stopercentnú pravdu. Je to práca na plný úväzok a šialená drina. Až teraz cítim, čo so mnou urobilo tých osem rokov v Športe – to ničnerobenie už sa nedá dohnať. A nie je to ani veda, ani novinárčina, súhlasím. Samozrejme by bolo lepšie písať komentáre o politike a politikoch, napokon v NČ som to zvládol relatívne úspešne, a ešte aj teraz napíšem nejaký šplecht do Mostov. Veď aj moja pôvodná dohoda znela v tomto duchu. Potom sa však akosi zmenili okolnosti, a teraz odo mňa chcu v SME presne to, čo robím, a pretože nepoznám iný spôsob, ako si zarobiť, robím, čo chcu. Témy si vymýšľam sám, a keď práve nehrám šach a nerozmýšľam o tom, ako je to všetko nanič, snažím sa

čítať knihy o vede od vedcov a články na internete (ktoré, mimochodom, píše novinári, ale je predsa len rozdiel písať články pre New Scientist alebo pre SME – už len preto, že sa neodvážim oslovíť vedcov, ktorí hovoria iba anglicky; nepýtaj sa, čo mi bráni oslovovať slovenských a českých vedcov, to by bolo na dlhšiu diskusiu, samozrejme, vrátane toho, že v tom prípade by som to naozaj musel robiť na plný úväzok a nie takto prístipkársky). Čítanie je nesmierne zaujímavé, ale keď mám písať, a uvedomím si tú obrovskú priepasť mojej nevedomosti – býva naozaj zle.

Nuž, taký život som si vybral dobrovoľne. Ešte by som mohol sedieť doma u mamičky, žiť z jej penzie alebo z Dankinej výplaty, a plakať nad tým, ako je to všetko na hovno. Ficova tretia cesta, ako z toho von, sa mi nijako nerysuje. Držím palce pri dorábaní Štětinu – je to vynikajúci autor.

Ahoj, Michal

V Prahe 17. 2.

Ahoj,

Pišťa Hříb vraj opustil redakciu po výhradách kolegov k podnikateľským aktivitám jeho priateľa a spolujateľa Domina. Podrobnosti, samozrejme, neviem a vlastne ma ani nezaujímajú. Podstatné je, že Domino do značnej miery vyprofiloval práve Pišťa, že to boli jediné noviny tohto typu, ktoré som pravidelne čítal a že je to naozaj škoda.

Ad. popularizácia vedy: zdá sa mi, že dobré dielka vznikajú v dialógu vedec-novinář. Napokon, rozhovor je aj skvelý novinársky žáner. Každopádne hovoríme o veci preto, že to robíš a je to zaujímavé. Ľudí, ktorí sa venujú na Slovensku kvalitnej popularizácii vedy je ako šafranu. Ja sám sa už tiež považujem skôr za publicistu, ako vedca. A predsa: netrúfol by som si písať o vedných oblastiach, ktoré sú za hranicou mojej profesionálnej výbavy (ergo sociológie, sociálnej psycholó-

gie, prognostiky atď.). To však, samozrejme, neznamená nič iné len to, čo by som robil ja, keby som musel. A aj to nie je isté.

Čau, Fedor

V Bratislave 18. 2., 8.15

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

ráno som čítal Koukolíka (je to Zlo na každý den I – Život s deprivanty), prečítal som asi 50 strán, a možno už viem, čo by Ti na tom mohlo prekážať: je to trochu čítankové (málokedy niečo vysvetľuje, skôr konštatuje: tak a tak sa veci majú). Je to dobré pre ľudí, ktorí chcú vedieť, ako niečo funguje (mozog a povedzme psyché alebo socializácia človeka, teda ako do nášho pleistocénneho hardvéru preniká moderný kultúrny softvér), ale pre tých, ktorí už o tom čosi vedia, je to asi nuda. Ja o tom ešte stále veľa neviem.

S tým rozhovorom máš pravdu. Tiež som ich už zopár urobil, takže viem, v čom je problém; je to časovo veľmi náročné (len prepisovanie z pásky zaberie niekedy pol dňa), a potom tie nekonečné konzultácie, skracovanie, hádanie sa o slovíčka... Už na to akosi nemám chuť. Posledný prípad bol práve ten vedec z Nitry. Vycestuješ tam, pol dňa nakrúcaš, niečo sa blbo nahrá (veď vieš, trebárs s Egonom sa nenahralo nič), prepisuješ spústu vecí (mimochodom som musel prepísať aj iný dlhý rozhovor, čo hovoril pred týždňom do rozhlasu), nuž a potom zistíš, že toto, čo povedal, tam nechce mať, lebo veď medveď (kardinál?), hento by niekoho podráždilo (pápeža?), toto síce povedal a stojí si za tým, ale dokázať sa to nedá... No robil som na tom niekoľko dní, a výsledok? Keď to vyšlo, ani pes po tom neštekol, lebo to naozaj bolo také nijaké. A ešte som musel otravovať fotoreportéra, ktorému sa potom zmesčila jedna fotka, z čoho mal ohromnú radosť.

Asi chápeš, že toto môžeš robiť, keď je 1. veľa ľudí, ktorí chcú poskytnúť rozhovor o vede (v Čechách ich je možno dosť, ale tu?), 2. veľmi Ťa to baví a máš pocit, že od toho závisí beh sveta (ten pocit som mal v novinách naposledy tak rok pred krachom KŽ), 3. si za to zaplatený (čo je v našich podmienkach absolútne nemožné – práve pred týždňom mi napísala tá šikovná kočka, čo išla na tlačové SAV a niečo z nej mohlo byť, že nie je altruistka a odchádza robiť do PR), 4. je tvoja práca oceňovaná aj vnútri redakcie, aj mimo nej (teraz nemám na mysli financie, ale to, čomu sa kedysi hovorilo „morálne ocenenie“); aj o tom je škoda hovoriť. Nuž a ak chceš, opýtaj sa Urbana (pošlem Ti mail) ako sú na tom slovenskí vedci so snahou popularizovať odbor, v ktorom pracujú, a aké dosahujú v porovnaní so svetom výsledky; keď odbavíš tie špičky, o dva mesiace zistíš, že už nie je o čom. A budú ti sem chodiť ľudia, ktorí vyvrátili Einsteina alebo vymysleli perpetuum mobile alebo chcú do novín článok o škodlivosti sprayov (jeden blázon mi o tom poslal už asi dvadsať otvorených listov).

Nuž a až potom si možno môžeš dovoliť ten luxus naháňať vedátorov aj „vedátorov“, dolovať z nich rozumy a tváriť sa, že je všetko OK. Ja, žiaľ, okrem samotnej technickej výroby prílohy (aj redigovanie, korigovanie, drobné preklady a večné čakanie na grafikov zaberie dosť času) musím naháňať fušky (len prekladanie Dorky do češtiny ma stojí väčšinou minimálne 3 – 4 plné dni, niekedy aj noci, a sám vieš, koľko driny je ukryté v Slovensku na ceste – niekedy som fakt myslel, že to jednoducho všetko vyhodím z počítača a šmytec).

Nesťažujem sa, len vysvetľujem. Tiež by som bol radšej, keby všetko fungovalo, ako by som si to ja predstavoval, keby som tu mal povedzme troch ľudí ako v LN, mohli sme sa niekedy o niečom aj porozprávať (napr. o klonovaní alebo o mozgu alebo o príónoch alebo o mitochondriách alebo čo ja viem – nemám s kým, čo ma tiež niekedy ubíja) a podeliť si prácu – jeden by zaskočil za druhého a tak (teraz pred tým Francúzskom sa asi zbláznim, lebo musím vyrobiť dve prílohy naraz a ešte mi aj príde celá Dorka); veď nemôžem byť ani chorý – kto vyrobí prílohu? Hej, bolo by fajn, keby...

Ale to len tak na okraj, inak je všetko OK. Prípadné spojenie Hríba alebo jeho kamoša s nejakými podnikateľskými aktivitami by ma vôbec neprekvapilo – normálne novinár zo svojho platu nevyžije. Sme na Slovensku. Dokonca aj v Bulharsku a v Rumunsku sú novinári platení lepšie.

Škoda, že prídeš až o týždeň – to už azda budem vo Francúzsku, dúfam. A možno by som medzi tým mal ešte skočiť za mamou – je chorá a nemá doma čo jesť. Včera bola nakúpiť – a znovu prechladla. Tiež zvláštny problém. Je to 400 km.

Čau, Michal

V Prahe 18. 2.

FEDOR GÁL

Mohol by si mi napísať, čo je to tá kolonoskopia?

Inak máš pravdu vo všetkom, čo si vyklopil na tému „ťažký život novinára“. Myslím, že Egonovi by nerobilo problémy spísať čosi o „ťažkom živote vedca a vysokoškolského učiteľa“, ja som momentálne dosť dobre vybavený na diskusiu o „ťažkom živote podnikateľa“. Život by bol asi ľahší, keby sme boli špičkový novinár, vedec a podnikateľ. Alebo nebol, lebo schopnosť pracovať je naozaj iba maličká časť zo schopnosti žiť. No nič. Maj sa.

Fedor

13.00

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

kolonoskopia je, keď ti veľmi pomaly strčia do zadku takú dosť dlhú sondu (alebo ju strčia rýchlo a pomaly vyťahujú, už neviem), prezrú ti celé hrubé črevo a zisťtia, či máš alebo nemáš rakovinu, prípadne čo tam vlastne máš (kopa vecí,

ktoré tam môžeš mať, nie sú malígne, trebárs polypy). Práve pri tejto príležitosti som reval ako tur, pretože keď to tam zasunuli a začalo to strašne bolieť, prvé, čo mi napadlo, bolo, že narazili na nádor. No super. Ale potom doktor povedal, že tak desať rokov nemusím mať obavy, tak som sa upokojil. Bol som tam asi pred troma rokmi, tak mám ešte sedem rokov šancu, že ak ma niečo skolí, rakovina hrubého čreva to nebude.

Skôr tá moja idiotská psychotická nátura. Stačí, keď Danká vedľa mňa hlasnejšie položí hrnček, a so mnou to šklbne, ako keby u susedov strieľali. No nič. Bude aj horšie.

A čo nič nepíšeš, ako sa máš a tak? Mám pocit, že už skoro pôjdeš do Izraela – nebojíš sa? Nedávno mi Grišo hovoril, že tam ide jeho dcéra, a že sa trochu bojí. Najnovšie tam vraj začali dávať do autobusov vrecia s bravčovým, aby atentátnici aspoň nemohli potom do neba; žiaľ, nie je to vtip.

S tou schopnosťou pracovať a žiť – hm, nie je mi celkom jasné, ako sa to líši; nemôžeš predsa pracovať ako debil a žiť ako génius. Jedno s druhým úzko súvisí. Ja mám nástojčivý pocit, že neviem ani pracovať, ani žiť.

Ale to len tak, aby reč nestála – už som toho dnes natáral dosť. Niekedy strašne preháňam. Ber to s rezervou. Papier vydrží všetko. Aj keď nedávno vedci zistili, že najviac sa klame do telefónu – najmenej v mailoch (lebo keď už to raz napíšeš, je to tam a dá sa to overiť). Dnes to mal Tomáš Bella v prílohe Počítače. Ak by sme to brali podľa zárobku, on je aspoň na ceste k špičkovému novinárovi na Slovensku. Pamätáš? Tomáš písal do Slovenska kapitolu o informatike, a to bola jedna z tých (napríklad spolu s globalizáciou), nad ktorými som sa ani veľmi nenadrel. O rok ide o Anglicka – dostal grant.

Ahoj, Michal

V Prahe 19. 2.

FEDOR GÁL

Sonda do zadku ma čaká v máji. Desať rokov je pre mňa nadnormatívny termín. Zvážim to.

Izrael je pre mňa bezpečná krajina. Nikto na mňa nepokrikuje, takmer všetci majú podobné skoby ako ja. Je tam však momentálne neobvyklá zima. Počkám do marca – apríla.

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,

pozdravuje Ťa Danka.

Prečo je desať rokov veľa? Ja som si myslel, že to máš vyrátané tak do 110.

Čítal som Domino – váš dialóg s Petrom je najlepšia vec v čísle. Páči sa mi Petrov aj Tvoj postoj – podľa mňa to nie je v rozpore. To, že treba zdvihnúť hlavy, je fakt, a to, že na to nie je dôvod, tiež. Koľko pokračovaní máte v pláne? Budete sa v písaní úvodných vecí striedať?

Včera som bol doma a čítal a ľutoval, že som nešiel za mamou. Ale už je jej lepšie.

Ahoj, Mišo

MICHAL AČ

V Prahe 20. 2.

FEDOR GÁL

Áno, máme s Petrom podobný pohľad na svet. Až na to, že on je vzdelanejší, systematickejší a menej o sebe pochybuje. Dohoda je taká, že iniciačný text napíše vždy jeden z nás a druhý reaguje. Problém je v tom, že sa mi nechce čakať, kedy mi to Peter pošle a mám repliku na jeho text hotovú skôr, ako príde text. Však už

mi aj vynadal. Ak sa nám bude dariť, v auguste spravíme bodku a k novembru texty vydáme. Veľmi však neverím, že vydržíme a udržíme latku.

Symptómy staroby sú: zabúdanie, strata kreativity a vitality, choroby. Kecom o šťastnej starobe neverím. Predstava 110-ročného starca, ktorému vnúcatá menia plienky, nie je pre mňa.

Čau, Fedor

P. S.: Moja mama zomrela v roku 1994. Nikdy si neprestanem vyčítať, že som nebol pri nej keď umierala. Nebolo to tým, že to prišlo náhle, ale tým, že som nemal dosť síl a odvahy. Kedykoľvek si na ňu spomeniem, cítim tupú bolesť. Tá žena mala svinský život. O manžela prišla fakticky tri roky po svadbe (protižidovské štváňce a potom vojna) a celý zvyšok života sa potom venovala iba Egonovi a mne (až do dôchodku robila v Zberných surovinách účtovníčku, čo malo od sebarealizácie naozaj ďaleko).

V Bratislave 20. 2., 12.30

Fedore, ahoj,

nechcem sýčkovať, ale strata kreativity a choroby môžu nastať oveľa skôr, než človek formálne zostarne – je to individuálne. Tým chcem len povedať, že to, čo máme napísané v občianke, nie je v tomto smere určujúce; keď budem mať Tvoje roky, budem už len sedieť doma a možno ešte pozerať telku a veriť, že sa o mňa deti postarajú.

Tvoja charakteristika Petra je výstižná. Ja by som k nej ešte dodal, že Peter nie je tímový hráč. Väčšinou je to nepochybne plus, ale keď s ním práve robíš v tíme... Prečítal si si v DoFo reakciu Vlada Krivého na Pištu Hríba a Milana Lackoviča o „habláku“? Prvý text, myslím, usvedčuje Pištu z jednostrannosti (ak nie zo zaujatosti), druhý svedčí o tom, že založiť rubriku o vede na tom, že ti budú písať

vedci, na Slovensku nemôžeš (Lackovič je „iba“ redaktor Kozmosu, a okrem toho mi občas s citom zalamuje prílohu o vede).

Prišla mi Dorka, idem makať.

Čau, Mišo

P. S.: Skúsenosť s vlastnou matkou je neprenosná, rovnako ako to, čomu hovorme historická epocha. Tvoja mama mala ohromnú smolu, ale súčasne aj obrovské šťastie – takí dvaja borci, ako ste vy s Egonom, sa tak hneď nenájdu. Čo tak začať písať pamäti? Ale rýchlo, aby som ich ešte stihol zredigovať.

V Prahe 20. 2.

Hej, Peter nie je tímový hráč, však tiež nehrá futbal. Kdesi som zapotrošil posudok Iva Možného na jednu z posledných prác Centra pre sociálne a ekonomické stratégie UK. Napísal čosi ako: „Osem Shakespearov nenapíše Hamleta“. Napokon, zažili sme to pri písaní Slovenska. Nieкто musí držať v rukách koncept, nieкто musí mať posledné slovo, nieкто musí vtlačiť textu ostrý a autorský pohľad. Inak vznikajú gulášovité zborníky. Mimochodom, Peter je vášnivý diskutér (párkrát už sme odpadli za stolom), len nerád ustupuje zo svojich pozícií.

Čau, Fedor

V Bratislavě 20. 2., 8.30

Ahoj, Fedore,

dnes jsem konečně spal od jedné nepřetržitě až do šesti, což je pro mě výhra – cítím se podstatně líp než jindy v pondělí. Odvezl jsem Danku k doktorovi, pak jsem udělal několik super tahů na www.sachy.sk, vytiskl pár článků (hlavně se

FEDOR GÁL

MICHAL AČ

zprávami o rakovině se roztrhl pytel – jednu z nich přikládám; dnes píše h. č. Zdeněk, takže bych to mohl zvládnout bez problémů, jestli ho ovšem pošle včas) a teď přemýšlím, co dál.

Asi vypiju kafe a dám se do práce. Kupodivu jsem přes víkend stihl i Dorku, takže mám o problém míň.

Ahoj, Michal

P.S. 1: DALLAS 19. února (ČTK) – Nová experimentální vakcína by mohla v budoucnosti léčit nejrozšířenější druh rakoviny plic. Oznámila to skupina amerických vědců v nejnovějším vydání časopisu Journal of the National Cancer Institute. Vakcína označená pouze písmeny GVAX byla vyvinuta farmaceutickou firmou CellGenesis ve spolupráci s vědci Baylorovy univerzity v Dallasu. Studie uskutečněná na zatím malé skupině osob přinesla slibné výsledky. Tři z léčených osob se po podání vakcíny údajně plně vyléčily a ani tři roky po léčbě nemají žádné příznaky choroby. U dalších osob byl průběh choroby zpomalen. Vynálezci hodlají požádat státní úřad pro kontrolu potravin a léčiv o povolení vyrábět a prodávat vakcínu ve velkém, odborníci však upozorňují, že i v případě schválení potrvá ještě roky, než se nový lék dostane na trh. Podle expertů je nová studie pozoruhodná tím, že je prvním úspěšným pokusem bojovat s rakovinou plic stimulováním imunitního systému k boji proti rakovinným buňkám. Vakcína je totiž tvořena mimo jiné buňkami odebranými z pacientova nádoru.

P.S. 2: Je to velká hovadina s těmi paměťmi?

V Praze 23. 2.

Úprimne Michal, písať pamäti je dosť veľká hovadina. Bolo by to, v mojom prípade, asi 5 strán textu, do ktorých by som zhrnul fakty (rodina, práca, kľúčové udalosti). Myšlienky, pocity, postoje dávam priebiežne do esejí. Z času na čas

tieto eseje vydám ako knihu (na jednej si so mnou pracoval, druhá vyjde v marci). To naozaj podstatné sa však nehodí ani do esejí, ani do pamäti (vášne, omyly, slabosti), resp. nechápem, prečo by som ich mal zverejňovať.

Podobne ako ty, ani ja som v nedeľu nevytiahol päty z domu. Potuloval som sa medzi počítačom (pigľujem texty pre Domino), kuchyňou a televíziou. Na rozdiel od teba však nemám problém so spánkom – stačí vziať knihu a chvíľu čítať v posteli. Včera to bol zase Konfucius. Fascinuje ma priamočiarosťou. Podľa Konfucia sa fakt dá žiť bez ohľadu na vek, sociálny status atď. Vlastne sa ani nečudujem, že si ho v Číne osvojili. Život podľa Konfucia plynie nejako podobne ako ročné obdobia.

Čau, Fedor

P. S.: O chvíľu bude desať, idem si po auto do servisu, potom do svojej bývalej kaviarne, kde sa mám stretnúť s právníkom a Bárrou z nakladateľstva. Po obede idem s Braňom (mladší syn) predávať staré a kupovať nové auto. O piatej je demonštrácia na Mierovom námestí (Čečensko). Včera mi volala príbuzná z Izraela. Plakala do telefónu. Pred pár dňami som ju viezol na letisko. Išla tam za nádejou na nový život. Posledný atentát sa jej odohral takmer pred očami.

Fedore, ahoj,

emoce – to je presne to, co se hodí do paměti; tvoje matka, při pomýšlení na kterou Tě tupě zabolí srdce; tvé dětství, tak rozdílné třeba oproti mému (měl jsem to, čemu se říká šťastné mládí); tvá příbuzná plačící při návštěvě země, kde se cítíš tak dobře; demonstrace na náměstí v Praze kvůli malému nešťastnému národu, ztracenému kdesi v horách... Proč by tohle všechno nemohlo jednou dostat ucelebnou podobu? Proč by měli psát paměti jen Agatha Christie nebo Picasso?

No nic, to jen tak. Když to cítíš jako hovadinu, není o čem diskutovat. Možná Tě to jednou chytne, sedneš a napíšeš to za měsíc na jeden zátaň. Kdo ví.

Konfucia ůel nečtu, momentálně se stále prokousávám Koukolíkem a jinými moudrými knihami (ovšem, pokud se právě nezabývám překlady postupu pletení ůlutomodrého pulovru). A také jsem si umínil, ůe se přece jen ještě zkusím naučit něco z angličtiny – možná není tak pozdě.

Ahoj, Michal

Možno si jazykový talent, ale okolo 50-ky majú aj talenty problém. Jednoducho, anglický akcent už mať nebudeš.

Čau, Fedor

V Bratislave 24. 2. 2004

Fedore, ahoj,

s tým som sa už zmieril, ale je blbé, keď musím každé slovíčko hľadať v slovníku (keď nefunguje internet, nemôžem ani prekladať). Včera som si poctivo vypísal asi dvadsať slov, potom som vybrúsil každú vetičku, pozháňal, čo sa dalo (je to o mapovaní rakovinových génov – neskutočná práca), a keď som to skončil – hotový materiál mi kdesi zmizol. Tri a pol hodiny práce v čudu. Asi hodinu som rozmýšľal, či sa nemám na všetko vykašať, zdvihnúť sa a ísť odtiaľto kdesi do riti, ale napokon som to napísal znovu; už to nie je ono.

Aký si mal včera deň? Čo Braňo, je spokojný s autom? Ja by som si teraz vybral nejakého japonca – ich dizajn a možno aj motory akosi Európe utiekli. Čo povieš

na Rómov? Videl som včera v telke rozhovor s českými Rómami, a tí vyzerajú nejako civilizovanejšie.

Včera sme pili silné austrálske víno, bolí ma hlava ako ďas. Danka si kúpila nejaké svinstvo, ktoré musí zhltnúť pred kolonoskopiou, a vypiť pritom kvantum vody. Bude to robiť presne v nedeľu, keď sa vrátim z Francúzska.

Ahoj, Mišo

V Prahe 24. 2.

FEDOR GÁL

Na portáli iDnes beží anketa (pozri tabuľku). V tejto chvíli (14.35) je situácia takáto:

Bojíte se, že slovenští Romové přijdou do České republiky?

2517 – ANO, 154 – NE. Celkem hlasů: 2671.

Situácia o 15.00: 6033 – ANO, 343 – NE.

Je to fascinujúce.

Fedor

FEDOR GÁL

V horizonte desaťročí nevidím riešenie. Tenzie a konflikty, samozrejme, neustanú. Rómovia však budú ťahať za kratší koniec. Len neviem, či na tom môžu byť ešte horšie, ako sú. A keďže si myslím, že nemôžu, budú zrejme konflikty a tenzie pribúdať.

Dnes som zavolať do cestovky a v nedeľu padám do Izraela. Koncom týždňa budem na otočku v Bratislave. Ak to bude možné, zavolám.

Čau, Fedor

Ahoj, Michal,

tak už som doma (opäť predčasne). Cestovateľ zo mňa nebude. Snažím sa chodiť, pokiaľ je to možné, vždy na rovnaké miesta, na miesta, kde už poznám spôsob, ako sa najesť, krčmy, kde sa cítim dobre atď. Bol som teraz v Izraeli už šiestykrát. Opäť v hoteli Ramada (dnes sa volá Renaissance) v Tel Avive, par metrov od pláže, s príjemnými reštauráciami rovno pri vode, s bazénom a saunou. Vďaka tomu, že chodím furt na to isté miesto, vidím zmeny. Hotel je podstatne ošumelejší, ako predtým. Hlavne som však musel zaregistrovať všadeprítomnú stráž. Stalo sa mi dokonca, že ma vo fitnes centre bonzli starí kunšafti. Každá nová tvár je podozrivá, na každom kroku musíš vysvetľovať, kto si a čo tam robíš. Mal som pocit, že ochrane objektov a ľudí sa venuje naozaj úžasné množstvo ľudí. Je to zrejme nutné, je to však súčasne stiesňujúce, oklieštuje to demokraciu a slobodu ľudí, vytvára to zvláštnu xenofóbiu a poškodzuje ekonomiku. Izrael je dnes skutočne drahá krajina s ekonomikou, ktorá chradne nákladmi na obranu a bezpečnosť.

Čas som trávil jedením, čítaním, spaním a plávaním. Ešte raz – a naposledy – som si prečítal Konfuciove hovory v preklade Maríny Čarnogurskej, pripravil som si referát na seminár o holokauste (bude v Bratislave 10. marca) a poznámky na konferenciu o situácii Rómov v Čechách, ktorá bude koncom marca. Keď som spravil poslednú čiarku, zavolať som kamarátke, aby mi sprostredkovala výmenu letenky (pôvodne som sa mal vrátiť až v nedeľu). Doma ma čakali asi dve stovky mailov, z toho viac ako polovica spamov a vírových hlásení. Jeden však bol aj od Martina Bútoru, ktorý rozhorčene reagoval na môj posledný text v Domine. Keď hovorím, že rozhorčene, tak je to prehnane slušné označenie. Moje kritické slová na svoju adresu interpretoval ako „bohorovnosť“, mňa a Petra Zajaca pasoval na „jedíných spravodlivých“ a napokon mi pripomenul, ako som pred 26 rokmi na schôdzi všetkého osadenstva Výskumného ústavu práce zdvihol ruku za odsúdenie Charty 77 (čo on a ešte dvaja zamestnanci nespravili). Bolo by dosť smutné,

keby sme s 15-tým výročím Novembra 89 pochovali aj zvyšok starých vzťahov. Veď ten Martinov a môj prežil 55 rokov.

Zrejme nás tento rok čaká dosť emócií – moja generácia poslednýkrát ašpiruje na pozície vo verejnej aréne (všetci sme už kolo 60-ky), čaká nás 15. výročie Novembra 89 (sám som zvedavý ako sa rozšíria rady revolucionárov), prezidentské voľby (Martin sa bude musieť vyrovnáť so svojou prehrou), vstup do Európskej únie (manna z neba skutočne nebude padať) a podobne.

Čau, Fedor

P. S.: A ešte jedna novinka (teda aspoň pre mňa) z Izraela – „filipínske plienkarky“. Sú to dievčatá, prevažne z Filipín, ktoré sa starajú o prestarnutých ľudí. Vidíš ich ako sa dopoludnia premávajú so starenkami a starčekmi na vozíčkoch. Zrejme im aj varia a prebaľujú ich (preto „plienkarky“). Sú to milé a pekné stvorenia. Zrejme sú rady, že majú prácu, a ich zamestnávateľia, že sa nemusia starať o „prozaické“ veci svojich odkázaných príbuzných. Kedy, podľa teba, dôjde tento trend aj k nám?

V Bratislave 14. 3., 13.45

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

pred chvíľou som dopozeral Martina Bútoru na Markíze (v rámci predstavovania prezidentských kandidátov); zapôsobil na mňa ako človek, ktorého je na Slovensku a pre Slovensko škoda. Stále nechápem, prečo sa na to dal. Ak naozaj len preto, že ho to baví, potom nechápem, prečo Ti píše rozhorčené maily. To mi neseď s obrazom rozhladeného tvorivého usmievajúceho sa človeka bez jedinej škvrny na kádrovom profile, ktorý je s každým zadobre a vie sa vžiť do duší druhých (tak pôsobil z televíznej obrazovky). Vďaka za report z Izraela; nemáš pocit, že obeť kúska slobody za kúsok bezpečia vyzerá oveľa väčšia, ako sme si mysleli

– a aj tak sa zdá byť skoro zbytočná? Ja som bol vo Francúzsku na turnaji (Cap-pele La Grande pri Dunkerque) tiež už po deviatykrát, a zaznamenal som len drobné zmeny; víno, ktoré sa tu každý rok podáva k obedu a k večeri, bolo v porovnaní s vlaňajškom o niečo horšie, hotel, kde sme bývali, pôsobil dosť zanedbaným dojmom, zato víno v obchodoch bolo lacnejšie a takmer 600 šachistov hralo v novej telocvični, ktorú stihol postaviť a pomenovať svojím menom Roger Gouvert, miestny asi doživotný starosta (vraj má doma busty Stalina a Lenina). A rakúsky pasový úradník nás pri ceste späť čistou slovenčinou vyspovedal, kde sme boli a čo sme tam robili. Našťastie som nemohol rozprávať (silná angína), tak ten nedôstojný rozhovor odbavil kolega.

Pozeral som vo štvrtok aj debatu o slovenskom štáte – ale akosi si sa tam stratil a Neuwirth mi liezol na nervy; a tak to bola historicky prvá televízna relácia s Tvojou účasťou, ktorú som dobrovoľne vypol predtým, ako sa skončila.

V piatok a cez víkend som si liečil nejaké svinstvo, dovezené z Francúzska (bolia ma z toho nohy, ako furt behám do kúpeľne, aby som šetril vreckovky), a čítal všelijaké veci stiahnuté z internetu, hlavne o mozgu, o kmeňových bunkách, o pamäti – je to fascinujúce. Iný svet, než v ktorom žijeme. Návraty do reality bolia.

Ozaj, poslal Ti mail Ivan Dianiška? Volal som mu, že budeš v Blave, a pretože sme sa zhodli, že sa nám cnie za spoločnými posedeniami v číne, Ivan sa podujal, že to budúce zorganizuje. Teším sa.

Ahoj, Michal

P. S.: Filipínske plienkarky sú super nápad. Rád by som ich zažil ešte pri zdravej myslí. Predpokladám, že nie sú škaredé.

P.S. 2: Danka má za sebou kolonoskopiu, všetko OK, bol to planý poplach. Dokonca to zadarmo prežila bez injekcie (dodatočne som zistil, že dosť ušetrila, lebo bezbolestnú si môžeš zaplatiť asi za 2000 Sk); ale nemohli sme to ani osláviť, lebo prestávky medzi mojimi dvoma úprkami do kúpeľne by na to boli strašne krátke.

Ahoj, Michal,

víkend v Bratislave bol dosť namáhavý. Rekonštrukciu musím začať od konca, aby som si pospomínal. Vracal som sa v sobotu (12. marca) poobede Čardášom. Skvelý perkelt a dvakrát dve deci červeného. Na vlak som šiel z Budvarky, kde sme posedávali s Petrom Zajacom, Egonom, Eugenom Gindlom, Ferom Guldánom a chvíľu aj s Petrom Šulejom. Debatovali sme hlavne o Martinovej prezidentskej kandidatúre. Naozaj by mal vo chvíli, keď sa ukáže, že nemá šance, verejne podporiť Fera Mikloška. Mimo túto tému ma zaujalo jedno zistenie, na ktoré prišiel Peter. Povedal doslova: „Zistil som, že posledných pätnásť rokov hrám s Fedorom v groteske, kde on je za chytrého a ja za blbca.“ Asi to bude tak, že ľudia Novembra 89 mali dve možnosti, ako zostať chytrými – včas umrieť, alebo odísť zo Slovenska. Mal som však v tento deň skvelú náladu. Od skorého rána sme posedávali s Ferom a Evou Guldanovcami v Sybille – Eva kojila Irenku a my s Ferom popíjali strek a debatovali o všeličom, resp. o všeličom hovoril Fero a ja som sa snažil počúvať. Bolo nám však fajn.

V piatok večer som v Jasmíne absolvoval rituál, ktorý mám veľmi rád. Najprv sme sa pozerali na posledné výsledky preferencií prezidentských kandidátov. Prvý Mečiar, druhý Kukan, tretí Gašparovič, štvrtý Schuster. Mikloško asi 9 % a Martin necelé štyri. No, uznaj sám, že už nejde o to, ako so ctou dohrať túto nešťastnú partiu, ale o zodpovednosť voči Slovensku, o ktorej Martin hovorí. Postupne sme prešli od volieb k „obyčajnejším“ témam. Odchádzali sme pred polnocou – ja na vlastných nohách.

Do Jasmínu som prišiel z pohrebu Karola Barona. Poznali sme sa strašne dlho (tuším, že 36 rokov). Celý život kráčal vytrvalo za svojím surrealistickým snom. Vyrcholením bolo pozvanie na veľkú výstavu do Paríža. To už mal 65 rokov. Deň po vernisáži ho na ulici zrazilo auto.

Vo štvrtok večer som bol naozaj Pod lampou s Pištom Hríbom. Veľa som tam nenahovoril. Kdesi vo mne ešte rezonoval seminár o holokauste a večerné

Oratórium venované terezińskym deťom. Oboje som absolvoval deň predtým. Vysvetľovať, že sám fakt, že ktosi bol antikomunista mi nestačí na to, aby som ospravedlnil militantný nacionalizmus, som nestihol. Moja chyba. Ohlasy na túto diskusiu však boli početné. Téma minulosti je živá a má zmysel. Aspoň dúfam.

Fedor

P. S.: Po Madride na mňa padá smútok. Naozaj si ľudia myslia, že s terorizmom sa dá bojovať pchaním hlavy do piesku?

V Bratislave 17. 3., 10.00

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

Karola Barona si pamätám vďaka jednej filozofickej samizdatovej knihe, čo vydal pred Novembrom Egon; sú v nej Baronove surrealistické ilustrácie a myslím, že aj Fera Guldana. Guldanova roztrieštená snová krajina visí v našej obývačke už pomaly 20 rokov, je načase ju vymeniť alebo aspoň rozobrať a znovu poskladať. Prekvapil si ma citátom od Petra Zajaca, vôbec by mi nenapadlo, že takto môže vnímať posledných 15 rokov (ale, mimochodom, trochu by to zapadalo do kafkovskej atmosféry, ktorá aj na mňa občas dolieha; v nej je naozaj všetko akosi dole hlavou).

Pomaly sa spamätávam z francúzskeho bacila, teraz momentálne opäť sedím v redakcii a čakám, kým príde pani korektorka, aby prečítala Vedu. Je to veľmi múdra a rozhladená žena, takže pochopiteľne občas stráca časové súslednosti. Nech je jej prepáčené. Mimochodom, nechcela uveriť, že Michal Ač, píšuci do KŽ a do SME, je jedna a tá istá osoba. Občas tomu neverím ani ja.

Madrid bol naozaj veľmi smutný. A definitívne podčiarkol fakt, že nebudeme už žiť normálne. Jedinou obranou proti tomu je aspoň snažiť sa žiť normálne.

V rámci tejto snahy ma teraz mrzí, že som priviezol z Francúzska tak málo vynikajúceho vína, a dal som skôr prednosť nízkej cene. Nabudúce to už neurobím.

Ahoj, Michal

V Prahe 17. 3. 2004

FEDOR GÁL

Ahoj, Michal,

Petra chápem dokonale. Zachoval si ostrý pohľad a potrebu hovoriť na doraz. Kedysi to bola vstupenka do „klubu“, dnes je to na vyhadzov. Myslím, že mňa tejto trpkkej skúsenosti ušetril odchod do Čiech. Keď prichádzam z času na čas na Slovensko, prostredie, v ktorom sa pohybujem, reaguje so sympatiami. A pretože – nezavádziam, nedráždim, pripomínam heroické časy atď.

Ad. Madrid a víno: Budeme žiť normálne, len pojem normálneho života sa zmení. Videl som to v Izraeli. A pokiaľ ide o víno, musím povedať, že som žil pol storočia mimo normy. Až teraz zisťujem, čo je dobré víno a koľko rokov som nezodpovedne prehajdák.

Maj sa, Fedor

V Bratislave 18. 3., 16.00

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

hej, s tými heroickými časmi máš pravdu; sám dobre viem, ako na mňa pôsobia Tvoje príchody. Najradšej by som si novembrový týždeň zopakoval, aj keď ma celý ten čas bolela hlava a správal som sa ako idiot. Ale aj tak to bolo krásne.

Zajtra ideme konečne za mamou, ide aj Danka, čo je fajn, po ceste budeme nakupovať, na čo sa zvlášť teším; bude to vlastne jeden z posledných prejazdov cez

neurópsku hranicu. Keď sme išli z Francúzska asi s 50 fľašami vína v kufri, mal som na hranici mrazenie v chrbte – čo ak sa pozrú? Ak skončí len toto, vyhrali sme aspoň malú bitku. Nemôžem sa dočkať, až prestanem brať prášky (vieš, že lekárov beriem vážne, a tak si dám konečne do nosa až v nedeľu večer).

Ad. Peter Zajac – asi ho vnímame rozdielne, pretože celý ten čas spoločnej práce na knihe som mal pocit, že Peter 1) veľmi presne vie, čo chce, 2) vie si to obhájiť za každú cenu, a 3) netrpí na nijaké mindráky. Nuž zdanie klame.

Mimochodom, Fedore, všetko naj k narodkám! Myslel som, že ich konečne oslávime spolu, ale zas to prišlo tak nejako strašne rýchlo. Nič to, nabudúce.

Ahoj, Michal

V Prahe 18. 03.

Dnes som bol s Josefom Císařovským nakupovať v Hostouni klobásky, tlačenkú, údené, jaternice a chlieb. Cestou sme sa zastavili v dedinskej krčme na výpečky a pivo. Mám toho starca rád. Poznáme sa od môjho príchodu do Prahy a rovnejšieho chlapa som vari ešte nestretol. Práve sa chystá na svoju poslednú maliarsku sezónu – zákal na očiach postupuje. Budú to portréty kamarátov a ľudí, ktorí mali vplyv na jeho vnímanie sveta. Som zvedavý. Cestou domov som polovicu mäsa rozdal – synovia sú vegetariáni a ja mám držať diétu. Doma som si dal údené a otvoril Merlot z Izraela. Učím sa vychutnávať vína. Toto je víno z Galiley – plné, mierne sladkasté, suché, trochu prisilné. Vyzunknem ho, kým pôjdem spať. Čítam si pritom Destruktívni emoce. Je to kniha rozhovorov dalajlámu s vedcami a kúpil som si ju posledne v Bratislave. Je to naozaj zaujímavé. Akoby diskurz medzi budhizmom a vedou bol celkom prirodzený. Asi by som sa mal vybrať do Indie.

Prajem aj Tebe všetko najlepšie k narodeninám a príjemnú cestu s Dankou (pozdrav ju) k mame.

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,

Destruktivní emoce jsem koupil pro změnu ve Svitavách; celkově jsem nechal v českých knihkupectvích víc než dvě tisícovky, ale už se těším, až se do toho úlovku budu moci pustit, protože včera mi v tom bránila nutnost tvořit vědu, dnes a zítra překládám Dorku, ale potom to vidím optimisticky. V Jablonci bylo fajn, maminka se drží, jen jí zas bylo smutno, když jsme odjízděli. Vzali jsme to přes Říčany, kde jsem Honzovi zanechal podpis na plné moci, aby mohl vypočítat, o kolik mě český stát zas připraví (moc toho nebude, doufám – kde nic není, ani Vašek přece nebere, a mě úplně stačí, že jim dávám zbytečně 13 tisíc na zdravotní pojištění).

Jeden francouzský Merlot jsme už taky stihli – nebyl špatný, ale trochu moc lehký (vyměnil bych ho za ten Tvůj těžší z Izraele). Teď ovšem popijíme chilský cabernet, má určitě lepší barvu a vůni, a když má správnou teplotu, i chuť; vůbec nevdá, že je balený v papírové krabici (byly tam tři litry, po neděli a včerejšku to odhaduji tak na necelý litr).

Když jsi psal o Císařovském, myslím, že buď v Británii nebo v USA zkoušejí léčit slepotu tkání z embryonálních buněk, a tak na půl to funguje. Ale než to dorazí k nám (a zda vůbec), bojím se, že už bude pozdě.

Ještě k buddhismu, Bohu a klonování: Když nedávno v Soulu klonovali embryo a odebrali kmenové buňky, šéf týmu prohlásil: Nemám s tím problém, protože jsem buddhista, a tohle je vlastně něco jako převtělení... Druhý člen týmu prohlásil: Měl jsem s tím problém kvůli ženě, protože ta mi kladla na srdce, že je to proti bohu, ale já jsem si řekl, že jako křesťan jsem povinen pomáhat bližnímu svému, a byla by škoda nepomoci, když léčebné klonování je tak nadějně...

Můžeme si vybrat, mě se líbí obě stanoviska, hlavně to křesťanské. Ještě bych ho doplnil třetím – člověk nemusí být ani křesťan, ani muslim, ani buddhista, ani žid, aby se snažil nedělat jen samé hovadiny.

Dnes ráno na Fun Rádiu Zorka Bútorová prohlásila, že by klidně dělala reklamu na bělicí zubní pastu, a Martin se vydal s redaktorem a nějakým neznámým náhodným kupujícím do supermarketu. Prohlásil, že má u sebe bankovní kartu, a nějakou hotovost, „vyšší než 20 Sk“. Když řekl a, musí říct b, a Martin už říká asi tak h, za chvíli bude u o a pak u v... Škoda, že nevím, jak Martinova předvo-
lební návštěva supermarketu dopadla – musel jsem do práce, vědecky pracovat. A teď běžím, protože za deset minut přijde Danka, frčíme domů, nejdřív si dám cabernet, a potom Dorku. Dobrá kombinace po padesátce.

Ahoj, Michal

V Prahe 23. 3. 2004

Ahoj, Michal,

myslím, že při spisování svojho daňového priznania za uplynulý rok musíš prehodnotiť aj svoje politické preferencie. Za šesť rokov vlády stihli sociálni demokrati zadlžiť každého občana Českej republiky sumou 100 000 Kč. Podarilo sa im to pod zástavou solidarity a sociálneho cítenia. K tomu podotýkam, že dlh padá na hlavu aj tých najpotrebnejších a dôsledkom takejto politiky je, že iba do dneška vrátilo od začiatku roka živnostenské listy niekoľko desiatok tisíc ľudí. Podnikateľ (ergo vytvárať pracovné príležitosti a hodnoty) pod vládou, ktorá vie – prostredníctvom úradníkov, ktorým vždy niečo zostane pod nechtami – rozdávať, čo nezarobila, je za trest. Ak si teda tým Vaškom myslel Klaus, tak zmeň meno.

Inak v pohode. Maj sa.

Fedor

V Bratislave 24. 4., 9.00

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

hej, s Vaškom som sa pomýlil, mal som na mysli samozrejme Vládu. Pán profesor je už teraz úplne, ale úplne v pohode.

Ale inak tie moje čudné problémy nevyplývajú ani tak z mojich volebných preferencií (volil som Úniu slobody, čo bol omyl kvôli lidovcom, ale nechcel som voliť ani Klauza, ani Zemana, a už vôbec nie Špidlu), ale problémy mám najmä preto, že som široko rozkročený cez obe naše republiky; čiže v Čechách platím dane vrátane všetkých dávok, z ktorých zdravotné je priam strašlivé, na Slovensku platím zdravotné druhý raz (našťastie je iba 420 Sk mesačne), lebo tu chodím k lekárovi, a ešte mi aj v redakcii strháujú 5 percent z každej faktúry, lebo – som Čech. A v Čechách si to nemôžeš uplatniť ako zaplatenú daň – napriek zmluve o zamedzení dvojitého zdanenia. Aspoň tak mi povedal kolega, ktorý má podobný problém.

Nuž je to dovedna nejakých 25-tisíc Sk ročne vyhodených do vetra. Patrím však do Jablonca, minimálne dovtedy, kým tam budem mať maminu. A za ten pocit asi treba platiť.

Ahoj, Mišo

P. S.: Včera sme úspešne dorazili čílsky cabernet z krabice, a vydojili sme z nej oveľa viac, ako to vyzeralo. Na krabici je napísaný strašný nezmysel, že víno v krabici po otvorení vraj vydrží dva mesiace. Ha, Číľania vínu nerozumejú – vydržalo po otvorení tri dni.

V Prahe 24. 3. 2004

FEDOR GÁL

To s tými daňami ma zaujíma. Dôvody mám tri: 1) Píšeme s Petrom pre DoFo dialóg o sociálnom cítení, 2) Finančný úrad mi stále zadržáva horu peňazí a krimi-

nálna polícia ešte stále nestiahla obžalobu z daňových únikov a 3) Tento rok som mal veľké (preveliké) príjmy a najal som si na dane radšej rovno firmu, ktorú vlastní šéf komory daňových poradcov. Tým chcem povedať: a) Platenie daní považujem za občiansku povinnosť, b) Platenie daní by mal štát vyberať od občanov s pokorou a podľa zákona – nie ako dráb s bičom v ruke, c) Tam, kde vládne štát podľa množstva neprehľadných predpisov, sa otvára pole pôsobnosti pre expertov na ich výklad. A keďže koľko expertov, toľko výkladov, treba sa spoľahnúť na to, že nie je expert ako expert (s ohľadom na formálnu pozíciu, ktorú zastáva). A keď už komunikujeme o víne: Braňo mi kúpil na narodeniny staré portské. Je ťažké, sladké ako hrom, ale chutí. Nechcem vyzeráť v Tvojich očiach ako Číľania, ale jedna fľaša vydrží skutočne minimálne dva mesiace.

Ahoj, Fedor

V Bratislave 24. 4., 10.30

Fedore, ahoj,

škoda, že si mi o Tvojich daniach nenapísal skôr, lebo mal by som pre Teba vynikajúci tip – odborne rovnako dobrý ako šéf komory, ak nie lepší – práve teraz mu vyšla zaujímavá kniha o daniach (vydal ju vo vlastnej réžii). Je to dobrý, rovný a spoľahlivý človek, nehrozili by nijaké preplatky ani nedoplatky, ani nič iné, a tiež má svoju (menšiu) firmu. Robí prednášky pre najväčších svetových audítorov. Mne robia jeho ľudia daňové priznania a všetko ostatné – samozrejme gratis. K tomu vínu – nuž ak Ti vydrží to portské skutočne dva mesiace, potom a) buď piješ ako Danka, alebo b) má minimálne desať litrov.

P. S.: Domino si zas po čase kúpim, aj keď, pravdupovediac, okrem Teba tam väčšinou nie je čo čítať.

Ahoj, Michal

Fedore, ahoj,

fatálna predeterminácia pôvodným geneticko-chemickým nastavením nehrozí; hovorím len o tom, že ľudia určitého nastavenia budú skôr vyhľadávať určité situácie (iné povolania, iný relax, iný životný štýl...) ako ľudia s iným nastavením, a budú sa v nich zrejme ocitať s väčšou pravdepodobnosťou, a budú ich aj inak riešiť a prežívať, a budú napríklad s väčšou pravdepodobnosťou trpieť na určité choroby ako iní, atď., atď.

Nuž a pokiaľ ide o ľahkosť prejavu – čo je na tom zlé, keď dokážeš ľahko rozprávať o ťažkých veciach, ktoré spolu podľa všetkého dosť súvisia, a ešte k tomu v prítomnosti múdrych ľudí (a ešte k tomu v situácii, keď čokoľvek povieš, o chvíľu už nie je pravda – ak si to, samozrejme, niekto nenahráva)? Ja toto naopak obdivujem – v telke ani v rozhlase som nebol schopný vypovedať jediná súvislú vetu, a stalo sa mi to nie raz. Sám vieš, že v cudzej reči hľadáš výrazité ťažšie, ale v mojom prípade to určite nie je len v tom. Jednoducho nemám „gén“ na ľahké vyjadrovanie; Ty ho máš, tak buď rád (aj keď úplne chápem Tvoje pochybnosti; už som sa x-krát v noci zobudil s búšiacim srdcom a s myšlienkou, čo že to za hovadinu vyjde zajtra v novinách pod mojím menom – tá hanba na celú krajinu; našťastie škandál v novinách trvá vždy iba jeden deň).

Mimochodom, včera večer som prežil v posteli hanbu iného druhu – neviem prečo prišla reč na prezidentských kandidátov, a tak teoreticky možný sex nahradil emotívny rozhovor o Martinovi Bútorovi, Ferkovi Mikloškovi a Edkovi Kukanovi. Stal som sa totiž svojím laxným prístupom k životu vinníkom situácie, že Danká nemá koho voliť. Tak som jej poradil, nech volí Martina, a odišiel som do obývačky počúvať Janáčka.

Ahoj, Mišo

V Prahe 29. 3.

Mám tomu, Mišo, rozumieť tak, že určité geneticko-chemické nastavenie má na svedomí fakt, že Číňanom je blízky konfucianizmus a taoizmus, Indom budhizmus a hinduizmus atď.? Oboje je totiž predovšetkým spôsob života.

Ad. teoreticky možný sex: navyše si Danke – ako si myslím – aj zle poradil. Máme pár dní pred voľbami a do hry vstupuje aj zodpovednosť. Aj Fero aj Martin by boli dobrí prezidenti. Teoretickú šancu má však iba jeden z nich (vzhľadom na publikované preferencie Fero). Toto rozhodnutie určite nie je voľba menšieho zla. Pred takúto voľbu bude slovenský volič postavený vzápätí – ak Martin odmietne bremeno svojej zodpovednosti. Aspoň ja to takto vidím. Pre úplnosť prikladám časť rozhovoru, ktorý som spravil pre Újszó a ktorý vraj vyšiel v pondelok:

Prídete voliť prezidenta?

Myslím, že áno.

Prečo podporujete práve Františka Mikloška v prezidentských voľbách?

Mikloško a Bútoru su pre mňa dobrí kandidáti. Nesymbolizujú minulosť (ako Kukan a Schuster) ani delikty súčasnosti (ako Mečiar). Mikloško má dvojnásobné preferencie ako Bútoru. Ak teda má z týchto dvoch kandidátov niekto šancu, tak je to Mikloško. Nie je to pre mňa voľba menšieho zla, ale voľba medzi dvomi skvelými kandidátmi, z ktorých ma šancu iba jeden.

Človek by si myslel, že vy, ako liberál podporíte Martina Bútoru. Veď aj v IVO spolupracujete...

Martin Bútoru je môj najstarší kamarát – mal som štyri roky, keď sme sa spoznali. Je to čestný človek a brilantný intelektuál. Mikloško je však skúsený politik a stoja za ním OKS, SMK, KDH – všetko strany nesocialistické, demokratické a reformné, žiadni populisti, bývalí komunisti a ľudia, ktorí opakovane zlyhali.

Podľa liberálne zmýšľajúcich ľudí je KDH v niektorých otázkach príliš fundamentalistická. Napriek tomu podporujete človeka z radov KDH?

Nesúhlasím s KDH v mnohom (registrované partnerstvo, interrupcie, povinné náboženstvo v školách a podobne). Je to však čitateľná strana s mnohými kvalitnými ľuďmi. Viem si predstaviť ne jeden konflikt s programom a politikmi KDH, neviem si však predstaviť, že by svojich ideových odporcov nechali vraždiť (Remiáš), unášať (Michal Kováč ml.), diskreditovať (Dzurindova skupinka), korumpovať (dosadte si sami). Okrem toho: Mikloška poznám osobne – je to čestný, ústretový a inteligentný človek.

Za odpovede ďakujem, prajem všetko dobré, Norbert Molnár, Új Szó

Čau, Fedor

V Bratislave 31. 3., 11.00

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

no to jsme se pustili do debaty, o tom nastavení genů. Já si tedy myslím, že buddhismus je spíš o kulturním dědictví, ale to bychom do toho museli už zamíchat memy. Ovšem je-li buddhismus a víra v reinkarnaci přímo životním stylem, potom jsem rád, že mám svůj životní styl (a svoje memy). Přesto bych s určitostí tvrdil, že i v rámci buddhizmu a v rámci křesťanství budou lidé, které můžeš s klidným svědomím zařadit do skupiny „novelty seeking“ (jako ti dva klonovací mágové ze Soulu) a spousta jiných, kteří dají přednost tradičním hodnotám (tak jako třeba Ferko Mikloško u nás, v Kóreji o nikom takovém nevím, snad jen že i tam jsou, protože chtějí zakázat klonování).

V rozhovoru pro Ujszó používáš zajímavý argument: Mikloško má dvojnásobně vyšší preference. Fedore, nemá, je to v podstatě stále plus mínus jedno procento, tím se nedá racionálně operovat jako argumentem pro volbu či nevolbu.

Dokonce v jednom z posledních průzkumů měl Martin skoro o dvě procenta víc (první číslo LIVE!). Je fajn, že Mikloško je čestný, vstřícný a inteligentní člověk; je fajn, že ho podporuje OKS, SMK a KDH, ale: proč se tedy v průzkumech nikdy nedostal nad deset procent? Nemí to třeba tím, že i voliči SMK si ještě dobře pamatují, jakou úlohu sehrálo před dvěma lety KDH při tzv. maďarském zákonu, a stejně nebudou Mikloška volit? Nemí to tím, že Mikloško absolutně neoslovuje lidi, kteří se ani náhodou nechtějí smířit se zákazy potratů, povinným náboženstvím na školách a omezováním vědeckých výzkumů? Mikloško tohle všechno symbolizuje přesto, že je čistý jako lilie (tedy – nekrade, nelže, nikomu nena-dává, je s ním sranda, nesporně je vynikající kamarád a společník; ale – proč tedy nemá rodinu, jeden z pilířů KDH?)

Mimochodem, otázka redaktora, zda KDH není „příliš fundamentalistická“ je obrazem toho, jak se u nás chápou některé věci. Fundamentalistický člověk (a strana) je ten, který považuje svou cestu a svůj postoj k životu za nadřazený nad jiné cesty a jiné postoje; jak k tomuhle vůbec někdo může přidat slovo „příliš“?

No, vidíš sám, že nemůžu Danku přesvědčovat, ať volí toho nebo onoho. Dost na tom, že už mi kandidáti lezou i do postele, a bylo by fajn, kdybychom se už konečně jednou tohohle zbavili a poslali všechny politiky tam, kam patří: do parlamentu a do vlády, ať neotravují, nekradou a dají nám pokoj.

Ahoj, Michal

V Prahe 31. 3.

Jasne, videl som posledné prieskumy preferencií pred prezidentskými voľbami. Obaja naši favoriti sú na tom zhruba rovnako – a bez šancí. Mám len trochu blbý pocit, že keď sa táto epizóda skončí, vzťahy medzi Martinom, Petrom Zajacom, mnou a ďalšími už nikdy nebudú ako predtým. Nemám na to rozumné vysvetlenie

(Peter áno – podľa neho Martin kampani obetoval isté hodnoty, ktoré našu komunitku tmelili).

Dnes bol deň daní. Sedel som dosť dlho s daňovými poradcami a pochopil som, že občan, ktorý sa pustil do podnikania, je totálne rukojemníkom úradníkov. Predpisy sú šialene komplikované, vzájomne rozporné, interpretovateľné rozmanitými spôsobmi. Ak chceš obstáť, plať expertom a vykladačom. Jednotná slovenská daň mi pripadá ako sen. A to všetko sa deje pod zástavou sociálneho štátu. Podnikatelia to majú zaplatiť s nožom na krku. Nečudujem sa, že ľudia zatvárajú živnosti (alebo podvádzajú).

Čau, Fedor

V Bratislavě 2. 4., 11.00

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

Peter Zajac má bohužel asi pravdu – když si člověk vezme do hlavy, že chce být prezident, musí za to něco obětovat. Netuším, proč právě staré kamarády, ale asi to tak má být.

Daně je kapitola sama pro sebe. Především mi vyprávěl kolega z redakce, který je na tom stejně jako já (platí daně v Čechách), že byl v Hradci zaplatit, a že prožil krásný kafkaevský den, kdy vůbec netušil, co se s ním děje; nakonec skončil tak, že neplatil nic, i když měl v kapse 30 tisíc korun.

Mimoходом, jak na Tebe zapůsobil Honza Ambrož? Ukázal Ti svou knihu? A jak pokračuješ s vydavatelstvím? Nechystáš něco vědeckého? Já jsem si právě před chvílí předplatil českou verzi Scientific American za pouhých 77 Sk i s poštovním, což mi udělalo před víkendem radost.

Syn mi ji zas pokazil, neboť mi oznámil, že mu ukradli kolo, a že by možná šel dělat na VŠ do Brna, když ho vezmou, ale že tam „platia iba 6000 korun“. Mě se to nezdá zas tak málo. Dcera, která přednáší informatiku v Opavě, je na tom jen

o něco líp. A Saša, možná jsem Ti už psal, píše diplomovku o ještěrce zelené. Nevím, zda najde nějaké lepší uplatnění než v Čechách na VŠ. Ahoj, a užij si víkend, můžeš-li.

Míša

V Prahe 2. 4.

FEDOR GÁL

Tiež som mal v úmysle kupovať českú mutáciu Scientific American, ale vyšli tuším tri čísla a potom nič. S Honzom Ambrožom som sa stretol. Vyzerá byť fajn. Ale: tento rok budem musieť využívať služby poradcov, ktorí už minulý rok pracovali na našej kauze. Od budúceho roku budem mať „čistý stôl“, ergo aj voľnú ruku na výber spolupracovníkov. Len neviem, či ešte budem zaujímavý.

Posledných päť kníh môjho nakladateľstva bude: Štétinove poviedky o vojne a láske, skvelá prvotina pani Kováčovej v vymlátenej židovskej komunite zo Sv. Jura, moja (tiež skvelá) knižička mikroesejí o ľudskom údele (s fotkami Mira Švolíka) a dve odborné publikácie Centra pre sociálne a ekonomické stratégie Karlovej univerzity (scenáre európskej integrácie a čosi okolo ekonomiky). V lete zatvárame. Ak dovtedy nenájdem kupca, predám nakladateľstvo Jáchymovi Dvořákovi, ktorý knihám rozumie, akurát nemá peniaze, za jednu korunu českú.

Synovi povedz, že pokiaľ má vzťah k zeleným jašteričkám a prírode vôbec, nech neváha. Na škole mu po troch mesiacoch plat zvýšia a po roku zase. Dvtedy si určite nájde možnosť zahraničnej stáže a nejaký ten grant v okolí Galapág.

V pondelok a utorok som v Bratislave. V pondelok o 15.00 dokonca uvádzam Petrovu knihu Krajina bez sna (je naozaj dobrá). V utorok večer by možno bodla čínska večera (pokiaľ mi po pondelku nebude kvapkať z nosa). To už budete mať na Slovensku nového prezidenta.

Čau, Fedor

V Bratislave 5. 4., 14.15

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

nového prezidenta ešte nemáme. Viš sám, jak to dopadlo – z jednej strany je fajn, že Kukan dostal facku, z druhej je nanič, že bude vládnuť házedesák. Ale nejak mē to nevzrušuje, už bylo hůř. Za chvíli budeš uvádět Petrovu knihu – držím mu palce, ať si užije krátký okamžik slávy.

SciAm si můžeš předplatit na internetě, už snad zas něco i vydali.

Už tu nemůžu vydržet, jednak mám mokro v botách, jednak jsem utahaný jako kotě – z čeho, netuším (doteď jsem nic neudělal).

Za chvíli pojedu pro Danku. Jestli to dostaneš a jestli budeš mít čas, ozvi se, zítra bych Tě rád viděl, třeba i v té číně.

Ahoj, Míša

V Praze 8. 4.

FEDOR GÁL

Ahoj, Michal,

bol som prvý raz v živote na židovských bohoslužbách (začiatok Pesachu) a na spoločnej sederovej večeri v bratislavskej židovskej komunite. Žeby som na starobu aj ja začal cítiť potrebu niekam patriť? Predtým generačná „výmena“ v Šimečkovej nadácii a vernisáž Petrovej knihy. Na generačnej výmene sa nezúčastnil Martin Bútora (vraj v sebe nenašiel silu prísť a komunikovať s nami). Vernisáž bola milá. Nasledovalo popíjanie do skorého rána. Vo vzduchu však po celý čas visel výsledok prezidentských volieb. Alebo som si to iba myslel? No nič, každopádne si už neviem spomenúť, čo sa ďalšie dva dni v Bratislave dialo. Už však sedím v Prahe a som unavený ako pes, čiže sme na tom rovnako.

Čau, Fedor

Praha 14. 4. 2004

Ahoj, Michal,
nejako si sa odmlčal. Starosti?

Fedor

P. S.: Včera som dal do tlače svoju knižočku esejí (svojho času si mi k nej písal pri-pomienky). Do polovice mája vydám ešte dve knihy a koniec. V lete nakladateľstvo zatváram. Ostáva ešte nejako vycúvať z bratislavskej firmy (v Šimečkovej nadácii som už rezignoval), a mám čistý stôl. Predbežne sa zabávam písaním dialogic-kých textov s Petrom Zajacom do Domina a vracaním rukopisov, ktoré už v G plus G nevyjdú. Čo budem robiť od budúceho roka, nemám tušenie. Možno iba v pokoji starnúť. Ani toto nemusí byť ľahká robota.

V Bratislave 14. 4., 12.45

Ahoj, Fedore,

všetko sa stále opakuje s takou idiotskou presnosťou, že už ani niet o čom písať. Iba včera večer som vypil viac ako zvyčajne, lebo som vo Francúzsku od známych dostal päťlitrovú krabicu červeného gamay, ktorú bolo treba doraziť. To je asi jediná udalosť, ktorá v mojom živote v poslednom čase stála za pozornosť. Možno následkom väčšieho množstva gamay (bolo na môj vkus trochu príkyslé) ani dnes, keď zvyčajne mávam lepšiu náladu ako prvé dva dni v týždni, sa nič také nedostavuje, aj keď príloha je odovzdaná a predtým mnou perspektíva slad-kého ničnerobenía, presnejšie sťahovania a čítania vecí z internetu. Niet sa akosi už na čo tešiť.

Pokiaľ ide o pokojné starnutie – no to môže byť naozaj problém. Minulý týždeň v Brne (bol som tam so synom, ktorý sa pokúša upíchnúť v nejakom ekologickom ústave ČSAV) som kúpil knihu Stevena Austada Proč stárneme. Trochu si v nej na

preskáčku čítam, a ono to starnutie je fakt veda. Človek by sa na to mal pripravovať skôr, a nie čakať, až to príde. Napríklad E-vitamín proti Alzheimerovi treba začať brať oveľa skôr, než sa zjaví prvé plaky. Nuž a tak podobne optimisticky to nejako funguje. Ak chceš, špeciálne pre Teba napíšem niečo do prílohy na tému, ako starnúť múdro a rýchlo.

Momentálne rozmýšľam, či sa mám vydať do Jablonca (treba ísť s felíciou na STK), ale hádam je to prvý raz, že sa mi už ani do toho Jablonca nechce. Ozaj, pred chvíľou som odmietol cestu do Liège kvôli nejakému semináru o európskej univerzitnej vede do roku 2020 (Európa chce dotedy predbehnúť Ameriku, ha ha) – veď čo by som robil tri dni niekde v Liège? Aj keď tá dáma z Bruselu mala veľmi príjemný hlas.

Ahoj, Michal

V Prahe 16. 4. 2004

Tuším, že upadáme Michal do stareckého sentimentu. Zbytočne. Normálny starac by 5 litrov krabicového červeného ušetril lekárovi, ktorý mu bude operovať prostatu. Starnúť začíname od narodenia a robíme tak každý po svojom bez ohľadu na príručky. Do Liège by som tiež nešiel – a to bez ohľadu na vek – pokiaľ by som nevedel presne, prečo. A práve toto ty zrejme nevieš, takže sa nič nedeje. Zvláštnosťou „zrelého“ veku je, že človek začína tušiť, že veľa vecí je v nenávratne a tie, ktoré tam ešte nie sú, robíme poslednýkrát. Naozaj si už nemôžem navrávať, že na túto knihu (text, delikt ...) môžem kašľať pretože „nabudúce sa polepším“. Považujem však tento pocit za dosť produktívny. Aby som bol konkrétny: je mi jasné, že som vstúpil do životného finále a preto zvažujem každý výdaj energie, každé gesto. Ak výsledkom takejto rozvážnosti bude, že jednoducho nebudem plyvať energiou a gestami, je to zle? Osobne si myslím, že ľudí nedesí starnutie, ale akési tušenie umierania v bolestiach

a nemohúcnosti. Toto však nemá nič spoločné ani s vekom, ani s múdrosťou. Napokon, toto tiež vysvetľuje, prečo svetové religie a kultúry venujú postojom k smrti takú enormnú pozornosť.

Čau, Fedor

V Bratislave 24. 4.

Ahoj, Fedore,

určite bude dobre, když se pokusíš neplýtvat energií, jen nevíím, zda to dokážeš. Myslíím, že to přijde v momentě, až už Ti bude opravdu docházet, a to je, doufám, ještě daleko.

Na rozdíl od Tebe nemám ten pocit, že bych měl nějak šetřit energií, protože jaksi nevíím, na co by mi byla tu ušetřená energie dobrá. Nerad bych umřel pln energie. Víš, co říká Hrušínský ve Vesničko má středisková: Tělo musí být co nejvíc zhuntované, než se vloží do rakve. Já se o to dost systematicky snažím – podle amerických kritérií už patřím do kategorie „heavy drinker“. Podle slovenských jsem zřejmě jen směšný alkoholický začátečník.

Zakoupil jsem knihu o evoluci od Zrzavého a kol., a očekával jsem, že to bude pecka – ale není. Asi toho o evoluci už bylo napsáno mnoho, což konstatují sami autoři, a tak jim nezbyvalo, než to napsat jinak než Dawkins nebo Williams – je to však poněkud učebnicovější, tedy nudnější. Ale neříkám, že špatné, jen jsem čekal víc. Tak mě napadá – neměl bys chuť napsat recenzi na Destruktivní emoce? Všiml jsem si, že na top-ten žebříčku Ikaru je to na druhém místě, což je na vědeckou knihu vynikající. Nemusela by být dlouhá (ani krátká), jak chceš, ale ve Vědě by se určité dobře vyjíímala. Jinak myslím, že poslední příloha se docela vydařila, díky Hollywoodu, Sašovi i díky článku ze SciAm o delfské věštíímě. Ta věda občas ani nemusí být tak nudná.

Už jsem Ti psal o Austadově knize o stárnutí, tak to je skutečně trháč, tam není co přeskočit. Mimo jiné jsem se z ní dověděl, že jeden z největších evolučních biologů uplynulého století Haldane byl dlouho neochvějný komunista. Zřejmě mu to nijak nevadilo v jeho vědecké práci, což konstatuje i Austad, a což je dobře, že to konstatuje, protože pomalu už každý je nějaký –ista, případně –ivec, nebo –ál, nebo co. Fajn, že věda jde jaksi mimo toho. Ale tuším, že s tím možná nebudeš souhlasit.

Ahoj, Michal

P. S.: Dnes ráno jsem byl chvíli pln optimismu, protože je krásný den, ale všechno skončilo v momentě, kdy jsem se posadil k počítači, a chtěl jsem začít dělat. Všechno přehlušil pocit marnosti – a proč vlastně? Vychází to někde ze žaludku, cítím to v průduškách, v krku, a potom se to rozleze do celého těla – proč vlastně tohle všechno?

V Praze 27. 4. 2004

FEDOR GÁL

Podľa amerických kritérií (z verejných zdrojov) by sme už nemali žiť, Michal. Z osobných skúseností viem, že takíto Američania sa vyskytujú dosť ojedinele. S tým Zrzavým a kol. máš pravdu – pre odborníkov je to popularizácia, pre laikov trochu nuda a príliš odborné. Starý známy problém písania o špeciálnych vedách pre širokú verejnosť.

Na recenzie naozaj nie som. Deštruktívne emócie sú však zvláštna kniha. Nezakrytá propagácia tibetského budhizmu a dalajlámu a súčasne skvelá popularizácia niektorých kognitívnych vied a poznatkov dosť exkluzívnej oblasti diagnostiky a terapie emócií. Budhizmus tu zrejme spravil strašne veľa. Keď však súčasne čítaš, že najlepší borci venovali téme 30 – 40 rokov štúdia a cvičení, je jasné prečo Európan či Američan volí farmaka, alkohol či čo.

Pokiaľ ide o ideologické epizódy zo života skutočných vedcov (a nielen ich), nemám prečo s tebou nesúhlasiť. Ich poslanstvo má charakter vedeckých poznatkov, umeleckých diel, riadnych životov a keď obstoja, tak niet o čom špekulovať. Napokon, keď som dával dohromady svedectvá o holokauste pre Yalskú univerzitu a Washingtonské múzeum, stretával som naozaj zväčša ľudí, ktorí kus svojho života boli neochvejnými komunistami. Nejdem sa púšťať do špekulácií prečo to tak bolo (viera v utópiu, skúsenosť s nacizmom etc.), jednoducho to tak bolo a tí ľudia boli statoční, čestní, dobrí... A obaja tiež dobre vieme, ako sa táto epizóda ich životov skončila.

Ad. tvój ranný „optimizmus“: mávam tiež niekedy pocit, že písanie je márnosť nad márnosť. Mávam ho však až potom, keď je text hotový. Keď si k nemu sadám (ráno alebo večer), viem jediné: treba to napísať dobre a včas. Dospel som dokonca do štádia, že tieto chvíle (písania) patria k tomu lepšiemu, čo dni pri-nášajú. A to mám doma naozaj dosť dobrú zásobu červeného vína.

Čau, Fedor

V Bratislave 28. 4., 15.30

Ahoj, Fedore,

chtěl jsem dnes vyrazit do Jablonce, ale nestíhám, takže zítra ráno.

Na Zrzavého a spol. jsem nakonec musel napsat recenzi, hlavně kvůli tomu, že to je první kniha, kterou jsem si nechal v redakci proplatit; už se mi ozval Zdeněk, že se mu kniha také nelíbila. Já to takhle nenapsal, ale asi to z toho trochu vyznělo. Mám vždycky ohromnou radost, když vyjde kniha takového ražení, a je mi jaksí líto napsat, že se moc nepovedla. Vždyť ještě pořád je lepší než 90 procent jiné literatury, co se u nás a u vás vydává (s výjimkou G plus G, a to samozřejmě nemyslím ironicky). Já jen věřím, že ta paní, co ho teď má, udrží při životě aspoň něco. Dokážu si možná představit, jak to bude těžké. Opils ses aspoň, když ses vydavatelství zbavil?

Není to jako pustit do světa vlastní děcko, které ještě nestojí na vlastních nohách? Dnes jsem zažil srandu. Moje paní korektorka mi přišla oznámit, že ve vědě nám vyjde to samé, co už dnes vyšlo v SME (krátký článkuček čtk o objevu nové horniny na měsíci). Když jsem jí řekl, že jsem v obtazích vědy nic takového nečetl, s přehledem to našla v Urbanově Týdni ve vědě a zeptala se mně, zda beru něco na paměť. Řekl jsem, že ginkgo biloba, ale asi to moc nefunguje; musel jsem se hluboce zastydět a zamyslet se nad sebou. I když na omluvu mi slouží, že tohle není otázka paměti, ale otázka vnímání textu. A já v Zdeňkových věcech jen hledám špatné formulace abych je opravil, a dlouhé a nesrozumitelné věty, abych je zkrátil a učinil srozumitelnějšími. Profesionální deformace. Proto asi ty depresivní chvíle u počítače – psaní pro mě bylo skoro vždy těžkou prakticky každodenní dřinou, a přineslo mi radost jen málokdy. Dokonce myslím, že zde je souvislost s postupujícím věkem – čím jsem starší, tím víc průšvihů ze svého psaní očekávám (třeba i teď o tom nikotinu, který vyjde zítra; mám pocit, že asi budu označen za propagátora kouření – vlastně paní korektorka mi to už řekla). A když jsem doma a mám něco napsat, musím vyvinout neuvěřitelné úsilí, abych si sedl a zapnul počítač. Ale přece jen – poskytuje mi to jakous-takous obživu, a nic jiného neumím, takže jedeme dál.

Kdy že to přesně přijedeš v květnu do Blavy? Mohl bych Tě zneužít a odvézt se s Tebou z Prahy, až tam zanechám auto po technické kontrole?

Ahoj, Míša

P. S.: Jak jsi to vlastně myslel s těmi americkými kritériami? Že moc pijeme, nebo jsme už moc utratili z veřejných zdrojov? V obou případech jsme efektivně mrtví, souhlasím. A přece jsme tu – hle, jaká výhoda Evropanů.

Tiež by ma neskonale sralo, keby som denne MUSEL písať. Zrejme je to normálna únava a opotrebovanie. Vidím to napokon na Ivanovi Hoffmanovi. Je to tiež skvelý novinár, ale mal by si dať pauzu. Ako si však dať pauzu, keď je to živnosť? Nuž to neviem. Dovoľenka? Zmena zamestnania? Máš čo riešiť.

Dnes som, Michal, absolvoval nákupy (Ira nenakupuje už desať rokov, pretože nemá vodičák a bývame od ruky), príjemný obed s Igorom Rintelom (zbohatol naozaj vďaka svojmu podnikateľskému talentu) a prednášku na Fakulte sociálnych vied s Michalom Vašečkom z IVO o slovenských prezidentských voľbách. Mal som mimoriadne dobrý pocit z Miša Vašečku. Je to kultivovaný mladý vedec, disponuje informáciami, vedomosťami, odstupom aj triezvym videním. Definitívne som si uvedomil, že ľudia mojej generácie už môžu prispieť do spoločného diskurzu predovšetkým – alebo iba – osobnou skúsenosťou a „špekmi“ zo zákulisia. Resp. takí ľudia mojej generácie, ktorým november 89 prerušil profesijnú dráhu. A sme u Martina Bútoru (mimochodom, hlavná téma môjho rozhovoru s Igorom aj Mišom Vašečkom). Čaká ho mimoriadne ťažké obdobie. Bude sa musieť po prehraných voľbách niekam zaradiť. Kam? Do výskumu? V šesťdesiatke? Do diplomacie? Kto ho tam bude nominovať? Fico? Za aké kompromisy? A čo s priateľstvami, ktoré sa v posledných mesiacoch rozpadli práve pre nenaplnené politické ambície?

Čau, Fedor

P. S.: Do Bratislavy sa chystám po 20. máji. Momentálne to však vyzerá tak, že v aute budú autori našich posledných kníh, ktoré by sme radi odprezentovali. Dám vedieť.

Fedore, ahoj,

je zvláštne, že sa nám v poslednom čase strácajú maily. Nikdy predtým sa to nestalo. A teraz už asi tretíkrát. Fakt netuším, čo by sa s tým dalo robiť (najskôr konečne chytiť Bin Ládina).

S nechufou k písaniu máš asi pravdu – je to všetko normálna únava a opotrebovanie. Sústavné žmýkanie huby bez toho, aby si mohol občas aj niečo nasať a občas aj nejako relaxovať. To by sa robilo najlepšie na tvorivých dlhodobých dovolenkách. Ale už som sa vzdal ilúzie, že robím prácu, ktorá by mala mať všetky atribúty dobre platenej profesionálnej činnosti; robím prácu, ktorú musím robiť práve tak, ako ju robím, a ktorá v sebe zahŕňa presne tie podmienky, aké sú, a ktoré už nechcem opakovať.

K Vašečkovi len toľko, že sociológ, ktorý je ochotný si sadnúť do televíznej relácie s astrológmi a veštkyňami a seriózne s nimi debatovať v zmysle hľadania nejakého spoločného „vedecko-astrologického“ pohľadu na spoločnosť či čo, ak sa dobre pamätám, stráca moje sympatie. Inak nepopieram, že pokiaľ ide o odbornosť, platí to, čo si o ňom napísal (s výhradou, že napríklad hneď po prvom kole prezidentských volieb predpovedal, že v druhom kole má tromfy v rukách Mečiar), a ešte by som pripísal, že je aj povrchný, lebo je ochotný vyjadrovať sa prakticky ku všetkému (neberiem to negatívne, pretože ja som tiež povrchný a píšem dnes o skriniach a zajtra o kravách, veď to patrí k charakteristike ľudí, motajúcich sa okolo médií). Ale aby som bol úprimný, netuším, prečo Grišo Mesežnikov Vašečkovi tak ľahko a jednoznačne uvoľnil miesto pomaly vo všetkých médiách. Najjednoduchšie by asi bolo sa ho opýtať.

Pokiaľ ide o Martina, nepochybujem, že so svojou charizmou, kontaktmi a vedomosťami nájde svoje miesto, tak ako ho našiel trebárs aj Paľo Demeš, a určite nebude hrať okrajovú úlohu. Keď už nič iné, stačí mu na to kontakty, ktoré má s USA (ako vieš, Demeš úspešne zastupuje jednu z veľkých amerických nadácií, a keď sme sa raz s Lacom Kováčom stretli, museli sme konštatovať, že žije v inom

svete ako my; ale koniec koncov aj Laco žije v inom svete ako ja, Ty žiješ v inom svete ako Laco aj ja – skoro každý žije v inom svete ako ten druhý). Druhá vec je, či Martin nájde sám seba. Ale ak nie, dá sa bez toho žiť – som dost dobrou ilustráciou.

Ahoj, Mišo

P. S.: S tou cestou si nerob problémy; idem v druhej polovici mája so starým autom na STK, a ak všetko dobre dopadne, aj sa s ním vrátim. Je však aj možnosť, že mi techničák tak rýchlo nedajú. Nuž pôjdem späť autobusom.

P.S. 2: V pravom uchu počujem z telky Fica a Mikloša, a je to furt dookola: Fico: Táto vláda reformami ožobračuje ľudí, Mikloš: Pán Fico, nie je to pravda... Bože, koľkokrát som to už počul. Asi pred tými nešťastníkmi niet úniku.

V Prahe 2. 5.

Naozaj netrpím stihomamom, ale v posledných dňoch som vymazal (alebo preniesol na zálohu) všetky privátne dokumenty. Možno to bude tým, že som si prečítal v poslednom čísle skvelého magazínu Živel rozhovor s jedným špičkovým americkým hakerom, možno tým, že vyšetovanie kauzy TV Nova stále beží bez zjavného výsledku (napriek silnej „spoločenskej objednávke“). Nemám síce čo skrývať, ale neteší ma pocit, že mi niekto číta privátne texty. A keď som už zabúrilsil do týchto vôd: po ročnom ťažovaní s finančným úradom sa môjmu právnikovi podarilo preukázať porušovanie zákona, procedurálne chyby, neznanosť merita veci a – čo je hlavné – moju absolútnu nevinu. Myslíš, že to niekam viedlo? No nie! Predstava, že najbližšie mesiace venujem vojne s inštitúciami štátu je vcelku motivujúca. Tým chcem povedať, že som sa zo štádia rezignovanej obete dopracoval do štádia vybudeného daňového poplatníka. Pokiaľ ide o Michala Vašečku, máš pravdu a takto nejako som mu to povedal aj ja.

Povedal, že to vie a cíti, že nastala chvíľa „bodu obratu“. Inštitút pre verejné otázky sa totiž stal akýmsi vedeckým modelom komerčného vysielania pre širokú laickú verejnosť. S vedou to naozaj nemá veľa spoločného. Michal to vie a predpokladám, že sa vzoprie. Alebo nie, a je v keli (píše sa to s „y“?). A sme pri kauzách ako je aj tá tvoja, alebo napríklad Martinova. Zmena zvonku neprichádza. Určite mi odpíšeš, že o ňu fakticky ani nestojíš. V poriadku. Mimochodom, práve čítam akési rozhovory o budúcnosti (Jacek Żakowski, Mladá Fronta, Praha 2004). Citujú tam z Nietscheho, ktorý kdesi napísal, že krava je absolútny ľudský ideál: spokojne sa pasie a kravský údel má u prdele.

Ad. Paľo Demeš: spravíš si „kravskú“ živnosť z tretieho sektora je silná káva. My – ergo ty, Laco Kováč, Peter Zajac, Gríša Mesežnikov, Paľo Demeš, Martin Bútor, Ivan Dianiška, Mikloš, Fico... nežijeme v rôznych svetoch, len rôzne životy.

Čau, Fedor

V Bratislave 5. 5.

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

práve mi oznámili, že z krovopotne vyčáčkanej dvojstranovej prílohy (od rána na tom robím) vyjde len jedna strana – kvôli hokeju. K tomu azda ani netreba nič dodávať, len to, že ak by som nebol autom, asi by som si poriadne ožral držku, ako sa hovorí u nás. To je jediná zmena zvonku, ktorej sa tu môžeš dožiť. Ale asi je to úplne normálne. Ide o úplnú prkotinu, ale strašne ma to nasralo.

Včera som hovoril s Robertom Sternbergom z Yale, a ten mi povedal asi toto: „Keď som sa učil na základnej škole, urobil som zle testy IQ, a učitelia odo mňa nič neočakávali, lebo som hlúpy. Správal som sa teda podľa ich predpokladu, hlúpo; oni mali radosť, že mali pravdu, a ja som mal radosť, že majú radosť – všetci sme mali radosť, že je všetko OK. Potom som narazil na učiteľku, ktorá mi povedala, že vôbec nie som hlúpy, že mám na viac – aj tej som tiež urobil radosť.“

Keď som napísal svoju prvú knihu o inteligencii, priniesol som ju jej, aby som jej urobil radosť.“

Krátko – už niekoľkokrát citovaný Kafka: Ak ti všetci hovoria, že si pes – tým psom sa staneš. Aby si naplnil očakávania, dodávam. S kravou je to rovnaké, presne podľa Nietzscheho.

Nuž nie je to rovnaké aj s tvojím nezmyselným súdom? Očakáva sa, že ho máš prehrať, tak prečo by malo niekoho (okrem teba) srať, že pravda je inde? Je mi z toho všetkého nanič.

Takže ti na záver pripínam svoje posledné tvorivé dielo – preklad Dorky do češtiny. Absolvujem to každý mesiac, a už mi z toho niekedy šibe. Ale zato si môžeš teraz niečo ušit alebo uvariť (alebo uloviť), ak budeš mať pocit, že zmena neprihádza.

Mimochodom, všetky zmeny sú na hovno.

Ahoj, Mišo

V Prahe 6. 5. 2004

Pevne verím, Michal, že si si ani minútu nemyslel, že uspeješ pred svetovým šampionátom v hokeji. Inak, práve som sa vrátil z obeda, na ktorom som bol s Romanom K. – skvelý právnik a rozhladený človek. Bol nefalšovane pyšný na slovenských hokejistov. Hovoril dokonca čosi o novej kultúrnosti, ktorá z týchto svetobežníkov vyžaruje a ktorá vraj môže byť nákazlivá. Ako nešportovec a nefanúšik tiež trochu žasnem, ale zrejme nejde o úplnú prkotinu.

Robert Sternberg ti iba opísal pojem a problém roly (v sociologickom význame tohto slova). Naozaj robíme, čo sa dá, aby sme splnili očakávania, ktoré sa na nás kladú. Dvom veciam nerozumiem: 1) Kto od teba očakáva pesimistické postoje? 2) Prečo niektorí ľudia reagujú na očakávania tak, že túžia spraviť iným radosť, hoci by kvôli tomu mali zradiť aj sami seba? Odpoveď zjavne spočíva za

hranicou sociológie a v hájomstve psychológie a iných obskurných vied (gene-
tiku schválne vynechávam – nie je obskurná, ale nerozumiem jej).

Naozaj nemáš pravdu, keď píšeš, že všetky zmeny sú na hovno a nechci odo mňa,
aby som uvádzal konkrétne príklady. Niektoré zmeny sú však evidentne nepriaz-
nivé. Napríklad si všímam, že pred šesťdesiatkou už docikám iba na kúsok
dopredu, zato veľakrát denne. Predpokladám, že o pár rokov ti v tejto veci
pošlem ešte nepriaznivejšou správou.

Čau, Fedor

V Bratislave 7. 5. 2004, 9.00

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

no tou zmenou na hovno som práve v stredu myslel, že namiesto krásnej vyšper-
kovanej dvojstrany o vede, kde bolo niekoľko pekných vecí (napríklad Urbanov
článok o striptíze chrobákov a môj o nikotíne) vyjde vo štvrtok len jedna, bez
striptízu a bez nikotínu, a to som ešte netušil, že ju dajú na predposlednú stranu
novín, kde vyzerá ako „pěst na oko“.

Takže si myslím, že ak sa odo mňa očakáva, že budem vyrábať kvalitnú prílohu,
nemožno ju potom, kedykoľvek bude treba, nahradiť štatistickou správou o žiac-
kom a dorasteneckom futbale. A nestál som im ani za to, aby sa ma aspoň opý-
tali, čo na to poviem, a či tým nevzniknú nejaké problémy – jednoducho sa ma
vedúca vydania prišla opýtať, či nechám do budúceho čísla rovnaké články, ktoré
teraz nevyjdú (čo, samozrejme, naruší iné veci, ktoré boli v pláne, napríklad
májovú oblohu, ktorá sa už nedostane, a čo s týždňom vo vede?). Pretože s prí-
lohami a s ľuďmi, ktorých si vedenie váži, sa toto nerobí, logicky mi vychádza, že
odo mňa nechcú, aby som vyrábal kvalitnú prílohu o vede, ktorá by mala byť
v novinách vždy na tom istom mieste, ale aby som len zaplnil nejaké miesto
v novinách, ktoré môže zaplniť aj hocičo iné. A podľa toho, mimochodom, ma aj

platia, ale o tom som už písal dosť. Nechápem, prečo prílohe venujem toľko času, prečo každý článok prepisujem x krát, prečo sa v noci budím, aby som ráno zmenil jedno alebo dve slová v titulku a už potom väčšinou ani nezaspím, alebo prečo sa tak veľmi bojím, že vyjde nejaká hovädina, ktorej si nakoniec aj tak nik nevšimne (koho zaujíma, či Shytle objavil alfa-7 receptor na mikroglíách, alebo či len dokázal, že ten receptor naozaj dobre reaguje na nikotín). Chcel by som, aby som mal tú silu prílohe venovať len toľko, koľko je nevyhnutne nutné (maximálne tri dni), a zvyšok času stráviť pri fuškách, čítaní, víne, alebo pri užívaní si života (čo to vlastne je? Kiná, koncerty, frajerky, dovolenky? Za čo a kedy? Vlni som neušetril ani zlámanou grešli, a musím predsa každý týždeň vyrobiť prílohu; ja ju vyrobiť musím. Oni ju dať nemusia.) Keď mi ešte raz dajú najavo to isté, čo v stredu, myslím, že začnem tvrdo pracovať na tom, aby som čosi zmenil aspoň v tom, že tomu budem venovať menej času. Len neviem, či to bude mať nejaký zmysel. Neviem robiť poriadne viac vecí naraz (ak by som chcel hrať dobre šach, musel by som len hrať šach).

Toľko teda bod 1. K bodu dva: A ako vieš, že zrádzaš niečím sám seba? Kto som to ja? Ak som si Sternberga dobre vyložil, mal pred sebou dve cesty: byť taký, akého ho druhí chcú mať, alebo sa vzoprieť. Otázka znie: Prečo bojovať proti tomu, čo chcú druhí, ktorí majú vyššiu autoritu, a čo teda vyzerá celkom prirodzene? Ja som v Pravde bojoval každý deň x rokov, bránil som sa tým strašlivostiam, ktoré tam vychádzali, a robil som to koniec koncov aj v KŽ (vzpieral som sa tomu, že by som tam mal hrať len rolu človeka, ktorý sa má starať o výrobu novín, o korektúry, o stále chýbajúce financie a vyhadzovať z práce ľudí, ktorých prijal niekto iný; chcel som, aby ľudia v KŽ pochopili, že súčasťou kultúry je aj veda, ale bol som, Fedore, sám. Čo myslíš, že vyhodili, keď bolo treba uvoľniť miesto na celostranový inzerát? Jedinú stranu, ktorá v tom čísle bola o vede. A kto myslíš, že to navrhol? Soňa Čechová, ktorá mi hodinu predtým povedala, že vyhodíme jednu nanič poviedku. Mal som z toho ohromný mindrák – ale to bolo jediné, čo som s tým dokázal urobiť; nevedel som a neviem intrigovať, je mi to z duše protivné.) V Pravde som svoju vyčlenenosť počítaval ako systematický

denný tlak, systematické okliešťovanie profesionálnych príležitostí, krátenie honorárov a materiálov, nespravodlivú a občas priam urážlivú kritiku na porádach, nejasné narážky na môj český pôvod a kontakty...

Povieš si, samé hovadiny. No veď hej. Iná nátura na mojom mieste by možno v Pravde urobila poriadok skôr ako ja (čakal som zbabelo až do novembra), alebo by ešte dnes robila nejakého vysokého mediálneho šéfa (to je osud mnohých mojich kolegov, ktorí celý ten čas a dlho po novembri minimálne držali huby, alebo priam podporovali režim, a otvorene sa mi smiali do očí), možno by som bol – čo ja viem – možno by som dnes aspoň mal čo povedať k tomu, čo v novinách vyjde a čo nie... Nech odo mňa ale teraz nik nechce, ani Ty, aby som ešte aj teraz, po päťdesiatke, po všetkých tých skúsenostiach, so zväčšenou amygdalou a zmenšeným hipokampom, večne boľavými očami, hlavou a žalúdkom, s chorou mamou a ženou, s jedným dieťaťom zamestnaným v akademickej sfére a s druhým, ktoré si tam miesto ešte iba hľadá, vzdoroval niečomu, čo aj ja sám považujem za hovadinu (aj Urban mi napísal – Michale, nerob paniku, nič sa nedeje, že to nevyšlo, ja napíšem nový týždeň vo vede...). Číže zdá sa mi naprosto zbytočné sa s niekým hádať o to, aby vyšli dve či jedna strana vedy, a nemám už ani síl. A okrem toho už viem, že sa ma nik nezastane. Povedz mi jediný dôvod, prečo by to niekto robil? Keď som do SME nastupoval, slúbili mi 17-tisíc. Na zmluvu mi napísali 13. Z toho sa v Blave nedá vyžiť, ak máš každý deň cestovať do práce, stravovať sa po reštauráciách a platiť synovi štúdiá v Košiciach (a vtedy ešte akurát začínala byť chorá Danka). Svetlana len pokrčila plecami – nuž slúbili, nedali – sú to manažéri, oni rozhodujú... Čo som mal robiť? Otočiť sa a odísť? Možno hej. Vybral som si inú cestu – zmieriť sa s tým. Takisto ako v Novom Čase. Pri prijímaní mi napísali na papierik 24,5, ten papierik si šéfka nechala. Keď mi potom o mesiac do zmluvy napísali o 2 tisícky menej, pýtal som sa, čo sa stalo. To ste asi vtedy zle videli, pán Áč, povedala šéfka. Mohol som sa otočiť a odísť, ale zostal som... Keď som po pol roku písania komentárov v NČ (o ktorých Eugen Gindl povedal, že ich rád číta) počul na Twiste reklamu: Najlepšie komentáre v NČ píše Aleš Krátky a Mária Kopcsay – nasralo ma to riadne. A tú reklamu som počul x krát, ani mi nenapadlo z Twistu preladiť na Fun rádio alebo ho rovno vyho-

diť z okna. Netušil som, na čo toto niekto potrebuje. Čo som s tým mal robiť? Asi len to, čo som urobil – tváriť sa, že sa nič nedeje.

Nuž to, čo som napísal, asi rozumiem len ja. Toto je našťastie neprenosné, lebo inak by ulice boli asi plné deprimovaných ľudí. Samozrejme mi môžeš uviesť XL príkladov o ľuďoch, ktorí dopadli oveľa, oveľa horšie ako ja. Ja to viem, ale bohvie prečo ma najviac serie môj zbabraný život. To je skutočná obskúrnosť. S vedou to naozaj nemá nič spoločné – z vedeckého hľadiska zijem v najlepšom možnom svete, aký som si bol schopný vytvoriť (nie je to o rôznych životoch, je to predsa len skôr o rôznych svetoch, ako vidíš). Temné zákutia psychiky programujú mozog a telo tak, aby vydržali len do určitej miery, aby to nebolo plytvanie zdrojmi Matky Prírody. Mozog aj telo majú len určitý objem, viacej sa nezmestí, potom sa všetko začne srať. V mojom prípade už je hovnocuc plný. Aspoň dnes.

Ahoj, Michal

P. S.: Opäť sa Ti musím ospravedlniť za to, čo píšem.

A pokiaľ ide o hokej – Slovákom držím palce, český tím za veľa nestál, ale to, čo hovoril Roman K., sú, Fedore, drísty. Hokej naozaj s novou kultúrou nemá nič spoločné (to by si potom Japonci, Nóri, Nemci a Fíni mohli svoju kultúru strčiť rovno do riti). Aj keď, samozrejme, fenomén kultúry má svoje korene aj v hre (v tom s Huizingom súhlasím, ale to je predsa len trochu o inom). Pomaly ani jeden z tých chlapcov, čo tam hrajú, nemá jediný styčný bod s ľuďmi, ktorí žijú a trápia sa na Slovensku (azda okrem rodičov, ale to je málo; mám tiež matku v Čechách, platím poisťné aj dane v Čechách, chodím do Čiech – ale zarábam na Slovensku, jazdím najmä po bratislavských deravých cestách, tlačím sa v preplnených bratislavských autobusoch a električkách, chodím nakupovať do drahých bratislavských supermarketov a spávam v lacnom dome na starej posteli, a pod tým domom sa každé leto zhromažďujú bratislavskí feťáci a robia bordel na slovenský spôsob; mám manželku, ktorá ani po tom, čo absolvovala, a po ročnej péenke nedostala kúpele na krížik, ale musela si zobrať dovolenku; sám som strávil niekoľko týždňov v nemoc-

níci, a keď som z nej odchádzal, bolo mi horšie ako predtým; doktorka na to povedala, že je jej to ľúto, to bolo všetko; tak čo vedia tí chlanci o živote na Slovensku? Majú najlepšie autá, najlepšiu lekársku starostlivosť, najlepšie domy, dovolenky, najkrajšie frajerky... Musia veľmi tvrdo makať, hej. Veľa ľudí musí tvrdo makať, a majú starého žiguláka a rozpadajúci sa dom, alebo ani to nie. Ak sú v dôchodku a ešte aj chorí, môžu si rovno hodiť mašľu. Pýtam sa – akú novú kultúru môžu tí sympatickí chlanci prinášať? Jediné, čo vedia, je rýchlo korčuľovať a občas trafiť do kusu gummy. Vedia toho o Slovensku oveľa menej ako ja; a ja viem veľké guľové. O živote v Čechách viem – našťastie – iba malé guľové. Takže tak.

V Prahe 7. 5. 2004

K tomu, milý Michal, naozaj niet čo dodať.

Čau, Fedor

FEDOR GÁL

V Prahe 10. 5. 2004

Braňo sa nedávno vrátil odkiaľsi z Malajzie. Rozprával o ľuďoch, ktorí mali svoj údel nemenne a nezmeniteľne vykolíkováný, skôr, ako sa narodili. Mal na mysli dedinčanov, ktorí skoro ráno vyrazili kilometre k svojim (alebo cudzím) ryžovým poličkám a večer sa vracali domov. Nemám k tomu čo povedať, iba si myslím, že rovnako ako oni, ani my sme nejako zásadne neprispeli k tomu, že náš údel vyzerá inak. Mimochodom, tie texty, ktoré sme s Petrom písali pre najbližšie Domino, nie sú o sociálnej spravodlivosti, ale o sociálnom cítení. Je to zásadný rozdiel a netuším, ako sa mi táto zámena pojmov pritrafila. Sociálna spravodlivosť naozaj neexistuje, sociálne cítenie naozaj áno.

Čau , Fedor

FEDOR GÁL

V Bratislave 10. 5. 2004, 11.45

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

pred chvíľkou som odhodnotil noviny, kde sa niekoľkokrát v titulku tvrdí, že americký rozhodca pomohol Kanade. Nepáčilo sa mi to. Jediný Ország kdesi vo vnútri čísla spomína, že rovnako tak rozhodca poškodil Rusov, keď bolo šesť Slovákov na ľade a dali gól – a nevyšmol si to. Prítom Rusi dopadli podstatne horšie. Nuž je to naozaj iba hra a nemá cenu z toho robiť tragédiu. Dnes mimochodom spravili inému oddeleniu niečo podobné, čo mne s Vedou – ale nezobrali mu dvojstranu, len ju zle-nedobre zalomili, opäť kvôli hokeju. Šéf dotknutého oddelenia v diskusii k novinám vyhlásil, že redaktori športu píšú ako za komunizmu... Vidíš, ako ťažko sa podobné veci znášajú. Myslím, že s Tvojou pomocou som to ešte uhral dobre – nikoho som neurazil (dúfam).

S cikaním Ťa naozaj nepoteším – lepšie to nebude. Iba ak by si si nechal vymeniť močový mechúr a možno aj vtáka. Medicína na to bude o nejakých desať rokov určite mať. S cudzími ryžovými políčkami si nelám hlavu, tie sú pre blbcov, čo sa v živote nevedia uplatniť inak. A s mojím názorom na sociálnu spravodlivosť tiež – názor nemám, lebo neviem, čo by to akože malo byť.

O chviliu sa stretávam s Ivanom Dianiškom, po dlhom čase sa teším.

Ahoj, Michal

V Bratislave 11. 5. 2004, 13.30

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

sociálne čítanie je, keď spolucítim s niekým, kto je chudobný? Je to vtedy, keď dám žobrákovi na ulici desať korún? Je to vtedy, keď rozmýšľam o tom, koľko ľudí by mohli nakrmiť geneticky modifikované potraviny, keby nebolo Greenpeace? Je to vtedy, keď napíšem do novín, že GM potraviny sú úplne v poriadku? Je to

vtedy, ak napriek odporu verejnosti verejne podporujem klonovanie, ktoré môže pomôcť chorým? Je to vtedy, keď (ne)volím sociálnu demokraciu? Je to vtedy, keď kupujem slovenské výrobky, aby chudobný slovenský podnikateľ mal viac? Je to vtedy, keď si radšej platím dôchodok v Čechách, pretože tuším, že ak dožijem, bude vyšší, a cítim, že z penzie vyžijem len tak-tak? Tak čo z toho je sociálne cítenie a čo nie? Možno to budeš vedieť definovať inak a najmä lepšie.

Toho Doležala som si prečítal, páčilo sa mi to, a ak by tam nebola tá narážka na Irak, pochopil by som to jednoznačne tak, ako to napísal – ako obhajobu globalizácie. Ale ten Irak to dosť mení (bohatí sa sprisahali, aby dorazili chudobných). Ako si to pochopil Ty?

O Malajzii toho veľa neviem, vlastne ešte menej ako o Slovensku alebo Česku. Predpokladám však, že aj tam jestvuje sociálne rozvrstvenie, že okrem dedičanov, ktorí chodia na polia, sú tam aj ľudia, ktorí z toho celkom dobre žijú – či už preto, že sa narodili s lepšími génmi, alebo sú múdrejší (život ich naučil), alebo že sa narodili na šťastnejšej planéte, alebo sú len drzejší a prefíkanejší. Veď iba nedávno SME písalo o akomsi rómskom husľovom virtuózoovi, ktorý za požičaných šesť litrov pýtal desaťnásobok. Ako keby mu nestačilo, že vie hrať na husliach.

Ahoj, Míša

P. S.: Ivan je na tom zle, lebo jeho mama je ťažko chorá. Neviem, ako by som mu mohol pomôcť. Azda len tým, že si zas niekedy pokekáme, ak Ivan bude chcieť a môcť.

V Prahe 11. 5. 2004

No, sociálne cítenie vnímam skôr ako schopnosť k súcitu. Tuším, že rovnako ako ja, aj ty vieš, že to nejde definovať konkrétnymi gestami, politickým zakotvením, spoločenským statusom či nehnuteľnosťou. Mimochodom, veľa súcitu nachádz-

zam u umelcov a svojich rómskych priateľov. Ako keby to súviselo s emocionálnou výbavou človeka (a tá zase s výchovou atď.) a (sociálnym) učením. Náš husľový virtuóz, žiaľ, túto moju skúsenosť stavia na hlavu. Nevadí, tento umelec, Róm a úžerník v jednej osobe, jednoducho trpí mentálnym deficitom. S tým Doležalom je to takto: zvykol som si na veľmi selektívne čítanie textov. Veci, ktoré vnímam ako subjektívne periférne, vypúšťam. Tak sa mi teda stáva, že viem, ako Doležal vníma prehru českých hokejistov, a netuším, čo napísal o Iraku. To preto, že smeti okolo vojny v Iraku už presiahli rozmery normálneho smetiska a ja nechápem, prečo sa v tom mám vrtať. Tobôž keď mám názor od prvej chvíle dosť jasne vyhranený. Spojenecký zásah v Iraku bol oprávnený.

Čau, Fedor

P. S.: Ivan má pred sebou ťažké obdobie. Je mi to ľúto.

V Bratislave 12. 5., 8.15

Ahoj,

keď som bol vo Francúzsku, povedala mi moja šachová známa, že väčšina Francúzov je proti zásahu. Celkom som nepochopil prečo, ale asi preto, že sú to Francúzi. Ja sám som nemal vyhranený postoj, ale raz som ho sformuloval tak, že ak by som bol v pozícii, že by som sa musel rozhodnúť, či ísť alebo nie, a iná možnosť by nebola, povedal by som, poďme. Český novinár, ktorému som to hovoril, oponoval, že to sa nemalo stať. Teraz mám pocit, že ľudia, ktorí boli ako ja aj za, ale nie tak celkom, zrazu hľadajú opodstatnenie názoru, že sa to nemalo stať, a budú biť do Busha čoraz viac.

Ahoj, Mišo

P. S.: Dnes ráno som sa konečne po dlhom čase ako-tak vyspal, ale dobrá nálada

sa skončila v momente, keď mi Danka povedala, že prečo sa obliekam ako debil, lebo vonku je zima. Keď som – možno tvrdo – oponoval, povedala, že už sme jej s Miškou aj tak zničili nervy, a že jej na jednej košeli nezáleží. Zobral som si teda niečo iné, a odvtedy sme spolu už neprehovorili, aj keď som ju viezol pol hodiny do práce; teraz mám problém, ako začať robiť (dvojstranu navyše, lebo v piatok chcem ísť do Jablonca). No to len tak na okraj (s takými vecami som sa nikdy nevedel rýchlo vyrovnáť, a teraz už tobôž nie); inak počasie je fajn. Včera som veľmi a dlho rozmýšľal, či mám Ivanovi zavolať či nie, a nakoniec som sa nerozhodol, čiže som nezavolať. Neviem, ako mu pomôcť cez telefón.

Praha 12. 5.

Nerozhodnosť v situácii, keď sa treba rozhodnúť, je matkou všetkých tragédií. Možno preto, že ide o prejav neslobody. Na druhej strane však, ako hovorí Efraim Karol Sídon, človeku bola daná jediná sloboda – rozhodovať sa medzi dobrom a zlom. Z našej kultúrnej perspektívy bol Saddám Husajn zlo a vojna s terorizmom je vojna so zlom.

Čau, Fedor

P. S.: Keď mne Irena ráno povie, že som sa ZASE blbo obliekol, tak sa buď prelečím, alebo mávnem rukou a idem. Ivanovi si, samozrejme, mal zavolať.

9.40

Fedore, ahoj,

no veď o tom to celé je: veci, ktoré sú pre jedného jasné, sú pre druhého nesmierny rébus.

Mišo

154_

P. S.: Už samozrejme robím, lebo musím. Aj to je súčasť mojej neslobody. Ale snažím sa niešť svoj údel tak dobre, ako len vládzem. Život je predsa len niekedy krásny, ako hovorí Ivan. Ale má aj svoje noci, a je ich nemálo. Ved' vieš: vychádza slnko a zapadá slnko...

Vždy som sa snažil veci zjednodušovať až na hranicu možného. Zložitá skutočnosť sa mi potom mstila po svojom. Takže 1:1 a ide sa ďalej.

Čau, Fedor

14.00

Ahoj,

bol som s Ivanom, neviem, či mu to pomohlo. Obávam sa, že je v situácii, keď nepomôže nič, len čas. A ešte prišla správa, že zomrel Ivan Laučík. Zrovna včera som mal v ruke jeho knihu a čítal si znovu záložku od Petra Repku: „Laučík raz v noci pri vlaku neveril Ivanovi Štrpkovi, že ako poslanec NR SR môže jazdiť vlakom zadarmo.“ Je to na hovno, Fedore, nemal ešte ani šesťdesiat.

Ahoj, Mišo

Si si istý, že je to na hovno?

F.

▼

No pokiaľ ide o Laučíka, som si absolútne istý, že je to naozaj na hovno. Asi len dvakrát som sa s ním rozprával (raz ešte v KŽ, lebo veď vieš – spolu so Štrpkom a Repkom patrili k osamelým bežcom), a hneď ten prvý pocit bol – tento mi nedá po papuli. Málokedy mávam zo stretnutia s ľuďmi takéto pocit. Naposledy to bolo zo stretnutia so Sternbergom.

Mišo

▲

Zle si ma pochopil, Michal. Moja chyba. Nemohol si vedieť, že práve premýšľam o smrti, a to ešte pod dojmom tibetského budhizmu. Náš postoj k smrti je šťitívý a odmietajúci. Podľa budhistického ponímania tvoria život a smrť jeden celok. „Smrť je zrkadlo, v ktorom sa odráža celý zmysel života.“ Laučík nežil na hovno a nezomrel na hovno. Tvoj pocit z vašich dvoch náhodných stretnutí to len potvrdzuje.

Čau, Fedor

▼

V Bratislave 13. 5., 11.30

Fedore, ahoj,

k tomu už naozaj niet čo dodať.

Michal

P. S.: Tiež mám poruke jeden budhistický citát, jeho autorom je Nanrei Kobori, opäť budhistického Chrámu svietiaceho draka na ostrove Kjóto: „Bůh je vynálezom človeka. Preto je podstata boží pouze mēlkým mystériem. Hlubokým mystériem je podstata človeka.“

V Prahe 13. 5. 2004

A práve tu je zrejme príčina obľúbenosti budhizmu na súčasnom Západe – nemá Boha ani cirkevnú hierarchiu, tvojím **partnerom** pri hľadaní pravdy je majster (učiteľ), akcent spočíva v hlbokej introspekcii a rozvíjaní pozitívnych emócií, ponúka metódy a techniky, ako na to ... a podobne ako ostatné náboženstvá dáva nádej. Rád by som len vedel, či nejde o romantickú predstavu sympatizantov zo Západu. No nič, až sa vrátim z Indie, budem múdrejší.

Čau, Fedor

P. S.: Dnes som bol (siedmykrát) na pietnom akte v Letoch u Písku. Na hrobch obeť tohto koncentráku stále stojí veľkovýkrmňa prasiat. K stabilným účastníkom pribudli veľvyslanci, ubudli predstavitelia štátu a parlamentu.

Fedore, ahoj,

stretneme sa teda v Indii. Aj keď musím poznamenať, že už nepotrebujem partnera pri hľadaní pravdy, lebo som ju prestal hľadať, nemám ani nijaké pozitívne emócie, ktoré by som mohol rozvíjať (ak sa na chvíľu zjavia, rýchlo odídu, a niet mysli v tom, snažiť sa ich zadržať, lebo len čo si ich uvedomíš, prestanú byť

pozitívne), nepotrebujem ani nádej, lebo ako by som mohol potrebovať niečo, čo je len ľudský výmysel? Zostávam budhizmom nedotknutý.

Ahoj, Michal

P. S.: Z pekného začínajúceho večierka som odišiel nie preto, že by som utekal z boja, ale bolo mi ľúto Ivana, a chcel som ho ešte trochu popočúvať, a okrem toho tam bolo strašne veľa chlapov a málo pekných žien (okrem tvojej sesternice, tá je sympatická, ale je to tvoja sesternica) – takže ani nebolo o čo bojovať. Nech žije Wilson (Edward). Porozprával si sa s Eugenom o Laučíkovi? Dnes ma to v redakcii mimoriadne štvie, o chvíľu odchádzam.

V Prahe 28. 5. 2004

Si starý frfloš, skeptik a depkáč. S Eugenom som hovoril málo (rád by som ho zlanáril na cestu do Indie, ale akosi sa mu nechce). A keďže som hovoril málo s každým, dojem z Bratislavy mám opäť iba pocitový: mám tam niekoľko priateľov, s ktorými mi je fajn a s ktorými rád hovorím – na druhý deň však už neviem o čom. Cestou sme sa zastavili u Ferka Guldana vo Sv. Jure. Napchali sme sa a šli ďalej. Náš kultúrny mejdan pokračoval na druhý deň v Prahe. Prišlo veľa kamarátov, ja som však bol príšerne uťahaný z cesty. Zlatý kliniec večera: vernisáž otvorila 15-ročná dcéra Ivana Hoffmana neuveriteľným spevom (má hlas ako zvon a spieva blues). Dnes som sa už len tak tmoľil. Cez víkend budem spať a ukladať papiere.

Čau, Fedor

V Bratislave 31. 5. 2004, 8.45

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

s Eugenom si sa možno mohol trochu porozprávať, lebo momentálne berie antidepresíva a nie je na tom najlepšie; hovorili sme s ním predtým chvíľu aj o Laučikovi, ktorý veľmi trpel tým, že nevedel užiť rodinu (netušil som). Eugen aspoň zorganizoval zbierku, aby mohla vyjsť jeho kniha – po štyroch rokoch ju vydal Bagala, a stihli to len tak-tak chvíľu pred Laučikovou smrťou (prišla, keď opravoval písomky, nebolo to ako v tej reklame na polievku, že vždycky máš prečo žiť).

Naše (moje) nevydarené stredajšie stretnutie s Tebou, na ktoré som sa tešil, ale nevyšlo to, som sa snažil v piatok zapíjať maďarským a rakúskym chardonnay, ale obe boli strašné, asi preto, že boli obe v akcii (viem, viem, že netreba piť lacné víno, ale sústavne to porušujem). Ale ešte aj mama mala nejaké nepríjemné zdravotné problémy, a keďže som jej na diaľku nemohol nijako pomôcť, len ju povzbudiť, bol som radšej, že môžem vypiť dve fľaše lacného vína namiesto jednej drahšieho. Sobota aj nedeľa stáli preto za hovno – nebol som schopný nič poriadne urobiť, a teraz to doháňam. Ale aspoň sme si pozreli Den poté, kde je zaujímavý moment, keď Američania hľadajú úkryt v Mexiku a mexická vláda ich nechce pustiť – tak začnú ilegálne prechádzať hranice, rovnako ako teraz Mexičania. Mexiko otvorí hranice až keď im USA sľúbi, že im odpustí všetky dlžoby. Pekné. Nech žije Wilson (Edward) a môj priateľ Kafka.

Idem makať, dnes toho mám pre piatkový chlast viac ako dosť.

Ahoj, Mišo

V Prahe 31. 5. 2004

FEDOR GÁL

Vždy je to rovnaké, Michal. Teším sa na stretnutie s kamarátmi a vyjde z toho gulášik – tu slovo, tam gesto... a skutočný rozhovor nikde. Bude to tým, že sa

snažím na každú svoju cestu von z baraka nakumulovať maximum všeličoho. Napokon, aj u Ferka Guldana sme sa stavili asi na hodinu. Zožrali sme fazuľovú polievku, striedmo popili, dali a vzali darčeky a padali ďalej. V Prahe to na prezentácii našich kníh bolo podobné. Čo však je na týchto cestách dôležitejšie atmosféra: vždy priateľská a vždy prajná. Vlastne aj pre túto emóciu (ak atmosféru, ktorú vytvárajú viacerí, môžeme takto nazvať) na podobné akcie chodím. Preto si nemyslím, že šlo o nevydarené stretnutie. Asi však potrebuješ nejakú výhovorku kvôli tomu zlému vínu a následnej opici. Viem od Egona, že Eugen sa trápi. Aj toto bol jeden z dôvodov, pre ktorý som mu ponúkol spoločnú cestu do Indie. Ten druhý bol egoistický – Eugen je na rozdiel odo mňa skúsený cestovateľ. Váha však.

Čau, Fedor

P. S.: Kúp mi, prosím, toho Laučíka.

V Bratislave 31. 5., 15.30 – 17.00

MICHAL AČ

Ahoj, Fedore,

Laučíka máš, samozrejme, u mňa. Dlhujem ti veľa kníh.

Nuž s tou výhovorkou máš asi pravdu – ale piť zlé víno je aj napriek tomu neospravedlniteľný zločin. Keby som nebol taký kokot, mohol som sa s tebou opiť dobrým vínom (Ivan mi dal ochutnať), a všetko by bolo OK.

Takto je to stále o ničom. A furt len chodím po Bratislave, rovnako cudzej ako Praha, aj keď Praha už je teraz ešte viac cudzia.

Do Indie choďte, Eugen sa časom dá dokopy. Držím palce.

Mišo

V Prahe 31.5., 18.30
 (práve som dopočúval hlavné spravodajstvo ČRo)

U Davida majú kóšer víno z Rakúska. Ja som si obľúbil červené Zweigeltrebe (takto sa to píše?). Prahu poznám, podobne ako Bratislavu, fragmentárne: doma som vo svojom byte a potom je tu niekoľko krčiem, kde som si zvykol chodiť a miest, ktoré mám rád (napríklad Malú stranu). A toto sú jediné dve mestá v oboch republikách, ktoré akosi poznám. Cudzo sa však necítim ani tu, ani inde. A sme pri emóciách, o ktorých počúvaš tak nerád a ktoré – ako sa zdá – dlhodobo zanedbávaš.

Čau, Fedor

V Bratislave 31. 5., 15.30-17.00

Ahoj, Fedore,

zweigeltrebe sa píše myslím takto. Poznáš zinfandel z Kalifornie? Ak nie, skús. S tými mestami je to tak. Kedysi som rád chodil po Prahe aj Bratislave s pocitom, že všetko je OK, že ma tu ešte čaká niečo príjemné, vzrušujúce, že sem nejakým spôsobom patrí. Niekedy boli tie mestá aj nepriateľské, to keď sme sa v noci ožrali, a ja som zostal kdesi sám a nevedel som, ako sa dostať domov; nočákmi som chodil vždy nerád a iba v núdzovom prípade. Najkrajší pocit v nočnej Bratislave som zažil ten novembrový týždeň.

Nikdy mi však neboli obe mestá také ľahostajné ako teraz, Praha azda viac, ak ti niečo môže byť viac ľahostajné ako niečo iné.

O emóciách počúvam veľmi rád, dokonca si aj pamätám, že som nejaké kedysi mal, a rád si zaspomínam ako teraz; mám však v hlave väčšinou len akýsi závoj, ktorý všetko zahmlieva, a dlhohrajúcu platňu, z ktorej vychádza len jediná pesnička – o nezmyselnosti a márnosti všetkého. Stále dookola. Zvíera, ktoré si neuvedomuje seba samého, musí byť najšťastnejší tvor na svete.

31. 5. večer – pred posledným panákom a poslednou cigaretou v živote. ▲

Nehovor mi, Michal, že nepoznáš emócie. To by si nesmel mať žiadny pocit z nášho – už pomerne dlhodobého – dialógu, žiadny pocit z Dankinho zdravotného stavu, žiadny pocit voči deťom, Ivanovi Dianiškovi, žiadny pocit po milovaní či pohári kalifornského zinfandelu atď. Môžeš mi síce odpísať, že si sa nemiloval, už ani nepamätáš, ťažko však zmetieš zo stola ženu, deti, kamarátov atď.

Trochu mám dokonca problém aj s tými zvieratami. A to nechcem argumentovať rovno Konradom Lorenzom. Poznám osobne dva psy, ktoré emóciami priam prekypujú. Alebo, žeby to bolo len pudové správanie, ktoré smeruje k tomu kusu žvanca? Neverím. A neverím ani vo výlučnosť človeka vo vesmíre. Nedávno som si listoval Hawkingovou knihou „Ilustrovaná teória všetkého“. Úplne ma dostal. Aj také hovienka, ako sme ty a ja, patria do celku, ktorého rozmery sú v rádoch, ktorým už rozum nestačí a ktorého poriadok je fascinujúci... a uchopiteľný emóciou, pretože kam sa rozum hrabe. Dokonca aj ten Hawkingov, čo on, samozrejme, vie. Vráťme sa však na zem: máš emócie, len na ich známenku treba zrejme popracovať. O tom, že je to drina, niet pochyb – vidím to na mnohých blízkych ľuďoch okolo. A poznám aj skvelých farárov, psychológov, psychiatrov... ktorí sa zbytočne namáhajú, ak oni nechcú. Egon by povedal, že nechcú pre akúsi chemikáliu v mozgu. No a? Lejeme do seba hektolitry alkoholu, tak prečo nie trochu tej chemikálie (ktorej názov som zabudol jedine preto, že ju nepotrebujem).

Čau, Fedor

V Bratislave 1. 6. 2004, 8.20 ▼

Ahoj, Fedor,

teraz si ma asi dostal. Len mi ešte prosím vysvetli, či pocity naozaj rovná sa emócie. Pociť je pre mňa to, čoho sa neviem stále zbaviť, a ten pocit mi hovorí, že

akosi nič nie je v poriadku; azda najviac ma štvú tri veci: že mama je tak ďaleko, že Danka sa môže každú chvíľu položiť, a že po štvrťstoročí myslím nie zlej práce v nie zlých redakciách (vlastne všetky boli svojim spôsobom špičkové, možno okrem Kultúrneho života, ktorý de facto zlyhal na celej čiare) som sa dopracoval do situácie, že prakticky nič v novinách neovplyvním (povedzme to, že veda strašne potrebuje farbu a vyššie honoráre pre prispievateľov), že zarábam menej ako prakticky všetci členovia tejto redakcie (možno okrem sekretárook a upratovačiek) a že môj názor nikoho nezaujíma (pravda, raz za dva mesiace hodnotím noviny, ale to je strašná formalita). Toto sú moje tri základné pocity (štvrtý pocit je ten, že by som nemal chľasť, a piaty, že najlepšie by bolo nemať pocity).

Emócie sú podľa mňa to, keď máš z niečoho jednoducho radosť, alebo máš jednoducho smútok – ale na to musíš mať nejaký dôvod (hocijako už je veľký alebo malý). Pamätám sa, že naposledy som zažil kladnými emóciami nabitú chvíľu pred cestou na turnaj do Cappelle La Grande. To bolo fajn – strašne rád šoférujem a strašne rád sa mocem okolo regálov s francúzskym vínom. Ale, žiaľ, tento turnaj je len raz do roka, a toto bolo koncom februára. Odvtedy už neviem, čo také sa stalo, a ani sa mi nechce spomínať.

Práve sme so Šaňom Baloghom príjemne pokecali o rozhovore s Tebou (dnes vyšiel). Je fajn, že si sa nezmenil, je fajn, že si občas v SME môžem – okrem svojich článkov – niečo prečítať (s chuťou) od začiatku až do konca. To je udalosť. Nuž keď teraz rozmýšľam, ako Tvoj rozhovor v SME zmenil môj základný pocit, dochádzam k záveru, že nijako. Ale prečo by aj mal, však?

Egon má, žiaľ, pravdu – chémia nepustí. Práve dnes ráno som v ruke držal krabičku nevyužitých antidepressív s prešvihnutou záručnou lehotou (bude treba konečne pozbierať sily a vyhodíť ich). Nevzbudili vo mne nijaký pocit. Len teraz si spomínam, že keď som ich bral, strašne ma bolel žalúdok. A ešte že mi pani psychiatrička Janíková do mobilu vynadala, prečo som ich prestal brať, a dohodla si so mnou súkromné sedenie. Na to som už nešiel, najskôr preto, že som sa dozvedel, že berie nejaké šialené prachy. Odjakživa som bol desný škrob. Inak to jej meno si pamätám preto, že zakrátko po tejto nemilej udalosti vyšiel

v NČ článok, kde sa písalo, že pani Janíková je myslím tretia na Slovensku v hodnote predpísaných liekov za rok (myslím to bolo tak medzi 6-10 miliónmi, už neviem presne).

Ale nechajme to tak, Zdeněk opäť mešká s dvojákmi, a možno sa konečne dohrabem k tomu, že ich urobím sám a vykašlem sa na čakanie. A tým sebe prirobím prácu a jemu uberiem z aj tak dosť mizerných honorárov. Výsledok bude rovnaký – veda nejako vyjde a šmytec.

Ahoj, Mišo

V Prahe 1. 6. 2004

FEDOR GÁL

Iba bleskove, Michal. Doobeda som bol totiž navštíviť svojho kamaráta Ruda Dzurka a neuvedomil som si, že mercedes je vo štvrti, kde býva, čistá provokácia. Za 30 minút, čo sme stihli prebrať jeho zajtrašiu vernisáž a vypiť jednu slivovicu, mi vyrazili okno, vybrali telefón, diktafón, brýle a kľúče od garáže. Potom som naháňal sklára a vzápätí si dal tri panáky.

A teraz k veci: áno, pocity = emócie, nie síce priamo, ale jedno bez druhého neexistuje. Mamka a Danka – niet o čom hovoriť (pozitívne emócie). Robota: nízke sebahodnotenie – negatívna emócia ako vyšitá. S chľastaním to musím ešte domyslieť (aj kvôli sebe). Základný problém je jasný: emócie sú také aj také, ergo nielen príjemné.

A teraz musím končiť, pretože mi Ira práve vysvetľuje, kde mám a kde nemám parkovať, kde si mám kupovať brýle atď. A to ešte nevie, že som vec nenahlásil polícii a poisťovni (úrady z duše nenávidím).

Čau, Fedor

Ahoj, Fedore,

včera som pri Artfore stretol Inge s kočíkom, má nádherné dieťa, myslím sa volá Viktorka. Povedali sme si pár zdvorilostných fráz. Zdá sa, že Inge vôbec nestarne. Neviem si predstaviť, ako na nej mohol nezanechať stopy pobyt v tom cigánskom blázinci (mimochodom – teraz zas budem chvíľu múdry ja – keď parkuješ v takejto štvrti s mercedesom, aspoň v ňom nenechávaj všetky veci).

Rozmýšľam o tom, čo si mi napísal. Máš pravdu. Len neviem, kam vyšumelo moje vysoké sebahodnotenie, ktorým som v Pravde a v Nedeľnej Pravde priam oplýval. Ale – nie je to jedno?

Chystám sa do Jablonca, možno aj cez Prahu, keby som vedel, aký máš program, rád by som Ťa videl, ale teraz ešte neviem, kedy vyrazím, kde zaparkujem... Nuž ak sa mi podarí vo štvrtok prísť v nejakom normálnom termíne do centra, brnkнем Ti (o štvrtkej hrám v Ríčanoch tenis s Honzom Ambrožom).

Šaňo Balogh mi dal Romboid s Eugenovou Tramtáriou, ale je to až tretia kapitola. Rád čítam knihy od začiatku. Takto je to len text. Pokúsím sa do neho vniknúť (lebo ho napísal Eugen).

V pondelok docestoval z Košíc Saša, je nejaký znechutený, lebo zistil, že známky sa dávajú všelijako (aj podľa ksichtu alebo pohľavia) a že mu tá škola bude aj tak nanič. Upokojoval som ho, že škola sa robí na to, aby mal človek diplom. Neviem, čo si o tom myslel. Momentálne v jednom kuse kašle, berie antibiotiká, ktoré nezaberajú, a potí sa pod dekou. Príviezol mi kopu muziky (Beethoven, Mozart, Schubert, Brahms, Dvořák), ale zistil som, že mi vo veži nehrá CD. Tak som od šiestej počúval rakúsky rozhlas, tam hrajú tiež peknú klasiku (takú tú typicky rannú, čiže Hendla, Scarlattiho, Bacha, ale aj Rachmaninova). Laco Kováč ani nemusel písať do SME článok o tom, prečo Devín ruší raňajšie relácie s klasikou. Stačí si preladiť. Nuž, sme v Európe. Akosi rýchlo som si na to zvykol.

Ahoj, Mišo

No, máš pravdu, že Ingina dcérka je nádherné dieťa a máš pravdu aj v tom, že sa volá na „V“ (Veronika).

Vo štvrtok (ergo zajtra – ak myslíš budúci štvrtok, tak to už budem s Irou na dovolenke) sa budem od druhej do večera pohybovať mestom. Máš môj mobil (00420 602 310850)?

Čau, Fedor

P. S.: Dnes som bol na Dzurkovej vernisáži. Mal siahodlhý prejav o tom, akí sú tí cigáni kurvy, že mi vykradli auto. Nechcel som do diskusie vstupovať úvahami o sociálnej symbolike mercedesov.

Fedore, ahoj,

no jasne, je to Veronika, jak jsem přestal brát ginkgo, paměť šla do hajzlu. A všechny kočky s ní.

Ve čtvrtek jsem se zdržel v Brně (kupodivu jsem zabloudil, ale to už se mi stalo i v Norimberku asi před 10 lety, když jsme se vraceli z Cappelle, a čekali mě čtyři šachisti asi dvě hodiny, takže nic nového pod sluncem); do Říčan jsem dorazil akorát na ten tenis. Zjistil jsem, že kromě paměti mi odešly už i průdušky. Jedinou nemoc, kterou nemám, je asi horečka omladnic (i když, kdo ví, když ženy mají prostatu).

Dzurko má pravdu, dokud budou cikáni vykrádat mercedesy lidem, kteří pro ně udělají první poslední, nemohou počítat s krásnější budoucností. A to ještě, myslím, v Praze žijí ti slušnější.

Dneska je pondělí, takže radší končím, protože včera jsem docestoval z Jablonce a netuším, jak to všechno zvládnou. Musím napsat něco k Turingovi (7. června 50

let smrti – snědl jablko s kyanidem – vůbec nevím, proč jsem to těm zahraničá-
řům nutil) a vyrobiť další vědeckou dvoustranu, takže mě opět berou depresívni
stavy. A ještě mě čeká větší materiál do Goldmana o planetách naší sluneční sou-
stavy, o kterých toho vím ještě méně, než o Romech. Ale minule už s G. vypadly
dva honoráře (za únor a za březen), takže to vypadá, že bych měl asi psát dál
(honoráře jsou na slovenské poměry velmi slušné – cca 450 Sk za stranu).

Ahoj, Michal

V Prahe 7. 6.

Tak vidíš čo znamená čas vo vede. Tuším, že Turing položil praktické základy
kybernetiky a počítačom. Alebo to bolo inak? To jablko s kyanidom bolo dôsled-
kom čoho? Mimochodom, ako sa robí dvojstrana k takejto téme? Ja by som vzal
encyklopédiu a pohovoril s Petrom Sýkorom, alebo s niekým, kto má vedomosti
a schopnosť rozprávať. A čo je Goldman?

Ja už pomaly balím. Chystáme sa s Irenou po dlhšom čase na dovolenku. Braňo
nám naorganizoval Sardíniu. Som pripravený striedať more, víno a Golemanovu
Emočnú inteligenciu. Ešte predtým musím s Petrom Z. došolichať tri príspevky do
Domina. Vzhľadom na to, že s Petrom tvoríme tandem typu „rýchly a pomalý“ to
nebude maličkosť.

Čau, Fedor

P. S.: Včera som bol na chvíľu pozrieť Dzurka. Auto som nechal na stráženom par-
kovisku na Malej strane a vzal si taxík.

Fedore,

tak vidíš, jak rychle sa učíš (s tím parkováním).

Turinga vnímáš správně (kromě toho ještě rozluštil šifry z Enigmy a byl homosexuál), a to jablko s kyanidem bylo hlavně důsledkem toho, že Turinga začali léčit na homosexualitu (bylo mu necelých 42, když s tím seknul).

Ta dvoustrana nemá s Turingem nic společného, ta sestává jako každý týden z čekání na Zdeňka a z vlastní tvorby (minule to bylo o tom, zda byl Michelangelo autista, jak vnímá americký volič své kandidáty, o podmorských výbuších metanu...). Sýkora není pro SME dobrý tip – odmítá spolupracovat kvůli nízkým honorářům (je kantor). A encyklopedie už dnes nahradí hravě internet.

Goldman je pánský skoro intelektuální měsíčník (ale slušný, jen občas nějaká umělecká nahotinka), a začátkem roku mě oslovil Robo Kotian, který odešel ze SME, a teď tam dělá zástupce, zda bych pro ně nechtěl psát o vědě. Souhlasil jsem. Napsal jsem čtyři větší věci, a pak jsem si řekl, že už psát nebudu, dokud nepošlou nějaké prachy. Před týdnem poslali, takže musím psát dál. Koneckonců tak jako vy s Petrem pro Domino. Mimochodem, minule mělo Oko dlouhý rozhovor s Pištou Hříbem. No, nevím. Skoro to vypadá, že jediným správným novinářem je na Slovensku Pišta, ostatní jsou prodejné kurvy, které mu nesahají ani po kotníky. Takové věci se mi dost těžko čtou (už třeba jen s ohledem na Eugena, ale i na mě).

Ahoj, Michal

Rozhovor s Pištom som čítal. Je to síce trochu netradičný žáner (novinový rozhovor s novinárom), ale v poslednom čase dosť častý (Kubal, Štětina, Petra Procházková atď.) a vcelku zaujímavý. Pohľad do spôsobu, ako novinári vypovedajú

o sebe, pomáhá chápat aj ich výpovede o nás. Niektoré veci, samozrejme, rozhovor neosvetlí. Mám na mysli napríklad Pištovu traumu z jeho rozchodu s Dominom (strata vzájomnej dôvery sa naozaj ťažko vysvetľuje). A niektoré naopak osvetlí – napríklad Pištovu osamelosť a jej podiel na spôsobe, ako chápe svoju profesiu a svoje poslanie, alebo jeho vzťah k náboženstvu (a teda aj ku kresťanskej politike).

Bol si s Eugenom v poslednom čase? Vybabal sa už z depky?

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,

za Eugenem sa chystám trvale; naposledy, kedy jsem vyrazil do redakce Kozmu, byly zamknuté dveře. V SME se žel už nezjevuje. Z depky se snad vyhrabal, ale to mi řekl jen tak mimochodem před posledním setkáním s Tvým GplusG. Dál nevím, ale na tom setkání nevypadal zrovna nejlíp.

Zato vím, že se setkali Egon a Marián Tímoracký, byl jsem při tom. Zajímavá diskuse o všem možném. Ale chtěl jsem si pokecat s Egonem.

Jinak mě mrzí, že Egon nechce napsat reakci na drísty Palka v Domině (aspoň tak se E. vyjádřil – já už Domino opět nečtu), protože nemá čas (a musel by ho kopu ztratit). Nuž potom to tak vypadá, že jediný, kdo v této trístní zemi za něco stojí, jsou konzervativci; právě tuto tezi Pišta propaguje (všimni si, koho volil Rybníček, a že je pre Pištu „Rišo“; a jestli to nevíš, zákaz filmu o holocaustu v STV vyšel právě z redakce duchovního vysílání – tedy KDH – řekl mi to Eugen; Rybníček se v té kauze ukázal jako člověk, který už dosáhl postavení, na kterém mu záleží víc než na tom, aby něco udělal; smutné. Pro Pištu je to ovšem vzor dokonalosti, na rozdíl třeba od Soni – opět se o ni musel otřít – že je taková a maková. Když takové ucho jako je Pišta takhle hodnotí člověka, se kterým jsem prožil velký kus

přednovembrového marasmu, šťve mě to velmi; ať sa na mě Pišta nezlobí, on přišel až potom a prd o tom všem ví.

Jinak jsem měl pocít, že Pišta je v podstatě nešťastný člověk, jak se na velkého novináře, který vyrostl v KŽ, patří. Ale také jsem zaznamenal, že z krize způsobenou rozchodem s Dominem se dostával 14 dní (já asi osm let, pokud jde o pád KŽ), takže to s ním zas není tak zlé. Samotu si vytvořil sám, a proti němu jako člověku samozřejmě nic nemám. Jen mě při každé vhodné příležitosti úžasně sere, že konzervativci jsou tak přesvědčení o své pravdě, že o tom musejí všude vykřikovat, a ještě jim pár novinářů žere z ruky; jak známo, fundamentalista nejen že je přesvědčen o tom, že právě jeho hodnoty jsou nejlepší a jediné, ale také se je krutě snaží vnutit těm druhým (úchylákům, impotentům, homosexuálům, nemačkačkům a jiným podezřelým, kteří ještě nepřijali „křesťanské hodnoty a lásku k pravdě“); ale je to také chyba liberálů, kteří na to všechno kašlou a drží huby; až jim zas jednou pro lásku boží dá někdo pořádně přes hubu, budou potom čumět. Dění na naší publicistické aréně nesleduji, protože je to spousta prázdné slámy, ale je to velká chyba. Ve školách sa už chystá výchova nových katolíků – vstanou noví Palkovi a Pištovi bojovníci. V podstatě by mi to bylo šuma fuk, ale nechci, aby mojím případným vnukům někdo hustil do hlavy, že se o něj v životě postará nějaký andělíček strážníček. Není to v dnešní době absolutní blbost?

Ahoj, Míša

P. S.: Co znamená věta: Pohled do způsobu, ako novinári vypovedajú o sebe, pomáha chápať aj ich výpovede o nás? Mimochodem, našel si v rozhovorech s Procházkovou nebo Štětinou nějaké byť nevyslovené narážky na to, že ti druží (tedy myslím jim rovní – intelektuálové či novináři) jsou kokoti?

Obávam sa, Michal, že diskurz na akúkoľvek tému nestojí a nepadá na tom, či niekto má alebo nemá čas. Napokon, čítal som v Domine dosť ostrú reakciu na Palkov príspevok. Aj dokument o holokauste bol, navzdory všetkému, odvysielaný a k nemu aj diskusia, v ktorej Pišta zohral pozitívnu rolu. Tým nechcem povedať, že Richard Rybníček nespravil chybu. A spraví ich zrejme ešte viac, pretože takto to vo veľkých inštitúciách a medzi ľuďmi chodí.

Tvoja averzia ku konzervatívcom je vec tvojho presvedčenia. Pravda je však taká, že sú to ľudia na periférii politického diania, čo sa dá ľahko dokázať ich podielom na moci. Okrem toho: kto sú to na Slovensku? Peter Zajac a OKS? Palko a KDH? Pišta Hríb a Domino? Slovenský občan miluje socializmus a sociálny štát. Volí Mečiara a Fica, alebo Gašparoviča.

Kresťanské hodnoty by som – a to hovorím ja, liberál, sekulárny človek a Žid – nezatracoval. Stojí na nich naša civilizácia a asi by som ju za inú nemienil. Akurát netreba kresťanské hodnoty personifikovať Tisom či čo ja viem kým.

Problém je aj s tou Soňou. Veľmi ľahko vymenila rolu nezávislého spoločenského vedca za členstvo v „klube“. Ale, úprimne, veľmi ma to nezaujíma. Pištovi však jeho právo vyliat' si dušu neberiem. On mne tiež nie. Ani Soni.

K tvojmu P. S.: Kedysi, to som bol ešte prognostik, ma zaujal článok akéhosi amerického autora, ktorý tvrdil, že spoločenský vedec by mal ísť s kožou na trh. Chápal to tak, že ako preambulu k svojim tvrdeniam zverejní vlastné hodnotové, poznávacie, metodologické atď. zázemie. Je dosť dôležitý vedieť, že ten, kto ti káže, verí v reinkarnácie, alebo v Alaha milosrdného a zľutovného (či ako sa to hovorí po slovensky). Fakt, že Pišta poodhalil svoje zázemie mnohým (nie mne, ja sa s Pištom poznám intímne a dobre) čitateľom uľahčí interpretáciu jeho komentárov a názorov. To je fajn, nie?

Čau, Fedor

Fedore,

radšej by som bol, ak by tie chyby v STV robil nejaký človek mne blízky, napríklad Ty alebo Eugen Gindl, prípadne Ivan Dianiška. Boli by to určite iné chyby, určite nie zakazovanie filmov a ich zverejnenie pod nátlakom. A Rybníček by už mal ísť vážne do hája (od bývalých redaktorov STV som počul dosť nelichotivých vecí o jeho pracovných metódach; a neboli to žiadne padavky, ale dobrí redaktori). Čo je jediný, schopný šéfovať? Takých po ulici behá dosť. Nech tam dajú Kňažka alebo Andyho Hryca. Garantujem Ti, že divák to vôbec nespozná. Ja teda určite nie.

A nech sa pre mňa za mňa Pišta odhalí aj celý, ale keď už chce niekoho kritizovať, nech tak robí s rozvahou a na základe faktov; ak o niekom povie v jednej vete, že ten človek nie je v poriadku, pripadá mi to nefér. Proti tomu niet obrany. O čo by bol ten rozhovor horší, ak by tam tá veta o Soni nebola? Bol to predsa rozhovor o Pištovi. A o čo by bol horší, ak by Pišta zaznamenal, že okolo neho predsa len sú ľudia, ktorí sú aj intelektuáli, aj novinári, a nie tak celkom blbí, keď už musel na tú tému hovoriť? Ja mu neberiem právo hovoriť čokoľvek, preboha, nech popíše aj celé Domino a ešte aj SME a je v telke 24 hodín denne, ja aj tak radšej počúvam violončelový koncert od Dvořáka; len sa čudujem Tine Čornej, že keď už s ním na taký rozhovor vôbec pristala, nepoložila mu jednu jedinú „podkožkovú“ otázku – to sa to potom odpovedá, však? A že konzervatívci majú malý podiel na moci? Fedore, pardon. Majú oveľa väčší podiel na moci, ako by im podľa volebných výsledkov patrilo, to je ta najväčšia smola. Majú v rukách parlament a dva najvýznamnejšie rezorty, a presadili si zmluvu s Vatikánom v takej forme, že ateistom vstávajú vlasy dupkom. Už dnes som počul v rozhlase, že učiteľia upozorňujú, že v školách nebudú schopní zabezpečiť etickú výchovu na úrovni – tak všetci asi budú chodiť na náboženstvo, no prečo nie. Naozaj toto všetko Peter Zajac a Ty posväcujete?

Vieš, mám už dosť tých rečí o kresťanských hodnotách, keď vidím, ako to všade okolo mňa chodí; aj tých 90 percent či koľko tzv. slovenských kresťanov sa správa

dost' nekresťansky, a niektorí – tí najbohatší – žijú podľa zásady – čo si neukradneš, to nemáš. Práca je síce najvyššou hodnotou, ale kto už dnes pracuje, aby žil lepšie? A láska? Kto už dnes miluje bližného svojho ako seba samého? A toto treba teraz niekoho učiť s trstenicou v ruke? Fedore, to sú s prepáčením obyčajné žvásty. Keď to nefunguje v živote, nemôže to fungovať ani v škole – nebol komunizmus dostatočnou príučkou?

Áno, moja neláska ku KDH je vecou iba môjho názoru. Ale pevného. V živote by mi nenapadlo nikde hlásať, že by každý mal žiť podľa toho, ako žijem ja, a keď to nebude robiť, musí sa to naučiť, inak sa skončí európska civilizácia. Toto hlása KDH. Nie liberáli vytiahli do boja proti konzervatizmu, oni vytiahli do boja proti liberalizmu. Ja neviem, čo je liberalizmus, neviem, čo je konzervatizmus, nemám nič naštudované a nemôžem sa k tomu verejne vyjadrovať, aby som nevyzeral ako debil. Viem len, že ten, kto núti druhého, aby prijal jeho hodnoty, nie je človekom, s ktorým by som sa chcel stretávať. To je všetko. A už vôbec nerozumiem tomu, v akom „klube“ je Soňa. V dzurindovskom? Potom je aj Pišta v klube Hrušovského a spol., a tiež sa tvári nepoliticky – no a? Slobodné klubové členstvo je jedno z vymožeností novembra s malým n. Opakujem, keď mu to ľudia a niektorí novinári žerú, no problem.

Hm, tu vidíš, ako debaty na abstraktné témy dokážu zdvihnúť adrenalín. Aspoň mne. A možno je to súčasť mojej choroby. Ale celkom určite je to celé o hovne.

Ahoj, Michal

P. S.: Moja chyba, že už nečítam Pištove komentáre, lebo som si kedysi prečítal až dva po sebe, a potom som jebol s Dominom ďaleko, veľmi ďaleko a odvtedy si šetrím nervy a čítam zmyslupnejšie veci. Napríklad erotické časopisy. Aj Pišta by si mal občas nejaké pozrieť, lebo, ako povedal klasik, najbližšiu pomocnú ruku nájdeš na konci svojho ramena. Ale vidíš, nepíšem komentár, aby som to Pištovi poradil. Píšem to len Tebe, a to je akoby som to napísal do vody. A to je super.

Fedore,

o Tebe som pochybnosti nikdy nemal, máš srdce na pravom mieste, a trošku už začínam chápať aj Tvoje argumenty. Ono zvonku (teda z mojej pozície) to vyzerá inak ako zvnútra; nikdy som si nepokecal s Ferkom Mikloškom (iba raz som ho sposedal pre platenie či neplatenie školného), neposedel s Pištom Hríbom ani s Palkom; to, čo zvonku môže vyzeráť ako cesta k čiernej diktatúre, je zvnútra len snaha křčovito zachovať aspoň nejaké hodnoty pre budúcnosť, ktorá, zdá sa, ide celkovo do kelu. Naozaj, kto vie, čo bude o päť rokov? Tak sa aspoň majme všetci (my kresťania a všetci dobrí ľudia) radi, a dajme si ešte jednu. Určite nie som proti prejavu takejto kresťanskej lásky.

Často som si posedel skôr so Soňou (alebo s Vladom Krivým, Paľom Fričom, Eugenom Gindlom...), a spájajú nás možno podobné putá, aké Teba s Petrom Zajacom; pre mňa napríklad zostane Soňa statočná žena (zdôrazňujem, žena), ktorá idealisticky nasadzovala kožu v situácii, keď to vôbec nebolo jednoduché, a keď čokoľvek z toho, čo s Vladom povedali do Nedeľnej Pravdy, smrdelo vyhadzovom (veď aj naše pamätné stretnutie 17. novembra bolo u nej v byte, a to sme ešte nikto z nás nevedeli, ako sa to všetko skončí); napokon to isté – lenže inak a v inej sfére – robil aj Ferko a možno aj Palko či Pišta.

Momentálne sa už nestretávam s nikým, niečo som „zazdil“ aj ja, ale mám pocit, že vlastne nik z ľudí mne kedysi blízkych sa sám neozve, a mňa už prestalo baviť posielať maily a vyvolávať, keď je mi práve ťažko na duši alebo čo to vo mne hnije; radšej Ti napíšem nejakú zlátaninu, lebo viem, že Ty sa vôbec nenaserieš. Sám seba nemôžem zaradiť do nijakej skupiny ľudí, azda len do bezvýraznej (možno „vyššej“, ale aj tak sivej) strednej vrstvy, ktorá chce iba nejako prežiť, čo je vo vynútenej emigrácii nie vždy v priateľskej krajine niekedy problém (aspoň tak to občas vnímam zvnútra). Ale aspoň som úprimný: Keď som ešte nikoho nezabil, tak len preto, že neznášam krv a násilie, keď občas nejem mäso, tak jedine preto, že chcem schudnúť, a keď som niekedy vyzýval všetkých svätých

alebo dal niečo zobrákovi, tak jedine preto, aby som vyhral na rulete (nuž nie vždy, ale aj – občas som chcel vyhrať aj nejakú blbú partiu). Manželku blízneho svojho nepožiadam preto, že nemám síl, a keď už predsa len milujem blížnu (teda najbližšiu) svoju, tak asi raz za mesiac, tak jedine preto, že jej chcem urobiť radosť (a možno trochu aj seba, no – ale to si musím dať fľašu červeného, a nie vždy, keď si ju dám, blížnu aj milujem; nepovažujem to ešte za kapituláciu, ale za pokračovanie v partii, v ktorej je ten hajzlík čas o jazdca silnejší; ale čo iné zostáva? O chvíľu mi zoberie aj vežu, a bude ešte horšie).

Ahoj, Michal

P. S.: Ešte k Rybníčkovi. Áno, asi urobil poriadky (viem to len sprostredkovane), pretože dostal voľnú ruku (Dzurinda nie je Mečiar). Každý verejný činiteľ však počas svojho života dospeje do situácie, keď si začne viac hľadiť svojich (alebo skupinových, čo je jedno) ako verejných záujmov; ten prípad podľa mňa práve nastal. To je aj neodoslaný odkaz Mirovi Kollárovi, ktorý, ako viem, je v rade STV, ale pretože tiež tuším, že s Rybníčkom nie sú nepriatelia, a rada STV, to je veľa iných ľudí, iných záujmov, neočakávam, že by to niekto teraz začal riešiť. To príde až vtedy, keď Rybníček urobí oveľa väčší průser, ako je nejaký zakázaný filmový dokument. A mimochodom, akú úlohu v tom zohral Pišta? Bol on tým borcom, ktorý ten dokument vyniesol z trezoru na svetlo božie? Alebo Rybníček povedal – kamaráti moji, urobme pekné, diskusné, ostré Pod lampou, a tí chlapi jednoduchí mu to (radi) zožrali aj s navijakom, lebo menežovali sledovanú reláciu? Prečo tam asi režisér filmu odmietol prísť? Ale nie, vážne už dnes stačilo. Mal by som občas aj robiť. Stredná trieda je stredná trieda.

Bude to nejako tak, Michal. Veľa predsudkov mizne priamym kontaktom, komunikáciou, spoločnými zážitkami. Hýriť sa tým však nedá – v podstate sú ľudia ako ty, Pišta, ja, Peter Zajac a kopec ďalších, osamelí hráči. Osamelí nie preto, že nespooločenský, ale preto, že písanie je o osamelom sedení nad textami. A fakt, že nakoniec zakotvíme každý v nejakej partii je zase iba o spoločnej práci, náhode, sociálnej blízkosti a podobne. S Eugenom a Palom Fričom som rád, rovnako ako s Tebou.

Ja som ten film a diskusiu Pod lampou nevidel (v stredu mi prinesie kazetu od Ivana D. Mišo Seršeň do Prahy), počul som však – tuším, že od Egona – že sa Pišta razantne postavil proti názorom Jana Čarnogurského. A to sú obaja, ako iste vieš, z jednej názorovej liahne. Princípy sú však aj pre Pištu (rovnako ako pre Jana, Vlada, Ferka, Petra ...) nad kamarátsaftmi. Aj preto si týchto ľudí vážim.

Čau, Fedor

P. S.: Nepodceňuj fakt, že si odkojený hodnotami tejto civilizácie. Neznamená to síce, že miluješ každého svojho blížneho ako seba samého, ale nenávisť (pre rasu, náboženstvo, kultúru) nepoznáš a násilie sa ti brídí. A kdesi za našimi chrbtami sa vznáša ono desatoro, proti ktorému síce hrešíme, ale s výčitkami svedomia.

V Bratislave 9. 6., 10.30

Fedore, ahoj,

rozumieme si v mnohom. Ja len hovorím, že ak je reč o hodnotách tejto civilizácie, nie je potrebné, aby ich cirkev (alebo KDH alebo Pišta) niekomu nalievali do hlavy; skôr verím sociobiologickej predstave, že morálka je v našich génoch. To je všetko. Ale myslím, že s tým budeš súhlasíť aj Ty.

Pokiaľ ide o film, áno, lepšie je si to pozrieť zo záznamu a kritické miesta aj niekoľkokrát; ja som to videl len raz, aj to nie celé, a niekedy som popri pozeraní venoval pozornosť iným veciam (vínu, napríklad). Môj úsudok v tejto veci neber vážne, rovnako ako názor na rozhovor s Pištom v Oku; neštudoval som ho. To je novinársky zvyk, „analyzovať“ niečo, čo som videl z rýchlika, to sú vlastne len moje dojmy a pocity, nič viac.

Ad. osamelí hráči: áno, je to aj o tom, že písanie vyžaduje samotu, ale nie je to aj o tom, že človek, ktorý nemá rád samotu, písať asi nebude; čiže píšem, lebo som rád sám – čo Ty na to? Mimochodom, z úplne praktického hľadiska musím povedať, že aj pri písaní som neustále obklopený ľuďmi, aspoň tu v SME, čo mi niekedy nesmierne lezie na nervy.

Ahoj, Michal.

P. S.: Mišo Šeršeň už písanie o vede úplne vzdal?

V Prahe 9. 6.

Áno, verím tomu, že archetypy morálky sú v nás (geneticky, memeticky, kultúrne?) vpečatené od nepamäti. Ono „miluj svojho blížneho... atď.“ je možné vnímať aj ako inštrukciu na prežitie. Nie náhodou ju nájdeš v kanonických dielach všetkých veľkých religiií.

Mimochodom, tvoja povrchnosť pri čítaní či pozeraní (ad. Pišta) je bežná vec. Pretlak impulzov sa inak nedá zvládnuť. Bránim sa aspoň tak, že sa vzdávam niektorých hodnotení. Možno som však iba poučený. Mňa – keď som bol ešte v politike – ľudia tiež hodnotili bez toho, aby si dali prácu s čítaním a počúvaním. A sme zase pri tom základnom prikázaní.

Ad. Písanie: je to zvláštna potreba, podobne ako kreslenie, skladanie hudby a podobne. Ľudia jej obetujú pohodlie, sociálne, profit a ešte všeličo. Toto je však na samostatné rozprávanie. Nabudúce. Teraz padám z domu – o druhej

sedíme v Nadácii pre vzdelávanie (jej sponzori – úspešní slovenskí podnikatelia, ktorí utiekli pred Mečiarom – sa rozhodli uľahčiť prázdniny desiatkam rómskych detí), potom zájdem s Róbertom na kávu, večer má vernisáž Jirka Přibáň (najmladší český profesor, filozof a sociológ práva), v noci mám s Janou Klusákovou na ČRO „Nad věcí“ a ráno letíme s Irou na Sardíniu. Dvadsiateho prvého júna som zase doma. Je možné, že ma zlozvyk privedie aj na dovolenke k internetu a ozvem sa.

Čau, Fedor

FEDOR GÁL

Ahoj, Michal,

Sardínia je naozaj príjemné miesto na dovolenku – horúco, skvelá čistá voda, klud, veľmi milí ľudia, príjemná strava a víno ako hrom. Dával som si fľašu na obed aj na večeru. Letenky som začal meniť až po týždni. Nepodarilo sa a tak som na Costa Smeralda, kilometer od Baja Sardínia strávil celých desať dní a prekonal tak osobný rekord. Dočítal som pritom Deštruktívne emócie, opálil sa, precvičil telo.

Ad. Deštruktívne emócie: Zapôsobila na mňa Sidonova veta z jeho poslednej knihy s Hvižďalom, kde hovorí že jediná sloboda, ktorá bola ľuďom daná, je voľiť medzi dobrom a zlom. Zabudol dodať, že ide o dlhú cestu pestovania, kultivácie, rozvíjania láskavosti a súcitu. Dosť ma prekvapilo, že moderná biológia, neuroveda, psychológia... už disponujú dostatkem empirických dôkazov o tom, že takáto práca s pozitívnymi emóciami vedie nielen k vytesňovaniu negatívnych emócií, ovládaniu nálad a formovaniu temperamentu, ale aj k modifikáciám biológie mozgu. Vedieť to pred rokmi, budem dýchať, cvičiť a meditovať do roztrhania tela. Dalajláma má zrejme pravdu, keď hovorí, že to, čo potrebujeme, je sociálne a emočné učenie, sekulárna etika pre toto milénium. Tibetskí budhisti však – v súčasnosti a nedávnej minulosti napríklad vďaka čínskej okupácii – vedia

svoje. Krutosti sa človek musí brániť. A keď nestačí diskusia, vysvetľovanie, vyjednávania, obdarúvanie... musí nastúpiť sila vôle a moc a v krajnom prípade aj násilie. Dalajláma tomu hovorí trochu eufemisticky altruistické násilie. Citujem: „Krutosť nezastaví strach a bolesť. Pre krutého človeka je obeť depersonalizovaná.“ Takto nejako vysvetľuje Baumann v knihe Holocaust a modernita mechanizmus vyhladzovania v nacistických koncentrákoch. No nič, už som doma.

Čau, Fedor

P. S.: Cestovať po svete s občianskym, ktorému žiadny zriadenec na letisku a na hraniciach nerozumie, je zážitok. Začalo sa to však nervákom: Irena nechala občiansky doma a vzala si neplatný pas.

V Bratislave 22. 6., 13.50

Fedore, vitaj doma.

Pochopil som, že si sa nudíš, aj keď desať dní relatívneho ničnerobenia nie je zas tak veľa; vydržal by som určite viac. Najmä s dobrým vínom.

Využil si šancu Irene vysvetliť, ako sa cestuje do zahraničia, ako odvetu za mercedesovú roma-story? Alebo už je z teba polovičný budhista a naopak si ju utešoval, že to sa stáva?

Pokiaľ ide o zachtávanie udalostí, zlyhal som – akosi nebolo čo, všetko ide už tak nejako mimo mňa. Včera som mal síce silnú chuť ti napísať, ale to len preto, že som sám stiahol fľašu čudného „francúzskeho“ Shirazu kúpeného v akcii za 2 eurá v Rakúsku, a mal som svetobôľ, prečo som taký kokot a furt kupujem lacné vína, aj keď už som si stokrát povedal, že nikdy viac (asi je to ako s tou tvou poslednou cigaretou). Ten zbastlený Shiraz a následné desaťminútové prejasnenie mysle bola asi najväčšia udalosť, ktorú som zaznamenal za uplynulých desať dní. Ale už je to

preč. Dnes otvorím kalifornskú Queen Mary či ako sa tá baba volá (za 59 Kč z diskontu, aby som sa tých akciových vín konečne zbavil, je ich tam odhadom tak 40, a potom už s tým fakt prestanem). Ešte som v STV videl Borisa Zalu, ako Kubovičovi, ktorý tam sedel za SDKÚ, vysvetľuje, že je veľmi fajn, že sme konečne v EÚ, že toto Smer vždycky chcel (Boris má tiež dosť krátku pamäť, teda okrem iného), a neopakovateľného Palka, ako vysvetľoval všetkým, že sú kokoti, keď sa chcú spojiť s Bruselom bez Boha a bez kresťanov, a vôbec, že sú superkokoti, pretože teraz strácame suverenitu, a z Bruselu nám nanútiť rôzne hovädiny, napríklad interrupcie a homosexuálne svadby. Citoval Mikloška, ktorý vraj vyhlásil, že Miky sa stal zradcom národa, lebo sa podpísal pod euroústavu. To len tak na okraj. A včera ešte Malíková nakričala pred kamerami na Súlovského a Oberhausera, že sú špinaví hajzli (to bolo asi najjemnejšie slovo, ktoré použila). Dobré im tak, všetkým. Nuž vitaj doma.

Ahoj, Mišo

P. S.: Dnes som hodnotil noviny, nuž som si prečítal, že občania EÚ by takmer všetci chceli žiť v Taliansku alebo vo Francúzsku, a nik v Poľsku a na Slovensku. Nepochopil som, prečo. Veď je tu niekedy celkom fajn, ale o Poľsku nič neviem. Raz sme sa tam z Jablonca vydali, ale museli sme sa vrátiť, lebo tam namiesto ciest majú len kúsky asfaltu, od seba dosť vzdialené.

Nechápem, Michal, prečo si už dávno nedal prednosť menším zásobám dobrého vína pred 40 fľašami zlého. Vyjde to na rovnaké peniaze a dojem budeš mať podstatne lepší. Alebo, že by ti potom chýbal svetobôľ? S mojimi cigaretami to neporovnávaj – fajčím marlborky a som závislák.

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,

mal by si sa zmieriť s tým, že určité veci už nikdy nepochopíš; napríklad to, že desať fliaš dobrého vína je predsa len štyrikrát menej ako štyridsať fliaš zlého. Včera sme vypili tú Lady Queen z Kalifornie (nebola to Mary), potom nejaké tinto mesa zo Španielska (to bola posledná z pôvodne 6 fliaš v cene troch z rakúskej Billy, fľaša vyšla na jedno euro – nie je to super?) a zakončili sme to (ale to už som pil len ja) litrovkou tiež nejakého španielskeho za 41 Kč z českého Kauflandu. Dovedna to stálo odhadom 4,5 eura. Ak by som takto vypil tri fľaše dobrého vína, škody by boli podstatne väčšie, a okrem toho – mal by som skriňu poloprázdnu, a teraz je ešte stále plná. Ak pôjdeš do Blavy, ozvi sa, teraz som ešte tu, na budúci týždeň ideme v utorok na promócie do Košíc.

Ahoj, Mišo

P. S.: Nenapísal si nič o tom, ako ste cestovali bez pasu a ako to Irena prežila. Zaujímalo by ma to.

No na letisku nám oznámili, že pas neplatí a náš mladší syn sa otočil autom po občiansky. Príjemné bolo iné: na tých našich občianskych nie je anglické slovo a ktokoľvek sa na ten dokument pozrel, nemohol tušiť, na čo sa to vlastne pozerá. Hovorím o tom toľko preto, že si pamätám aj iné časy. A pokiaľ ide o víno, vidím, že škody počítáš inak ako ja. Predstava, že sa ráno budím s duniacou hlavou a celý deň sa len tak tmlím, odhadujem na viac, než na rozdiel medzi dobrou a zlou fľašou.

Dnes som sedel na diskusii, ktorú organizoval Paľo Frič k neformálnym sieťam.

Mal som skvelý pocit zmysluplného rozprávania. Možno to bude tým, že som bol pripravený skôr na prázdne tliachanie. Alebo tým, že neformálne siete sú naozaj jedinou obranou proti vyprázdneným a skorumpovaným formalizovaným štruktúram.

Čau, Fedor

V Prahe 23. 6. 2004

MICHAL AČ

Fedore, ahoj,

vedieš 16:2 na body (neviem, či je to celkom presne), ale tak nejako. Fakt sa neoplatí piť zlé víno, a tu sa moje argumenty končia.

Dnes Ti teda len posielam recenziu, ktorú som plodil niekoľko dní. Tu je:

Imrich Ruisel: Inteligencia a myslenie.

Ikar, Bratislava, 2004.

Kladivo na slovenské čarodejnice 21. storočia

Strašidlo komunizmu už je preč. Po Slovensku však blúdi iné čudné zjavenie, hlásajúce, že inteligencia a myslenie má v treťom miléniu zachrániť civilizáciu. Asi netuší, že Záchranca tróni vysoko nad nami, a bude tak, ako On rozhodne. A keď sa hore rozhoduje o nás bez nás, načo skúmať inteligenciu, prečo sa pokúšať zmapovať niečo také nedotknuteľné a nepreniknuteľné?

Neoberajú nás teórie H. Gardnera o deviatich druhoch inteligencie o ilúzie o našej božskej (ne)dokonalosti? Kto dnes potrebuje A. Cropleyho a jeho súpis siedmich protikladných vlastností paradoxnej tvorivej osobnosti (ktorá sa na Boha nepodobá ani náhodou), načo vnikáť do princípov triarchickej a tiež veľmi ľudskej inteligencie R. Sternberga, prečo pripomínať až nepatričné výskumy H. Eysencka o psychotických sklonoch originálne mysliačich ľudí? A vôbec, načo strácať čas na hrbu iných, často protikladných poznatkov, vyplývajúcich z analýzy stoviek ďalších prác o ľudskej inteligencii a myslení?

Ak by bol mozog naozaj čierna skrinka, zrodená a uzatvorená z vyššej moci, Ruiselova kniha by bola zbytočná (iba ak by poslúžila ako posledný argument v boji proti čarodejnícom, ktoré neznášajú poznanie, pretože je veľká a ťažká). Autor však dokazuje, že o nejakej čiernej skrinke v našich hlavách nemôže byť reč. Dokonca sa pokúša v jedinej knihe nájsť poriadok v chaose, akým celá psychológia inteligencie a myslenia ešte stále je (alebo ako sa aspoň javí nepoučenému čitateľovi).

Recenzent (?), ktorý už počul čosi o inkvizícii, radšej priznáva bez mučenia, že bolo nad jeho sily pozorne prečítať celú 430-stranovú knihu. Venoval jej však dosť času na to, aby okrem nečakanej inšpirácie na napísanie týchto zopár viet v nej našiel tiež niekoľko štylistických neobratností; veta, v ktorej „dochádza k inteligentnému správaniu“, ho pripravila o zopár čoraz cennejších vlasov, a márne lúštenie Clowes-Huffmanovej schémy na str. 388 ho definitívne presvedčilo, že nemá ani za mak priestorovej inteligencie (a že v čase lovcov a zberačiek by už dávno kdesi zmrzol, lebo by po neúspešnom love na mamuta nenašiel cestu do jaskyne).

Ale vážne. Spolu s autorom, ktorý odviezol sifyfovskú prácu, aj vydavateľstvo Ikar, presnejšie tých pár ľudí, ktorí na knihe pracovali, do nej vložili chvályhodnú nadprácu. Slovensko nie je krajinou, kde by na činnosť podobného typu dostávali autori bohaté granty, nie je ani krajinou, kde by takéto publikácie pripravovalo niekoľko dobre platených redaktorov, ktorí by asi vyradili každý menej zrozumiteľný obrázok alebo prepísali každú nešťastnú frázu v štýle Dawkinsa. Slovensko je krajinou, kde tisíckorunáčka stačí na riešenie „transformačných problémov“ dôchodcov a kde deravú loď vzdelania a vedy kormidluje politická strana, ktorá dáva pred poznaním a vedením prednosť viere; tým je hádam povedané takmer všetko, pokiaľ ide o podmienky vydávania vedecko-populárnej literatúry vo všeobecnosti, aj keď možno práve Ruiselova kniha nie je klasický príklad – obracia sa najmä na zainteresované publikum.

Decentne vyslovené želanie autora, aby si knihu spolu so študentmi psychológie, ekonómami, lekármi a novinármi prelistovali aj politici, je preto pochopiteľné,

v tomto kútiku sveta však priveľmi optimistické. Platí to asi aj o poradcoch tých politikov, ktorí považujú za vrchol myslenia filozofiu Tomáša Akvinského (mimochodom, autor v knihe rozoberá jeho učenie na 37 riadkoch, takže Immanuel Kant, ktorý dostal iba 17, by sa mohol cítiť ukrivdený).

Úspech by bol, keby si knihu prelistovali aspoň poradcovia poradcov politikov (tí sú už predsa len od politiky vzdialenejší), a aspoň trochu sa snažili nabúrať ich presvedčenie o jedinom možnom videní sveta. Veď po Tomášovi Akvinskom už vyrástla ohromná a stále otvorená názorová pyramída, svedčiaca o tom, že mnohorakosť svetov, v ktorom žije každý z nás, neznesie čiernebiele videnie.

Ahoj, Mišo

Ahoj, Michal,

dnes o 17.00 budem určite v Zichyho paláci (odovzdávajú dekréty vzdelávaciemu spolku Sama Abraháma a bude tam asi aj Egon a Eugen. Zajtra bude príšerný zmätok, ale bývam u Davida a poldecák možný. V sobotu doobeda vyrážam do Jura za Guldanovcami.

Čau, Fedor

V tom spolku to bolo celkom fajn. Samo Abraham je otec dobrej veci. Potom som šiel do krčmy s Egonom, Ferom Novosádom a Martinom Muránskym zo Slova. Martina som videl prvý raz. Má prehľad. Trochu nám to nakoniec skomplikovala Zuza Szathmáry. V piatok som posedel vo firme, v Šimečkovej nadácii, s Egonom (Eugenom, Petrom Zajacom, Eugenom, atď.). Obligátna večera s Pištom Hríbom

a ostatnými. Spať som šiel naozaj unavený. Celkový dojem mierne smutný. V sobotu ráno sme zašli na rodinný obed a cestou do Prahy ku Guldánovcom. Neuveriteľné, ako sa dá žiť v bojových podmienkach v úplnej pohode. V nedeľu a v pondelok som sa zotavoval. Hovno vydržím. Pozrel som si však film „Miluj blízkeho svojho“, ktorý mi na kazete poslal Ivan Dianiška. Je to naozaj dobrý dokument. Diskusiu po filme som vynechal.

Čau, Fedor

Fedore, čau,

ja myslím, že bojové podmienky sú presne to, čo potrebuje Fero k normálnemu životu. O chvíľu sa chystám do Ružomberka a potom do Košíc (syn má promócie), a práve počúvam správu, že kukláči vtrhli do Slovana (to nejako súvisí s tou včerajšou vraždou vraj šéfa slovenského podsvetia). Nuž niekto z redakcie tam pôjde, tak si zajtra prečítaš, o čom to bolo. Ešte dorábam prílohu, ako v utorok vždy.

Maj sa, Mišo

Nuž hej, Fero áno. Pekné je, že aj Eva a malá Irenka. Všetci si tam žijú v absolútnej pohode. Čo máš v Ružomberku? Poznám to mesto z detstva celkom dobre. Žila tam sestra mojej mamky a trávil som tam roky prázdniny.

Čau, Fedor

P. S.: Čo plánuje syn po promócií?

Ahoj, Fedore,

v Ružomberku má Danka rodičov. V Košiciach bolo fajn a syn bol úplne skvelý – už som zostal z rodiny jediný, kto nie je magor (teda Mgr.). Syn plánuje Brno (Ústav ekológie AV, vyzerá to, že ho zobrali) a popritom pokračovať v štúdiu v Českých Budějoviciach. Milé mesto.

Ešte som nevidel ten tvoj luxusný barak a mám z toho mindráky (poznáš ma). Na budúci týždeň budem musieť ísť do Prahy (dane a tenis), ako stojíš s časom, že by si mi ten svoj hrad aspoň ukázal?

Ahoj, Mišo

V piatok ráno idem, Michal, do Bratislavy. Chystáš sa do Prahy autom alebo vlakom? V druhom prípade by som ťa vzal do BA.

F.

P. S.: Dnes som sa pozrel na naše „Ahoje“. Viem si predstaviť, že by sa z toho dala zostaviť knižočka. Možno iba ako darček k našim marcovým narodeninám (a pre úzky okruh priateľov) a možno aj normálna publikácia. Nevnučujem ani jedno, ani druhé. Záleží na tvojom pociť. Čo hovoríš?

Fedore, ahoj,
treba o tom pokecať. Ešte som sa nepozeral.

Mišo

Vyčkám, Michal, až budeš mať na naše písanie nejaký názor. Možno by to však chcelo pohľad zvonka. Dostatočne kritický je napríklad Ivan Dianiška. Daj mu to, povie to, čo bude naozaj cítiť. Diskusiu o homosexuáloch som, samozrejme, zaregistroval. Je to dosť obľudné a vcelku pekne dnes v SME reagoval Javůrek (čítal som to však príliš diagonálne). Peter má, samozrejme, pravdu keď hovorí o tom, že dialóg ma zmysel iba v rámci rovnakej paradigmy. Žiaľ, táto pravda platí skôr pre vedecky diskurz ako pre medzikultúrny dialóg. V opačnom prípade je totiž násilie legitímny dôsledok takéhoto stavu vecí.

Čau, Fedor

Fedore, ahoj,
bojím sa, že Ivan teraz nebude mať čas ani chuť čítať (nedávno som mu doniesol Jiráska Proti všem prvý diel, teraz druhý, ešte neprečítal). Peter Javůrek je vynikajúci, aj preto, že nezachádza do podrobností a stojí nad vecou. Mne sa to pri podobných diskusiách akosi nedarí (nemôžem zabudnúť na svoje staré průsery).

Mimochodom, čítam Damasia (Hľadání Spinozy). Je kúzelný, a rozoberá aj otázku emócie-pocity, o ktorej sme si nedávno písali. Zaujímavý je jeho prístup k písaniu – chvíľu je to ako historický román, chvíľu ako esej a chvíľu ako článok pre SciAm. Ale stále na úrovni a pod napätím. Nenudím sa pri tom.

Palko včera hviezdil, keď išiel Švédom oznámiť, že zatvárajú ľudí do basy za nič; to sa ani nedá komentovať. Hrušovský a Lipšic hviezdili s ním. Raz, keď s nimi zas budeš, skús sa ich opýtať, či sa nikdy nezamysleli nad tým, čo vlastne robia („stojím tu, lebo nemôžem inak“, povedal Palko alias Martin Luther, ako keby išlo o tretiu svetovú; podobným dramatickým spôsobom KDH už vyhlasovalo vojnu napr. maďarskému „krajanskému“ zákonu. No nič, to už som písal.)

Ahoj, Mišo

Iné je čítať Jirásku a iné text od priateľov, ktorí potrebujú kritický názor. Len to Ivanovi daj. Damasia som začal čítať, ale práve to, čo sa Tebe páči, mňa odradzuje. No, možno je to vec momentálnej nálady. Palko, Hrušovsky etc. to tentoraz naozaj pohnojili. Budem s Palkom v sobotu na Pohode diskutovať s mládežou a určite dôjde aj na tuto tému.

Maj sa, Fedor

Fedore, ahoj,

dnes Ti iba posielam reakciu na včerajšieho Lipšica v SME.

Ahoj, Mišo

SME, 19. júla 2004

Čo na to Čarnogurský a Lipšic?

V diskusii o slobode prejavu v SME (Ad: Hrušovský, Palko, Lipšic 15. 7.) Daniel Lipšic napísal: „Keď v roku 1992 uverejnil Kultúrny život článok Martina Kasardu Posledná večera, urazil tým mnoho kresťanov. Nielen katolíkov, ale aj nekatolíkov. Keď potom vtedajší predseda vlády Ján Čarnogurský odmietol udeliť Kultúrnemu životu dotáciu, jeho rozhodnutie vyvolalo hysterickú reakciu liberálnej elity.“

Pýtam sa, ako mohla jedna poviedka v literárnom časopise uraziť toľkých ľudí? Nezaznamenal som ani nijaké hysterické reakcie liberálnej elity, hoci som vtedy v Kultúrnom živote pracoval. Mohol by mi pán Lipšic osviežiť pamäť? Rád by som dodatočne nejakému hysterickému liberálovi poďakoval, že si agóniu Kultúrneho života vôbec všimol.

Lipšic požaduje od nemenovaných liberálnych elít „len trochu principiálnosti“. Je preto na mieste dodatočne sa opýtať, kde pred dvanástimi rokmi zostala principiálnosť Jána Čarnogurského. Prečo jednou rukou odmietol dať peniaze z fondu predsedu vlády pre Kultúrny život a druhou ich udelil inému literárnemu týždenníku, ktorý urážal a posielal do horúcich pekiel všetkých „čechoslovakistov“, a teda aj mnohých kresťanov? Upozorňujem, že nešlo o jednu poviedku, ale o mnohé publicistické materiály.

Rád by som sa ďalej opýtal pána Lipšica, či nemá dodatočne pocit, že pre mnohých ľudí mohol byť postoj vtedajších vládnucich konzervatívnych elít minimálne rovnako traumatizujúci ako pre veriacich jeden pokus začínajúceho autora o pätnásť minút slávy? A že pomalý a bolestný finančný krach Kultúrneho života, v ktorom nezištne a bez nádeje na plat pracovali otcovia a matky slovenských detí, sa zapísal nielen do ich rodinných rozpočtov, ale najmä do ich psychiky?

Príbeh KDH verzus Kultúrny život bol o rôznych slobodách pre rôznych ľudí alebo, povedané inak, o umení spolunažívať, aj keď máme rozdielne viery, hodnoty, skúsenosti, mocenské pozície a sexuálne orientácie. Bol o umení používať adekvátne

prostriedky boja v situácii, keď zvodby moci sú obrovské. Ján Čarnogurský to nezvládol. Na slobodný literárny pokus (možno pochybnej hodnoty, neviem) reagoval mocenským zásahom proti skupine ľudí, ktorí sa proti právu ničím neprevinili. Ivan Štrpka vie, aké to je, keď musíte roky chodiť po súdoch a vysvetľovať, prečo Kultúrny život nemohol v roku 1992 a 1993 platiť faktúry. Na súdoch sa, samozrejme, nehovorilo o „principiálnosti“ Čarnogurského ani o tom, že po zmene vlády zasiahli proti Kultúrnemu životu ďalší „milovníci slobody“ z HZDS a profesionálne dokonali skazu, ktorú Čarnogurský amatérsky začal.

Daniel Lipšic použil jednu fúzatú poviedku ako argument proti nemenovanej liberálnej elite, svojou tajuplnosťou pripomínajúcej Dzurindovu „skupinku“. Okrem iného to ilustruje úroveň argumentácie, s ktorou Lipšic pracuje. Od ministra spravodlivosti a podpredsedu vlády by človek čakal viac.

MICHAL AČ (Autor je redaktorom prílohy SME Veda, bol redaktorom Kultúrneho života)

Naprosto skvelé, Michal.

Fedor

Fedore, máš u mňa toľko akciového vína, koľko vypiješ. Bol som s Ivanom, sľúbil, že sa na Ahoje pozrie, ale vidí to tak do konca augusta. Ja sa k tomu tiež teraz cez víkend nedostanem (už musím konečne napísať recenziu na knihu o Hobbesovi a ešte aj na Eca), ale keď sa tým prehrabem a opravím zjavné chyby, dám to Ivanovi – bol z toho návrhu nadšený, ale jeho mama je na tom veľmi zle.

Ahoj, Michal

FEDOR GÁL

Predaj akciové víno a z tržby kúp značkové. Vypijeme spoločne. Ivanovi sa nečudujem. Čítať dnes autentické texty bez postranných úmyslov je naozaj príjemné. A keď sú autori kamaráti, mal by si dokonca ešte priplatiť. Zajtra presvištím cez Bratislavu do Trenčína. Nevieť, či to bude pohoda, ale už som sa rozhodol, že to absolvujem. Po skončení (predpokladám, že v nedeľu doobeda) zase do Prahy.

Čau, Fedor

FEDOR GÁL

Celkom živá diskusia k tvojmu článku na fóre.

Čau, Fedor

MICHAL AČ

Hej, pozeral som. Napísal som už aj dlhý ohlas, len mi potom kdesi zmizol, a už sa mi ho nechce písať znovu (nebolo by to ono). Ako bolo na Pohode?

M.

FEDOR GÁL

Mal som diskusiu s Vladom Palkom a Agnešom Snopkom. Prišlo dosť ľudí a všetci sme povedali svoje. Pohoda je skvelý podnik. Kopec mládeže, dobrá muzika. Bol som však len na obrátku. V BA som chvíľu posedel s Eugenom, Petrom Zajacom

a Egonom a opäť do Prahy. Základný pocit: pokiaľ sa hovorí bez urážok a zloby, je všetko v poriadku.

Čau, Fedor

Presne o tom to je. Bez urážok a pokojne (a možno ešte bez ministra vnútra a spravodlivosti za chrbtom). Ale to je práve asi len môj problém. Mne sa určite bude aj cez noviny diskutovať oveľa lepšie, keď budú P. a L. bez tých funkcií. Mimochodom, čo si myslí Peter Zajac o aktivitách KDH? Možno oddeliť ich protieurópskosť od ich protihomosexuality?

M.

P. S.: Mám pocit, že som zaťažovaný totáčom, ale minister vnútra je furt minister vnútra, ktorý ťa môže nechať pokojne odpočúvať z hocakej idiotskej príčiny, a minister spravodlivosti – ak nectí zákony inej demokratickej krajiny, to je jedno, že cudzej – nie je (pre mňa) na svojom mieste.

Peter si myslí, že posledná kauza škodí KDH a – rovnako ako ja – je presvedčený, že agenda tejto strany sa uberá nešťastným smerom. Je to škoda. V. P. je skvelý minister vnútra. Niet pochýb, že je taký aj pre svoje presvedčenie a postoje. Len si spomeň na defilé jeho predchodcov: Mečiar (klamár), Pittner (bájkar), Krajčí (zmaril referendum), Šimko a ďalší, ktorých mená som už zabudol.

Čau, F.

MICHAL AČ

FEDOR GÁL

Jasne, V. P. sa javí byť ako vynikajúci (píšem javí byť, lebo o jeho pôsobení viem pendrek). Ak to musí byť spojené s tým, že nemá rád určité skupiny ľudí, nič s tým asi nenarobíme.

Len ma fakt mrzí, že viacero ľudí zabudlo, že je tu ešte stále Mečiar (a Ševc a Fico a Rusko), že je tu korupcia a tunely. A my už mesiace diskutujeme o potratoch a homosexuáloch a začíname o Kasardovej poviedke. Najmä to posledné je trápne. Inak môj tip: Čarnogurský sa na môj článok neozve, Lipšic si nájde nejaké slabé miesto, a ešte to raz „rozmázne“. Rád by som sa mýlil.

M.

Nemyslím, že P. nemá rád isté skupiny ľudí (pokiaľ nehovoríme o zločincoch), resp. som si istý, že neprechováva nenávisť voči homosexuálom, liberálom atď. Zastáva však isté hodnoty, ktoré nie sú všetky moje a ktoré otvorene presadzuje. A presadzuje ich pri plnom vedomí, že mu znižujú politickú bonitu. Napokon, na Pohode to vôbec nemal ľahké. V pléne sedela mládež a evidentne bola naladená inak ako on. Napriek tomu nezmenil na svojich postojoch ani milimeter. A keďže som ho pozorne počúval (a počúvam ho pozorne kedykoľvek spolu sedíme), môžem iba zopakovať: nebola v tom nenávisť. Máš pravdu, keď píšeš, že viacero ľudí zabudlo na Fica, Mečiara, Ruska a ďalších. K tomu by som dodal: nielenže zabudli na nich, oni zabudli aj na ľudí ako je Peter Zajac, Fero Šebej a kopec ďalších sekulárnych konzervatívcov a liberálov, ktorí by celkom určite svoju agendu utvárali trochu inak ako kresťanskí demokrati. A nielenže zabudli, oni sa podieľali na tom, že upadli do zabudnutia. Ak Maroš Porubiak – naozaj veľmi neschopný predseda niekdajšej liberálnej strany ODÚ – napíše do SME, že Palko

by mal odstúpiť pre svoje názory na švédsku kauzu, tak je to silná káva. Podobne Martin Bútora, ktorý nechal týchto svojich kamarátov smažiť sa vo vlastnej šťave a ani nepípol. Ešte raz: čestný diskurz bez nenávistných emócií s ľuďmi, ako je Vlado Palko, má šťavu a zmysel. Čestný diskurz s ľuďmi, ako je Porubiak a Bútora, už neprichádza do úvahy. Palko nič nezradil, je iba sám sebou.

Čau, Fedor

MICHAL AČ

Fedore, zachovať si vlastný postoj v situácii premenlivosti ešte nemusí byť zas taká veľká výhra. Tým skôr, že uznať svoju chybu nemusí byť ústup z vlastných hodnotových pozícií. Ak by Palko povedal – nuž prehnal som to s tou emotívnou reakciou na udalosti v ďalekom Švédsku, ale veľmi ma to našťvalo, a teraz zisťujem, že možno aj niektorí homosexuáli nie sú až takí zlí (pozri list matky homosexuála v SME) – len by získal. Ak je však pevne presvedčený o svojej pravde, a ak nechce robiť ústupky z týchto pozícií, a ak bude len stále hľadať argumenty typu homosexuáli šíria aids, a to je zlo, s ktorým treba bojovať (ale ako – likvidáciou homosexuálov?), nuž potom nezostáva nič iné len mu v tom oponovať, a tým sa stále bude zatemňovať pole pre diskusiu o veľkých problémoch tejto spoločnosti. Čo by sa trebárs stalo, ak by raz Palko prišiel z nejakého zasadnutia ministrov vnútra EÚ, na ktoré, ako hovoril, často chodí, a referoval by o tom, ako to chodí s korupciou inde, kde stojí Slovensko a kde svet, ako je to s kriminalitou, kam kráčame my a kam Európa – tak čo by sa stalo? Nemá na to chuť, alebo ľudí, alebo mu to nenapadne? Sú to dostatočne zaujímavé témy aj pre tlač, a keby povedzme v agentúre vyhlásil, čo ja viem: Vo Švédsku síce zatvárajú za urážku sexuálnych menšín, čo mi prekáža, ale zistil som, že už tam celkom zlikvidovali obchodníkov s bielym mäsom alebo s drogami, čo ja viem, čo sa tam deje – a viete, ako to urobiť? No nebol by to obrat k lepšiemu? Alebo to hovorí, a nik ho nepočúva?

No fakt neviem. Sú to len špekulácie a život ide inak. Rovnako Lipšic – presadzuje zákon o rušení bohoslužieb, ako keby na to nestačil len zákon proti výtržníctvu. Podobný zákon predložili vo Francúzsku niekedy v roku 1820, a v roku 1830 to parlament zmietol zo stola. Je rok 2004, Lipšic má dve vysoké školy. Nie je škoda, že sa vyžíva v takých hovädinách?

M.

Zachovať si istú zakotvenosť v hodnotách a postojoch, neznamená stálosť názorov a správania. Napokon, hodnotiť premenlivosť sveta z pevnejších pozícií je zrejme lepšie východisko ako postmoderná hodnotová rozplizlosť. A niekedy stačí k tejto pevnosti naozaj málo (napríklad „miluj blížneho svojho“). Mimochodom, čo keby si zavolať na Palkov sekretariát a navrhol rozhovor o korupcii? Na Lipšica sa pamätám ešte z čias VPN. Zakladal ODM a bol fajn. To, že sa P. a L. venujú – z nášho hľadiska – periférnym problémom, mrzí aj mňa. Z ich hľadiska zrejme o periférne problémy nejde. Obaja však súčasne kvalifikovane riešia svoju štandardnú agendu. No nič, budeme ich oponentmi v otázkach povinného náboženstva, interrupcii a postojov k iným sexuálnym orientáciám a budeme ich fanúšikovia v boji s korupciou, organizovaným zločinom atď. Opakujem: Mečiar, Krajčí, Pittner, Šimko a ďalší nemali ani hodnoty, ani postoje, ani štandardnú agendu (o schopnostiach venovať sa riešeniam problémov ani nehovorím).

F.

OK, tu už nepoviem ani slovo. Na diskusiu o korupcii nie som pripravený (nie je to moja novinárska parketa), dopadlo by to tragicky. Momentálne píšem o tom, čo zistili vedci (že možno stačí oveľa menej spánku ako osem hodín). Nuž asi tiež nič moc. Najlepšie sa vždy kritizujú druhí, máš pravdu.

M.

Vo veci spánku mám ľudový názor: spi, keď sa ti chce a keď môžeš. Podobne na popíjanie. S fajčením je to horšie. Tu som sa nechal od vedcov infikovať strachom a fajčím s výčitkami svedomia. Uznaj sám, že to nie je žiadna výhra. Áno, máš pravdu v tom, že najjednoduchšie je kritizovať iných. Obávam sa však, že ani toto nebude z mojej hlavy. A vlastne ani nejde o to, kto čo vymyslel, ale čo sa rozhodnem „zvnútorniť“. Rád by som sa stal vnímavejším na pozitívne „žiarenie“. No, veľmi mi to nejde – príliš často narážam na biedu a frustráciu. Aj toto je jeden z dôvodov, pre ktorý chcem vyraziť do Indie. Mám totiž pocit, že nemáme potuchy, čo je bieda a preto aj utrácame čas a peniaze na periférnosti.

Čauko, Fedor

No, s tou kritikou druhých som to myslel tak, že to je najmä môj prípad, nie Tvoj. Ale ani ja nie som bohvieako citlivý na pozitívne žiarenie, a skôr hľadám to, čo by som mohol druhým vyčítať. Profesionálna deformácia? Náтура? Výchova?

So spánkom je to presne tak, ako píšeš – vedecké výskumy sú tu na nič. S popíjaním je to horšie (v mojom prípade pi, keď a koľko chceš, znamená ožer sa), a s fajčením máš výčitky svedomia oprávnene. Tu verím vedcom, že kto prestal fajčiť, predĺži si život – už len tým, že keď si nemôže zapáliť, každá sekunda sa mu javí ako dve.

M.

Sledoval som fórum k tvojmu článku v SME. Naozaj neviem ako to, že raz je to hulvátstvo a blato a inokedy vcelku normálna diskusia. Tá k tvojmu textu bola vcelku normálna.

Dal si Ivanovi čítať ahoje? Jeho názor (aj veľmi kritický) ma zaujíma. Zajtra nám vychádza ďalšie 1 + 1 v Domine. Čítaš to?

Čau, Fedor

Fedore,

tentoraz je tá diskusia naozaj humus, až na prvých pár ohlasov. Mám pocit, že nik si neprečítal to, čo predchádzalo článku J. Č. Ako keby ja som bol ten, kto vytiahol do boja s Kasardom proti KDH, a ako keby ja som plakal nad tým, že nám J. Č. nedal svoje vlastné peniaze (tak to mnohí chápu). Nuž neviem. Ja mám pocit, že som sa iba bránil proti nespravodlivosti – asi zle. Alebo je to naozaj tak, že národ, ktorý vyháňa svojich najlepších ľudí (do Prahy, do Kolína nad Rýnom atď.) a súdi svojich najlepších básnikov za nepreplatené a vlastne aj pofidérne fakúry, si zaslúži presne takú vládu, akú má, vrátane Ruska a Mikiho?

Ahoj, Mišo

Národ, si Michal, aj ty a ja, aj Egon, Eugen, Peter Zajac, Ivan Štrpka a kopec ďalších. A národ je aj Mečiar, Slota a Malíková a ďalší podobní. Samozrejme tiež prispievatelia do rozmanitých fór a tvorcovia diskusií k rozmanitým článkom. Osobne ma vždy milo prekvapí, keď sa takáto (anonymná) diskusia odohráva slušne a chápanlivo. Moja súkromná hypotéza: zhruba 30 % našich spoluobčanov by si rado zopakovalo akúkoľvek štvanicu, keby dostali zelenú. Toto číslo som si definoval ako ČASŤ voličov nedemokratických politických strán a politikov. Ďalších 60 % by v takom prípade zaliezlo a mlčalo. Alebo si myslíš, že za posledných sto (dosiaľ akúkoľvek inú číslovku) rokov sa človek v tomto (myslím, že v akomkoľvek) priestore nejako dramaticky zmenil? To, čo mi dáva istý pocit bezpečia, sú pravidlá a strach z ich porušovania. A sme u Hobbesa, hejže. Pretože slušných – a súčasne statočných – ľudí, je menšina (a vždy bola).

Čau, F.

Národ je – našťastie – dosť vážny pojem: napríklad ja nie som Slovák a Ty nie si Čech, a ako sa mi zdá, nikomu to už teraz až tak nevadí, čo je fajn (nie tak dávno to bolo inak). Preto keď prísem národ, ani nemyslím Teba alebo Petra Zajaca či Egona a Eugena, ale tých, ktorých vôbec nepoznám a ktorých drísty čítam na webe (a ktorí tak dobre vedia, čo je ten Ač za vyžierku a darmožráča, že chcel štátne peniaze z vrecák daňových poplatníkov; inak bolo by zaujímavé vedieť, kam teda JČ tie peniaze dal potom, keď ich nedal KŽ, čo myslíš?).

Mišo

Neviem, na čo tie peniaze Jano použil, ale som si úplne istý, že ich použil na nesebecký účel. V tomto sú ľudia ako on (ale aj Vlado Palko a Lipšic) úplne spoľahliví (ďalšia menšina).

Národ je naozaj vágny pojem. O to častejšie sa však používa v sporoch, ktoré sa často končia násilím. Používať tento pojem iba v kontexte s nacionalistickými hajzlíkmi (alebo iba hajzlíkmi) znamená uvoľniť im priestor. Áno, aj ja, F. G., občan ČR a Žid, sa cítim byť súčasťou slovenského národa. Je to fakt môjho života a nevyvodzujem z neho nič iné, iba ďalšie fakty (materinský jazyk a podobne). Toto sú však už triviálne fakty, ibaže niektorí ľudia ich zneužívajú (najčastejšie pre moc a peniaze).

Čau, F.

Fedore, ahoj,

tak vidíš, opäť som sa mýlil – Jano odpovedal a obhajuje svoj vtedajší postoj. Nuž, je naozaj principiálny. Problém je len v tom, že zatiaľ čo mne a mnohým iným ľuďom jeho postoj dosť zmenil život (odhliadnuc od toho, že nech je tak, alebo onak – bol to prvý zásah do ponovembrovej slobody tlače na Slovensku), neviem, či my sme tou nešťastnou poviedkou zasiahli niečiu existenciu. To je len taký drobný rozdiel, ktorý asi pre mnohých nie je zaujímavý. Ale čo, už je to preč, a ešte žijeme. Ale na toto už reagovať nebudem – nie je o čom.

Mišo

Čítal som Janov text v SME a dostal som predtým výklad aj od Petra Z. Naozaj Jano dotáciu z fondov ministerstva pridelil a naozaj dotáciu zo svojich fondov, kvôli Kasardovi, nepridelil. Rozhodol sa na základe osobných pocitov, rovnako ako sa Čalfa na základe osobných pocitov rozhodol pomôcť. Problém je jasný: Kultúrny život závisel od osobných pocitov štátnych úradníkov. Jasné sú aj príčiny: pravidlá hry, ktoré spravili z KŽ rukojemníka takýchto úradníkov, manažment KŽ, ktorý nedokázal noviny od tejto závislosti odpútať. S odstupom času tvrdím: pravidlá hry ste zmeniť nemohli, spôsob riadenia novín možno áno. Alebo nie, ale potom bola ich existencia na vlásku. Napokon, práve sledujem zánik Slovenských listov v Prahe. Jedna skupina prevalcovala druhú. V hre boli opäť iba pocity úradníkov, sila lobbingu víťaznej skupiny a nejasné pravidlá hry.

Čau, F.

Fedore, ahoj,

ako sme mohli zmeniť pravidlá hry? Nuž asi len príklonom k bulváru (a k tomu, aby sme nikoho „neurazili“). Ty si tiež mohol vydať Jágra a neurobil si to. Tomuto by si mal rozumieť. Ja som bol manažment KŽ (asi jediný, čo to mal na starosti – zohnal som toľko peňazí, že KŽ mohol vychádzať o pol roka dlhšie). To je všetko, čo som urobil – je to málo, je to veľa? Nech, ako píše Jano, to posúdia iní – tam hore.

Ahoj, Mišo

P. S.: Nikdy som nečakal za obetavosť ľudí v KŽ nejaké slová uznania, preto som chcel od Lipšica vedieť, ktorí liberáli nad nami verejne plakali. Nijakí. Len ma

mrzí, keď sa ešte aj teraz do KŽ kope. To nie je o homosexuálnych manželstvách, ako si myslí Jano. To je o mojom živote a o mojich hodnotách. Možno sú rovnako dobré ako tie ich.

Veď píšem, že pravidlá hry ste zmeniť nemohli. A pokiaľ ide o manažment, veď aj moje nakladateľstvo zaniká preto, že som nedokázal zabezpečiť jeho životaschopnosť. A že sa ozývaš so starou boľavou témou, je dobré a správne. Akurát nikto hore nebude nič posudzovať.

Čau, F.

P. S.: Niet pochyb, že tvoj život a tvoje hodnoty sú rovnako dobré ako životy a hodnoty ľudí, ktorí sa pozerajú na svet inými očami. Napokon, o tomto vedíme diskusiu už od roku 1989. Výsledky nepovažujem za ničotné.

Mimochodom mal si dobrú recenziu na Hobbesa. Môžeš mi ju poslať ako textový súbor?

Fedore, ahoj,

tým hore som myslel „vyššiu spravodlivosť“.

Ešte ku KŽ: Ak vtedy niekto zlyhal, bol som to najmä ja, bol to Ivan Štrpka, a bol to Jozef Buchel (my traja sme tvorili Kultúrny život, s. r. o.). Jano Č. nezlyhal – on len bránil svoje hodnoty oveľa lepšie ako my tie naše; a okrem toho, mohol v diskusii použiť ešte jeden dôvod: KŽ bol s. r. o., Literárny týždenník nebol (neviem, ako fungovali, ale boli niečo ako organizácia nejakého zväzu spisova-

teľov či čo). Síce sa chceli podľa nášho vzoru „zosúkromničiť“, ale nejako to nezvládli, a napokon urobili dobre – neprežívali dlhodobú existenčnú neistotu, po súdoch ich nik nevláčil, dodnes vychádzajú, a nežijú azda zle (najväčšie štátne dotácie mali vraj za Kňažka, ktorý asi je liberál a tak mu, na rozdiel od J. Č., neprekážalo, čo tam píše).

Hobbesa Ti rád pošlem, vyšiel s jednou blbou chybou, tú opravím. Je to fakt dobrá kniha, Egonovi držím palce. Je fajn, že aspoň teraz je Egon tam, kde je, a koniec koncov my všetci že sme tam, kde sme.

Napokon kedy sa mi ešte pošťastí verejne diskutovať s predsedom a podpredsedom vlády súčasne?

Mišo

P. S.: Sú tu úplne iné osudy, ktoré si zaslúžia pozornosť, Kasarda je z nich ten posledný: čo taký Laco Kováč? To je príbeh. Tam sa hrala iná hra ako o KŽ. My sme boli len babráci, čo to nezvládli. Laco to zvládol, aj keď s problémami – nuž ako inak, to je život – len o tom pomaly nik nevie. A tu už sa ma môžeš opýtať, prečo nenapíšem knihu o Lacovi. Nevedel by som Ti odpovedať.

No, Mišo, tentoraz naozaj nemám čo dodať. Je to tak, ako píšeš.

Čau

Fedore, čau,

poslal som prvé štyri listy Ivanovi, nech má cez víkend čo robiť. Trochu som to prebehol a mám z toho všetkého zvláštny pocit (pocit je následok emócie

– Damasio). Včera sme boli s Eugenom, pomaly sa chystá do Indie, a hovoril, že musíte spísať testament, čo ak ten druhý to neprežije. Takýto štýl humoru sa mi páči.

Ahoj a pekný víkend,

Mišo

FEDOR GÁL

Ad. zvláštny pocit: Aký konkrétne?
Eugen netuší, čo ho čaká. Mám vrtuľu v zadku.

Čau, F.

MICHAL AČ

Hm, zvláštny pocit sa ťažko definuje. Ja som to nečítal, len som prebehol niektoré vety. Zvláštne, ako keby to bolo sto rokov dozadu. November, Schuster – to všetko ako keby bolo dávno preč. No, uvidíme, čo povie Ivan.

M.

FEDOR GÁL

Hej, čím sme včera žili, je dnes banálne. Možno. Tiež sa na to pozriem.

Čau, F.

Fedore, ahoj,

od Egona jsem nedávno dostal zprávu, že jste na indicko-pákistánské hranici a že se vám daří dobře. Představuji si, jak pomalu chodíte v bílých volných oděvech po Indii, na ulici rozmlouváte s měkkým úsměvem na tváři se ženami v sári všech věkových kategorií (lámanou angličtinou a někdy posunčinou), ovšem, také s muži, a večer pak v prvotřídních hotelech popijíte nějaký silný místní mok, kouříte jednu marlborku za druhou a přemítáte o smrti (ovšem, také o životě).

Vymyslel jsem to tak hezky, že vám docela závidím.

Po obrázcích z Indie jsem si promítl obrázky z těch posledních 18 let, co se známe. Vrátil jsem se do kavárny v Krymu blízko Dunaje, kde jsme spolu dělali první rozhovor pro noviny (po Nedělní Pravdě jich bylo ještě mnoho, poslední

vyšel myslím v Novém Času). Znovu jsem pocítil závan předlistopadové atmosféry ubíjející každodennosti a zažil pocit nekonečného zmaru a krátkého záblesku naděje. Znovu jsem se koukl do svého archívu (chybí tam zrovna ten náš první rozhovor), znovu jsem prolistoval naši knihu, kterou mi včera dal Ivan už v korekturách, a vrátil vyškrtnutého panáka na své místo (přece odjakživa si dávaš panáka, proč bys najednou měl přejít na štamperlík, no ne?).

P. S. (slibuji, už úplně poslední): Dík, žeš mě přesvědčil, aby tahle kniha vyšla. Ať je banální jak chce, je naše, a stejně ji nebude číst mnoho lidí. Věřím, že nebudou příliš přísnými soudci. Každodennost je přece jen méně ubíjející, když se o ni můžeš rozdělit. A tak, i když jsi v Indii, zas se mnou za chvíli pojeděš do Jablonce. Tož šťastnou cestu.

Táto kniha obsahuje takmer doslovný záznam e-mailovej korešpondencie Fedora Gála a Michala Ača z rokov 2003 až 2004. Podobnosť s reálnymi ľuďmi a udalosťami preto možno nie je čisto náhodná.

Fedor Gál | Michal Ač | Cesta do Indie
marec 2005 | subskribčné vydanie | nepredajné
vydal Fedor Gál vlastným nákladom
© Fedor Gál
© Michal Ač
grafický dizajn © Zuzana Chmelová
vytlačila Tlačiareň Svornosť a. s.
náklad 200 kusov

tento výtlačok má číslo

